

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKÂNLARININ TASARIM KRİTERLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ**

Makbule Berfin BÜKER

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2023

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKÂNLARININ TASARIM KRİTERLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ**

Makbule Berfin BÜKER

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2023

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKÂNLARININ TASARIM KRİTERLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ**

Makbule Berfin BÜKER

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez TÜBİTAK 2211 Burs Programı kapsamında desteklenmiştir.

HAZİRAN 2023

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKÂNLARININ TASARIM KRİTERLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Makbule Berfin BÜKER

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 19/06/2023 tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zühal KAYNAKCI ELİNÇ (Danışman)

Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Doç. Dr. Tülay CANBOLAT

ÖZET

YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKÂNLARININ TASARIM KRİTERLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ

Makbule Berfin BÜKER

Yüksek Lisans Tezi, İç Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

Haziran 2023; 144 sayfa

Günümüzde modern yaşamın ve tıp teknolojilerinin gelişmesinin en belirgin sonuçlarından biri de yaşam süresinin uzaması ve bunun sonucunda da yaşlı nüfusun artmasıdır. Yaşlı nüfusun artışıyla birlikte yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık gibi kavramlar hayatımıza girmiştir. 65 yaş ve üzeri kesim yaşlı olarak tanımlanırken, yaşlanmanın bir süreç ve yaşlılığın ise bir dönemi ifade ettiği vurgulanmaktadır. Nüfusun yaşlanması durumuyla karşı karşıya kalan toplumlar ve yönetimler zamanla yaşlı nüfus için çeşitli sosyal politikalar ve bakım modelleri geliştirmeye başlamışlardır. Geliştirilen modeller doğrultusunda da bakım çoğu toplumda kurumsal ve evde bakım olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kurumda veya evde bakıma ihtiyacı olmayan bağımsız yaşlı kesim için ise topluma yeniden katılımlarını teşvik etmek amacıyla belirli sosyalleşme alanları yaratılarak gündüz bakım veren kurum ve kuruluş modelleri geliştirilmiştir. Gündüz bakım veren bu kuruluşların sayısı ülkemizde de yerel ve özel yönetimlerin girişimleriyle sayıca artmaya başlamıştır. Yaşlı evleri, yaşlı kreşleri, emekli kahveleri, aktif yaşlı merkezleri, yaşlı lokalleri, yaşlı destek ve dayanışma merkezleri, yaşlı kulüpleri ve aktif yaşam merkezleri ülkemizde yaşlılara gündüz hizmet sunan birimlerden bazılarıdır. Çalışma kapsamında çok çeşitli isimlerle yayılan bu birimler yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları olarak tek bir başlık altında tanımlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı yaşlı gündüz sosyalleşme mekanlarının çalışma kapsamında geliştirilen yaşlı gündüz sosyalleşme mekanlarının tasarım kriterleri doğrultusunda incelenmesi, yapıların yaşlı kullanıcıların fiziksel, psikolojik, kültürel ve sosyal beklentilerini karşılama durumlarını tespit etmektir. Çalışma materyali olarak Antalya İl'indeki dokuz yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı belirlenerek yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri açısından değerlendirilmiştir. Bu çalışmayla birlikte yaşlıların sosyalleşme mekanları olarak nitelenebilecek yapıların yaygınlaştırılması ve yaşlıların beklentilerine göre bu mekanların yeniden düzenlemelerinin yapılmasının gerekliliği konusunda farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Emekli kahveleri, Yaşlı evleri, Yaşlı gündüz bakım, Yaşlı kreşleri, Sosyalleşme mekânları

JÜRİ: Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Doç. Dr. Tülay CANBOLAT

ABSTRACT

INVESTIGATION OF ELDERLY DAYTIME SOCIALIZING SPACES IN TERMS OF DESIGN CRITERIA: THE CASE OF ANTALYA PROVINCE

Makbule Berfin BÜKER

MSc Thesis in Department of Interior Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

June 2023; 144 pages

Today, one of the most obvious results of the development of modern life and medical technologies is the prolongation of life expectancy and, as a result, the increase in the elderly population. With the increase in the elderly population, concepts such as the elderly, aging and old age have entered our lives. While 65 years and over is defined as old, it is emphasized that aging is a process and old age is a period. Societies and governments, faced with the aging of the population, have started to develop various social policies and care models for the elderly population over time. In line with the models developed, care is divided into two as institutional and home care in most societies. For the independent elderly who do not need care in the institution or at home, socialization areas have been created and models of institutions and organizations providing day care have been developed in order to encourage their re-participation in a certain society. The number of these institutions providing day care has started to increase in our country with the initiatives of local and private administrations. Elderly homes, nurseries for the elderly, retirement cafes, active elderly centers, elderly locals, elderly support and solidarity centers, elderly clubs and active living centers are some of the units that provide daytime service to the elderly in our country. These units, which are spread under a wide variety of names within the scope of the study, are defined under a single title as elderly daytime socializing spaces.

The aim of this study is to examine the elderly daytime socialization spaces in line with the design criteria of the elderly daytime socialization spaces developed within the scope of the study, and to determine the conditions of the buildings to meet the physical, psychological, cultural and social expectations of the elderly users. As the study material, nine elderly daytime socializing spaces in Antalya were determined and evaluated in terms of design criteria for the elderly daytime socializing spaces. With this study, it was aimed to expand the structures that can be described as socializing places for the elderly and to raise awareness about the necessity of rearranging these spaces according to the expectations of the elderly.

KEYWORDS: Elderly day care, Kindergartens for the elderly, Old houses, Retirement café, Socialization spatials

COMMITTEE: Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

Assoc. Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Assoc. Prof. Dr. Tülay CANBOLAT

ÖNSÖZ

“Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânlarının Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi: Antalya İli Örneği” isimli bu çalışmada yaşlı bireylerin sosyalleşme ve bakım ihtiyaçlarının toplumdaki yeri ve önemi irdelenmiştir. Bu çalışma yaşlı bireylerin topluma aktif katılımını ve sosyalleşmesini sağlayabilmek adına; gündüz sosyalleşme mekanları için yaşlı kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda tasarım kriterleri geliştirilmesini devamında ise yaşlı evleri, emekli kahveleri ve yaşlı kreşi üzerinden değerlendirilmesini içermektedir.

Bu çalışma sürecini tamamlarken tez danışmanlık sürecinde tecrübe ve bilgisiyle her zaman yanımda olan, her anlamda desteğini hissettiren çok değerli hocam Prof. Dr. Zuhâl KAYNAKCI ELİNÇ’ e teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alarak beni onurlandıran değerli hocalarım Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR ve Doç. Dr. Tülay CANBOLAT’ a da gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Alan gezilerinde gerekli izinleri sağlayıp çalışmama katkıda bulunan ve yapıları inceleme fırsatı sunan Antalya Muratpaşa Belediyesi ve Antalya Büyükşehir Belediyesi ile Antalya Konyaaltı Belediyesi’nin ilgili birimlerindeki çalışanlara teşekkür ederim.

Hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve bugünlere gelmemde büyük emekleri olan annem Prof. Dr. Nihal Bükler, babam Mimar Mehmet BÜKER’ e ve kardeşim İlgin BÜKER’ e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim süresince bana burs imkânı sunarak beni ödüllendiren TÜBİTAK 2211 Burs Programı’na da teşekkürümü belirtmek isterim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
AKADEMİK BEYAN	vii
KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK TARAMASI	4
2.1. Yaşlı, Yaşlanma ve Yaşlılığın Tanımı	4
2.2. Dünyada Yaşlı Nüfus	8
2.2.1. Dünya’da yaşlı bakım modelleri.....	11
2.2.1.1. Almanya’da yaşlı bakım modelleri.....	12
2.2.1.2. Hollanda’da yaşlı bakım modelleri.....	13
2.2.1.3. İsveç’te yaşlı bakım modelleri.....	14
2.2.1.4. İngiltere’de yaşlı bakım modelleri.....	15
2.2.1.5. Japonya’da yaşlı bakım modelleri	16
2.3. Türkiye’de Yaşlı Nüfus	17
2.3.1. Türkiye’de yaşlı bakım modelleri.....	18
2.4. Yaşlılıkta Sosyalleşme İhtiyacı	21
2.4.1. Türkiye’deki yaşlıların sosyalleşme merkezleri	22
2.4.1.1. Yaşlı evleri	24
2.4.1.2. Emekli kahveleri	25
2.4.1.3. Gündüz bakım merkezleri/Yaşlı kreşleri	25
2.4.1.4. Yaşlı kulüpleri.....	25
2.4.1.5. Yaşlı dayanışma merkezleri.....	26
2.4.1.6. Yaşlılar lokali.....	26
2.4.1.7. Yaşlılar merkezi ve hobi bahçesi	26
2.4.1.8. Sağlıklı yaş alma merkezi	27
2.4.1.9. Yaşlı destek merkezi	27
2.4.1.10. Aktif yaşlı merkezi.....	27

2.4.1.11. Aktif yaşam merkezi	27
2.5. Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri	27
2.5.1. Yapıya erişilebilirlik	28
2.5.2. Mekân organizasyonu ve yerleşim	28
2.5.2.1. Giriş hacmi	29
2.5.3. Sirkülasyon	29
2.5.3.1. Koridorlar	29
2.5.3.2. Merdiven ve rampalar	30
2.5.3.3. Asansör	30
2.5.4. İç mekân	31
2.5.4.1. Zeminler ve zemin kaplamaları	31
2.5.4.2. Renk	32
2.5.4.3. İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor	33
2.5.4.4. Akustik	33
2.5.4.5. Aydınlatma ve kontrol düğmeleri	33
2.5.4.6. Yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler	34
2.5.5. İç mekân donatıları	35
2.5.5.1. Mobilyalar	35
2.5.5.2. Tutunma barları, tırabzan ve korkuluklar	36
2.5.5.3. Kapı ve pencereler	37
2.5.6. Islak hacimler	38
2.5.6.1. Mutfak bölümü	38
2.5.6.2. Duş ve tuvaletler	38
2.5.7. Dış mekân(bahçe) ve dış mekâna erişim	39
3. MATERYAL VE METOT	41
3.1. Materyal	41
3.1.1. Antalya ili Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerine ait yaşlı ve emekli nüfus verileri	41
3.1.2. Antalya ili Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları olarak incelenen yapılar	42
3.1.2.1. Düden Park Emekliler Kahvesi	43
3.1.2.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi	44

3.1.2.3. Konyaaltı Emekliler Kahvesi	45
3.1.2.4. Falez Yaşlı Evi	46
3.1.2.5. Fener Yaşlı Evi	47
3.1.2.6. Konuksever Yaşlı Evi	48
3.1.2.7. Çiftekuyular Yaşlı Evi	49
3.1.2.8. Soğuksu Yaşlı Evi	50
3.1.2.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi	51
3.2. Metot	53
4. BULGULAR	63
4.1. Antalya İli Konyaaltı ve Muratpaşa İlçelerinde seçilen yapıların yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri açısından incelenmesi	63
4.1.1. Düden Park Emekliler Kahvesi	65
4.1.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi	68
4.1.3. Konyaaltı Emekli Kahvesi	71
4.1.4. Falez Yaşlı Evi	75
4.1.5. Fener Yaşlı Evi	79
4.1.6. Konuksever Yaşlı Evi	83
4.1.7. Çiftekuyular Yaşlı Evi	87
4.1.8. Soğuksu Yaşlı Evi	91
4.1.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi	96
5. TARTIŞMA	104
5.1. Emekli Kahvelerinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi	104
5.2. Yaşlı Evlerinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi	112
5.3. Yaşlı Kreşinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi	126
6. SONUÇLAR	135
7. KAYNAKLAR	139
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânlarının Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi: Antalya İli Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

19/06/2023

Makbule Berfin BÜKER

KISALTMALAR

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

AgeUK: Age Concern

ASPB: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

DPT: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UNDESA: United Nations Department of Economic and Social Affairs

UNFPA: United Nations Population Fund

WHO : World Health Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Dünya’da yıllar içinde 65 yaş ve üzeri toplam nüfusun oransal artışı	9
Şekil 2.2. Yaşlı nüfus oranının en yüksek ve en düşük olduğu 10 ülke, 2021	10
Şekil 2.3. Türkiye’de yıllara göre yaş grubuna göre nüfus oranı	18
Şekil 2.4. Yaşlı bireyler için erişilebilir aydınlatma ve kontrol düğmeleri yükseklikleri	34
Şekil 2.5. Yaşlı bireyler için belirlenmiş evrensel sandalye ölçüleri	36
Şekil 2.6. İki farklı yükseklikte tutunma elemanı	37
Şekil 3.1. 2022 yılı illere göre emekli sayıları	42
Şekil 3.2. Tez kapsamında incelenen birimlerin konumu.....	42
Şekil 3.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Düden Park Emekliler Kahvesi planı	43
Şekil 3.4. Antalya Büyükşehir Belediyesi Düden Park Emekliler Kahvesi	43
Şekil 3.5. Antalya Büyükşehir Belediyesi İsmet İnönü Emekliler Kahvesi planı	44
Şekil 3.6. Antalya Büyükşehir Belediyesi İsmet İnönü Emekliler Kahvesi	44
Şekil 3.7. Konyaaltı Belediyesi Konyaaltı Emekliler Kahvesi planı.....	45
Şekil 3.8. Konyaaltı Belediyesi Konyaaltı Emekliler Kahvesi	45
Şekil 3.9. Muratpaşa Belediyesi Falez Yaşlı Evi planı.....	46
Şekil 3.10. Muratpaşa Belediyesi Falez Yaşlı Evi	46
Şekil 3.11. Muratpaşa Belediyesi Fener Yaşlı Evi planı	47
Şekil 3.12. Muratpaşa Belediyesi Fener Yaşlı Evi	47
Şekil 3.13. Muratpaşa Belediyesi Konuksever Yaşlı Evi planı	48
Şekil 3.14. Muratpaşa Belediyesi Konuksever Yaşlı Evi	48
Şekil 3.15. Muratpaşa Belediyesi Çiftekuyular Yaşlı Evi planı	49
Şekil 3.16. Muratpaşa Belediyesi Çiftekuyular Yaşlı Evi	49
Şekil 3.17. Muratpaşa Belediyesi Soğuksu Yaşlı Evi planı.....	50
Şekil 3.18. Muratpaşa Belediyesi Çiftekuyular Yaşlı Evi	50

Şekil 3.19. Konyaaltı Belediyesi Aynur & İrfan Kâmil Bileydi Yaşlı Kreşi kat planları	51
Şekil 3.20. Konyaaltı Belediyesi Yaşlı Kreşi.....	52
Şekil 4.1. Düden Park Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı.....	64
Şekil 4.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı	67
Şekil 4.3. Konyaaltı Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı	70
Şekil 4.4. Falez Yaşlı Evi yapı kimlik kartı	74
Şekil 4.5. Fener Yaşlı Evi yapı kimlik kartı.....	78
Şekil 4.6. Konuksever Yaşlı Evi yapı kimlik kartı	82
Şekil 4.7. Çiftekuyular Yaşlı Evi yapı kimlik kartı	86
Şekil 4.8. Soğuksu Yaşlı Evi yapı kimlik kartı.....	90
Şekil 4.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi yapı kimlik kartı.....	94

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Coğrafi bölgelere göre 2022 yılında 65 yaş ve üstü nüfusun yüzdesi, 2030 ve 2050 beklentileri	10
Çizelge 2.2. Almanya’da yaşlı bakım modelleri.....	13
Çizelge 2.3. Hollanda’da yaşlılara sunulan bakım modelleri	14
Çizelge 2.4. İsveç’te yaşlı bakım modelleri.....	15
Çizelge 2.5. İngiltere’de yaşlı bakım modelleri.....	16
Çizelge 2.6. Japonya’da yaşlı bakım modelleri	17
Çizelge 2.7. Türkiye’de yaşlı bakım modelleri.....	20
Çizelge 2.8. Türkiye’de yaşlıların sosyalleşme merkezleri	24
Çizelge 3.1. Çalışmanın aşamaları.....	53
Çizelge 3.2. Emekli Kahveleri ve Yaşlı Evleri yapı kimlik kartı örneği	55
Çizelge 3.3. Yaşlı Kreşi yapı kimlik kartı örneği	56
Çizelge 3.4. Yapıların yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları	58
Çizelge 3.5. Emekli Kahvelerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları.....	59
Çizelge 3.6. Yaşlı Evlerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları	60
Çizelge 3.7. Yaşlı Kreşinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	61
Çizelge 4.1. Düden Park Emekliler Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	66
Çizelge 4.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	69
Çizelge 4.3. Konyaaltı Emekli Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	73
Çizelge 4.4. Falez Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	77

Çizelge 4.5. Fener Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	81
Çizelge 4.6. Konuksever Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	85
Çizelge 4.7. Çiftkuyular Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	89
Çizelge 4.8. Soğuksu Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	93
Çizelge 4.9. Yaşlı Kreşinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu	102
Çizelge 5.1. Emekli Kahvelerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları	111
Çizelge 5.2. Yaşlı Evlerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları	125

1. GİRİŞ

Modern yaşamın ve tıp teknolojisinin gelişmesinin en belirgin sonuçlarından biri de yaşam süresinin uzaması ve yaşlı nüfusun artmasıdır. Dünya nüfusu içinde 65 yaş ve üstündeki bireylerin oranı 2010’da %7,65 iken, günümüzde %9,63’e ulaşmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre ise 2050 yılına kadar 2,1 milyar ile yaşlı nüfus oranının %16’ya ulaşacağı öngörülmektedir (UNDESA 2019; OECD 2023).

Bir ülkede yaşayan tüm insanların yaşlı nüfusa oranı karşılaştırıldığında ülkenin; %4’ten azı yaşlı nüfusu oluşturuyorsa o ülke genç topluma sahip ülke, %4-7 oranlarında yaşlı nüfusa sahip ise orta yaşlı topluma sahip ülke, %7-10 oranlarında yaşlı nüfusa sahip ise yaşlı topluma sahip ülke, %10’dan fazla yaşlı nüfusa sahip ülke ise çok yaşlı topluma sahip ülke olarak değerlendirilmektedir. Son zamanlarda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi oranlarda yaşlı nüfus artışı gerçekleşmiştir. Örneğin Almanya’daki yaşlı nüfus oranı %22,06, Fransa’da %20,85, İtalya’da %23,67, Japonya’da ise %28,86’dır. Yüzde 20’yi aşmış olan oranlarla yukarıda bahsedilen gelişmiş ülkeler çok yaşlı nüfusa sahip ülke kategorisinde yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelere bakacak olursak Çin %13,15’lik oranla yaşlı topluma, Hindistan %6,8 ile orta yaşlı topluma, Rusya ise %15,56 ile çok yaşlı topluma sahip ülkelerdir (Kahraman 2014; OECD 2023; TÜİK 2023).

Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer alan Türkiye’de ise 2017 yılında 6 milyon 895 bin 385 kişi olan yaşlı nüfus son beş yılda %22,6 artarak 2022 yılında 8 milyon 451 bin 669 kişiye ulaşmıştır. Türkiye’de yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı 2017 yılında %8,5 iken, 2022 yılında %9,9’a yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre Türkiye’de 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6, 2080 yılında ise %25,6 ya ulaşarak çok yaşlı nüfusa sahip ülkeler sınıfına geçeceği öngörülmektedir (TÜİK 2023).

Yaşlanan bireylerin temel gereksinimleri kendileri, aileleri, yakın çevreleri, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektördeki kuruluşlar tarafından karşılanmaktadır. Ülkeler bu kurum ve kuruluşlar kanalıyla çeşitli sosyal politikalar uygulamaktadırlar. Uygulanan bu sosyal politikalar yaşlanma deneyimini şekillendiren en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bu nedenle sosyal politika düzenlemelerinin olmaması ya da eksik planlanması yaşlı bireylerin karşılaşacağı olumsuz durumlar ile doğrudan bağlantılı hale gelmektedir. Yaşlıların toplum genelinde sosyal ve fiziksel açıdan daha iyi durumda olduğu alanlarda sosyal politikaların etkin olduğu söylenebilmektedir. Yani günümüz dünyasında Lehr (1994)’in belirttiği gibi “başarılı bir şekilde yaşlanmak” için kişisel çabaların yanı sıra toplumsal açıdan yaşlı bireyin gerekli hizmetlerle desteklenmesi gerekmektedir (Çağlar 2015; İçli 2019).

Yaşlı nüfusa sahip ve yaşlanmakta olan nüfus özelliği gösteren tüm toplumlar için yaşlanma, yaşlılık gibi konular önem arz etmektedir. Yaşlılık, insanın yaşam döngüsünde kaçınılmaz bir süreçtir. Yaşın ilerlemesiyle beraber insanda fizyolojik, psikolojik ve zihinsel değişimler ortaya çıkmakta ve insanın çevresine uyum sağlayabilme yeteneği bu değişimler sonucu etkilenmektedir. Yaşlı bireylerde meydana gelen bu değişimlere ek olarak gelir yetersizliği ve belirsizliği, artan sağlık ve bakım ihtiyaçları oluşmaktadır. Tüm bunlar sağlık sistemleri, emeklilik sistemleri, işsizlik sigortaları, bakım hizmetleri gibi farklı alanlarda, farklı kurumlar kanalıyla topluma sunulan sosyal politikanın belirli formlarında yeni ihtiyaçlar ortaya çıkarmaktadır (İçli 2019).

Yaşlılık döneminde fiziksel değişimlerin yanı sıra sosyal çevre ile olan ilişkiler ve etkileşimler olumsuz yönde değişikliğe uğramakta ve bunun sonucunda bakım gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da yaşlıya bakmak, kadınların çalıştığı ailelerde gittikçe zorlaşmaktadır. Bu yönleriyle yaşlanma medikal olduğu kadar toplumsal açıdan da çözülmesi gereken bir sosyal sorun olmaktadır. Aile yapısının değişikliğe uğraması yaşlı bireylerin bakım sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Artan yaşlı nüfusla birlikte; kronik hastalıkların, uzun dönemli bakım giderlerinin artması ve aile desteğinin azalması; yeni hizmet sunum modellerini gündeme getirmiştir. Ev bakımı, gündüz bakımı gibi sağlık ve sosyal servislerin sağlanması giderek daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Bu artışa sebep olan faktörler; yaşlı nüfusun artışı, toplumda fiziksel yetersizliği olan yaşlıların artışı, huzurevi kapasitelerindeki doluluk ve çoğu yaşlının evinde bakım almayı veya aileleri ile bağlantılarını devam ettirerek bakım almayı tercih etmeleridir (Oğuz vd. 2010; Savaş 2010).

Gelişmiş olan ülkelerde yaşlılar için kurumsal bakım, toplum tarafından büyük kabul görmüştür. Ayrıca, evinde gündüz yalnız kalması sakıncalı olan yaşlıların bakımlarının yapıldığı çeşitli nitelikte gündüz bakımevleri de bulunmaktadır. Buralarda bakım hizmeti çerçevesinde yemek ve gündüz aldığı ilaçlar zamanında verilmekte, yaşlının istirahati sağlanmakta, yaşlı akrabaları ile bir arada olduğundan sosyal ilişkileri daha sağlıklı olmaktadır. Gündüz bakım merkezlerinde kısmi veya geçici bakım ve çeşitli sosyal imkanlar (yeme-içme, ev yardım araçları) yer almaktadır. Batı kültürlerinde yaşlıların barınma ve bakım ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli rol oynayan bakımevleri, Türkiye’de kültürel farklılıklar nedeniyle sık tercih edilen bir çözüm değildir. Fakat günümüz yaşam koşullarının neden olduğu yaşam tarzlarındaki değişim ile Türkiye’de de resmi ve özel gündüz ve yatılı bakımevlerinin sayısının artması kaçınılmaz olmuştur (Oğuz vd. 2010).

Türkiye’de bu kapsamda yaşlı bireylere huzur evleri, yaşlı bakım merkezleri, yaşlı dayanışma merkezleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile yaşlı yaşam evleri ve yaşlı gündüz bakım merkezlerinde hizmet sunulmaktadır. Ülkemizde resmi yaşlı bakım kuruluşlarında 60 yaş üzerinde, özel yaşlı bakım kuruluşlarında ise 55 yaş üzerinde olup bakıma gereksinim duyan yaşlılara; barınma, sağlık, temizlik, beslenme, psikososyal destek, sosyal-kültürel faaliyetlere katılım, kişisel gelişim amaçlı faaliyetler ve boş zamanlarının değerlendirilmesi gibi hizmetler sunulmaktadır (Özmete ve Hussein 2017).

Diğer yandan yaşlılar; kurumsal bakım modeli olarak geçen huzurevlerini, sevdiklerinden ve yaşadıkları çevrelerinden uzaklaştırdığı, onları yalnızlaştırdığı ve zorunlu kalmadıkça tercih etmek istemedikleri bir yer olarak görmektedirler. Bu nedenle yalnızlığa karşı sosyallik, hastalığa karşı tedavi, endişeye karşı güvenlik, rutinliğe karşı değişiklik kavramlarıyla öne çıkan gündüz bakım kuruluşları olan aynı zamanda yaşlıların sosyalleşme mekanları; güvenli bir sosyal etkileşim alanı oluşturması, yaşlının aktif yaşlanması ve toplumla entegrasyonunun sağlanması vb. yönleriyle huzurevlerine göre birçok avantajı bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönleriyle değerlendirildiğinde ihtiyaçlar doğrultusunda yaşlı evleri, yaşlı kreşleri, emekli kahveleri gibi gündüz bakım, sosyalleşme merkezlerinin yaygınlaştırılması ve yaşlıların beklentilerine göre yeniden düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Türkiye’de, yukarıda bahsedilen değişim eğilimine paralel olarak, sosyal bakım anlayışı doğrultusunda kurum bakımı modeline dayalı uygulamalardan, topluma dayalı bakım olarak tanımlanabilecek türdeki model ve uygulamalara geçişe başlanmıştır (Danış 2009; Alaydın ve Kervankıran 2019).

Görüldüğü üzere değişen yaşam biçimleri, yeni bakım modellerine yönelim ve en önemlisi yaşlı nüfusun artışıyla birlikte, yaşlı bireylerin gündüz bakımı ile ilgili çeşitli ihtiyaçlar meydana gelmektedir ve bu doğrultuda yaşlıların gündüz bakımı ve sosyalleşmesi ile ilgili kurumlar oluşturulmaya başlanarak Türkiye’de de yaygın hale gelmeye başlamıştır.

Bu tez çalışması, tamamlanmış, yapım aşamasında olan, yapımı planlanan yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları dış ve iç mekanlarının yaşlı kullanıcıya uygunluğunun saptanmasına yönelik tasarım kriterleri geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Tez çalışması boyunca yapılan literatür taramasında yaşlı gündüz bakım, sosyalleşme mekanlarının tasarımı ve yaygınlaştırılması sürecine ülkemizde gereken önemin verilmediği tespit edilmiştir. Bu çalışmada yaşlı kullanıcıların iç mekân gereksinimleri için ideal kriterlerin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Çalışma alanı olarak; yaşlı nüfus yoğunluğu bulunan ve bölge yönetimi tarafından yaşlılara yönelik mekânsal çalışmalar gerçekleştiren Antalya ili Konyaaltı ve Muratpaşa ilçeleri seçilmiştir. Seçilmiş olan ilçelerde bölge yaşlılarının gündüzleri vakit geçirip sosyalleşebildikleri tez çalışması kapsamında incelemeleri yapılan bakım, sosyalleşme kurumları yer almaktadır.

Çalışma altı aşamadan oluşmaktadır. İlk bölüm olan giriş bölümünde; çalışmanın amacı, kapsamı ve çalışmanın aşamaları yer almaktadır. İkinci bölümde ise, kaynak taraması bulunmaktadır. Çalışmada yaşlılık kurumlarında mekânsal çevre oluşumunda odak kullanıcı grubunu niteliksel ve niceliksel olarak tanıma bakımından yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık kavramları incelenmiştir. Bu bölümde literatürde yaşlı kavramının nasıl yer aldığı, yaşlanma ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar ve insan yaşamının son dönemi olan yaşlılık konuları hakkında literatür çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, materyal ve metot kısmı yer almaktadır. Çalışmanın materyalini, Antalya ili Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde bulunan (Falez yaşlı evi, Fener yaşlı evi, Konuksever yaşlı evi, Çiftekuyular yaşlı evi, Soğuksu yaşlı evi, Düden Park emekliler kahvesi, İsmet İnönü emekliler kahvesi, Konyaaltı emekli kahvesi, Konyaaltı yaşlı kreşi) oluşturmaktadır. Metot bölümünde ise yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları için tasarım kriterleri belirlenmiştir. İlçelerde incelenen yaşlı evleri, yaşlı kreşi ve emekli kahveleri için analizler yapılmıştır.

Dördüncü bölümde ise çalışmadan elde edilen bulgular bulunmaktadır. Bulgular; yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri kapsamında incelenen yaşlı evleri, yaşlı kreşi ve emekli kahvelerinde yapılan analizleri içermektedir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise bulgulardan elde edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın altıncı bölümünde, çalışmadan ortaya çıkan sonuçlar ve sonuçlar ile bağlantılı önerilere yer verilmiştir.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Yaşlı, Yaşlanma ve Yaşlılığın Tanımı

Günümüzde yaşlılık ile ilgili birçok kavram kullanılmaktadır. Bu kavramlardan ‘yaşlı’, ‘yaşlanma’ ve ‘yaşlılığın’ birbirleri ile aynı anlamlara sahip oldukları varsayılmaktadır fakat literatürde farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Bu kavramların tanımlanması konumuz bağlamında, yaşlılık kurumlarında mekânsal çevre oluşumunda odak kullanıcı grubunu niteliksel ve niceliksel olarak tanımlama bakımından önem kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili çeşitli tanımlamalara yer verilecektir.

Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe sözlüğünde yaşlı kelimesi şu şekilde tanımlanmaktadır: “Yaşı ilerlemiş, yaşlanmış, uzun yılları geride bırakmış kimse” (Anonim 1 2022). Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı’na (2007) göre herhangi bir hastalık durumu olmaksızın bedensel güçleri ve zihinsel yetileri azalmaya başlamış bireye yaşlı denilmektedir (DPT 2007).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre ise 65 yaş ve üstü bireyler, kronolojik olarak yaşlı kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra; fiziksel, ruhsal ve sosyal yeterliliklerini kaybetme durumuna gelen insanlar da yaşlı olarak görülmektedir (Bayrak 2018).

Literatürde yaşlı kavramı yaşı ilerlemiş, ihtiyarlamış anlamıyla yer bulmaktadır. Tomanbay’a (2002) göre “Yaşlı mekanik tanımlamayla, yaşı ortalama bir rakamla 60’ı aşmış, fiziksel (organsal) yapılarında, zihinsel, ruhsal ve sosyal melekelerinde eskimeler ve gerilemeler olan kişidir.”

Baran’a (2003) göre ise yaşlı; fiziksel gerileme ve işlevsel yeteneğin azalması bağlamında oluşan, manevi ve duygusal güç ile ilişkili bir imgedir.

Yaşlı tanımı, tüm dönemlerde belirli bir yaştan üzerindeki insanlar için kullanılmış ve halen daha kullanılmakta olan bir kavramdır. Ancak her dönem ve toplumda ‘yaşlı’ sayılma yaşı değişim gösterebilmektedir (Baran vd. 2005). Bu yönüyle yaşlı tanımlamasının tarihsel süreç içerisinde kültürle göre farklılık gösteren bir olgu olduğundan bahsetmek de mümkündür (İçli 2008). Bu bağlamda yaştan sosyo-kültürel yönünü de göz ardı etmeyerek, yaşa dair kronolojik, biyolojik, sosyolojik, psikolojik gibi tüm kriterleri çok taraflı değerlendirerek ele almak gerekmektedir.

Günümüzde yaşı tanımlamada en sık kullanılan yöntem kronolojik ve biyolojik olarak sınıflandırmaktır. Fakat pek çok araştırma yaşlanma sürecine ilişkin yeterli bilgiyi vermediği görüşüyle; yaşlılığın anlaşılabilmesi için biyolojik, kronolojik, sosyolojik, psikolojik yaş bağlamlarıyla birlikte ele alınmasıyla mümkün olacağını savunmaktadır (Baran vd. 2005).

İnsanın doğumundan ölümüne kadar olan süreci kapsayan aynı zamanda takvim yaşı olarak da nitelendirilen sürece kronolojik yaş; insanların fiziki yapılarında ve fizyolojisinde, bulunulan yaş basamağına bağlı olarak ortaya çıkan ve gözlenebilen, bireysel ve çevresel faktörlere göre kişiden kişiye değişiklik gösterebilen yaşa ise biyolojik yaş denilmektedir. Her ne kadar aynı veya benzer olarak görülseler de

karıştırılmamalıdır (Sevil 2005). Bireysel ve sosyal hayat açısından anlam ifade eden ve gerontologlar tarafından diğer yaş sınıflamalarından daha çok ilgi çeken iki alt başlık bulunmaktadır, bunlar insanın psikolojik ve sosyolojik yaşıdır. Tufan (2022) sosyolojik yaştan sosyal çevreyle ilişkili süreçler sonucunda oluştuğuna değinmektedir. Sosyal alanlar ve sosyolojik yaş arasında oldukça sıkı bağlantılar bulunmaktadır. Örneğin çalışma hayatında 40 yaşa erişen bireylere yaşlı sıfatı uygun görülmektedir. Bir futbolcu 30 yaşından, jimnastikçi ise 20 yaşından itibaren yaşlı sıfatıyla damgalanmaktadır. Buna karşılık çalışma politikalarında yaşlılık başlangıcını emekli olma durumu belirlemektedir. Psikolojik yaş ise, zekâ, hafıza ve öğrenme yetileriyle, yaşlanma süreci içerisinde ortaya çıkan kişilik değişiklikleriyle, sosyal yeterlilik gibi konularla ilintilidir. Psikolojik yaştan çok kompleks süreçlerle bağlantıları saptanmıştır. İnsanların bireysel biyografileri, yaşadıkları toplumun yaşlıyı tanımlama biçimi, kültürel faktörler gibi konularla bağlantılıdır (Şeker 2022).

Özetle yaş tanımlamasında farklı alt başlıklar mevcuttur. Yaş ile ilgili genel, net, herkes tarafından kabul görmüş bir tanım yapılamamaktadır. Temelde kronolojik/takvimsel yaş, biyolojik/fizyolojik yaş, sosyolojik/sosyal yaş ve psikolojik yaş olmak üzere 4 ana başlık altında tanımlayabilmek mümkündür. Bu aşamadan sonra yaşlanma ve yaşlılığın tanımlanması, yaşlının ne olduğu konusunu daha anlamlı bir şekilde ortaya koyacaktır (Baran vd. 2005; Kurt 2008).

Yaşlanma, ilk çağlardan itibaren başlayan biyolojik ve fizyolojik işlevlerin günden güne azalmasını ifade eden evrensel bir süreçtir (Harman 1981; Emiroğlu 1995). Biyologlar tarafından doğumdan ölüme kadar sürekli olarak devam eden ve insanları çeşitli yaşam aşamalarına ayırmaya yardımcı olan belirli düğüm noktalarına sahip bir süreç olarak tanımlansa da yaşlanma net bir tanımdan yoksun tüm canlılara özgü doğal bir süreçtir (Balcombe ve Sinclair 2001; Cindaş 2001). Bu nedenle de yaşlanma ile ilgili zaman içerisinde farklı araştırmacılar tarafından özünde benzerlikler içeren farklı tanımlamalar ve sınıflandırma biçimleri ortaya konulmuştur.

Perlmutter ve Hall (1992) yaşlanma sürecini birincil, ikincil ve üçüncül olarak ele aldığı bir sınıflandırma yapmaktadır.

Birincil yaşlanma diğer bir adıyla normal yaşlanma, herhangi bir türün tüm üyelerinde meydana gelen, kaçınılması mümkün olmayan yaşa bağlı değişim ve dönüşümleri içeren kademeli bir süreci kapsamaktadır. Hareketlerde yavaşlama, derinin sarkması ve buruşması, görme ve işitmede zayıflama, saç ve tırnak yapısındaki değişimler gibi dışarıdan gözlemlenebilen; aynı zamanda ısıya karşı duyarlılık, hücrelerin yenilenmesinin ve onarımının durması, vücudun biyolojik saatinin yavaşlaması gibi dışarıdan görülemeyen belirtiler ile birlikte de yaşlanma kaçınılmaz bir şekilde başlamaktadır. İkincil yaşlanma, evrensel ya da kaçınılması mümkün olmayan bir süreç değildir aksine bireylerin kendileri ile doğrudan alakalı bir durumdur. Bu yaşlanma türünde bireyin vermiş olduğu bir kararın yaşam boyu etkilerinin izlendiği görülmektedir. Sigara ve alkol bağımlılığı, doğru beslenmeme, çeşitli hastalıklar, egzersiz eksikliği gibi uzun vadede sağlığı etkileyen olgular bu yaşlanma türünün nedenleri arasındadır (Kaya ve Aydın 2003). Platon (Eflatun) (M.Ö. 427-347) yaşlanmanın bireysel yönünü vurgulayarak yaşlılık döneminin nasıl yaşanacağını büyük oranda gençlik ve erişkinlik çağlarındaki yaşam tarzı tarafından belirlendiğini ileri sürerek bugün ikincil yaşlanma olarak nitelenen yaşlanma türünü aslında çok daha önceden kendi döneminde

tanımlamıştır (Lehr 1994). Birincil yaşlanmayı geciktirebilmek adına yapılabilecek neredeyse hiçbir şey yokken ikincil yaşlanma için aynı durum geçerli değildir, geciktirilebilir, yavaşlatılabilir hatta durdurulabilir. Üçüncül yaşlanma ise, artık yaşamın sonuna gelindiğini haber veren, yaşamın büyük bölümünün uykuda geçirildiği, kaçınılmaz bir bozulmanın gerçekleştiği hayatın son dönemi olarak ifade edilmektedir (Kaya ve Aydın 2003).

Mumford (1968) da yaşlanma sürecini üç safhada ele almaktadır. İlk safha doğurganlığın sona ermesi ile tanımlanan, başlangıcı yaklaşık kırk beş yaş civarındaki evredir. İkinci safha olarak bireyin gelirinin düşmesi ile birlikte psikolojik sorunlar yaşamasına neden olan, hayatı anlamlandırmakta zorlandığı ekonomik anlamda emekli olma evresi yer almaktadır. Üçüncü ve son evrede ise bireyin kendi kendine bakmadığı, fizyolojik olarak bozulmaların gittikçe arttığı, vücut fonksiyonlarında aksaklıkların görüldüğü, hafıza kayıplarının başladığı bir süreç yaşanmaktadır, bireyde görülen bu değişim ve dönüşümler sebebiyle yaşlanmanın bu evresinde kurumsal bakıma ihtiyaç duyulabilmektedir (Baran vd. 2005).

Yaşlanma; en genel haliyle biyolojik ve kronolojik olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Fakat bu sınıflama yaşlanma sürecine ilişkin yeterli veriyi sağlamamaktadır (İçli 2008). Bu nedenle yaşlılık; kronolojik, biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal olarak bütünde ele alınması gereken kapsamlı bir süreçtir. Literatürde de araştırmacılar tarafından yaşlanma kavramı farklı alt başlıklar altında irdelenmiştir.

Hooyman ve Kiyak (1988)'ın aktardıklarına göre yaşlılığı gerontologlar 4 boyutta ele almaktadır. Bunlardan ilki olan kronolojik yaşlanma; takvim yaşı ya da doğum yaşı olarak ifade edilmektedir. Genellikle 65 yaş ve üzeri bireyler kronolojik olarak yaşlı kabul edilmektedirler. İkinci olarak biyolojik diğer bir adıyla fizyolojik yaşlanma; bireysel olarak farklılıklar görülebilen, bir bireyin vücut yaşını temsil eden yaşlanma türüdür. Her bireyin yaşlanma sürecinde fizyolojik olarak yaşayacağı değişimler, hücre kayıpları, fonksiyon bozulmaları farklı zamanlarda ve farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Bireyin fiziksel olarak yaşlanması olarak da tanımlanmaktadır. Psikolojik yaşlanma; yaşam süresince kazanılan deneyimler ile birlikte bireyin davranışlarının, kişiliğinin, zihin fonksiyonlarının kronolojik yaşa bağlı olarak değişimini ifade eder ve aynı zamanda kişinin hissettiği yaş olarak da kabul edilmektedir. Yaşlılığa hazır hissetmeme, üretkenliğin azalması, emekli olma durumu, gelecek kaygısı, başkalarına yük olma korkusu, yetersizlik hissi gibi duygu, düşünce ve durumlar yaşlı bireylerde kimi zaman psikolojik sorunlara da neden olabilmektedir. Sonuncu olarak ise sosyal yaşlanma; bireyin toplum içerisindeki konumunun ve rolünün değişmesi durumunu anlatan yaşlanma biçimidir. Bireyin sosyal yapı içindeki rollerinin, ailesi ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin değişimini ifade etmektedir (Baran vd. 2005; Dölek 2011).

Genel olarak yaşlanma yukarıda bahsedilen dört ana başlık ile birlikte tanımlanmaktadır. Fakat bu alt başlıklara zaman içerisinde eklemeler yapıp yaşlanmanın daha fazla detaylandırılarak incelenmesi gereken bir kavram olduğu savunulmaktadır.

Bu konuda Pekcan (2000) yaşlanmayı biyolojik, ekonomik, patolojik, psikolojik ve sosyal yaşlanma alt gruplarıyla ifade etmektedir. Ekonomik yaşlanmayı; maddi koşullardaki değişimle birlikte yaşlı bireyin yaşam biçiminin değişmesi şeklinde

tanımlamaktadır. Patolojik yaşlanmanın ise maddi duruma, alışkanlıklara ya da beslenme, sağlık bakımı, hareket gibi konulara bağlı olarak ortaya çıktığını belirtmektedir (Dölek 2011).

Bayrak (2018) ise yaşlanmayı kronolojik, biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal olacak şekilde sınıflandırmaktadır. Ekonomik yaşlanmayı emeklilik ile birlikte düşen gelir ve bu yönde ortaya çıkan maddi kayıplara gönderme yapan bir alt sınıf olarak ifade etmektedir. Kayıplar sonucunda yaşlının psikoloji ve sağlık durumunun olumsuz etkilenmemesi adına yaşlı bireylere has uğraş alanlarının oluşturulması ve desteklenmesinin faydaları üzerine de vurgu yapmaktadır.

Farklı bir alt gruplandırma yapan Akçay (2013) ise yaşlanma olgusunu kronolojik, psikolojik, biyolojik ve toplumsal olmak üzere dört başlıkta ele almaktadır. Bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri toplumdaki yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili değerlerden etkilenmelerini ise toplumsal yaşlanma kavramı ile açıklamaktadır.

Yaşlanmaya dair çeşitli tanımlardan sonra evrensel bir kabul olarak DSÖ'ye göre yaşlanma sürecinin evreleri şu şekildedir; 0-14 yaş arası dönem çocukluk, 10-24 yaş arası dönem gençlik, 25-64 yaş arası dönem yetişkinlik, 65-74 yaş arası dönem yaşlılık, 75-89 yaş arası dönem ise ihtiyarlık evresi olarak nitelendirilmektedir (Emiroğlu 1992). Görüldüğü üzere yaşlanma sürecinin bir evresi olan yaşlılık, insanın doğumdan itibaren yaşadığı bir dizi gelişim evresinden sadece bir bölümünü kapsayan ve bireylerde pek çok değişimin yaşandığı bir dönemdir (Özmete ve Hussein 2017). Yaşlı ve yaşlanma kavramlarında olduğu gibi yaşlılık kavramı ile ilgili de içerisinde benzerlikler barındıran farklı sınıflama ve çeşitlendirmeler zaman içerisinde birçok araştırmacı tarafından ortaya konmuştur, bunun yanı sıra evrensel kabuller de mevcuttur.

Örneğin İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) (1995) “davranış ve ihtiyaçları değişen, 65 yaş üzerindeki insanlardan oluşan heterojen bir grup” tanımıyla yaşlı kesim için 65 yaş sınırını ele almaktadır. Bunun yanı sıra DSÖ de yaşlılığın başlangıcını 65 yaş olarak ele almaktadır ve kendi içinde 3 temel yaş aralığına ayırmaktadır (WHO 1999). Bunlar;

- Genç yaşlılar; 65-74 yaş arasındaki yaşlılar.
- Orta yaşlılar; 75-84 yaş arasındaki yaşlılar.
- İleri yaşlılar; 85 ve üzeri yaştaki yaşlılar şeklindeki alt gruplardan oluşmaktadır (WHO 1999).

Genç yaşlılar, genellikle fonksiyonel açıdan büyük kayıplar yaşamayıp, desteğe ihtiyaç duymadan yaşamlarını devam ettirebilmektedirler. Orta yaşlılarda, fonksiyonel kayıplar görülmektedir, fakat genel anlamda bağımsız yaşlı bireylerdir. İleri yaşlılar ise, özel bakım ihtiyacı duyan yaşlı grubudur (Suzman ve Riley 1985).

Yaşlanmada olduğu gibi yaşlılık olgusunu da alt tanımlara ayırmak mümkündür. Bakar (2012) bu tanımları yedi başlık altında toparlamıştır. Normal yaşlılık, zamana bağlı olarak ortaya çıkan vücut anatomisindeki ve fonksiyonlarındaki değişimleri tanımlamaktadır. Patolojik yaşlılık, sağlık sorunları ile ilişkili olayları ifade etmektedir. Sosyal yaşlılık, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişebilen ve zaman içerisinde edinilen sosyal özelliklerin değişime uğradığını tanımlayan yaşlılık türüdür. Psikolojik

yaşlılık, bireyin ruhsal davranışlarında görülen değişimleri ortaya koymaktadır. Ekonomik yaşlılık, maddi koşullardaki değişimin etkileri ile yaşlı bireyin yaşam tarzındaki değişiklikleri tanımlamaktadır. Kronolojik yaşlılık, bir yıllık periyotlar esas alınarak yapılan yaşlılık tanımlamasıdır. Biyolojik yaşlılık ise döllenmeden başlayıp yaşam boyu süre gelen bir durumdur (Bakar 2012).

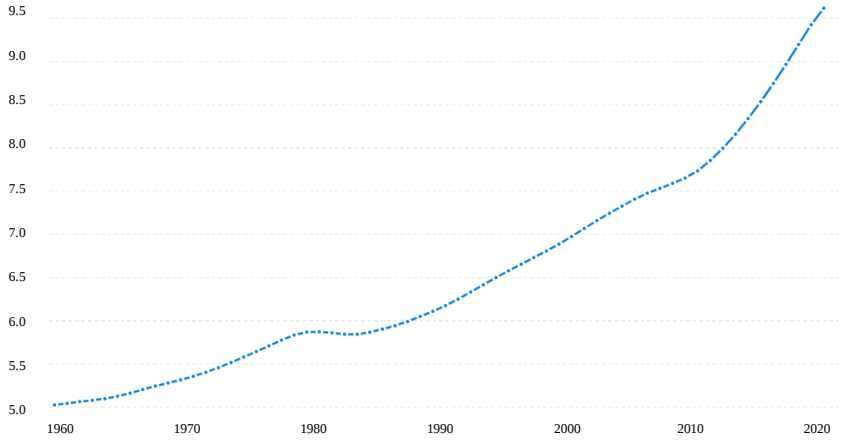
T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)'nin 2013 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Yaşlanma ve Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı'nda ise yaşlılık sosyal, modern, kronolojik, biyolojik, fizyolojik, duygusal ve fonksiyonel olmak üzere yedi farklı açıdan ele alınmıştır. Sosyal yaşlılık, bireyin yaşadığı toplumda sahip olduğu kültürel ve sosyal özellikleri ile ilişkilendirilmektedir. Modern yaşlılık, bireyin çalışma hayatını tamamlayıp yaşamını sosyal güvence ve birikimleriyle devam ettirmesidir. Kronolojik yaşlılık, bir yıllık zaman döngüsünü esas almaktadır. Biyolojik yaşlılık, bireyin vücudundaki yapı ve fonksiyonlardaki değişikliklerdir. Duygusal yaşlılık, bireyin kendini yaşlanmış hissederek alışkanlıklarını ve yaşam biçimini değiştirmesidir. Fonksiyonel yaşlılık ise bireyin kendini yaşlıları ile karşılaştırdığında toplum içerisinde etkinliğini devam ettirebilmesidir (ASPB 2013).

Görüldüğü üzere yaşlanma doğumdan ölüme kadar bir büyüme ve gelişme sürecidir. Yaşlılık ise fizyolojik bir olgudur ve bu süreç içerisinde kendini gerçekleştirme ve olgunlaşmanın ardından özgün değişimlerin yaşandığı son aşamadır. Canatan (2008) bunu “yaşlanma bir süreç iken, yaşlılık bir dönemi ifade eder” şeklinde özetlemiştir.

2.2. Dünyada Yaşlı Nüfus

Dünya'da 65 ve daha büyük yaştaki bireyler için “yaşlı nüfus” tanımlaması yapılmaktadır. Sağlık alanında kaydedilen ilerlemeler başta olmak üzere, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğum oranlarının düşmesi, beklenen yaşam sürelerinin uzaması ve tüm bunların sonucunda yaşlı nüfusun artmasıyla Dünya bir demografik değişim ve dönüşüm süreci içerisine girmiştir. Bu süreçte tüm dünyada yaşlı nüfusun artışı yıldan yıla katlanarak devam etmektedir.

Lehr (1994)' in de tanımladığı gibi dünya nüfusunun saçları ağarmaktadır. Dünya nüfusu 2012 yılında 7 milyar iken, 65 ve daha büyük yaştakilerin sayısı 562 milyondur ve bu sayı da Dünya nüfusunun %8'ini oluşturuyordu. Yalnızca 3 yıl sonra 2015 yılında yaşlıların sayısı 55 milyon artarak, Dünyada yaşlı nüfus oranı %8,5'e yükselmiştir (Şekil 2.1). 2019 yılında dünya genelinde yaşlı nüfus yaklaşık 727 milyon iken 2022 yılında da 771 milyona ulaşmıştır ve bu rakam toplam dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'una denk gelmektedir. 2022 yılındaki sayı 1980 yılında 258 milyon olan 65 yaş üstü kişi sayısının neredeyse 3 katıdır. Yaşlı nüfus artışı bu şekilde devam ederse 2030'da %11,7 ile 994 milyona 2050'de ise %16 ile 1,6 milyara ulaşılacağı tahmin edilmektedir. Aynı zamanda nüfus beklentilerine göre 2050 yılına kadar, dünya çapında 65 yaş ve üzeri kişilerin sayısının, 5 yaş altı çocukların sayısının iki katından fazla ve 12 yaş altı çocukların sayısı ile yaklaşık olarak aynı olacağı öngörülmektedir. Nitekim 2018 yılında dünya tarihinde ilk defa 65 yaş ve üstündeki kişi sayısı, 5 yaş ve altındaki çocuk sayısını geçmiştir (UN-DESA 2019; 2022).

Şekil 2.1. Dünyada yıllar içinde 65 yaş ve üzeri toplam nüfusun oransal artışı (UNFPA 2022)

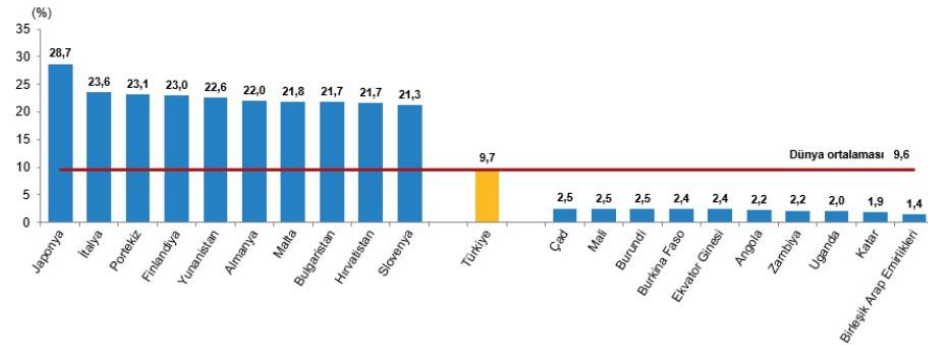
Bölgeler bazındaki verilere bakılacak olursa; yaşlı nüfus oranında en büyük artışın Kuzey Afrika ve Batı Asya ülkelerinde yaşanacağı, 2022'deki 65 yaş ve üzeri nüfus oranının %9,7'den, 2050'de %16,4'e çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu ülkelerden sonra ise en büyük artışın genç toplum olarak anılan Sahra-altı Afrika ülkelerinde meydana geleceği öngörülmektedir. 2022'de %3 olan yaşlı nüfus oranının 2050 yılında %4,7'ye yükselmesi beklenmektedir. Tüm bu ülkelerin aksine Avustralya ve Yeni Zelanda ile Avrupa ve Kuzey Amerika bölgelerinin nispeten daha düşük oranlarda yaşlı nüfus artışı yaşayacağı düşünülmektedir. Bunun nedeni nüfusun yaşlanması sürecinin bu bölgelerde diğer bölgelere kıyasla daha erken başlamış olmasıdır. Bu durum nüfusun yaşlanması konusunda bölgedeki ülkelerin doyumluğa ulaşması şeklinde ifade edilmektedir, bu nedenle hem yaşlı nüfus hem de toplam nüfus artış oranı ve hızı yavaşlayacaktır. Fakat Avrupa ve Kuzey Amerika'da 2050 yılına kadar her 4 kişiden birinin 65 yaş ve üzeri olacağı da tahminler arasındadır (Çizelge 2.1; UNDESA 2022). Kısaca dünyada bazı bölgelerin yaşlı nüfus artış hızı azalmakta ve sıra genç toplumlara doğru kaymaktadır. Sonuç olarak neticede hem oransal hem de sayısal olarak yaşlı nüfus artmakta ve bu durum nüfus beklentileri doğrultusunda da artmaya devam edecektir.

Çizelge 2.1. Coğrafi bölgelere göre 2022 yılında 65 yaş ve üstü nüfusun yüzdesi, 2030 ve 2050 beklentileri (UNDESA 2022)

Bölge	2022	2030	2050
World	9.7	11.7	16.4
Sahra-altı Afrika	3.0	3.3	4.7
Kuzey Afrika ve Batı Asya	5.5	7.0	12.5
Orta ve Güney Asya	6.4	8.1	13.4
Doğu ve Güneydoğu Asya	12.7	16.3	25.7
Latin Amerika ve Karayipler	9.1	11.5	18.8
Avustralya/Yeni Zelanda	16.6	19.4	23.7
Okyanusya*	3.9	5.1	8.2
Avrupa ve Kuzey Amerika	18.7	22.0	26.9

*Avustralya ve Yeni Zelanda hariç

Ülkelerin toplam nüfusları içindeki 65 ve daha yukarı yaştaki yaşlı nüfus oranları, Birleşmiş Milletler (BM) verileri doğrultusunda incelendiğinde; 2021 yılında en yüksek yaşlı nüfus oranına sahip olan ülke, %28,7 ile Japonya olmuştur. Japonya'yı %23,6 ile İtalya ve %23,1 ile Portekiz izlemektedir. Yaşlı nüfus oranının en düşük olduğu ülkeler ise %1,4 ile Birleşik Arap Emirlikleri, %1,9 ile Katar ve %2,0 ile Uganda olmuştur. Türkiye ise %9,7'lik bir oranla dünya ortalaması olan %9,6'nın üzerine çıkmış durumdadır (TÜİK 2023; Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Yaşlı Nüfus Oranının En Yüksek ve En düşük Olduğu 10 Ülke, 2021 (TÜİK 2022)

Yukarıda bahsedilen oranlardan sonra ülkelerin toplumlarının yaşlılık derecesini ölçebilmek adına evrensel olarak yapılan sınıflandırılmadan bahsetmek yerinde olacaktır. Eğer bir ülkede yaşayan tüm insanların yaşlı nüfusa oranı karşılaştırıldığında yani diğer bir deyişle ‘nüfus bilimsel’ açıdan toplumlar sınıflandırıldığında, bir ülkede yaşlı nüfusun genel nüfusa oranı %4 ve altı ise ‘genç toplumu’, %4-%7 aralığında ise ‘orta yaşlı toplumu’, %7-%10 aralığında ‘yaşlı toplumu’; %10’u aşması durumunda ise ‘ileri yaşlı toplumu’ ifade etmektedir (Çapcıoğlu ve Alpay 2019). Japonya, İtalya, Portekiz,

Finlandiya, Almanya gibi gelişmiş ülkeler yaşlı toplum sınırını 2015 yılında %20 üzerine çıkarak çok uzun zaman önce aşmıştır ve bugün ileri yaşlı toplum sınıfında en üst sıralarda yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin nüfusları da hızlı bir şekilde yaşlanma sürecine girmiştir (OECD 2015). Özetlemek gerekirse dünya nüfusu hızla yaşlanmaktadır.

BM Nüfus Fonu (UNFPA) ve HelpAge International adlı sivil toplum kuruluşunun iş birliğinde 1 Ekim Dünya Yaşlılar Günü dolayısıyla hazırlanan 21. Yüzyılda Yaşlanma: Bir Kutlama ve Bir Meydan Okuma (2012) başlıklı; demografik değişimin ülkelerin sosyal hizmet, emeklilik ve sağlık sistemlerine büyük yük getireceğinden endişe edildiği belirtilen rapora göre, yaşlanmanın küresel bir olguya dönüştüğü ve üzerinde ciddi çalışmaların yapılması gerektiği aktarılmaktadır (UNFPA 2012).

Sayısal verilerin de ortaya koymuş olduğu, küresel anlamda gerçekleşen yaşlanma sürecinin dünya üzerinde oluşturacağı yük ve artan ekonomik, sosyal taleplerle tüm ülkeler zorunlu olarak yüzleşmektedirler ve gün geçtikçe artan oranlarla bu durum uzun bir süre daha devam edecektir. Bazı ülkeler diğer ülkelere kıyasla nüfusun yaşlanması konusunda daha erken yüzleşmişlerdir. Değişen dünya koşullarını gündemlerine taşıyarak yaşlılık ve yaşlılığa ilişkin konuları sosyal politikalarının ve sunacakları hizmetlerin gündemi haline getirmişlerdir. Hizmetlerin sunumunu ihtiyaçlara paralel olarak artırarak ve geliştirerek durumu kontrol altına almaya çalışmaktadırlar.

2.2.1. Dünya’da yaşlı bakım modelleri

Yaşlı nüfusun artmasının sosyal, ekonomik ve politik sonuçları tüm ülkelerde tartışılır hale gelmiştir. Dünyada çoğu ülkede yaşlı nüfus oranının artması ve bu nüfus grubunun refah düzeyinin iyileştirilmesine yönelik önceliklerin belirlenmesi günümüzde en önemli konudur (Özmete ve Hussein 2017). Hızla yaşlanan Dünya nüfusu ve nüfusta yaşanan bu değişim birtakım ihtiyaçlar ve problemler doğurmuştur. Bunların sonucunda da ülkeler tarafından yaşlıların yaşadığı problemlere yönelik bazı önlemler alınıp çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Geliştirilen bu politikalar doğrultusunda da yaşlı nüfusa sağlık, emeklilik sistemleri, işsizlik sigortaları ve bakım hizmetleri gibi hizmetler sunulmaktadır. Yaşlılara sunulan en temel hizmetlerden biri de sosyal politikalar kapsamında sunulan bakım hizmetleridir (Çobanoğlu 2019).

Dünya genelinde yaşlı bakımı ikiye ayrılmaktadır. Bunlar evde bakım ve kurumsal bakım şeklinde tanımlanmaktadır. OECD (2013)’ye göre evde bakım, *“bireylerin ev ortamında yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olmak üzere, ücret karşılığı eğitimsiz bakıcılar ya da profesyonel uzmanlar tarafından verilen hizmetleri, günlük bakım ve yaşlı merkezlerini, evde bakım programlarını ve yardım ödeneklerini kapsayan tüm bakım, hizmet ve yardımlardır”*. OECD (2013)’ye göre kurumsal bakım ise, *“bakımevleri, huzurevleri, yaşlı rezidansları ve tatil köyleri gibi kurumlarda sağlanan yatılı bakım hizmetleridir”* (Karakuş 2018).

Evrensel kabullerin yanı sıra ülkeler kendi bünyelerinde de yaşlı bireylerine yönelik birtakım politikalar kapsamında hizmetler geliştirmişlerdir. Bu konuda Avrupa dünyanın en yaşlı nüfusa sahip kıtası olması nedeniyle yaşlanan nüfusun getirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarla daha erken yüzleşmek zorunda kalarak yaşlılarına

yönelik çeşitli politikalar ve hizmet modelleri sunmuşlardır. Bu bağlamda tez kapsamında dünyada yaşlı popülasyona sunduğu bakım hizmeti modelleri konusunda örnek alınan ve ileri yaşlı toplum sınıfında yer alan ülkeler arasında ilk sıralarda yer alan Almanya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Japonya'nın yaşlılarına sunduğu hizmetler incelenmiştir.

2.2.1.1. Almanya'da yaşlı bakım modelleri

Almanya Avrupa genel nüfusu içerisinde yüzde 22,06'lık bir oranla en yüksek yaşlı nüfus popülasyonuna sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Bu ülkede yaşlılara verilen hizmetler üç temel model çerçevesinde sunulmaktadır. Bunlardan ilki sabit bakım hizmetleri, ikincisi gezici bakım hizmetleri, üçüncüsü ise yarı sabit bakım hizmetleridir. Sabit bakım hizmetleri yatılı bakım kuruluşunda verilen hizmet şeklini tanımlamaktadır. Bu hizmet şekli sürekli bakım ve kısa süreli bakım (yaşlı bireyin yatılı bakım kurumunda kısa süreli bakım hizmeti aldığı hizmet modeli) olmak üzere iki şekilde sunulmaktadır. Gezici bakım hizmetleri ise öncelikle ev ortamında bakım hizmeti sunmak üzere oluşturulmuş olup, günümüzde buna ek olarak yerine göre yaşlılar evinde ya da yaşlıların toplu olarak yaşadığı diğer alternatif yaşam alanlarında sunulan gün içerisinde belirli saatleri kapsayan hizmetlerdir. Bakım gereksinimi bulunan, kendisine bakan ailesi veya yakını çalışan yaşlıların gündüzleri veya geceleri almış olduğu bakım hizmeti ise yarı sabit bakım hizmeti olarak adlandırılmaktadır (Çağlar 2015; OECD 2023).

Almanya'da yaşlılar için kurumsal bakıma alternatif olacak nitelikte çeşitli bakım modelleri de bulunmaktadır. Bunlar Yaşlı Yaşam Evleri, Üç Kuşak Evleri, Yaşlı Rezidansları, Evden Acil Çağrı ve Hospiz'dir. Yaşlı yaşam evleri; herhangi bir sağlık sorunu olmayıp kendi kendine yetebilen fakat yatılı olarak bir kuruluştaki yaşayıp gerekli gördüğü zamanlarda danışmanlık desteği isteyen ve yarı zamanlı bakım hizmetine ihtiyaç duyan yaşlı bireylere bir aile ortamı hissi veren modeldir. Üç kuşak evleri; adından da anlaşılacağı üzere üç kuşağın birlikte bulunduğu bir ortamdır. Kuruluş amacı her ne kadar üç kuşağın birlikteliği olsa da nesiller arası uyumsuzluklar ve düşünce yapısı farklılıkları nedeniyle başka bir modele uyarlanmıştır. Yeni modelde yaşlıların kendilerine ait alanları bulunmakla birlikte istediklerinde diğer kuşaklarla iletişim halinde olabilecekleri ortak alanlar yaratılmıştır. Özellikle anaokulu ve yaşlılar için oluşturulmuş yapılar yakın ilişkili olacak şekilde planlanmıştır. Yaşlı rezidansları ise; bir otel konseptinde oda ve bakım hizmeti veren bir modeldir. Burada kalan yaşlı kişiler bakım hizmeti haricinde otel giderlerini karşılamaktadır. Bu yapıların tasarımında yaşlı kullanıcıların fiziksel şartları göz önünde bulundurularak geniş kapılar, engelsiz geçişler, doğru seçilmiş kontrol düğmeleri ve acil çağrı butonları kullanılmıştır. Evden acil çağrı modelinde ev içerisine butonlar yerleştirilerek yaşlı bireylerin herhangi bir olumsuz durumda acil çağrı merkezi ile iletişim kurması ve yardımın mümkün olan en kısa sürede kişiye ulaşması sağlanmaktadır. Tamamen ücretsiz bir hizmet olmamakla birlikte yaşlı bireyin bu modele gereksinim düzeyine bağlı olarak bir kısmının sağlık sigortası kapsamında karşılandığı durumlar olabilmektedir. Hospiz ise; kendi kendine yetemeyen yatağa bağımlı, özel olarak bakıma ihtiyaç duyan yaşlıların kalan ömürlerinde huzurlu ve güvende hissederek vakit geçirmesini amaçlayan, psikososyal ve spiritüel destek hizmetlerini de barındıran modeldir (Çağlar 2015).

Çizelge 2.2. Almanya’da yaşlı bakım modelleri (Çağlar 2015)

Evde Bakım (Gezici Bakım Hizmetleri)	Kurumsal Bakım		Alternatif Bakım Modelleri
	Kısmi Yatılı Bakım (Yarı Sabit Bakım Hizmetleri)	Tam Yatılı Bakım (Sabit Bakım Hizmetleri)	
<i>Evde Sağlık Hizmeti/Tıbbi Yardım</i>			<i>Yaşlı Yaşam Evleri</i>
<i>Sosyal Bakım Hizmetleri</i>	<i>Yaşlı Bakımevleri</i>	<i>Yaşlı Huzurevleri</i>	<i>Üç Kuşak Evleri</i>
<i>Teknoloji Yardımıyla Bakım Hizmeti</i>	<i>Yaşlı Gündüz Merkezleri</i>	<i>Yaşlı Konutları</i>	<i>Yaşlı Rezidansları</i>
<i>Ev ile ilgili İşler</i>	<i>Yaşlı Kulüpleri</i>	<i>Korumalı Yaşlı Evleri</i>	<i>Evden Acil Çağrı</i>
<i>Mobilite</i>	<i>Yaşlı Gündüz Bakımevleri</i>		<i>Hospiz</i>
<i>Yemek Yeme</i>			
<i>Beden Temizliği</i>			

2.2.1.2. Hollanda’da yaşlı bakım modelleri

Hollanda 2010 yılında OECD ülkeleri arasında İsveç’ten sonra uzun süreli bakım hizmetlerine en çok harcama yapan ve bir dönem yaşlı bakımında dünyada bir numaraya kadar yükseldiği görülen 2021 yılı verilerine göre yüzde 19,91’lik bir oranda yaşlı nüfusa sahip ülkedir (OECD 2013; 2023).

Hollanda’da yaşlılara yönelik olarak belediyelerin, hayır kurumlarının ve çeşitli kuruluşların verdiği sosyal destek hizmetleri ile uzun süreli bakım sistemi olmak üzere iki sistemli bakım hizmeti bulunmaktadır. Sosyal destek hizmeti kapsamında yaşlı bireylerin topluma katılımını sağlamak adına mahallesinde veya evinde belirli periyotlarla toplantılar, buluşmalar gerçekleştirilmekte, indirimli veya ücretsiz özel ulaşım servisi sağlanmakta ve eve yemek hizmeti verilmektedir. Aynı zamanda ihtiyaca göre kişisel bakım (kişisel temizlik, tuvalet kullanımı, ilaç verilmesi vs.), ev temizliği ve düzenlemesi gibi genel ve kişisel destek hizmetleri bulunmaktadır. Uzun süreli bakım hizmetleri ise genel olarak gayri resmi bakım (informal bakım), evde resmi bakım ve resmi kurumsal yatılı bakım olarak ayrılmaktadır. Fiziksel veya zihinsel aktivitelerini sağlayamayan yaşlılara öncelik tanınarak uzun ya da kısa süreli, 24 saati kapsayan bakım hizmeti verilmektedir. Evde bakım hizmetleri kapsamında kişisel bakım ihtiyacı karşılanmakta aynı zamanda tıbbi bakım ve danışmanlık hizmetleri de yer almaktadır. Kurumsal bakım hizmetlerinde ise yaşlı bireyler en fazla altı gün ile kısa süreli ya da devamlı konaklayarak huzurevlerinde veya bakımevlerinde tedavi hizmeti alabilmektedir. Tüm bunlara ek olarak yaşlı bireyin yalnızca bakımı için değil bütçesine destek amaçlı nakit yardımlar yapılmaktadır. Artan yaşlı nüfusu ve bakım hizmetlerinin ekonomideki olumsuz etkileri nedeniyle Hollanda’da bir yaşlı bireyin kurumsal bakıma ihtiyacı olmadığı sürece evde bakımına oldukça fazla önem verilmektedir ki neredeyse ülkedeki tüm yaşlı bakımının dörtte üçünü yaşlının ailesi ve yakınları karşılamaktadır. Bu

amaçla da 2015 yılında Mahalle Hasta Bakıcı Sistemi uygulaması ortaya çıkmıştır. Bu sistemle birlikte hasta bakıcılar, yaşlılar ve yakınları, bakım sağlayan kurumlar ve belediyeler bir takım halinde çalışarak belirli bir bölgedeki yaşlılara hem tıbbi hem de ev içi bakım hizmeti vermektedirler. Son yıllarda ise “Demans köyleri” gibi ihtisaslaşmış kuruluşların oluşturulduğu dikkati çekmektedir (Mot vd. 2010; Dutch Ministry of Health Welfare and Support, 2016; Eryurt ve Peksezer 2016; Özmete ve Hussein 2017).

Çizelge 2.3. Hollanda’da yaşlılara sunulan bakım modelleri (Mot vd. 2010; Dutch Ministry of Health Welfare and Support, 2016; Eryurt ve Peksezer 2016; Özmete ve Hussein 2017)

Uzun Süreli Bakım			Sosyal Destek Hizmetleri
Gayri Resmi (İnformel) Bakım	Evde Resmi Bakım	Resmi Kurumsal Yatılı Bakım	Sosyal Hizmet
	Kişisel Bakım	Huzurevleri	Evlere Yemek Servisi
	Tıbbi Bakım	Bakımevleri	Alarm Sistemi
	Danışmanlık Hizmetleri	Yaşlı Evleri	Oturma Hizmeti
			Formunu Koruma Egzersizi
			Sosyal Buluşma Noktaları

2.2.1.3. İsveç’te yaşlı bakım modelleri

Nüfusunun %20,19’unu 65 yaş ve üzeri bireylerin oluşturduğu İsveç ise oransal olarak dünyadaki en yaşlı nüfusa sahip ülkelerden biri ve Hollanda’dan sonra OECD ülkeleri içerisinde uzun süreli bakıma en yüksek oranı ayıran ülkedir. Yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin belediyeler ve yerel yönetimlerce sağlandığı bir sistem bulunmaktadır. Burada yaşlı bakımı Günlük Bakım Evleri, Evde Destek Hizmetleri ve Huzurevleri, Yaşlı Evleri, Bakımevleri şeklinde üç ana başlıkta toplanmaktadır. Günlük bakım evlerinde zihinsel engeli bulunan veya demansı ilerlemiş yaşlılara günlük rehabilitasyon ve müzik, resim, kültürel aktiviteler gibi çeşitli imkanlar sunulmaktadır. Evde destek hizmetleri kapsamında ise günlük ev içi veya dışı olmak üzere alışveriş, temizlik, banka işlemleri, yemek yardımı, kişisel bakım gibi yaşlıların temel ve özel gereksinimleri karşılanmaktadır. Huzurevleri, yaşlı evleri ve bakımevleri ise daha yoğun bir şekilde bakıma ihtiyaç duyan yaşlılara yönelik geçici ya da kalıcı bakım hizmetlerini içermektedir. Belediyeler tarafından hizmete geçirilen emekli/yaşlı evlerinde ileri yaşlardaki sağlık sorunu olan yaşlılara daha rahat yaşayabilecekleri içerisinde asansörü bulunan, tekerlekli sandalye veya yürüme aparatıyla hareket etmeye müsait evler tahsis edilmektedir. Tüm bu hizmetlere ek olarak yakın zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin de yaşlı bakım hizmetleri çerçevesinde kullanımı teşvik edilerek düşmeye karşı alarm sistemleri, TV aracılığı ile ilaç alım saatleri hatırlatması, kamera ile gözlem ve benzeri gibi teknolojik asistan hizmetleri henüz sınırlı olsa da sistem içinde dahil edilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda yaşlı bakımında kurum bakımından evlere doğru bir geçişin arttığı son zamanlarda dikkat çekmektedir. Bu nedenle İsveç’in son

zamanlarda yaşlı bakım çalışanı eğitimine önemli miktarda kaynak ayırdığı belirtilmektedir (OECD 2013; The Swedish Agency for Participation 2016; Eryurt ve Peksezer 2016; OECD 2023).

Çizelge 2.4. İsveç’te yaşlı bakım modelleri (The Swedish Agency for Participation 2016; Eryurt ve Peksezer 2016)

Gündüz Bakım Hizmetleri	Evde Bakım ve Destek Hizmetleri	Kurum Bakımı
<i>Gündüz Bakımevleri</i>	<i>Gündüz Aktiviteleri (Dagverksamhet)</i>	<i>Yaşlı Konutları (Seniorboende)</i>
	<i>Geçici Süreyle Bakım (Avlösnings)</i>	<i>Güvenli Konutlar (Trygghetsboende)</i>
	<i>Refakatçi Hizmetleri (Följeslagare)</i>	<i>Hizmet Evleri (Servicehus)</i>
	<i>Kısa Süreli Bakım Hizmetleri (Korttidsvard)</i>	<i>Bakım Evi (Sjukhem)</i>

*Evde bakım ve destek hizmetleri kapsamında bazı belediyeler tarafından yaşlıların yurtdışı seyahatlerinde kısa süreli bakım hizmeti verilmektedir.

*Kurum bakımı kendi içerisinde ciddi derecede bakım ihtiyacı olmayan yaşlılardan ciddi derecede ihtiyacı olan yaşlılara doğru dereceli bir yapıya sahip olup çizelgede de bu sıralamaya uyulmuştur.

2.2.1.4. İngiltere’de yaşlı bakım modelleri

OECD verilerine göre İngiltere’de nüfusun yüzde 18,83’ünü yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Yaşlılara yönelik sosyal yardım ve bakım hizmetlerini genel olarak belediyeler üstlenmiş durumdadır. İngiltere’de yaşlılık ile ilgili bir kuruluş olan AgeUK (2014) yaşlı bakım hizmetlerini ülke kapsamında sekiz gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki 60 yaş ve üzeri için içerisinde kendisine özel mutfak ve banyosu bulunan dairelerden oluşan apartman veya site gibi oluşumlar olan emekli evleridir. Bu evleri yaşlı bireyler satın alabildikleri gibi kiralayabilmektedirler. Site veya apartman içerisinde tıbbi bakım sağlayan bir çalışan bulunmamakla birlikte ortak alanların temizliği ile bakım ve onarımdan sorumlu çalışanlar bulunmaktadır. Burada yaşayan yaşlı sakinler bahçede ve ortak alanlarda organize edilen sosyal aktivitelerle birlikte evlerdeki diğer sakinlerle sosyalleşme imkânı bulabilmektedirler. 24 saat bakım personeli bulunan yatılı bir kurum olan huzurevlerinde ise kişisel bakım ve temizlik desteği verilmekte olup ayrıca çeşitli geziler ve sosyal faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bakımevleri ise 24 saat tıbbi bakım sağlanan bir çeşit huzurevidir. Bu tür hizmet birimleri genellikle Alzheimer, demans ve benzeri konularda uzmanlaşmış bakımın verildiği yerlerdir. Evde bakım hizmetleri kapsamında profesyonel bakıcılar bakıma ihtiyacı bulunan bireylerin evlerinde bakım hizmeti sağlamaktadırlar. Ev içi düzenlemeler hizmeti ise ev içerisindeki gündelik aktiviteler esnasında yaşlı bireylere daha güvenli bir ev ortamı sunabilmek adına yapılan birçok sistemi ve düzenlemeyi içermektedir. Teknolojik asistan hizmetleri ile evin içine ya da yaşlı bireye monte edilen sensör/sensörler yardımıyla herhangi bir olumsuz durum esnasında yardım merkezi ile doğrudan iletişim kurularak mümkün olan en kısa sürede uzmanlar tarafından müdahale gerçekleştirilmektedir. Günlük bakım merkezleri de yaşlı bireylerin haftada bir veya iki gün giderek kendi yaşlıları ile sosyalleşebildiği, belediyeler veya dernekler tarafından yönetilen mekanlardır. Buraya ulaşım merkez veya belediye tarafından karşılanmaktadır. Çoğunlukla gündüz ama ihtiyaca göre gece de hizmet verebilen bu merkezler genellikle sağlık sorunu olmayan yaşlı bireylere yönelik olsa da

alzheimerlı ya da fiziksel bir engeli bulunan yaşlılara da gerektiğinde hizmet verebilmektedir. Bu merkezlerin hayata geçirilmesindeki amaç ise yaşlısının bakımını sağlayan aile ve yakınlarına ya da bakıcılara bir süre dinlenebilme imkânı sağlamak ve yaşlı bireyleri hem fiziksel hem ruhsal anlamda dinç tutabilmektir. Son olarak çeşitli nedenlerle zihinsel kayıp yaşamış olan yaşlı bireylere gönüllü olarak destek veren destek grupları bulunmaktadır. İngiltere’de yaşlı bireylere bakımları için sunulan bir diğer seçenek “yaşlı köyleri” olarak adlandırılan yapılardır. Yaşlı köyleri; yaşlıların bir arada kalmalarına imkân sağlayan yapılardır. Yaşlı köylerinde, yaşlı bireylerin kurum bakımındakilere göre daha fazla olanağı bulunmaktadır. Bu tesislerde yaşlılar için gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmıştır. Yaşlı köyünde kalan diğer yaşlılar birbirleriyle daha fazla ilişki kurabilmektedirler ayrıca onlara eşlik eden profesyonel uzmanlar da bu bakım modelinde yer almaktadır (AgeUK 2014; Durgun 2015; Eryurt ve Peksezer 2016; OECD 2023).

Çizelge 2.5. İngiltere’de yaşlı bakım modelleri (AgeUK 2014; Durgun 2015; Eryurt ve Peksezer 2016)

Emekli Evleri	→	<i>Tıbbi Bakım</i>	<i>Tamir-onarım</i>	<i>Temizlik</i>
Huzurevi	→	<i>Kişisel Bakım Desteği</i>	<i>Sosyal Faaliyetler</i>	<i>Sağlık Hizmetleri</i>
Bakımevi	→	<i>Yaşlı yurtları</i>	<i>Yaşlı Düşkünler Evi</i>	<i>Özel Tasarlanmış Grup Konutlar</i>
Evde (Konutta) Bakım Hizmetleri				
Ev İçi Düzenlemeler				
Teknolojik Asistan Hizmetleri				
Günlük Bakım Merkezleri	→	<i>Günlük Kulüpler</i>	<i>Günlük Sosyal Merkezler</i>	<i>Günlük Bakım ve Sosyal Merkezler</i>
Destek Grupları				

2.2.1.5. Japonya’da yaşlı bakım modelleri

En son verilere göre dünyada en yüksek yaşlı nüfusa sahip toplum %28,86’lık oranla Japonya’dır. Japonya’da bakım sigortası sistemi uygulanarak bu sistemin yönetimi belediyelere aittir. Japon Bakım Sigortası, evde bakım ve kurumda bakım giderlerini karşılamaktadır. Genel bakım sigortasına ek olarak uzun süreli bakım sigortası bulunmaktadır. Bu sigorta kapsamında genel bakım süreçlerinin dışında yaşlının barındığı evi içerisinde yapılması gereken tadilat ve düzenlemeler karşılanmaktadır. Gelişmiş teknolojileriyle ön plana çıkan Japonya’da farklı bir yaklaşım ve uygulama olarak yaşlı bakımında çeşitli fonksiyonlarına göre sınıflandırılan robotlar kullanılmaktadır. Duyu ve algı sistemleri olan, gelişmiş yön duygularına sahip olan bu robotların yaşlı bakım robotları ve hizmetkar robotlar olmak üzere iki farklı versiyonu bulunmaktadır. Bakım robotları yaşlının takip edilmesi, hareket ettirilmesi, taşınması, banyo yaptırılması ve yaşlılara arkadaşlık ederek onların yalnızlığını azaltması gibi çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Hizmetkar robotlar ise kumanda getirme, ilaç kutusunu düzenleme, yaşlının ateş, tansiyon ve nabzını ölçme gibi çok çeşitli işleri yapabilme olanağı sağlamaktadır (Baloğlu vd. 2019; OECD 2023).

Çizelge 2.6. Japonya’da yaşlı bakım modelleri (Baloğlu vd. 2019)

Kurum Bakımı		Evde Bakım	Alternatif Bakım Modelleri	
Uzun Süreli Yatılı Bakım	Gündüz Bakım Merkezleri	Hemşire Ziyaretleri	Yaşlı Bakım Robotları	
Bakımevleri	Tıbbi Hizmetler	Kişisel Bakım	Yardımcı Sosyal Robotlar	Rehabilitasyon Robotları
Huzurevleri	Ev Hizmetleri	Evde Rehabilitasyon Hizmetleri	Servis Tipi	Refakatçi
	Bakıma Yardımcı Cihazların Temini	Ev İdaresine Yönelik Hizmetler		
	Hastanelerde Geçici Bakım			

Yaşlı bakım hizmet modelleri incelenen ülkelere bakıldığında genel anlamda evde bakım ve kurumsal bakım olmak üzere iki temel grupta ele alınmakta olup bu grupların alt başlıklarında hizmet çeşitlerinin türetilbildiği görülmektedir. Bu iki temel bakım grubuna ek olarak gündüz ve alternatif bakım modelleri de uygulanmaktadır. Bu uygulamalar yalnızca ismen farklılaşmış özünde yaşlının gündüz destek ve bakımını amaçlayan benzer hizmet modelleridir. İncelenen ülkelerin tümünde yaşlılara sağlanacak sosyal yardım ve bakım hizmetlerinin yoğunluk olarak belediyeler ile özel kurum-kuruluşlar üzerinden topluma aktarıldığı da gözlemlenen diğer bir konudur.

2.3. Türkiye’de Yaşlı Nüfus

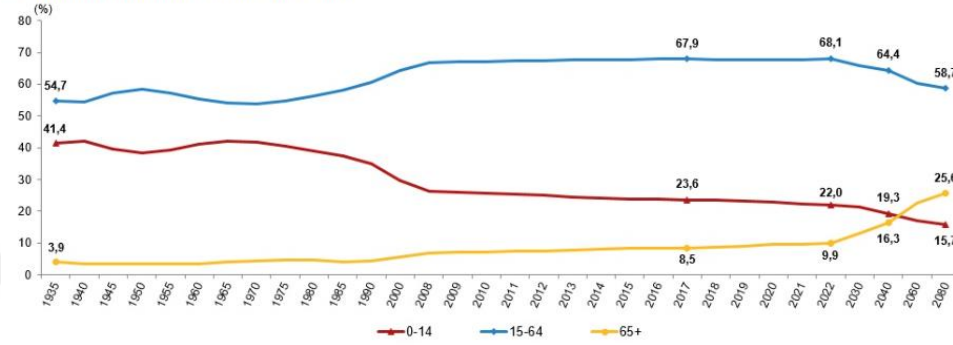
Küresel yaşlanma süreci olarak bahsedilen "demografik dönüşüm" aşamasında olan Türkiye’de, doğurganlık ve ölüm hızlarındaki düşüşle birlikte sağlık alanında kaydedilen ilerlemeler refah seviyesinin, yaşam süresi beklentisinin ve yaşam standardının artmasını sağlayıp nüfusun yaş yapısı yön değiştirmektedir. Çocuk ve gençlerin toplam nüfus içerisindeki oranı azalırken yaşlıların toplam nüfus içerisindeki oranı artışa geçmiştir. Türkiye, oransal olarak bakıldığında yaşlı nüfus yapısına sahip diğer ülkelere nazaran halen daha genç nüfus yapısında olsa da yaşlı nüfusu sayısal olarak oldukça fazladır (TÜİK 2023).

Nüfus tahminlerine göre 2022 yılı için dünya nüfusunun 7 milyar 975 milyon 105 bin 156 kişi, yaşlı nüfusun ise 782 milyon 998 bin 642 kişi olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahminlere göre dünya nüfusunun %9,8’ini yaşlı nüfus oluşturmaktadır. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla %29,9 ile Japonya, %24,1 ile İtalya ve %23,3 ile Finlandiya’dır. Türkiye ise 167 ülke arasında 2021 yılında 68. Sıradayken, 2022 yılında 184 ülke arasında %9,9’luk bir oranla 66. sıraya yükselerek yerini almıştır (TÜİK 2023).

Türkiye geneli için yaşlı nüfus ile ilgili istatistiksel boyutta bir değerlendirme yapılacak olursa da TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Genel Nüfus Sayımları ve Nüfus Projeksiyonları verilerine göre yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı 1935-

2022 yılları arasında belirli yıllarda yapılan nüfus çalışmalarıyla kaydedilmiştir. Yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus, Türkiye’de 2017 yılında 6 milyon 895 bin 385 kişiye ulaşmıştır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2017 yılında %8,5 iken, 2022 yılında %9,9’a yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,5 ve 2080 yılında %25,6’ya ulaşarak 0-14 yaş aralığındaki nüfusu geçeceği öngörülmektedir (TÜİK 2023; Şekil 2.3).

Yaş grubuna göre nüfus oranı, 1935-2080

Şekil 2.3. Türkiye’de yıllara yaş grubuna göre nüfus oranı (TÜİK 2023)

Birleşmiş Milletler (BM) ülkedeki yaşlı oranının toplam nüfusa oranına göre bir ülke yaşlılığı tanımı gelişmiştir. Bu tanıma göre yaşlı nüfusu %7-10 arası olan toplumlar yaşlı olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’deki 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı 2022 yılında %9,9 olarak kayıtlara geçmiştir. Sayısal veriler ve BM tanımına göre ülkemiz yaşlı toplum sınıfında yer almaktadır. Ülkemizde yaşlılığın durumu; mevcut sınıflandırma ve öngörüler çerçevesinde önümüzdeki birkaç yıl içerisinde Türkiye’nin ‘yaşlı toplum’ sınıfından ‘ileri yaşlı topluma’ evrileceğini göstermekte ve yaşlılık olgusunun önemini daha iyi kavramamızın gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Çapcıoğlu ve Alpay 2019).

2.3.1. Türkiye’de yaşlı bakım modelleri

Nüfusun yaşlanması sosyal politikanın belirli biçimlerinde yeni gereksinimlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Sağlıksız yaşanabilecek yılların sayısının azaltılması, yaşlılık dönemindeki politikalar ile sağlıklı yaşanabilecek yılların sayısının artırılması günümüzde toplumların hedefi haline gelmiştir. Nüfusun yaşlanması ülkede ekonomik, sosyokültürel açıdan ve sağlık açısından birtakım sorunları beraberinde getirmektedir, böylelikle yaşlılara yönelik geliştirilen ve geliştirilecek hizmetlerin önemi çoğalmaktadır. Gelir yetersizliği, artan sağlık ve bakım ihtiyaçları karşılaşılan sorunlardan bazılarıdır (İçli 2004; Özmete ve Hussein 2017; Dündar ve Alptekin 2022).

Tüm bu sorunlara çözüm niteliğinde yaşlılara yönelik koruyucu, önleyici ve destekleyici sosyal hizmetlerin uygulanmasını sağlayan sosyal politikaların geliştirilmesi gerekliliği doğmaktadır. Yaşlılara yönelik olarak üretilmesi düşünülen politikalar, sosyal politika alanındaki en önemli konulardan biri olarak gündeme gelmektedir. Bu çerçevede, bakım hizmetleri, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar ve çeşitli emeklilik sistemleri gibi yaşlılara yönelik sosyal politikalar farklı alanlarda farklı kurumlar yoluyla geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.

Yaşlılara sunulan en temel hizmetlerden biri bakım hizmetidir. Yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına yönelik hassas ve sürdürülebilir bakım hizmetlerinin sağlanması ülkemizde nüfusun yaşlanmasıyla birlikte önem kazanmıştır. Bu çerçevede yaşlı bakım ihtiyacı ve hizmetleri de bütün yönleriyle ele alınmaktadır (Karakuş 2018).

Yaşlıların korunması, bakımı ve rehabilitasyonlarının sağlanması Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görevi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde yaşlı bireylere yönelik mevcut hizmetlerin geliştirilmesi ve yeni hizmetlerin başlatılması çalışmaları 5 yönetmelik kapsamında yürütülmektedir.

Bunlar;

- Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği,
- Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği,
- Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik
- Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ve
- Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik'tir (Anonim 2).

Türkiye'de de birçok ülkede olduğu gibi yaşlı bakım hizmetleri evde bakım ve kurumsal bakım olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır. Kurumsal bakım da kendi içerisinde yatılı ve gündüzlü bakım olarak sınıflandırılmaktadır. Kurumsal bakım hizmetleri başlığı altında yatılı bakım hizmeti huzurevleri, huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ve henüz bir yönetmeliği olmayıp bir proje olarak hayata geçirilmiş olan yaşlı yaşam evleri aracılığıyla sunulmaktadır. Tüm bunlara ek olarak sivil toplum kuruluşları ile özel ve yerel yönetimlerce hayata geçirilen bakımevi, yaşlı konuk evi, yaşam evi, yaşlı bakım merkezi gibi çeşitli adlarla yatılı bakım hizmeti veren merkezler de görülmektedir (Çizelge 2.7).

Çizelge 2.7. Türkiye’de yaşlı bakım modelleri (Özmete ve Hussein 2017; Karakuş 2018)

Evde Bakım Hizmetleri		Kurumsal Bakım Hizmetleri	
Yalnız Yaşayan Yaşlılar	Ailesi ile Birlikte Yaşayan Yaşlılar	Yatılı Bakım Hizmetleri	Gündüzlü Bakım Hizmetleri
<i>Evde Yardım ve İzleme Hizmeti</i>	<i>Evde Sağlık Hizmetleri</i>	<i>Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri</i>	<i>Yaşlı Gündüz Bakım Merkezleri (Yaşlı Kreşleri)</i>
<i>Yemek Hizmeti</i>	<i>Evde Sürekli Bakım Hizmeti</i>	<i>Yaşlı Yaşam Evleri</i>	<i>Yaşlı Dayanışma Merkezleri</i>
<i>Bakım-Onarım Hizmetleri</i>		<i>Bakımevi</i>	<i>Yaşlı Evleri</i>
<i>Evde Sağlık Hizmetleri</i>		<i>Yaşlı Konuk Evi</i>	<i>Emekli Kahveleri</i>
<i>Telefon-Teknolojik Sitemler ile Kontrol</i>		<i>Yaşlı Bakım Merkezi</i>	<i>Aktif Yaşlı Merkezi</i>
<i>Psikososyal Destek Hizmeti</i>		<i>Huzurevleri</i>	<i>Yaşlı Kulüpleri</i>
<i>Teknoloji Kullanımı ile Evde Bakımı Destekleme</i>			<i>Yaşlılar Lokali</i>
<i>Sosyal Bakım</i>			<i>Yaşlılar Merkezi ve Hobî Bahçesi</i>
			<i>Sağlıklı Yaş Alma Merkezi</i>
			<i>Aktif Yaşam Merkezi</i>
			<i>Yaşlı Destek Merkezi</i>

Huzurevleri ve huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri yatılı olarak hizmet veren benzer içerikte kuruluşlardır. Aralarında bulunan temel fark; huzurevlerinde bağımsız, akıl ve ruh sağlığı yerinde olan yaşlılara hizmet verilirken, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde yatılı veya özel bakım ihtiyacı duyan yaşlılara hizmet verilmesidir. Huzurevleri şehir merkezlerinde bulunan ulaşım kolaylığı sağlayan ve erişilebilir olmasına dikkat edilen, 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişilere yatılı olarak hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde ise sürekli ve özel bakıma ihtiyaç duyan yaşlı bireylere barınma, beslenme, kişisel bakım, sosyal destek ve sağlık desteği, sosyal aktivite gibi hizmetler sağlanmaktadır. Yaşlı yaşam evlerinde ise kapsamlı bir kurum bakımından ziyade yaşlı bireylerin aile ortamıyla ve yaşadıkları çevre ile benzer nitelikte konutlarda yatılı bakımının sağlandığı kurumlardır. Bu sayede toplumdan kopmadan aynı zamanda bireylerin yaşam standartları da korunarak bir ev ortamında bakımları sağlanmaktadır (Özmete ve Hussien 2017; Karakuş 2018).

Tüm dünyada ön planda olan ve yönetimlerce daha fazla yatırım yapılarak zamanla geliştirilen hizmet türü evde bakım hizmetidir. Türkiye’deki evde bakım hizmetleri kapsamında yaşlıların evlerinde basit onarım ve tadilatları kapsayan teknik hizmetler, ilaç takibi gibi ufak çaplı sağlık hizmetleri, ihtiyaç duyulması durumunda

psikolojik destek hizmetleri, kişisel bakım, yemek yapma ve ev temizliği gibi günlük işlerde yardımlar sağlanarak bireylerin sosyal çevrelerinden ayrılmadan yaşam ortamlarının iyileştirilmesine ve gündelik ihtiyaçlarına destek sağlanmaktadır. Evde bakım modelinin uygulanması, sağlık harcamalarında maddi kaynağı azaltması ve bireye kendi ikametgâhında huzurlu bir şekilde yaşam sunması açısından önem arz etmektedir (Arioğul 2006; Özmete ve Hussein 2017).

Gelişmiş ülkelerde yaygın bir hizmet olan gündüzlü yaşlı bakımı ülkemizde de gün geçtikçe daha fazla ilgi çekmekte ve bu hizmeti veren merkezlerin sayıları artmaktadır. Kamu kurumlarının gündüzlü bakım kapsamında hizmet veren merkez sayıları henüz yeterli sayıda değildir. Bu hizmet modelini çoğunlukla yerel ve özel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları üstlenmiş durumdadır.

Gündüzlü bakım hizmetinin amacı kendi evinde tek başına yaşayan ya da çocukları ile birlikte yaşayan ancak bakım ihtiyacını karşılayacak kimsesi olmayan yaşlıların yaşadıkları çevrede ve akranlarıyla vakit geçirerek gündüz ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bakım hizmetleri sunmaktır. Gündüzlü bakım hizmetleri resmî kurumların bünyesinde açılan birimlere ek olarak yaşlı gündüz bakım merkezleri, yaşlı evleri, yaşlı kreşleri, aktif yaşlı merkezleri ve emekli kahvehaneleri gibi yerel yönetimlerce hayata geçirilmiş sosyal hizmet kuruluşları bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar kapsamında yaşlıların fonksiyonel aktivitelerini, el ve göz koordinasyonlarını, ayrıca günlük yaşamdaki becerilerini artırıp onları daha bağımsız bir seviyeye ulaştırmak için iş ve meşguliyet terapisi, fizik tedavi, günlük hatırlatma/hafıza çalıştırma egzersizleri, ahşap-seramik-cam boyama, kalıp çıkarma, yazı yazma, puzzle-lego-boncuk çalışmaları, oyun oynama, yemek, piknik ve gezi gibi etkinlikler, kimi kurumlarda uyku ve dinlenme saatleri, üyelerin psikolojik ve fiziksel anlamda sağlık kontrollerinin, ilaç ve tansiyon takipleri ve ailelerin oryantasyonunun sağlanması gibi hizmetler sunulmaktadır (Aközer vd. 2011; Bulduk 2014; Karataş 2016).

Çalışmanın sonraki kısmında yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti ve yaşlıların sosyalleşme ihtiyacı arasındaki bağlantı kurularak bu kurumların önemine değinilecektir ve yaşlıların sosyalleşme birimleri olan gündüzlü bakım kurumları daha kapsamlı şekilde irdelenecektir.

2.4. Yaşlılıkta Sosyalleşme İhtiyacı

Yaşlıların sağlık ve bakım hizmetleri gibi temel ihtiyaçları, temel günlük ihtiyaçları ve bazı yaşlıların engel durumundan kaynaklanan ihtiyaçları bulunmaktadır. Fakat özellikle günümüzde yaşlıların sosyalleşme ihtiyacı ön plana çıkan bir konudur. Yaşlı kategorisine dâhil olan bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri ve yaşamlarını kaliteli bir şekilde sürdürebilmeleri için iletişim kurmaya ihtiyaçları vardır. İletişim kurmak da sosyalleşmenin en temel koşullarından birisi konumundadır (Pekesen 2021).

Sosyalleşme, her yaştan bireyin toplumsal hayata dahil olmayı öğrenme ve adapte olma sürecidir. Yaş ile ilişkili olarak sosyalleşme sadece çocukluk ya da ergenlikle değil, aynı zamanda yaşlılıkla da ilgilidir. Yaşlılıkta sosyalleşme karmaşık bir konudur. Bu dönemde sosyalleşme erken yaştaki sosyalleşmeden farklılıklar içermektedir. Erken yaştaki sosyalleşme geleceğe yönelik iken, yaşlılıkta sosyalleşmenin sadece geleceğe

değil; geçmişe, şimdiki zamana ve yeni kazanımlara uyum sağlamak gibi çok yönlü bir eylem olduğu bilinmektedir (Fingerman ve Pitzer 2007).

Sosyalleşme süreci yaşlı bireyin yaşam doyumunu ve kalitesini artırması bakımından önem taşımaktadır. Bu süreçte yaşlı birey, geçirdiği fiziksel ve zihinsel değişimle birlikte yaşama tutunması için girdiği her toplumsal ilişkide yeni bir şeyler öğrenmesine bağlı olarak sosyalleşmektedir. Örneğin, bir huzur evine yerleşen yaşlı bireyin orada yeni arkadaşlıklar kurması gibi durumlar onun yeni bir sosyalleşme süreci yaşamasına neden olmaktadır (Bourdieu 1979).

İleri yaşlarda aile üyeleri ile geçirilen vakit kısıtlıdır, bu nedenle daha çok arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri önem kazanmaya başlamaktadır. Böylelikle yaşlılıkta aile ilişkilerinden daha çok arkadaş grupları ve onlarla kurulan sosyal ilişkiler önem kazanmaktadır. Yaşlılık döneminde sosyal ihtiyaçların karşılanması ve yalnızlık duymama, bir işe yarama, bir işi başarma ve toplumsal sorumluluk duygusunu tatma bakımından sosyal ilişkilerin canlı tutulması gerekmektedir. Bu davranışlar aynı zamanda yaşamı anlamlı kılmının da bir yoludur (Baran 2003).

Bu noktada da yaşlıların gündüz bakımını ve sosyalleşmesini sağlayan aktif yaşlı merkezleri, yaşlı kreşleri (yaşlı gündüz bakım merkezleri), yaşlı evleri, emekli kahveleri, yaşlı dayanışma merkezleri, yaşlı kulüpleri gibi birimler ortaya çıkmaktadır. Yaş almış kişilerin mutluluğa ve iyilik hallerine ulaşabilmelerinin yolunun, insan ilişkilerine devam edebilmeleri ve üretimde kalabilmeleri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle yaşlı bireylerin akranlarıyla geçekleştirebileceği çeşitli aktivite ve etkinliklere olanak sağlayan bu kurumların yaratılması, çoğaltılması ve desteklenmesi gerekmektedir. (Nural 2014).

Alaydın ve Kervankıran (2019) gündüz bakım merkezi kullanan yaşlılara yönelik gerçekleştirmiş oldukları bir çalışmada yaşlanma ile birlikte topluma karışmaktan uzaklaşmış bir yaşlı bireyin merkezi tercih etmesindeki en önemli nedenin sosyalleşme, sosyal ortam gibi konular olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yaşlı bireyler özellikle ‘yalnızlık’ kavramına vurgu yapmışlardır. Gündüz bakım modelinin ortaya çıkış amaçlarından birinin de yaşlı yalnızlığını önlemek olduğu düşünülünce merkezlerin amacını yerine getirdikleri sonucuna varılmaktadır.

Sonuç olarak gündüz bakım merkezlerinde yaratılan ortamın yaşlı bireylerin bakımından çok yalnızlığını gidererek sosyalleşmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu durumda gündüzlü bakım adı altında hizmet veren kurum ve kuruluşların yaşlıların sosyalleşme hali ile doğrudan ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmanın devamında bu birimler genel bir başlık altında toplanarak yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları adıyla bahsedilecektir.

2.4.1. Türkiye’deki yaşlıların sosyalleşme merkezleri

Ülkemizde bakım ihtiyacı olan yaşlılara yönelik genel tutum yaşadıkları mekânlarda gerekli olan bakımlarının yapılarak yaşamlarının kolaylaştırılması ve bu hizmetlerin ülke genelinde yaygınlaştırılması şeklindedir. Bu çerçevede politika olarak ASPB’nin hedefledikleri hizmet önceliklerinde ilk sırada evde bakım, sonrasında gündüzlü bakım ve en son kurum bakımı yer almaktadır. Ekonomik ve politik nedenlerle

evde bakım öncelikli olmak koşuluyla sonrasında gündüzlü bakım desteklenmektedir (Eryurt ve Peksezer 2016).

Gündüz bakım modeli gelişmiş ülkelerde ailesi ile birlikte yaşayan yaşlının desteklenmesi ile ilgili taleplerin karşılanması ve huzurevinin yüksek maliyetine alternatif olarak 1970’li yıllardan bu yana yurt dışında uygulanan bir modeldir (Oğlak 2011). Günümüzde gündüz bakım kuruluşları tamamen yatılı bakım kuruluşları kapsamı dışında oluşturularak ve Türkiye’ye özgü devletçe yapılandırılmış bir bakım sistemi içerisinde devletin denetimi dahilinde yerel ve özel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarını da içine alarak ve sosyal güvenlik sistemine entegre edilmesi şeklinde bir yaklaşım ile uygulanmaktadır (Savaş 2010).

Günümüzde özellikle belediyeler için yaşlı hizmetleri de dâhil sosyal hizmetler yasal olarak açıkça görevleri ve sorumlulukları hâline getirilmiştir. Türkiye’de 2000’li yıllardan sonra yapılan düzenlemelerle sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar büyük oranda ASPB çatısı altında toplanmış olmakla birlikte yerel yönetimlere de sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar alanında önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri dahi öngörülmüştür ancak gerçekleşmemiştir. İlerleyen süreçte ‘Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik’ yaşlılara yönelik gündüzlü bakım vermek amacıyla 2008 yılında yayınlanmıştır. Kanuni alt yapıya rağmen genel bir standart bulunmamakla birlikte ülkemizde belediyeler tarafından yaşlı toplumun ihtiyaçlarının karşılanması için çeşitli sosyal hizmet ve sosyal yardımlar verilmektedir (Eryurt ve Peksezer 2016).

Özellikle yerel yönetimleri bu konuda desteklemek ve bilgilendirmek amacıyla bir Yaşlı Destek Programı (YADES) yürütülmektedir. Bu program kapsamında, 65 yaş üstü yaşlıların korunması ve desteklenmesi ile biyo-psikososyal bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânlarda veya gündüzlü merkezlerde gerekli olan bakımlarının yapılarak bağımsız yaşamlarının desteklenmelerini içeren, günlük yaşamlarının kolaylaştırılmasına yönelik hizmetlerin verilebileceği bir hizmet modelinin oluşturulması ve işletilmesi çerçevesindeki projeler geliştirilmektedir (Özmete ve Hussein 2017).

Türkiye’de yaşlı gündüz bakım merkezleri diğer bir adıyla yaşlı sosyalleşme mekanları adına kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin yanı sıra özel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları da hizmet sunabilmektedirler. Ancak kamu kurumlarına kıyasla özel ve yerel yönetimlerin bu hususta hizmet veren birimlerinin sayıları daha fazla ve daha gelişmiş durumdadır. Kamu kurumları, özel ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları bünyesinde hizmet sağlayan yaşlı sosyalleşme mekanları Çizelge 2.8’de görülmektedir.

Çizelge 2.8. Türkiye’de yaşlıların sosyalleşme merkezleri (Savaş 2010; Eryurt ve Peksezer 2016; Özmeye ve Hussein 2017)

Kamu	Diğer (Yerel yönetimler, özel kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları)
Yaşlı Gündüz Bakım Merkezleri (Yaşlı Kreşleri)	Yaşlı Kreşi
Yaşlı Dayanışma Merkezleri	Yaşlı Evi
Yaşlı Kulüpleri	Emekliler Kahvesi
Aktif Yaşam Merkezleri	Aktif Yaşlı Merkezi
	Yaşlılar Lokali
	Yaşlılar Merkezi ve Hobi Bahçesi
	Sağlıklı Yaş Alma Merkezi
	Yaşlı Destek Merkezi

Türkiye’de özellikle yerel yönetimler, yaşlılarına yönelik farklı gündüzlü hizmetleri uygulamaya koymaktadır. Yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik hizmetleri içinde sayıları giderek artan ve farklı adlarla anılan yaşlı evleri, emekli kahveleri, yaşlı kreşleri, yaşlı kulüpleri, yaşlı lokalleri, yaşlı dayanışma merkezleri son zamanlarda dikkat çeken uygulamalardır. Çalışmanın devamında yaşlıların arkadaş edinme, sosyalleşme gibi ihtiyaçlarını karşılayan bu hizmetler daha detaylı bir şekilde aktarılacaktır.

2.4.1.1.Yaşlı evleri

Yaşlı Evi, 60 yaş ve üzeri bireylerin bir arada gündüz vakit geçirmeleri için tasarlanmış sosyal bakım sağlayan bir sosyal faaliyet merkezidir. Yaşlılar bu merkezlere kendi imkânları ile gelmektedirler. Gün içerisinde yaşam boyu öğrenmeyi destekleyici çeşitli etkinliklere ve kurslara katılım sağlayan yaşlı evi üyeleri akranları ile sosyalleşme imkânı bulmaktadır. Bu kuruluşlarının amacı sakinlerinin tamamen yalnızlıktan kurtulmalarını sağlamak ve iyilik hallerinin devamlılıklarını korumaktır. Merkezlerin bulunduğu semtler demografik açıdan öncelikle irdelenmektedir. Veriler doğrultusunda sunulan hizmetler çeşitlendirilmektedir. Tüm yaşlı evlerinde uygulanan standart bir program bulunmamakla birlikte genellikle yaşlı evi üyelerinin talep ve beklentileri doğrultusunda etkinlikler, kurslar ve fiziksel aktiviteler çeşitlendirilmektedir. Olumsuz bir durum oluşabilmesi ihtimaline karşılık her birimde bir hemşire bulunmaktadır.

Yurt dışı örnekleri ile Türkiye’deki yaşlı evleri tamamen farklı anlayışlarla hizmet vermektedirler. Yurt dışında gerçek anlamda bir ev/konut iken, ülkemizde yaşlıların gündüz belirli saatlerde vakit geçirip, çeşitli aktivitelere katıldığı ve yaşlıları ile sosyalleştiği bir ortamdır. Bu anlamda ülkemizde bulunan yaşlı evleri kendine has bir çözüm niteliğindedir.

2.4.1.2. Emekli kahveleri

Yurtdışından ülkemize getirilen ve ülkemizin yaşlı toplumuna göre uyarlanan bir başka model ise emekli kahveleridir. Yurtdışı örneklerinde genellikle Alzheimer ve demanslı yaşlılara hizmet vermekte iken Türkiye’de isteyen tüm emeklilerin vakit geçirip sosyalleştikleri ve ücretsiz birtakım hizmetlerden yararlandıkları; aynı zamanda ülkemiz kahve kültürünün yeni bir anlayışla sürdürüldüğü bir sosyal hizmet modelidir.

Ülkemizde yurtdışındaki örneklerinden farklı olarak demans ve Alzheimerlı yaşlılar yerine bölgenin emekli vatandaşlarına hizmet vermek amacıyla hayata geçirilmişlerdir. Emeklilik sonrası sosyal izolasyona uğrayan yaşlıların boş vakitlerini değerlendirebilecekleri, tekrar toplumsal hayata katılımlarını sağlayan ve onları yaşama bağlı hissettiren bir sosyal tesis uygulamasıdır. Emekli bireyler bu noktalarda ücretsiz bir şekilde çaylarını içerek kitap ve gazete okuyabilmekte ve yaşlıları ile sosyalleşerek ortak paylaşımda bulunma imkânı elde etmektedir. Emekli kahvesi projeleri hayata geçirilirken özellikle şehrin merkezinde, park ya da yeşil alan içerisinde ve ulaşımın rahat olduğu noktalar tercih edilmektedir. Mevcutta toplam üç adet emekli kahvesi yaşlı ve emeklilere ülkemizde hizmet vermektedir.

2.4.1.3. Gündüz bakım merkezleri/Yaşlı kreşleri

Özellikle yaşlıların bakım gereksinimlerine yönelik aktif yaşlanmayı da destekler nitelikte son yıllarda ülkemizde yeni adımlar atıldığı, ayrıca yaşlıların topluma daha fazla entegre olmalarını sağlayacak uygulamaların hayata geçirildiği görülmektedir. Yaşlıların erkenden kurumsal bakım almasını önlemek veya geciktirmek adına sunulan günlük hizmetler oldukça önemlidir. Bunlardan biri de huzurevi ve evde bakım arasında alternatif bir çözüm sunan yaşlı bireylerin işlevselliğini ve bağımsızlığını arttırmaya yönelik gündüzlü bakım evi/merkezi diğer bir adıyla yaşlı kreşleri modelidir (Alaydın ve Kervankıran 2019).

Yaşlı kreşleri, yatağa bağlı olmayan ancak günlük yaşamında başkalarına kısmen bağımlı olan ve gündüz kendilerine bakacak yakını olmayan yaşlı kişiler için açılmış kuruluşlardır. Bu kuruluşlarda yaşlıların refahlarını ve kendilerine duydukları saygıyı artırarak, güçlü ve bağımsız yaşamalarına yardımcı olmak amaçlanmaktadır. Yaşlı kreşlerinden 60 yaş ve üzeri bulaşıcı hastalığı ve yatağa bağımlılığı ve herhangi bir engeli olmayan yaşlılar yararlanabilmektedirler (Çağlar 2017).

Bu merkezlerde yaşlıların sağlık, beslenme, rehabilitasyon, diyet, kişisel bakım, hukuki ve mali sorunlar gibi günlük yaşamlarındaki sorunlarına çözüm ve destek sağlanarak yardımcı olunmaktadır (Uyral 2019). Bu hizmet modeliyle yaşlıların güvenliği sağlanarak çeşitli riskler ortadan kaldırılırken aynı zamanda yaşlının ailesine de destek hizmeti sunulmuş olmaktadır (Yeniova ve Cankurtaran 2006; Dölek 2011).

2.4.1.4. Yaşlı kulüpleri

Yaşlı kulüpleri ailesi ile birlikte veya yalnız yaşayan 60 ve üstü yaştaki kişilere sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçları için destek hizmetler veren gündüz kuruluşlarıdır. Üye olan yaşlılar sohbet ve eğlence toplantılarına katılabilir, psikolojik danışmanlık hizmeti, çeşitli konularda rehberlik hizmeti alabilir, refakatçi temini, el becerilerini

geliştirecek çeşitli aktiviteler ve temel sağlık yardımları gibi hizmetlerden de faydalanabilmektedirler (Altay ve Emiroğlu 2005).

Bu merkezler gündüz boş vakitlerini nasıl değerlendireceklerini bilemeyen yaşlıların vakit geçirebildikleri gündüzlü kuruluşlardır. Burada yaşlıların sosyal, kültürel ve psikolojik gereksinimleri karşılanmaktadır. Dünyada pek çok örneği olan yaşlı kulüpleri ülkemizde yerel yönetimlerce organize edilmektedir (Dölek 2011).

2.4.1.5. Yaşlı dayanışma merkezleri

Yatılı kurum bakımı ihtiyacı olmayan, evlerinde yalnız ya da ailesi ile yaşayan akıl ve ruh sağlığı yerinde olan yaşlıların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için açılmış gündüzlü kuruluşlardır. Bu merkezlerde yaşlı bireylerin boş zamanlarını değerlendirmelerini sağlamak, hayat koşullarını iyileştirmek, rehberlik ve mesleki danışmanlık sunmak, sosyal ilişkilerini ve aktivitelerini artırarak sağlıklı bir yaşam sürmeleri amaçlanmıştır (Altan ve Şişman 2003).

Dayanışma hizmetleri kapsamında; danışmanlık hizmetleri (sosyal güvenlik, hukuk, sağlık vb. konularda), kültürel etkinlikler (sinema, tiyatro, Yaşlılar Haftası, 1 Ekim Dünya Yaşlılar Günü vb. özel gün kutlamaları), sosyal etkinlikler (gezi, piknik, eğlence, kamp vb.), kurslar (koro çalışmaları, el becerileri, resim, müzik vb. kursları), konferanslar (çeşitli konulardaki konferanslara üyelerin katılımlarının sağlanması, merkezde çeşitli konuların tartışıldığı sohbet veya toplantı ortamlarının yaratılması), merkez üyelerine ev ziyaretleri yapılması gibi hizmetler verilmektedir (Karakuş 2018).

2.4.1.6. Yaşlılar lokali

Yaşlılar lokali, temel amacı yaşlıya yaşadığı ortamda hizmet sağlayarak yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmek ve sosyal izolasyonu önlemek olan; yaşlılara yönelik olarak geliştirilen ve uygulanan bir projedir. 50 ve daha yukarı yaş grubundaki herkes lokale üye olarak lokalin hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Lokal bireylere sağlanacak psiko-sosyal destek hizmetleri, kişisel gelişim faaliyetleri, eğitsel hizmetler, sosyokültürel faaliyetler, boş zaman uğraşları ve sağlık hizmetlerini kapsamaktadır. Yaşlıların sosyal faaliyetlerde bulunacakları, boş zamanlarını değerlendirebilecekleri birim ve ünitelerin oluşturularak üyelerin topluma etkin olarak katılımlarını ve bu yaşam sürecini aktif bir şekilde geçirmelerini sağlamak adına etkinlikler, kurslar düzenlenmektedir.

2.4.1.7. Yaşlılar merkezi ve hobi bahçesi

Yaşlılar merkezi ve hobi bahçesi, 65 yaş üstü bireylerin kendi yaşlıları ile gündüz saatlerinde sosyal bir ortamda kaliteli vakit geçirebilmeleri amacıyla hizmet vermektedir. 65 yaş üzeri kendi gereksinimlerini karşılamasını engelleyici bir rahatsızlığı bulunmayan, günlük yaşam faaliyetlerini bağımsız olarak yapabilen, yalnızlık hissi duyan, engeli olup dışarı çıkmakta zorlanan yaşlılara hizmet sunulmaktadır. Resim, müzik, ahşap boyama gibi çeşitli kurslar, kültürel etkinlikler düzenlenmektedir ve merkezde bulunan hobi bahçeleri ile yaşlıların fiziksel aktiviteleri desteklenmektedir. Hobi bahçelerinde toprağı seven yaşlıların mevsim çiçek ve sebzelerini yetiştirebilme imkanları da bulunmaktadır. Yaşlıların merkeze ulaşımı servis araçlarıyla sağlanarak sabah evinden alınan yaşlılar, gün sonunda tekrar evine bırakılmaktadır.

2.4.1.8. Sağlıklı yaş alma merkezi

Sağlıklı yaş alma merkezi, 55 yaş ve üzeri, kendi evinde yaşayan yaşlılara, bir araya gelebilecekleri, sosyal ve fiziksel aktivitelerini artırabilecekleri bir merkez olarak hizmet vermektedir. Merkezde antrenör eşliğinde spor yapma, turistik ve tarihi geziler ile tekne turları, çeşitli eğlenceler ve bilgilendirme toplantıları, sinema günleri, oluşturulan sanat müziği korosunda şarkılar söyleme ve merkezde sık sık bir araya gelerek sohbet etme gibi olanaklar sunulmaktadır. Merkezin amaçları ve üyelerin talepleri doğrultusunda yoga, jimnastik, müzik, drama, satranç, çini, takı ve el sanatları gibi çalışmalar da organize edilmektedir.

2.4.1.9. Yaşlı destek merkezi

65 yaş üstü kişilerin sosyal olarak desteklenmesi amacıyla oluşturulan ve resim, ahşap boyama gibi çeşitli el sanatları imkânı sunulan bir merkezdir. Aynı zamanda talep üzerine okuma yazma, bankamatikler ve akıllı telefon kullanımı gibi eğitimler de organize edilebilmektedir.

2.4.1.10. Aktif yaşlı merkezi

Sağlıklı, başarılı ve aktif yaşlanmayı desteklemeyi amaçlayan aktif yaşlı merkezlerinde uzman kişiler eşliğinde sanatsal ve kültürel faaliyetler, egzersiz ve spor faaliyetleri ve gerontolojik danışmanlık hizmetleri verilmektedir. 65 yaş üstü bireyler bu merkezlerde sanat ve sosyal etkinliklerin yanı sıra hem spor yapıp hem de fizik tedavi uzmanları tarafından tedavi olabilmek imkânına da ulaşmaktadırlar. Aynı zamanda üyeler merkezde daha sağlıklı ve aktif üretim döngüsüne katılan bireyler olabilmek fırsatı elde etmiş olmaktadır.

2.4.1.11. Aktif yaşam merkezi

Yaşlı bireylere yönelik kurulan aktif yaşam merkezleri, yaşlılara günlük yaşam faaliyetlerinde yardımcı olmak, sosyal, fiziksel, psikolojik destek hizmeti sunmak amacıyla hizmet vermektedir. Merkezlerde, teknoloji kullanımından spor, okuma gibi aktivitelere, yalnızlıkla baş etme yollarından, hastalıklardan korunma, beslenme ve ilaç kullanımına kadar çeşitli alanlarda eğitimler ve etkinlikler düzenlenmektedir. Sunulan hizmetler ile yaşamını evde ailesi, akrabalarıyla veya yalnız sürdüren sağlıklı yaşlıların boş vakitlerini bu merkezlerde değerlendirmeleri amaçlanmaktadır. Merkezde verilecek psikolojik desteklerle yaşlıların yalnızlıkla baş etmesi, yeti yitimini ve yaşlılığını kabullenmesi, hayata bağlılığını artırması; sosyal destek hizmetleriyle teknolojiyi kullanmayı öğrenmesi, ilgi alanlarına yönelik üretim yapabilmesi, spor, okuma, alışveriş gibi aktivitelerle sosyal hayata katılabilmesi hedeflenmektedir (AÇSHB 2021).

2.5. Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri

Yaşın ilerlemesiyle, insanın her türlü çevre koşullarına uyum sağlayabilme özelliğinde bir azalma söz konusudur. Bu nedenle yapılan tasarımlarda, yaşlının mekâna değil, mekânın yaşlıya uyumu sağlanmalıdır. Bu da ancak yaşanabilir ve ulaşılabilir çevrelerin tasarlanması ile mümkün olacaktır. Mekânı bir bütün olarak ele alacak olursak, o mekânın iklimlendirmesinin doğru tasarlanmış olması, yapay ve doğal aydınlatmasının

doğru kurgulanması, seçilen veya tasarlanan donatı elemanlarının yaşlı bireylere uygun olması, zemin, tavan ve duvar malzeme ve renklerinin doğru ve yerinde tercihi önemli hale gelmektedir. Bütünüyle bir mekân; sayılan bu kriterler doğrultusunda yaşlı bireyler özelinde çalışılarak üretilirse, o zaman yaşlı bireyin talep ve isteklerine uygun bir mekân elde edilmiş olacaktır. Bu amaçla aşağıda bahsedilen kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda ‘yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri’ oluşturulmuştur.

Kriterlerin oluşturulması aşamasında, DSÖ’nün ‘*Evrensel Yaşlı Dostu Şehirler: Bir Rehber*’, The Chinese University of Hong Kong, The University of Hong Kong, Lingnan University Hong Kong, The Hong Kong Polytechnic University, CUHK Jockey Club Institute of Ageing, SAU PO Centre on Ageing-HKU, Asia-Pacific Enstitute of Ageing Studies ve Institute of Active Ageing proje ortakları eşliğinde ortaya konan ‘*Yaşlı Dostu Tasarım Kılavuzu/Yönergeleri*’ ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın yaşlı ve engelli bireyler için hazırlamış olduğu ‘*Erişilebilirlik Kılavuzu*’ referans alınmıştır.

2.5.1. Yapıya erişilebilirlik

- Bir binanın ana girişi binanın kimliğine katkıda bulunmasının yanı sıra sadece yaşlı bireyler için değil tüm kullanıcılar için görülebilir ve erişilebilir olarak tasarlanmalıdır.
- Buna ek olarak yönlendirme levhaları ve birtakım işaretlendirmeler ile de desteklenerek erişime katkıda bulunulmalıdır.
- Yaşlı dostu bir ana giriş için bazı temel hususlar vardır. Girişin konumu ana yol ve toplu taşıma durakları gibi çevresel faktörlerle bağlantılı olacak şekilde planlanmalıdır.
- Erişilebilirliği en üst düzeyde sağlayabilmek adına toplu taşıma durakları ve ana giriş arasında doğrudan ve yakın bir ilişki düşünülmelidir.
- Bina girişine giden güzergahta bir yürüyüş yolu planlaması yapıp, mümkünse hava koşullarına karşı koruma sağlanmalıdır. Ana girişi bulmada bunun gibi fiziksel ve çeşitli işaretlerle sağlanan görsel bağlantılar önem arz etmektedir.
- Yaya ve araç sirkülasyonu mümkün olduğunca ayrı tutulmalıdır.
- Ana girişte kot farkı olmaması, düz ayak olacak şekilde tasarlanması önemlidir, eğer bu şekilde tasarlanamıyorsa eğimi (en fazla %6 olmalı) doğru uygulanmış bir rampa kurgusu merdiven ile birlikte mutlaka desteklenmelidir.

2.5.2. Mekân organizasyonu ve yerleşim

Yaşlı bireylerin yön bulma konusunda sorun yaşamalarının önüne geçebilmek adına basit ve akılcı şekilde planlanmış bir mekân organizasyonu ve yerleşim düzeni için bazı temel hususlar şöyledir:

- Farklı fonksiyonlara sahip hacimler arasındaki ilişkiler yaşlı bireylerin yönlerini rahatlıkla bulmalarını sağlayabilecek şekilde kurgulanmalıdır.
- Tüm hacimler, sezgisel olarak kolay bir şekilde yön bulacak biçimde gruplandırılmalıdır.
- Dolaşım güzergahı, yaşlıların bir mekânda güvenle gezinmesini sağlayabilmek için basit ve doğrudan olmalıdır.

- Fiziksel olarak yeterli olan bireyleri merdivenleri çıkmaya teşvik etmek için asansörlerin veya ana bina girişinin yanında uygun bir şekilde konumlandırılmış, görünür ve çekici bir merdiven sağlanmalıdır, böylelikle engelli bireyler için asansörlerde daha fazla yer ayrılabilir.
- Yerleşim planlamasında, sağlıkla ilgili mekanlar ana girişlere, bekleme alanlarına ve önemli işlevsel alanlara yakın yerleştirilerek en uygun şekilde konumlandırılmalıdır.

2.5.2.1. Giriş hacmi

- Bir binanın girişi yalnızca yaşlılar değil tüm o binanın kullanıcıları tarafından rahatlıkla bulunabilmelidir.
- Ziyaretçilerin bir binaya girmeden önce veya binadan ayrıldıktan sonra giriş kapılarının hemen dışında hava koşullarından yeterli düzeyde korunan bir alan sağlanmalıdır.
- Giriş kapılarında optimum ölçülere (kapı genişliği en az 100 cm, kanatlı bir kapı ise en az 150 cm olmalı) dikkat edilmelidir ve mümkünse tüm bireylerin güç sarf etmeden kullanabildiği otomatik kapılar tercih edilmelidir.
- Eğer girişte bir danışma birimi bulunuyorsa girişten itibaren kolaylıkla görülebilir bir konumda yer alması gerekmektedir.
- Yaşlı bireylerin tercihi olan doğal ışıktan giriş hacminde de en üst seviyede yararlanmak yaşlı bireylerde olumlu ve samimi bir etki uyandıracaktır.
- Aynı zamanda giriş hacminde yapay aydınlatma yanında doğal ışığa da yer vermek yaşlı bireylerin gözlerinin dış ve iç alanlarda değişen aydınlatma koşullarına uyum sağlamasına destek olacaktır.

2.5.3. Sirkülasyon

Sirkülasyon kavramı mimaride ortak bir anlam olarak; bireyin yürüyüş yolu, binaların hareket akış yolu, mekân içinde gezinme biçimini ifade etmektedir. Sirkülasyon, genellikle mekanlar arası bağ işlevine sahip boşluklar olarak düşünülmektedir. Yapılarda sirkülasyon görevini üstlenen elemanlar ise koridor, merdiven ve rampalar ile asansörlerdir.

2.5.3.1. Koridorlar

- Koridorlar en az 120 cm genişliğinde ve yardımcı eleman kullanımına (tekerlekli sandalye, yürüteç, baston vb.) uygun olmalıdır.
- Yaşlıların dinlenme ihtiyacı göz önünde bulundurularak uzun koridorlarda belirli aralıklarla bir oturma düzeni oluşturulmalıdır.
- Yaşlı bireyler özelinde tasarlanan binalarda ve hacimlerde mutlaka koridor boyunca kesintisiz tutunma barları yapılmalıdır aynı zamanda güvenlik için dönüşlerde keskin köşeler yerine yuvarlatılmış sivri olmayan kenarlar tercih edilmelidir.
- Koridorlarda yeterli ve doğru aydınlatma tercihi önemlidir.
- Koridor boyunca yürüyüş güzergahında çiçeklik, çöp kutusu vb. engel oluşturabilecek nesnelere kaza riski oluşturmamak adına yer verilmemelidir.
- Koridor zemini kaymaz malzemeden tercih edilmelidir.

- Koridor zemininde iki birbirine zıt renk kullanımı olmamalıdır çünkü yaşlı bireyler çoğu zaman bu ton farkını bir basamak olarak algılayabilmektedir.
- Ayrıca koridorlarda tek basamaklık kot farkları yaşlı bireylerin düşme riskini arttıracaktır. Gerekli ise minimum 3 basamaktan oluşan kot farkları zeminde çeşitli uyaranlarla birlikte uygulanmalıdır.

2.5.3.2. Merdiven ve rampalar

- Yürüme problemi olmayan yaşlılar için sağlıklı yaşamı teşvik edebilmek adına merdivenler görünür noktalarda ve ilgi çekici olarak tasarlanmalıdır.
- Döşeme kaplamalarında zıt renk kullanımı ne kadar yanlıssa merdivenlerde başlangıcı ve bitişi vurgulayabilmek adına ortamla yüksek görsel kontrasta sahip zıt renk kullanımı oldukça önemlidir.
- Tüm basamakların bitişleri kaymaz malzeme ile kaplı olmalıdır.
- Basamak genişlik (30cm) ve yüksekliklerinde (15cm) doğru ölçü kullanımı oldukça önemlidir.
- Merdiven boyunca kesintisiz devam eden korkuluklar bulunmalıdır.
- Uzun bir merdiven planlanmışsa yaşlı bireyler için belirli aralıklarla sahanlıklar oluşturup buralarda oturma alanları yaratılmalıdır.
- Merdiven basamakları kesinlikle çıkıntı yapmamalıdır, bu düşme riskini arttıracak bir tasarım problemidir.
- Merdiven basamaklarında görsel karışıklığa neden olmamak için şeffaf malzeme kullanımından da kaçınılmalıdır.
- Yürüme problemi olan ya da tekerlekli sandalye kullanan yaşlı bireyler için rampalar oldukça önemlidir. Rahat kullanım açısından bir rampanın eğimi %5-%6 aralığında olmalıdır.
- Özellikle bir yapıya girişin kot farksız ve düz ayak olması tercih edilmekle beraber bu durumun mümkün olmadığı yerlerde insanların tercih ettikleri erişim araçlarını seçebilmeleri için basamaklara ek olarak hafif eğimli bir rampa da sağlanmalıdır.
- Rampaların genişlikleri tekerlekli sandalye ve yürüme aparatlarının rahatlıkla sığabilmesi için en az 90 cm olacak şekilde uygulanmalıdır.
- Rampayı takip eden kesintisiz tutunma barları bulunmalıdır.
- Ek olarak rampanın sınırlarını tayin edebilmek adına çevresiyle kontrast oluşturacak bir renk ile kenarlara vurgu yapılabilir.

2.5.3.3. Asansör

- Asansörlerin kapıları tekerlekli sandalye vb. yürüme aparatlarının rahatlıkla geçebilmesi için en az 90 cm olacak şekilde planlanmalıdır.
- Asansörlere ana girişten ve her kattaki ana sirkülasyon alanlarından doğrudan erişim sağlanmalıdır.
- Asansörün hangi katta bulunduğunu, iniş-çıkışını tarifleyen panel kolaylıkla okunabilmelidir ve yükseklik olarak konumu başlarını fazla yukarı kaldıramayan yaşlı bireylerin görüş açılarına göre ayarlanmalıdır.
- Kabin içerisinde üç kenarda da fiziksel destek sağlayabilecek tutunma barları bulunmalıdır.

- Asansör bekleme esnasında yaşlı bireyler için yakın konumlarda bir oturma elemanına yer verilmelidir.
- Kontrol düğmeleri ve tabelalar uygun boyutta olmalı, kullanım kolaylığı ve okunabilirlik için bulunduğu yüzeylerle yüksek görsel kontrast yaratılmalıdır.
- Bir asansör kabininde kafa karışıklığına ve parlama, çoklu yansıma nedeniyle görsel rahatsızlığa neden olan iç kaplamalardan ve aydınlatmadan kaçınılmalıdır, bunun yerine daha mat, yansıtıcı olmayan yüzeyler tercih edilmelidir.

2.5.4. İç mekân

Yaşlı huzurevinde de kalsa, gündüz bakım merkezlerinde vakit de geçirse, aile yanında da yaşasa; kesintisiz ve kısıtlı olmayan yaşamlara ulaşabilmeleri gerekmektedir. Yaşlı kullanıcılara ait mekânların kullanıcılarının fiziksel, psikolojik, algısal, bilişsel ve sosyal özelliklerine uygun olarak tasarlanması bireylerin yaşam kaliteleri ve konfor koşullarının artırılması için oldukça önemlidir. Bu özelliklere sahip olmayan mekânlar kullanıcısının günlük aktivitelerini negatif yönde etkileyecektir (Lino vd. 2005; Kalıncara 2010). Yaşlı kullanıcıların iç mekân konforlarını sağlamak adına incelenmesi gereken unsurlar; zeminler ve zemin kaplamaları, renk-doku, iç mekân hava kalitesi ve ısı konfor, akustik, aydınlatma ve kontrol düğmeleri ile yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler olarak sıralanmaktadır.

2.5.4.1. Zeminler ve zemin kaplamaları

- Zeminlerin tasarımı yaşlıların mekân algısı dikkate alınarak tasarlanmalıdır örneğin zeminde birbirine zıt renk kullanımına yer verilmemelidir çünkü yaşlı bireyler çoğu zaman bu kontrastlığı bir basamak olarak veya basılmaması gereken bir tümsek ya da çukur olarak algılayabilmektedir.
- Fakat zeminlerin, duvarların ve merdivenlerin; bulunduğu zemin ile zıt renklerde olması merdiven kenarlarının seçilmesinde, basamakların nerede başlayıp nerede bittiğini görmede, zemin ile duvar birleşimlerindeki köşelerin algılanmasında kolaylık sağlamaktadır.
- Bunlara ek olarak algılama deformasyonuna sebep olabileceği için desenli döşeme kaplamaları, halı ve kilimlerin zeminlerde kullanılmaması önerilmektedir.
- Zemin kaplamalarının düşmeleri ve takılmaları önlemek için eşit şekilde kaplanmış ve kaymaya karşı dayanıklı olduklarına dikkat edilmelidir.
- Vinil, linolyum ve halı gibi darbe emici ve esnek döşemeler, ayağın altında yumuşak oldukları ve düşme etkisini azaltmak adına bir miktar yastıklama sağlayabildikleri için sert yüzey malzemelerine kıyasla tercih edilmelidir.
- Ana sirkülasyon alanlarında takılma ve düşmeye neden olabileceği için zeminin sadece belirli bir bölümünde halı kullanımı önerilmemektedir, eğer kullanılacaksa bir bütün halinde zemin halı ile kaplanmalı veya halı parçası zemine hareket etmeyecek şekilde bir bantla sabitlenmelidir.
- Kayma tehlikesini azaltmak için tuvalet, banyo ve mutfak gibi ıslak hacimlerde kayma ihtimali düşük zemin kaplamaları döşenmelidir.

2.5.4.2. Renk

Yaşlılık beraberinde fiziksel değişimlere ek olarak görsel konforu etkileyecek nedenlerden biri olan görme yetisinde azalma ve buna bağlı olarak da algılamada bozulmayı getirmektedir. Dolayısıyla yapılan renk seçimleri, seçilen renklerle oluşturulan kombinasyonlar, rengin zeminde, duvarda veya tavanda kullanımının nasıl etkiler yaratacağı gibi konular özellikle yaşlı bireylerin sıklıkla kullandığı yapılarda önem kazanmaktadır.

- Yaşlanmayla birlikte merceğin giderek sararması ile yaşlı gözler renkleri canlılığını kaybetmiş soluk şekilde görmektedir. Özellikle yeşil, mavi ve mor renklerle olmak üzere belirli renklerin algılanması bozulmaktadır. Yaşlılar için mavi, mor görülmesi en zor renklerdir. Lacivert, kahverengi ve siyahın koyu tonları, en yoğun aydınlatma koşulları dışında muhtemelen ayırt edilemezler. Ek olarak, mavi, bej, pembe ve sarı gibi pastel renklerle arasındaki farklılıkların tespiti yaşlılar için genellikle son derece zor olmaktadır.
- Renklerin algılanmasının yanı sıra ruhen ve fiziki olarak gençliklerine kıyasla daha hassas olan yaşlı bireylerde renklerin yarattığı psikolojik etkiler de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle yaşlı bireyler uzun vakitler geçireceği mekanlarda vurgulu, parlak ve koyu renklerin yoğun kullanımındansa yumuşak ve orta tonlarda sırasıyla mavi, kırmızı, yeşil ve son olarak sarı rengi tercih etmektedirler.
- Yaşlıların bulundukları çevreden beklentisi olan rahatlık, huzur ve dinginlik hissini veren renklerle doğada da bulunan soğuk renklerden olan mavi ve yeşillerdir, bu renklerle birlikte açık ve orta tonlarda sıcak renklerle birlikte kullanılarak ortamın soğukluğu kırılmalıdır.
- Yine benzer şekilde bej, sıcak ahşap renkleri gibi nötr renklerle mavi ile birlikte kullanıldığında yaşlı bireyler tarafından huzurlu, sıcak ve samimi bir ortam algısı oluşmaktadır.

Toparlamak gerekirse sıcak ve parlak renk tonlarının farklı tonlarla birlikte kullanıldığı canlılık hissi uyandıran iç mekanlar yaratmak yaşlıların psikolojilerini olumlu yönde etkileyecektir.

- Yaşlı gözlerde olumlu psikolojik etkiler yaratan renklerin yanı sıra hem olumlu hem de olumsuz etkiler bırakabilen renklerle de bulunmaktadır ve kullanımına dikkat edilmelidir. Örneğin yaşlı bireyler siyah rengin huzursuzluk veren koyuluğunu barındırmadığı fakat beyaz renk kadar göz alıcı parlaklığı olmayan gri rengi sıklıkla tercih etmektedir. Yaşlı bireyde saflık ve masumiyet gibi olumlu hisler bırakırken, diğer yandan yaşlılığı ve ölüme yakınlığı yansıtan olumsuz bir tarafı da bulunmaktadır. Benzer etkiler yaratan bir diğer renk ise kahverengidir. Kahverengi genellikle yaşlıların tercih ettiği bir renktir, psikolojik olarak hareketliliği silerek canlılığı öldürmektedir. Bu nedenle bu renk ile birlikte canlı renklerin farklı tonları aynı ortamda kullanılarak kahverenginin etkisi hafifletilmelidir.
- İç mekânın geneli için ise zemin ve duvarın yaşlıların algılayabilmesi adına birbirine kontrast yaratacak zıt renklerde malzemeler ile kaplanması veya boyanması tercih edilmelidir.

2.5.4.3. İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor

- Mümkün olduğunca iç mekanları doğal havalandırma yollarıyla temiz tutmak tercih edilmelidir.
- Doğal havalandırmayı sağlayabilmek için kapı ve pencerelerin kolaylıkla yaşlılar tarafından açılabilmesi gerekmektedir. Kapı ve pencere kulplarının kolay kavranabilmesi için uzunluklarının arttırılması kavramada kolaylık sağlayacak bir çözümdür.
- Vücut ısısını düzenleme yeteneği yaş ile birlikte azalan yaşlı bireyler için ısı konforun sağlanması ve mekanlarda sıcaklık-nem dengesini sağlamak önemli bir konudur.
- Küçük hacimlerde ısıtma-soğutmayı sağlayabilmek adına yaşlıların da kolaylıkla algılayıp ayarlama yapabileceği termostatlar yer almalıdır.
- Eğer bir hacimde zeminde ya da tavanda havalandırma ızgaralarıyla termal konfor sağlanacaksa bu ızgaraların konumları iyi tayin edilerek yaşlıların üzerine direkt hava akışının gelmemesine özen gösterilmelidir, hava ile direkt teması olan yaşlılarda boyun tutulması, baş ağrısı gibi çeşitli sağlık problemleri meydana gelebilmektedir.
- Bunun yanı sıra iç mekanlarda duvar, tavan, döşeme yüzeylerinde kullanılan materyallerin ortam havasına bazı etkileri olmaktadır. Yaşlı bireyler için tasarlanmış mekanlarda yaşlıların bu konudaki hassasiyeti göz önünde bulundurularak organik bileşenler içeren yapı malzemeleri ve kaplamalarının tercih edilmesi gerekmektedir.

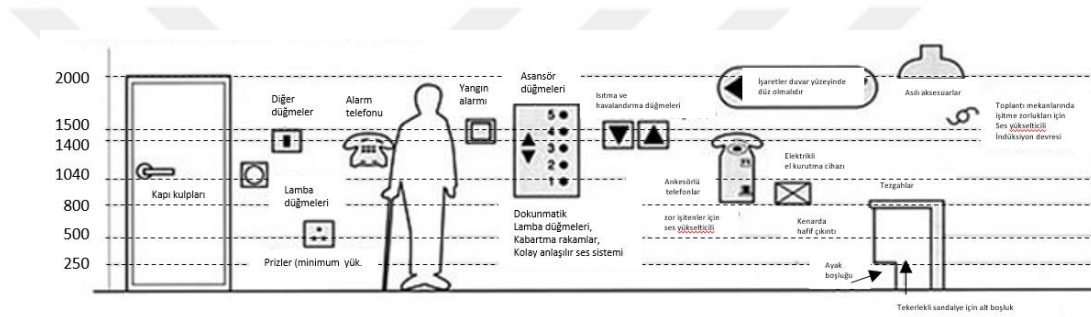
2.5.4.4. Akustik

- Yaşlı bireylerin çoğunluğunda tamamen olmasa da kısmi işitme kayıpları görülmektedir. İşitme sorunu olan yaşlılar gürültülü bir ortamda kendini ifade etmekte zorlanmaktadırlar. Bu durum gürültü oluşabilecek bekleme alanlarında, çok amaçlı salonlarda yalıtımı yüksek malzemeler kullanılarak çözüme kavuşturulmalıdır.

2.5.4.5. Aydınlatma ve kontrol düğmeleri

- Yaş ilerledikçe görme organı fonksiyonları azalmakta ve karışıklık duyarlılığı, ışığa uyum sağlama gibi yetilerin performansında düşüş meydana gelmektedir. Bu nedenle tüm mekanlarda yaşlılar için en önemli noktalardan biri aydınlatmadır.
- Yaşlılar genelde doğal aydınlatmayı ve doğal bir şekilde aydınlanan mekanları tercih edip kullanmaktadır, gün ışığına maruz kalma eksikliği ruh hallerini etkileyip olumsuz psikolojik etkilere yol açabileceğinden yaşlılar için gün ışığı önem arz etmektedir.
- Fakat zorunlu durumlarda, yapay aydınlatmadan başka çözüm olmayan mekanlarda da doğru aydınlatma yaşlılar için herhangi bir kaza veya düşme tehlikesini ortadan kaldıracaktır.
- Görme alanı içine giren iç mekân yüzeylerinin ve donatıların kolayca ayırt edilmesi, doğru görülmesi için uygun ışıklılık dağılımları kurgulanmalıdır.

- Günlük eylemler sırasında ışık düzeyinin yetersiz olması, yapılan eylemin kalitesini, niteliğini, yeterliliğini etkileyeceğinden genel aydınlatma dışında eylemlere yönelik bölgesel aydınlatmaya da önem verilmelidir.
- Aynı zamanda yaşlıların yapay aydınlatmada da gün ışığına yakın renkleri daha çok tercih ettiği yapılan anket ve çalışmalarda da göze çarpmaktadır.
- Aydınlatmanın açma-kapatma veya kontrol edilmesi gibi durumların oluşabileceği öngörülerek aydınlatma anahtarlarının, asansör ve havalandırma düğmeleri vb. kontrol sistemlerinin kullanım kolaylığı ve çalıştırma için düşük fiziksel çaba gerektirecek şekilde tasarlanması ve mümkün olduğunca girişe yakın ve erişim kolaylığı olan bir yere yerleştirilmesi gerekmektedir (Şekil 2.4).
- Anahtarlar, görme bozukluğu olan yaşlılar tarafından kolayca algılanabilmeleri için arka planlarıyla yüksek görsel kontrasta sahip olmalıdır.
- Ayrıca öne eğilirken sırt zorlanmasını ve yaralanmaları artıracak düşük seviyedeki elektrik prizlerinden de kaçınılmalıdır.

Şekil 2.4. Yaşlı bireyler için erişilebilir aydınlatma ve kontrol düğmeleri yükseklikleri (Anonim 3)

2.5.4.6. Yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler

Bilişsel ve duyuusal yeteneklerinin yaş ile birlikte zayıflaması sonucu yaşlıların yönlerini bulmaları, çözümleri gereken zor bir problem haline gelebilmektedir. Bu nedenle hedefledikleri yere ulaşabilmelerinde iyi tasarlanmış ve mekân tasarımı ile bir bütün olarak çalışan yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler yön bulmayı çoğu zaman kolaylaştırmaktadır. Aksine iyi tasarlanmamış ve mekanla bütünlük sağlamayan yönlendirmeler ise kaybolma korkusu ve stres yaratarak yaşlı kullanıcılar da çeşitli sorunlara neden olabilmektedir.

- Genel olarak yönlendirmelerin, kullanıcının görüş hizasında yer alacak şekilde olması ve yönlendirmeye yardımcı olması için kullanıcının haritadaki mevcut konumunun gösterilmesi önerilmektedir.
- Yönlendirme işaretleri, kullanıcıların amaçlanan varış noktalarına ulaşmaları için yön bilgisi sağlamak adına bir sirkülasyon güzergahı boyunca kilit karar noktalarına konumlandırılmalıdır.
- Çoğu yaşlı, yakın görüş mesafesinde baş üstü tabelalarını okumakta güçlük çekmektedir, bu nedenle işaretlerin yerleşimi ve metnin boyutu, amaçlanan görüş açısı ve mesafesine göre belirlenmelidir.

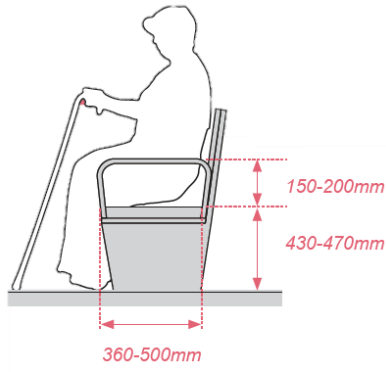
- Sezgisel simgeler ve semboller, işaret sistemine dahil edilmelidir, çünkü bilişsel yetersizliği olan yaşlıların çoğu sembollere ve simgelere metin veya renkli içerikten daha iyi yanıt verme eğilimindedir.
- Yönlendirme levhalarında içeriğin arka planıyla yüksek görsel kontrastları sağlanmalıdır.
- Bazı yaşlılar merdivenleri ve yürüyen merdivenleri zorlayıcı bulabilmektedir. Bu konuda kullanıcıları mevcut tüm dikey dolaşım seçenekleri hakkında bilgilendiren yön işaretleri, yaşlıların tercih ettikleri erişim yollarını seçmelerine yardımcı olacaktır.
- Her katta konumlandırılan levhalar ana bina girişini, her katta tuvalet gibi mevcut birimleri belirtmelidir.
- Ayrıca herhangi bir ışık kaynağının doğrudan yansıtıcı yüzeyli tabela üzerinde parlama yapması önlenmelidir.
- Yön bulmayı, kullanıcıları çeşitli fonksiyonel alanlara yönlendiren döşeme tasarımına entegre etmek, sağlık tesislerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu tasarım konsepti daha da geliştirilebilir veya daha ufak çaplı bir şekilde yaşlı bireylerin kullandığı birçok tesise entegre edilebilir.
- Ayrıca yön bulmada renk önemli bir faktördür ve kullanımı halinde farklı işlevlere sahip alanların net bir şekilde sınırlandırılmasına da katkı sağlayacaktır, yön bulmada renk yaşlılar için kolaylık sağlayan önemli etmenlerden biridir.

2.5.5. İç mekân donatıları

Genel olarak iç mekân donatıları kapsamına iç mekânda kullanılan mobilyalar, kapı ve pencereler, duvar yüzeylerine sabitlenmiş tutunma elemanları, dekoratif nesneler girmektedir. Kısacası mekânın ana hatlarını oluşturan zemin, duvar ve tavan yüzeyleri haricinde iç mekandaki yapısal olmayan elemanlardır. Bu elemanların kullanımı, tasarımı ve konumlandırılması konuları yaşlı kullanıcılar için tasarlanmış mekanlarda oldukça önemlidir. Yaşlı kullanıcıya yönelik olarak tasarlanmış tüm mekanlarda az donatı kullanımı sağlanarak sade mekanlar yaratılmalıdır, eşyaların fazlalığı sirkülasyonda sorun yaratarak kaza ve düşme riskini arttıracaktır. Mekandaki donatıların kullanılabilirliği de bu noktada önem kazanmaktadır. Örneğin kapı kulpları, oturma elemanları, pencere yükseklikleri, sehpa yaşlı bireylerin rahatlıkla kullanabileceği nitelikte seçilmeli yok ise özel olarak tasarlanmalıdır.

2.5.5.1. Mobilyalar

- Yaşlı bireyler kolçaktan destek alarak oturma ve kalkma eylemi gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle yaşlıların kullanacağı mobilyalarda kolçak ve sırtlıklı tercihler önemlidir.
- Sırtlığı olmayan mobilyalarda yaşlı bireylerin düşme tehlikesi oturdukları yerlerde yaslanma eğiliminde olmalarından kaynaklı olarak artmaktadır, aynı zamanda sırtlık oturma esnasında yaşlıların sırtını destekleyen bir elemandır.
- Yaşlı kullanıcılar için evrensel bir ölçü olarak sandalyelerde 36-50 cm aralığında oturma derinliği, 43-47 cm aralığında oturma yüksekliği, 15-20 cm aralığında ise oturma yüksekliği kolçak üst yüzeyi arası mesafe ölçüleri belirlenmiştir (Şekil 2.5).

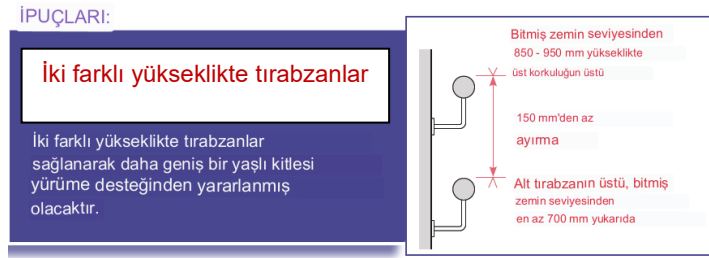
Şekil 2.5. Yaşlı bireyler için belirlenmiş evrensel sandalye ölçüleri (Singapore's Universal Design Guide 2016)

- Bazı yaşlılar çeşitli yürüme aparatlarından destek alarak yürümektedirler, mobilyaların tasarımları yapılırken örneğin bir oturma elemanına veya bir masaya yaklaşırken aparat için gerekli mesafenin/alanın bırakılması gerekmektedir.
- Oturma elemanlarında bulunması gereken bir diğer özellik kolay yanmayan ve kaygan olmayan nitelikte malzemeden seçilmiş olmasıdır.
- Yaşlı bireylerde görme yetisinde azalma sebebiyle renklerin algısı değişiklik göstermektedir bu nedenle yaşlılar için kullanımı kolaylaştırmak adına görsel kontrastı yüksek mobilyalar tercih edilmelidir.
- Yaşlılar bakım tesislerinde zamanlarının büyük çoğunluğunu ortak hacimlerde, çok amaçlı salonlarda geçirmektedirler. Bu alanlardaki oturma elemanlarının omurga ve bacakları rahatsız etmeyecek şekilde yaşlı bireylerin antropometrik ölçüleri dikkate alınarak seçilmiş olması önemlidir.
- Bu mekanlarda tercih edilecek sehpa gibi elemanların kullanım esnasında kolaylık sağlaması adına standart ölçülerinden biraz daha yüksek tercih edilmesi daha yararlı olacaktır.
- Aynı zamanda bu alanlardaki mobilyaların sosyal etkileşimi arttıracak biçimde tasarlanması ve düzenlenmesi gerekmektedir.
- Tüm mobilyalar, yaralanma riskini en aza indirmek için yuvarlatılmış köşeler ve kenarlarla bitirilmeli, mobilyaların ayak kısımları içeri bakacak şekilde tasarlanmalı ya da seçilmelidir.
- Hafif mobilyalardan ve yaşlıların yaslanıp destek alabileceği kadar sağlam ve sabit olmayan tekerlekli mobilyalardan kaçınılmalıdır, çünkü yaşlı bireyler oturma kalkma hareketlerinde mobilyadan destek alıp tüm gücünü mobilyaya vermektedir.
- Kitaplık, raf gibi yapısal olmayan fakat düşme riski olan iç mekandaki mobilyaların ve bunların üzerinde bulunan nesneleri bulundukları konuma sabitlenmeleri de herhangi bir kaza riski oluşmasını önlemek adına oldukça önemlidir. Bu konuda sabitleme parçaları ile duvara sabitleme, yüzeye tutunan nesneler tercih etme gibi gerekli önlemler alınmalıdır.

2.5.5.2. Tutunma barları, tırabzan ve korkuluklar

- Koridorların her iki tarafında, rampalarda ve merdivenlerde ana sirkülasyon güzergahı boyunca korkuluk-tutunma barı-tırabzan gibi elemanlar sağlanmalıdır.

- Ek olarak takılıp düşmeleri önlemek adına tutunma barlarının duvar yönüne doğru kapalı şekilde bitirilmesi kazaların önüne geçilecek bir çözümdür.
- Merdivenlerde kullanılacak olan korkulukların merdiven boyunca devam ettirilmesi gerekmektedir, son basamak ile birlikte bitmeyerek bir basamak genişliği kadar daha uzatılarak bitirilmesi merdiven başlangıcında ve bitiminde yaşlıların dengelerini sağlayabilmelerine destek olacaktır.
- Aynı zamanda koridorlardaki tutunma barları, merdivendeki korkuluk gibi elemanların bulundukları yüzeyle kontrast oluşturması bu elemanların ve merdivenlerin yaşlı bireyler tarafından kolaylıkla seçilebilmesini sağlayacaktır.
- Korkuluk, tutunma barları gibi elemanlardaki malzeme seçimi de önem arz etmektedir, örneğin metal kaplamalı olanlar soğuk bir his vererek yaşlı bireyler tarafından rahatsız edici bulunarak tutulmak istenmemektedir. Tutmak istememe durumu özellikle merdiven gibi tehlikeli alanlarda yaşlı bireyler için önemli bir sorundur, çünkü bu elemanlardan güç alınarak merdiven inme-çıkma eğilimindedirler. Bu nedenle tasarımcılar, düşük ısı iletkenliğine sahip bir kaplama malzemesi tercih etmelidir. Ahşap kaplamalı malzemeler bu noktada iyi bir tercih olacaktır.
- Korkuluk, tırabzan ve tutunma barlarında bir diğer önemli konu yükseklikleridir. Evrensel olarak kabul gören yükseklik zemin bitişinden 85-95 cm aralığındadır. Fakat iki farklı yükseklikte sağlanırsa daha geniş bir yaşlı kitlesi destek alarak yararlanmış olacaktır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6. İki farklı yükseklikte tutunma elemanı (Elderly Friendly Design Guidelines 2019)

2.5.5.3. Kapı ve pencereler

- Ana girişlerde mümkün olduğunca herhangi bir güç uygulamayı gerektirmediği için otomatik kapılar tercih edilmelidir.
- Tuvalet giriş, erişim kolaylığı açısından mümkün olduğunca kapısız olarak tasarlanmalıdır. Mümkün değilse, sensörle çalıştırılabilen kapı donanımı tercih edilmelidir.
- Yaşlılar tarafından kullanımı standart kapı koluna göre daha kolay olduğu için H tipi kapı kolu seçilmelidir. Güvenlik için, kapalı uçlu veya D şekilli olanları tercih edilmelidir.
- Cam kapıların ve bölmelerin varlığı insanları uyarmak için grafiklerle görünür hale getirilmelidir.
- Kapı ve/veya kapı çerçevesi, yaşlıların girişi belirlemelerine yardımcı olmak için bitişik duvar kaplamalarıyla zıt renklere sahip olmalıdır.

- Kapıda geleneksel bir anahtarlama sistemi kullanılıyorsa, kapı kaplamalarına karşı yüksek görsel kontrast ile anahtar deliği görünür hale getirilmelidir.
- İç mekânda ise yine farklı mekanlar arasında kapılar ile bağlantı kuruluyorsa buralarda da yine eşiksiz geçişler sağlanması yürüme zorluğu yaşayan veya tekerlekli sandalye kullanan yaşlı bireyler için tasarımcılar tarafından düşünülmesi gereken bir detaydır. Yaşlı kullanıcılar yürüme zorluğu yaşamasa bile görme yetisindeki azalma sebebiyle bir kaza gerçekleşebilir, bunun önüne geçebilmek adına eşiksiz mekanlar tasarlanmalıdır.
- Yaşlılıkla beraber kasların kısılması süreci başlamakta ve bu da kamburluk, boy kısılması gibi sonuçlar doğurmaktadır. Vakitlerinin büyük çoğunluğunu pencere önünde dış mekân ile sürekli etkileşim halinde olarak ve dışarıdaki yaşantıyı gözlemleyerek geçiren yaşlı bireyler için belirli standartları olan pencere yükseklik ve genişliklerinin yaşlıların kullanacağı mekanlarda onlara yönelik olarak tasarlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.
- Hem ayakta hem de oturup dinlendikleri esnada dışarıyla olan bağlantılarının kesintisiz devam etmesini sağlayabilmek adına pencerelerin yerden yüksekliklerinin azaltılması ve genişliklerinin artırılması gerekmektedir.
- Genellikle çok katlı sağlık yapılarında sıklıkla rastlanan standart pencere biçiminin dışında döşemeden tavana kadar devam eden boydan boya cam kullanımı yaşlı bireylerde olumlu etkiler bırakmadığı için çok fazla tercih edilmemelidir. Bu tür pencerelerin bulunduğu iç mekanlarda ise gün ışığını içeriye kontrollü bir şekilde almak adına cephelerde mutlaka güneş kırıcılar ile ışığın kontrolü sağlanmalıdır.

2.5.6. Islak hacimler

Yapılarda içinde su veya su sirkülasyonunun olduğu mekanlar ıslak (yaş) hacim olarak adlandırılmaktadır. Islak hacimler mutfak, banyo, duş ve tuvalet, havuz, sauna, hamam gibi iç mekanlardır. İşlevleri dolayısıyla bu alanlarda kullanılan zemin kaplama malzemelerinin niteliği oldukça önemlidir. Suyun bu hacimlerde oldukça fazla kullanıldığı düşünüldüğünde; ıslak hacimler yaşlı kullanıcı açısından riskli mekanlar arasında yer almaktadır.

2.5.6.1. Mutfak bölümü

- Tezgâh derinliği 60 cm'yi geçmemelidir.
- Yaşlılar için hem ayakta hem de oturur pozisyonda 75 cm ve 86 cm'de çift yükseklikte tezgâh düşünülmelidir.
- Lavabo ve tezgâh altında diz mesafesi düşünülmeli ve kullanıcıların tekerlekli sandalyede oturma pozisyonunda tezgâhı kullanmalarına olanak sağlanmalıdır.
- Kullanım kolaylığı için sensörlü veya kollu musluk seçilmelidir.

2.5.6.2. Duş ve tuvaletler

- Tuvalet kolaylıkla bulunabilecek bir şekilde konumlandırılmalı ve yeri renk, malzeme kullanımıyla belirginleştirilmelidir.
- Erişim kolaylığı için kapısız giriş düşünülmelidir. Aksi takdirde yaşlıların kapıyı minimum eforla açabilmelerini sağlayacak kapı donanımları tercih edilmelidir.

- Fiziksel gücü azalmış yaşlıların rahatlıkla kullanabilmesi için sensörlü veya kollu tipteki bataryalar seçilmelidir.
- Lavabonun yanında bastonlar ve çantalar için tutma aparatları bulunmalıdır.
- Yaşlıların refakatçilerini veya yardımcılarını beklerken tuvalet dışında oturma yerleri olan bir bekleme alanı kurgulanmalıdır.
- Bir tuvalet kabinin içinde yeterli aydınlatma sağlanmalıdır.
- Kabin kapısı, acil bir durumda kurtarma için kapının dışarıdan açılmasına izin vermelidir.
- Her tuvalette klozetin iki yanında tutunma barları bulunmalıdır.
- Sensörlü tipteki tuvalet sifonu yaşlıların için kullanım kolaylığı sağlamaktadır.
- Bir yaşlının kapıyla çarpışma riskini en aza indirmek için yeterli manevra alanı sağlanmalıdır.
- Kabinde elbise askısına ek olarak baston ve çantalar için tutma aparatı bulunmalıdır.
- Tuvalet kabininin kapı kilidi fazla kuvvete ihtiyaç duyulmayarak kullanımı kolay olmalıdır.
- Kayma ve düşme yaralanmalarını önlemek için zemin kaplamaları ıslak durumdayken bile kaymaz nitelikte olmalıdır.
- Yaşlıların kişisel bakım işlerini güvenli bir şekilde yapabilmeleri için duş alanında yeterli aydınlatma sağlanmalıdır.
- Haşlanmayı önlemek için suyu güvenli ve sabit bir sıcaklıkta tutmak için emniyet düğmeli termostatik duş bataryası sağlanmalıdır.
- Takılma tehlikelerine neden olabilecek yüksek eşikten kaçınmak için kaldırımsız duşakabin sağlanmalıdır.
- Girişte ve duş alanında kaymaz yüzeyli drenaj kanalları sağlanmalıdır.
- Gücü azalmış kullanıcılara hitap etmek için duş alanında tutunma çubukları ve duş oturağı sağlanmalıdır.
- Aynı zamanda acil durumlar oluşabilmesi ihtimaline karşın acil çağrı butonlarına bu mekanlarda yer verilmelidir.

2.5.7. Dış mekân(bahçe) ve dış mekâna erişim

Dış mekâna kolay erişim yaşlı bireyler için hem fiziksel hem de zihinsel anlamda yararlıdır. Aynı zamanda sosyalleşmelerini de kolaylaştırmaktadır. Rahat erişebildikleri dış mekâna yaşlı bireyler daha çok çıkmak isteyecek, dışarıdaki insanlarla sosyalleşmek isteyecek ve böylelikle daha sağlıklı bir yaşam sürdürmek konusunda teşvik edileceklerdir.

- Dış mekâna erişimi kolaylaştırmak gerek bir yapıda balkonlar yaratarak gerek kat bahçeleri planlayarak gerekse zemin katlarda bahçeler kurgulayarak gerçekleştirilebilmektedir.
- Bunlara ek olarak dış mekânda planlanmış bir yeşil alan düzenlemesiyle yaşlı bireyin iç mekândan görsel bağlantısını kurmak da alternatif bir çözüm olabilmektedir.
- Tüm bunlar planlanırken erişilebilirlik, güvenlik, mahremiyet ve kullanıcıların konforu göz önünde bulundurulması gereken önemli etmenlerdir.

- Dış çevre planlamasında iç ve dış mekân arasındaki görsel, fiziksel ve işlevsel ilişkinin düşünülerek tasarlanması ve varsa çevredeki manzaradan görsel anlamda faydalanılması yaşlı bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumlu yönde etkileyecektir.
- Oryantasyonu kolaylaştırmak için dış mekânda farklı ilgi çekici odak noktaları ve işaret noktaları sağlanabilir.
- Dış mekân, yaşlılar arasında sağlıklı yaşam tarzını teşvik etmek için grup egzersizi, yürüyüş, ekim-dikim aktivitesi vb. gibi hem aktif hem de pasif aktiviteler için seçeneklerle tasarlanmalıdır.
- Dış mekân, yaşlılara duyuusal uyarım sağlamak için dokunulabilen ve koklanabilen çeşitli bitkilerle çevre düzenlemesini içermelidir.
- Dış mekân için de yeterli aydınlatma sağlanmalıdır. Yetersiz aydınlatma, takılma tehlikesine ve zayıf görüş nedeniyle düşmeye neden olabilmektedir.
- Dış mekâna erişim, yaşlılar için fiziksel, psikolojik ve sosyolojik faydalar sağlar, bu nedenle yaşlıları dışarı çıkmaya teşvik etmek için dış mekâna kolay erişim sağlanmalıdır.
- Dış mekân için planlanan oturma elemanlarını hareketli, taşınabilirliğini kolaylaştırmak adına hafif olacak şekilde planlamak gerekmektedir. Kamelya gibi korunaklı oturma alanlarında strüktürün çevresinde oluşturulan sabit oturmaların birbirine uzak mesafede olması sebebiyle yaşlı bireyler birbirlerine seslerini ulaştırmakta zorlandıkları için bu alanları kullanmayı tercih etmemektedirler.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Yapılan araştırmalar sonucunda yaşlılar için gündüz sosyalleşebilecekleri mekanların Antalya ili Muratpaşa ve Konyaaltı bölgelerinde yoğunlaştığı ve yerel yönetimlerce desteklendiği görülmektedir. Büyükşehir, Muratpaşa ve Konyaaltı Belediyesi de bölgedeki yaşlı ve emekli nüfusu göz önünde bulundurarak onlara yönelik çalışmalar yürütmektedirler. Tez kapsamında yaşlıların gündüz sosyalleşme mekanları olan Antalya İl'inde bulunan Büyükşehir Belediyesi'ne ait Düden Park ve İsmet İnönü Emekli Kahveleri, Konyaaltı Belediyesi'ne ait Yaşlılar Kreşi ve Emekli Kahvesi, Muratpaşa Belediyesi'ne ait Çiftekuyular, Fener, Falez, Soğuksu ve Konuksever Yaşlı Evleri çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Çalışma alanı olarak belirlenen Muratpaşa ve Konyaaltı bölgesinde incelenen yaşlıların sosyalleşme mekanları iki aşamada belirlenmiştir;

- İlk aşamada Antalya İl'inde var olan yaşlıların gündüzleri sosyalleşmek adına kullandıkları mekanlar tespit edilmiştir.
- İkinci aşamada tespit edilen yapılardan nitelikli örnekler olan Büyükşehir Belediyesi'ne ait emekli kahveleri, Muratpaşa Belediyesi'ne ait Yaşlı Evleri, Konyaaltı Belediyesi'ne ait Yaşlılar Kreşi ve Emekli Kahvesi mekânsal nitelikleri bakımından yaşlı kullanıcı özelinde incelenmek üzere seçilmiştir.

3.1.1. Antalya ili Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerine ait yaşlı ve emekli nüfus verileri

Türkiye'de toplam nüfusun %9,9 'unu 65 yaş ve üzeri nüfus oluşturmaktadır. TÜİK genel nüfus sayımı ve adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre 2022 yılı sonunda toplamda 8 milyon 451 bin 669 kişi 65 yaş ve üzeri nüfus bulunmaktadır. Antalya ili 2022 yıl sonunda toplam nüfus 2 milyon 619 bin 832 kişiyken 65 yaş ve üzeri toplam nüfus ise 241 bin 809 kişidir. Bu sayının 129 bin 698'i kadın, 112 bin 111'i ise erkektir. Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerinin 2022 yıl sonu nüfuslarına bakacak olursak Konyaaltı'nda 199 bin 609, Muratpaşa'da ise 521 bin 183 toplam nüfus sayısıdır. Konyaaltı nüfusunun %14' lük kısmını yaşlı nüfus oluştururken, Muratpaşa'da bu oran %15'dir (TÜİK 2023; Anonim 4).

Emekli nüfus verilerine bakıldığında ise; İstanbul, 2,6 milyon kişiyle Türkiye'de en fazla emeklinin yaşadığı şehir olurken, İstanbul'un ardından 1 milyon 79 bin emekliyle Ankara, 1 milyon 16 bin emekliyle İzmir, 586 bin emekliyle Bursa ve 400 bin emekliyle Antalya en fazla emekli nüfusa sahip iller olarak sıralanmaktadır (Anonim 5; Şekil 3.1).

Şekil 3.1. 2022 yılı İllere göre emekli sayıları (Anonim 5)

3.1.2. Antalya ili Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları olarak incelenen yapılar

Konyaaltı ve Muratpaşa bölgeleri Antalya’da yaşlı ve emekli nüfusu yoğun olan yerlerdir. Tez kapsamında belediyelerle yapılan görüşmeler ve yerinde gözlemler sonucunda Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerinde yaşlılara yönelik yerel yönetimlerin sundukları gündüzlü hizmet merkezleri çeşitliliğinin olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen merkezlerden belediyelerin ilgili birimleri ile görüşülüp gerekli izinler alınarak tez kapsamında yaşlı kullanıcıya yönelik mekânsal inceleme ve analizler yapılmıştır.

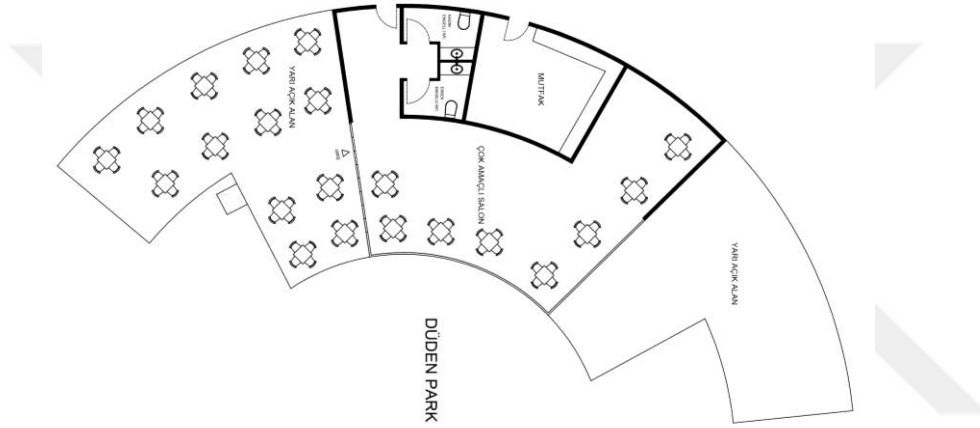
Tez kapsamında; yaşlılara yönelik gündüzlü hizmetler sunan birimler ‘yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı’ olarak tanımlanmıştır. Konyaaltı ve Muratpaşa’da yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı olarak tanımlanabilecek 9 adet birim belirlenmiştir ve bu birimler incelenmiştir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Tez kapsamında incelenen birimlerin konumu (Anonim 6)

3.1.2.1. Düden Park Emekliler Kahvesi

Antalya ili Muratpaşa ilçesinde Düden çayı kenarında bulunan Düden Park içerisinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Şekil 3.3). Park içerisinde atıl durumda olan bu yapı 2022 yılında tekrardan işlevlendirilerek emekliler kahvesi olarak yaşlı ve emekli bireylerin hizmetine sunulmuştur. Yapı ıslak hacimler (mutfak ve tuvaletler) haricinde tek bir hacimden oluşmaktadır. Bu hacim televizyonun bulunduğu sesli kısım ve kitap, dergi, gazete okunabilen, içerisinde açık raflı bir kitaplık ünitesinin bulunduğu sessiz kısım olmak üzere bölümlere ayrılmıştır. Yaşlı bireylerin kullanımına açık olmayan çay, kahve ve su servisinin yapıldığı mutfak bölümü vardır. Kadın ve erkek olmak üzere 2 ayrı tuvalet bulunmaktadır. Ayrıca engelli tuvaleti bulunmamaktadır, her iki tuvalet de engelli tuvaleti şeklinde tasarlanmıştır. Kapalı hacmin dışında yapının sağ ve sol kanadından yarı açık ve üst örtülü alanlar bulunmaktadır (Şekil 3.4).

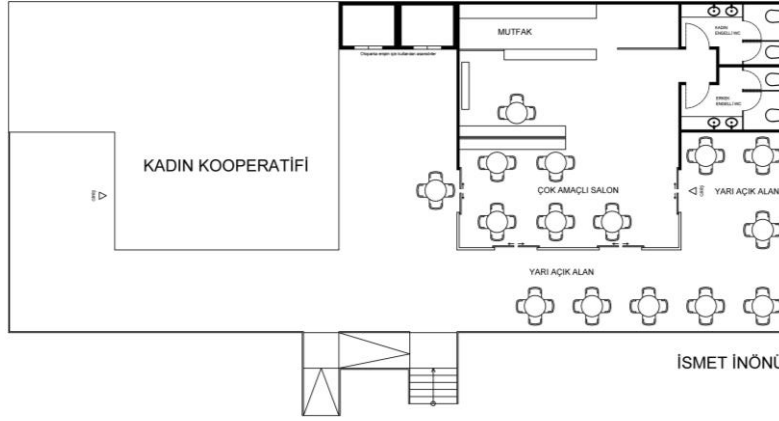
Şekil 3.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Düden Park Emekliler Kahvesi Planı

Şekil 3.4. Antalya Büyükşehir Belediyesi Düden Park Emekliler Kahvesi (Orijinal 2023)

3.1.2.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi

Antalya ili Muratpaşa ilçesi İsmet İnönü Kent Meydanı'nda yer alan kullanılmayan bu tek katlı yapı yenilenerek çevredeki emekli ve yaşlıların kullanımına açılmıştır (Şekil 3.5). Emekli kahvesi iç mekânında sesli ve sessiz olmak üzere ikiye ayrılmış oturma alanları, mutfak kısmı ve kadın, erkek tuvaletleri, dışarıda ise üstü kapalı yarı açık bir alan bulunmaktadır (Şekil 3.6).

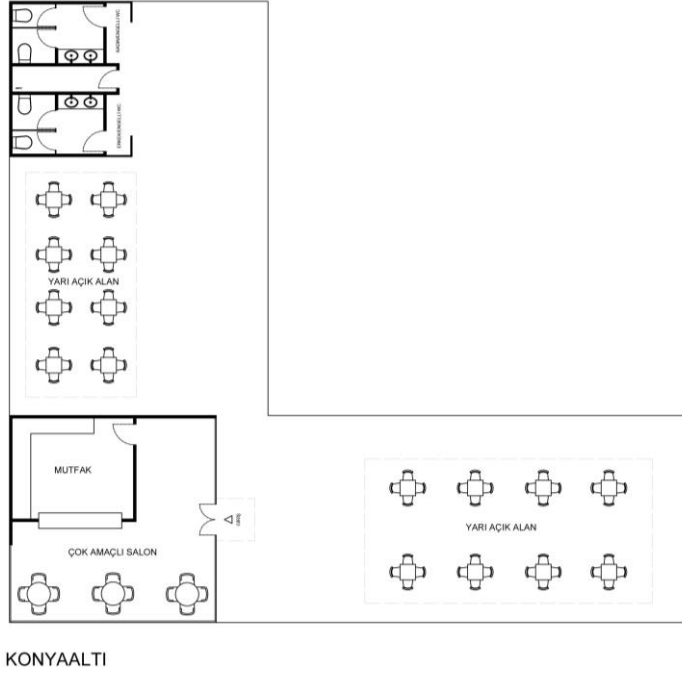
Şekil 3.5. Antalya Büyükşehir Belediyesi İsmet İnönü Emekliler Kahvesi Planı

Şekil 3.6. Antalya Büyükşehir Belediyesi İsmet İnönü Emekliler Kahvesi (Orijinal 2023)

3.1.2.3. Konyaaltı Emekliler Kahvesi

Antalya ili Konyaaltı ilçesinde Konyaaltı sahiline paralel olarak konumlandırılmış yeşil alan içerisinde yer alan tek katlı prefabrik bir yapıdır (Şekil 3.7). Tek bir kapalı hacimden oluşmaktadır. Kapalı hacim içerisinde sadece mutfak bulunmaktadır. Kadın ve erkek olmak üzere tuvaletler ana yapıdan ayrı konumlandırılmıştır. Her iki tuvalet içerisinde engelli kabinleri ayrıca yer almaktadır. Yeşil alanda yarı açık üst örtülü alanlar bulunmaktadır (Şekil 3.8).

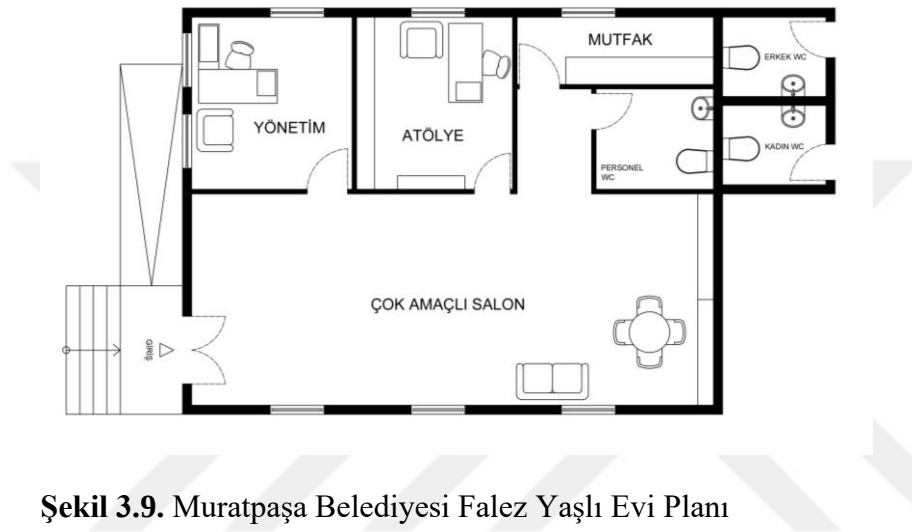
Şekil 3.7. Konyaaltı Belediyesi Konyaaltı Emekliler Kahvesi Planı

Şekil 3.8. Konyaaltı Belediyesi Konyaaltı Emekliler Kahvesi (Orijinal 2022)

3.1.2.4. Falez Yaşlı Evi

Antalya ili Muratpaşa İlçesi Falez Parkı içerisinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Şekil 3.9). Sit alanında yer alan ve korunan bir yapı olma özelliğine sahiptir. Yeşil alan içerisinde deniz manzarası kısmında yarı açık bir mekân yer almaktadır. Yapının iç mekânında çok amaçlı olarak kullanılan salon kısmı, yönetime ait bir oda, bir adet atölye, mutfak bölümü ve sadece personelin kullandığı tuvaletler bulunmaktadır. Yaşlı evi sakinlerinin kullandığı tuvaletler ana yapıdan bağımsız bir şekilde bahçe üzerinden kullanılmaktadır. Kadın ve erkek olmak üzere iki tuvalet bulunmaktadır. Engelli tuvaleti bulunmamaktadır (Şekil 3.10).

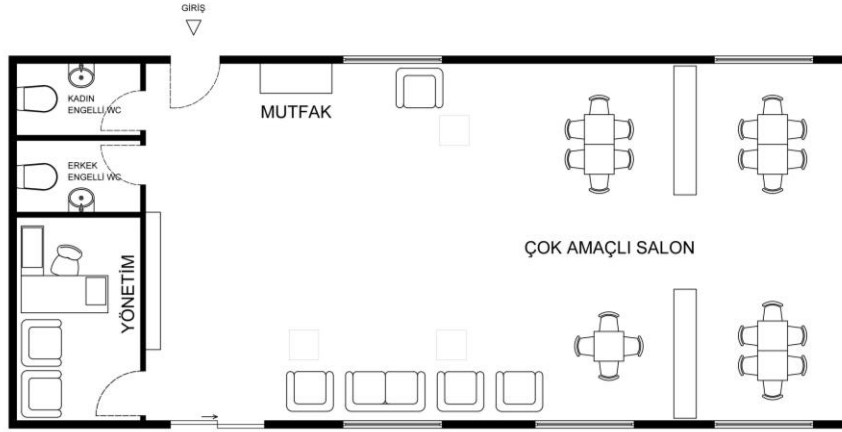
Şekil 3.9. Muratpaşa Belediyesi Falez Yaşlı Evi Planı

Şekil 3.10. Muratpaşa Belediyesi Falez Yaşlı Evi (Anonim 8)

3.1.2.5. Fener Yaşlı Evi

Antalya İli Muratpaşa İlçesi Falez Parkı paralelinde parka ve plaja sırtını dönmüş bir şekilde konumlanan tek katlı bir yapıdır (Şekil 3.11). Yapının manzaraya bakan kısmında yer alan spor alanları manzara ile olan ilişkiyi büyük oranda engellemektedir. Yapının yeşil alan olarak kullandığı bölümde yarı açık bir alan bulunmaktadır. Yapının iç mekânında sesli ve sessiz kısım olarak ikiye ayrılmış çok amaçlı bir salon, kadın ve erkek tuvaletleri, yönetime ait bir oda ve yalnızca bir çay makinesi ile bardakların koyulduğu mutfak masası bölümü yer almaktadır. Ayrıca bir mutfak hacmi bulunmamaktadır (Şekil 3.12).

FENER

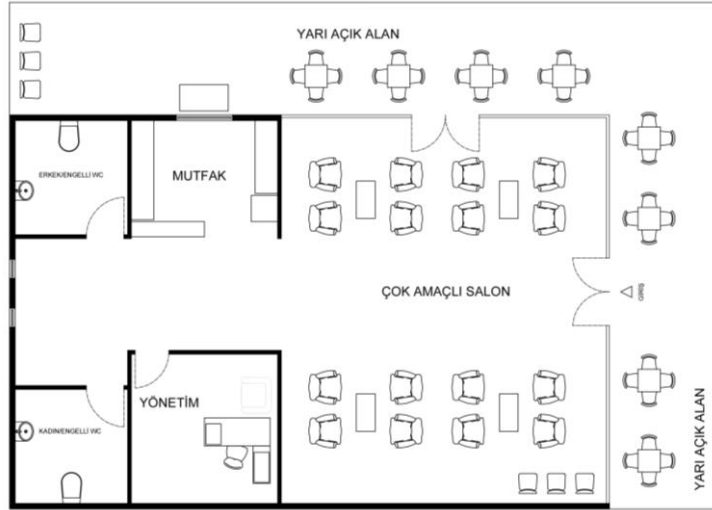
Şekil 3.11. Muratpaşa Belediyesi Fener Yaşlı Evi Planı

Şekil 3.12. Muratpaşa Belediyesi Fener Yaşlı Evi (Anonim 7)

3.1.2.6. Konuksever Yaşlı Evi

Antalya ili Muratpaşa İlçesi Konuksever mahallesinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Şekil 3.13). Yeşil alan içerisinde yer alan yaşlı evi paralelinde bir çocuk parkı yer almaktadır. Yapının kapalı hacmine girmeden hemen önce üst örtü ile yarı açık bir mekân oluşturulmuştur. Yapının iç mekânında çok amaçlı olarak kullanılan bir alan ile hem personel hem yaşlı evi sakinlerinin kullandığı bir adet tuvalet, mutfak bölümü ve yönetime ait bir oda bulunmaktadır (Şekil 3.14).

KONUKSEVER

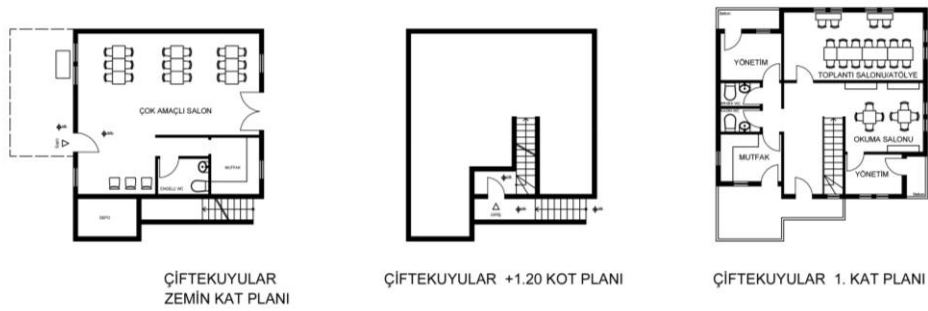
Şekil 3.13. Muratpaşa Belediyesi Konuksever Yaşlı Evi Planı

Şekil 3.14. Muratpaşa Belediyesi Konuksever Yaşlı Evi (Orijinal 2022)

3.1.2.7. Çiftekuyular Yaşlı Evi

Antalya ili Muratpaşa İlçesi Kızılsaray mahallesinde yer alan, bir zemin ve bir asma kattan oluşan bir yapıdır (Şekil 3.15). Eski bir Antalya evidir. Yeniden işlevlendirilerek günümüzde yaşlı evi olarak kullanılmaktadır. 2 katlıdır. Kendine ait bir yeşil alanı bulunmaktadır. Zemin kat bahçeden girilen çok amaçlı bir salon niteliğindedir. Bu alana girmeden hemen önce üst örtü ile yarı açık bir alan oluşturulmuştur. Yarı açık alanda yaşlı bireylerin çay ve sularını aldıkları bir masa konumlandırılmıştır. İç mekânda çok amaçlı salona ait bir mutfak bulunmaktadır. Bahçe giriş kapısından ilerleyerek yapının arkasına doğru devam edildiğinde yapının üst katına ulaşılan dış merdivenler ile karşılaşılmaktadır. Bu merdivenlerin bitiminde iç mekânda da devam eden merdivenler sonrasında yine çok amaçlı olarak kullanılan ama genellikle kitap ve gazete okumalarının yapıldığı sessiz bir alan bulunmaktadır. Bu hacimden çeşitli etkinlikler ve kurslar için kullanılan bir atölyeye ve yönetim birimine ait odalara açılan kapılar bulunmaktadır. Aynı zamanda yaşlı evi sakinlerinin kullandıkları kadın ve erkek olmak üzere iki tuvalet de bu katta yer almaktadır. Bu katta da yalnızca personelin kullandığı mutfak bölümü bulunmaktadır (Şekil 3.16).

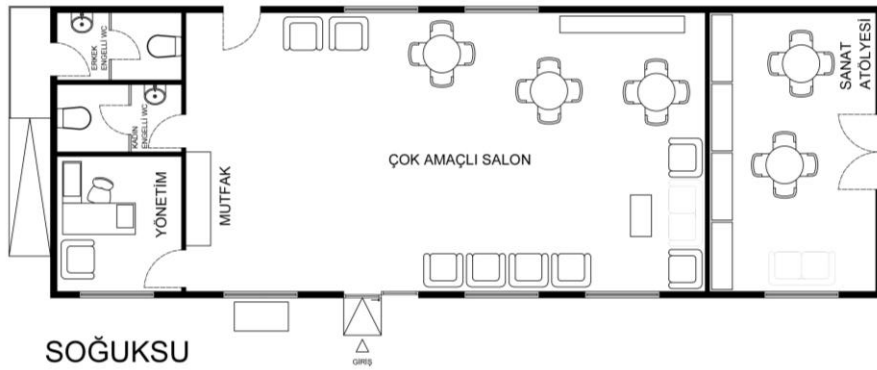
Şekil 3.15. Muratpaşa Belediyesi Çiftekuyular Yaşlı Evi Planı

Şekil 3.16. Muratpaşa Belediyesi Çiftekuyular Yaşlı Evi (Anonim 9)

3.1.2.8. Soğuksu Yaşlı Evi

Antalya ili Muratpaşa ilçesi Soğuksu mahallesinde bulunan bir yeşil alan içerisindeki tek katlı yapıdır (Şekil 3.17). Hemen paralelinde bir çocuk parkı bulunmaktadır. Bahçede ana yapıdan bağımsız yarı açık bir alan mevcuttur. Yapının iki ayrı kapalı hacmi bulunmaktadır. Biri çok amaçlı olarak kullanılan bir salondur, diğeri ise sanat atölyesi olarak kullanılmaktadır. Önceden tek hacimden oluşan bu yapı kontrollü bir şekilde alanın kullanımını sağlayabilmek adına sanat atölyesi hacmi için bir duvar örülerek ayrılmıştır. İki hacmin girişleri birbirinden bağımsızdır. Çok amaçlı olarak kullanılan alanda yönetime ait bir oda ile kadın tuvaleti bulunmaktadır. Bu alanda mutfak ayrı bir hacim olarak kurgulanmamıştır. Mekanın ortasında bir mutfak tezgâhı şeklinde çözülmüştür. Yaşlı evinin erkek sakinlerinin kullandığı tuvaletlere yapının dışından erişim sağlanmaktadır. Tüm tuvaletler hem engelli hem normal bireylere yönelik olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.18).

Şekil 3.17. Muratpaşa Belediyesi Soğuksu Yaşlı Evi Planı

Şekil 3.18. Muratpaşa Belediyesi Soğuksu Yaşlı Evi (Anonim 7)

3.1.2.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi

Antalya ili Konyaaltı ilçesinde bulunan kreş çok fonksiyonlu ve üç kat ile bir toprak altı kota sahip yapıdır (Şekil 3.19). İnşaat sürecine 2015 yılında başlanarak 2017 yılında tamamlanmıştır. Kreşin paralelinde yer alan sanat lokali ile arasında bir avlu ve bu alanın devamında bir amfi tiyatro yer almaktadır. Yapının kendi çevresinde bir yeşil alan bulunmamakla birlikte yapıya girişin paralelinde bir park bulunmaktadır. Zemin katta yapının karşılama ve giriş hacmi bulunmaktadır, bu alandan kafeterya kısmına geçilmektedir. Kafeterya hacmi ile ilişkili yalnızca görevli personelin kullandığı bir mutfak bulunmaktadır. Sosyal hizmetler uzmanının ve danışma personelinin olmak üzere iki ayrı idari ofis de zemin kattadır. Her katta olduğu gibi zemin katta da genel kullanıma açık kadın, erkek ve engelli tuvaletleri bulunmaktadır. Yapının bodrumunda hem sanat lokali hem de kreşin birleştiği noktada konferans salonu yer almaktadır. Bu salonun fuayesi ve servis mekanları ile tuvalet hacimleri bulunmaktadır. Aynı zamanda bu katta yaşlı kreşi sakinleri için bir spor salonu ile mescit vardır. Her kattan tüm katlara asansör ve merdiven ile erişim sağlanabilmektedir. 1. kata çıkıldığında bir televizyon ve sohbet odası, el sanatları ve müzik atölyesi görülmektedir. 2.katta ise yaşlı evi kullanıcılarının ufak çaplı bir sağlık sorunu yaşadıklarında kullanabilecekleri içerisinde duş ve tuvaletleri bulunan dinlenme odaları bulunmaktadır. Katta her biri 2 yataklı 4 adet dinlenme odası vardır. Bu odalar ile yakın ilişkide olacak şekilde sağlık birimlerine yer verilmiştir. Bunlar revir, doktor ve hemşire odaları, psikolog, diyetisyen ve yaşlı bakıcı odasıdır. Katta yönetim için bir idari ofis ve ofisle ilişkili sekreteryaya bulunmaktadır. Son kat olan teras katına çıkıldığında yine sanat lokali ile ilişkili mekanlar oluşmaktadır. Bu katta okuma salonu ve bellek idman salonu yer almaktadır. Açık alana çıkıldığında ise mevcutta yalnızca bir teras bulunmaktadır. Bu alan hobi bahçesi olarak projelendirilmiştir, gerekli tesisatlar bırakılmıştır, fakat pandemi nedeniyle henüz uygulamaya geçilememiştir (Şekil 3.20).

Şekil 3.19. Konyaaltı Belediyesi Aynur & İrfan Kâmil Bileydi Yaşlı Kreşi Kat Planları (Anonim 10)

Şekil 3.20. Konyaaltı Belediyesi Yaşlı Kreşi (Orijinal 2022)

3.2. Metot

Muratpaşa ve Konyaaltı bölgesinden seçilmiş olan yaşlı gündüz sosyalleşme mekanlarının yaşlı kullanıcının mekânsal gereksinimleri açısından ‘yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri’ doğrultusunda incelendiği bu çalışma üç aşamadan oluşturulmuştur (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Çalışmanın aşamaları

Çalışmanın ilk aşamasında yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık kavramları incelenmiştir. Bu kavramların aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konarak çeşitli tanımlara yer verilmiştir. Sonrasında Dünya’da ve Türkiye’de güncel yaşlı nüfus verilerine ulaşılmıştır. Dünya’da yaşlılara yönelik bakım modelleri ve Türkiye’de yaşlılara yönelik bakım modelleri tespit edilmiştir. Türkiye’deki yaklaşımlardan gündüz bakım modelleri özele inilerek yaşlıların gündüz bakımı ve sosyalleşme ihtiyacı hakkında detaylı bilgi edinilmiştir. Yaşlılar ve bakım ihtiyaçları konusunda elde edilen genel bilgiler doğrultusunda Antalya İli’nde tez kapsamında incelenmek üzere çeşitli birimler

belirlenmiştir. Alan çalışmasında bölgede belirlenen yapılar ziyaret edilip yetkililerden bilgi alınmıştır, fotoğraflama ve gözlem yapılmıştır.

İkinci aşamada yapıların seçilen yapıların yaşlılara uygunluğunu değerlendirebilmek adına çalışmanın kaynak taraması bölümünde belirtilmiş olan yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri ele alınmıştır. Kriterlerin oluşturulması aşamasında, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın *'Evrensel Yaşlı Dostu Şehirler: Bir Rehber'*, The Chinese University of Hong Kong, The University of Hong Kong, Lingnan University Hong Kong, The Hong Kong Polytechnic University, CUHK Jockey Club Institute of Ageing, SAU PO Centre on Ageing-HKU, Asia-Pacific Enstitute of Ageing Studies ve Institute of Active Ageing proje ortakları eşliğinde ortaya konan *'Yaşlı Dostu Tasarım Kılavuzu/Yönergeleri'* ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın *'Erişilebilirlik Kılavuzu'* referans alınmıştır.

Oluşturulan kriterlerin yaşlıların ihtiyaçlarına cevap veren ortamlar yaratılması konusunda tasarımcılar arasında farkındalık yaratması amaçlanmıştır. Kriterler kesinlikle uyulması gereken kurallar olmayıp yaşlıları göz önünde bulundurarak çeşitli tasarımlar yapmayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır, aynı zamanda yaşlıların yaşam kalitesini arttırmayı destekleyen tasarım önerilerinde bulunmaya teşvik etmektedir. Böylelikle yapılı çevrenin yaşlanan nüfusun değişen ihtiyaçlarına uyumlu olması sağlanabilecektir.

Kriterler fiziksel ve bilişsel olarak yaşlanmaya bağlı değişiklikleri olan bağımsız yaşlı bireyleri kapsamaktadır. Kriterler yapıya erişilebilirlik, mekân organizasyonu ve yerleşim, iç mekân, iç mekân donatıları, ıslak hacimler ile dış mekân ve dış mekâna erişim ana başlıkları ve bunların alt başlıklarından oluşmaktadır. Yaşlıların gündüz sosyalleşme ihtiyaçlarını giderebildikleri bu dokuz yapının çalışmanın ilk aşamasında toplanmış olan verileri ile her bir yapı için ayrı olacak şekilde yapı kimlik kartları oluşturulmuştur. Yapı kimlik kartları yapının konumu, fonksiyonu, kayıtlı üye sayısı ve hizmet saatleri, yapıya ulaşım, dış mekân, mekân organizasyonu, sirkülasyon, giriş hacmi, iç mekân (renk-doku, aydınlatma, iklimlendirme), ıslak hacimler, iç mekân donatıları hakkında görsel veriler içermektedir (Çizelge 3.2 ve Çizelge 3.3).

Çizelge 3.2. Emekli Kahveleri ve Yaşlı Evleri yapı kimlik kartı örneği

Yapının Adı	
Konum: ... Ulaşım: ... Hizmet saatleri: ... Kayıtlı üye sayısı: ...	Yapı ve Yakın Çevresi
Yapıya Erişim-Giriş-Sirkülasyon	Plan Şeması
İç Mekân Görselleri	
Islak Hacimler	
Dış Mekân Görselleri	

Çizelge 3.3. Yaşlı Kreşi yapı kimlik kartı örneği

Yapının Adı	
Konum: ... Ulaşım: ... Hizmet saatleri: ... Kayıtlı üye sayısı: ...	Yapı ve Yakın Çevresi
 Kat Planları	
Yapıya Erişim ve Giriş Hacmi	
Kafeterya	Okuma Salonu

Çizelge 3.3. ‘ün devamıdır.

Sanat Atölyesi		Sirkülasyon
Dinlenme Odaları	Duş ve Tuvaletler	
Konferans Salonu ve Fuayesi		
Dış Mekân Görselleri		

Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında ise; yaşlı evleri, yaşlı kreşi ve emekli kahvelerinin mekânsal incelemeleri geliştirilen yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri referans alınarak analiz edilmiştir. Analiz aşamasında farklı işlevlere sahip farklı mekanlar, kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Bulgular değerlendirilerek, yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerinin alt başlıkları olan mekân

organizasyonu ve yerleşim, iç mekân, iç mekân donatıları, ıslak hacimler ile dış mekân ve dış mekâna erişim kriterlerine göre incelenmiştir.

Yapılan incelemeler doğrultusunda incelenen yapıların değerlendirilen kriterleri sağlama durumları ‘sağlıyor’, ‘orta derecede sağlıyor’, ‘sağlamıyor’ şeklinde derecelendirilerek tablolştırılmıştır (Çizelge 3.4). Son olarak Yaşlı Evleri ve Emekli Kahveleri yapılarının kendi içlerinde değerlendirmeleri yapılarak kriterleri sağlama durumları belirlenmiştir (Çizelge 3.5, 3.6). Yaşlı kreşi ise Türkiye’de bu işlev ile yapılan nitelikli bir başka örnek yapı olmadığı için tek başına ele alınmıştır (Çizelge 3.7).

Çizelge 3.4. Yapıların yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları (DSÖ 2007; Architectural Services Department 2019; Koç 2020)

YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik				
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim				
Giriş Hacmi				
Sirkülasyon	Koridorlar			
	Merdiven ve Rampalar			
	Asansörler			
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
	Renk			
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
	Akustik			
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar			
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			
	Kapı ve Pencereleler			
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü			
	Tuvaletler			
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim				

Çizelge 3.5. Emekli Kahvelerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterlerini sağlama durumları

		DÜDEN PARK			İSMET İNÖNÜ			KONYAALTI		
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik										
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim										
Giriş Hacmi										
Sirkülasyon	Koridorlar									
	Merdiven ve Rampalar									
	Asansörler									
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları									
	Renk									
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor									
	Akustik									
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri									
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler									
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar									
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar									
	Kapı ve Pencereleler									
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü									
	Tuvaletler									
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim										

Çizelge 3.6. Yaşlı Evlerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları

		FALEZ			FENER			KONUK SEVER			ÇİFTEKUYULAR			SOĞUKSU		
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik																
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim																
Giriş Hacmi																
Sirkülasyon	Koridorlar															
	Merdiven ve Rampalar															
	Asansörler															
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları															
	Renk															
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor															
	Akustik															
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri															
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler															
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar															
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar															
	Kapı ve Pencere															
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü															
	Tuvaletler															
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim																

Çizelge 3.7. Yaşlı Kreşi mekanlarının yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

KONYAALTI YAŞLI KREŞİ					
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	
Yapıya Erişilebilirlik					
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim					
Giriş Hacmi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları				
	Renk				
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor				
	Akustik				
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri				
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler				
Sirkülasyon	Koridorlar				
	Asansör				
	Merdiven ve Rampalar				
İç Mekân	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler				
	Kafeterya	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			
	Televizyon Odası	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			

Çizelge 3.7. 'nin devamıdır.

İç Mekân	Dinlenme Odaları	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			
		Islak Hacim			
	Spor Salonu	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
	Sanat Atölyesi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			
	Konferans Salonu Fuayesi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			
	Konferans Salonu	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
		Akustik			
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			
		İç Mekân Donatıları			
	Konferans Salonu	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			
		Renk			
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor			
Islak Hacim	Tuvaletler				
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim- Teras					

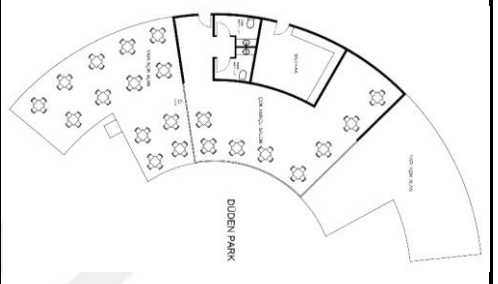
4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde inceleme yapmak üzere seçilen emekli kahveleri, yaşlı evleri ve yaşlı kreşi; yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri doğrultusunda analiz edilmiştir.

4.1. Antalya İli Konyaaltı ve Muratpaşa İlçelerinde seçilen yapıların yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri açısından incelenmesi

Çalışmada incelenen yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları;

- Düden Park Emekliler Kahvesi
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi
- Konyaaltı Emekliler Kahvesi
- Falez Yaşlı Evi
- Fener Yaşlı Evi
- Konuksever Yaşlı Evi
- Çiftekuyular Yaşlı Evi
- Soğuksu Yaşlı Evi
- Konyaaltı Yaşlı Kreşi'dir.

DÜDEN PARK EMEKLİLER KAHVESİ			
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Çağlayan mahallesindeki Düden Park içerisinde yer almaktadır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durağı (2070 Sk) 2 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 09:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: Herhangi bir kayıt gerektirmeden Türkiye'nin tüm şehirlerinden emeklilere hizmet vermektedir. Belirli bir üye sayısı yoktur.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya Erişim-Giriş Sirkülasyon	 	Plan Şeması	
İç Mekân Görşelleri	 		
Islak Hacimler	 		
Dış Mekân Görşelleri			

Şekil 4.1. Düden Park Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı

4.1.1. Düden Park Emekliler Kahvesi

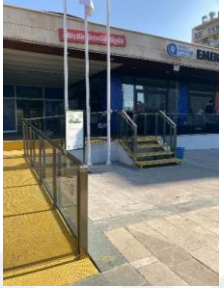
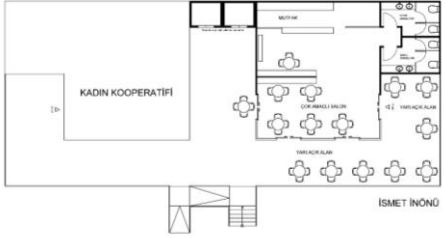
Düden Park Emekliler Kahvesi çok amaçlı olarak kullanılan kapalı hacmi, kapalı hacmi içerisindeki mutfak bölümü ile tuvaletler ve yarı açık alanlardan oluşmaktadır.

- Düden Park Emekliler Kahvesi'ne dış mekândan erişim bir basamaklık kot farklı ile veya alternatif olarak küçük bir rampayla sağlanmaktadır. Ana yol üzerinden emekli kahvesinin adının yazılı olduğu cephe görülebilmektedir. Aynı zamanda hemen yanındaki otoparktan da erişim sağlanabilmektedir. Giriş kapısı planlanan cepheden kullanılmamaktadır.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde dış cephede devam eden sürme cam sistemlerinin iki parçası kapı kanadı şeklinde açılarak iç mekâna giriş kapısı işlevi yüklenmiştir.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde bir basamaklık bir kot farkı ve alternatif yol olarak bir rampa bulunmaktadır.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nin iç mekân zemininde gri renkte mat dokulu seramik zemin kaplama malzemesi uygulanmıştır.
- Mekânın genelinde soğuk tonlar ve mat dokular tercih edilmiştir. Mutfak bölümünün yüzeyinde ahşap çita uygulaması yapılmıştır, mekânın geri kalanında duvarlar beyaz renk boyalıdır.
- İç mekânın doğal yollarla havalandırılması için yapının üç yüzeyinde bulunan sürme sistemli camlar düzenli aralıklarla açılmaktadır. Isıl konfor ise salon tipi iklimalar ile sağlanmaktadır.
- Beyaz renkte yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir, gün içerisinde üç cephesinin camlarla kaplı olması sayesinde gün ışığından yararlanılabilmektedir.
- Dışarıdan iç mekâna geçişte girişi belirten bir işaret veya yönlendirme bulunmamaktadır. İç mekânda da sadece tuvaletlerin hemen girişinde bulunan cinsiyet simgeleri ve yazıları yer almaktadır.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde iç mekânda da dış mekânda da kullanılan mobilyalar aynıdır. Sırtlıklı ve kolçaklı bir oturma elemanı ile yuvarlak tablalı, ortasında tek ayaklı masalar mekânın geneline yerleştirilmiştir. İç mekânın bir bölümünde duvar yüzeyi boydan boya kitaplık olarak düzenlenerek bu alan kitap ve gazete okuma köşesi olarak değerlendirilmiştir.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde herhangi bir tırabzan ya da korkuluk bulunmamakla birlikte tuvaletler içerisinde tutunma barları konumlandırılmıştır.
- Kapı ve pencere şeklinde ayrı ayrı tanımlanabilecek nitelikte elemanlar bulunmayıp sürme sistemler gerektiğinde pencere gerektiğinde kapı olarak kullanılmaktadır.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde mutfak hacmini herhangi bir kaza oluşmaması adına sadece görevli personel kullanmaktadır. Cephede oluşturulan banko üzerinden veya cephe önüne yerleştirilen masa üzerine konumlandırılan çay makinesi ve bardaklar ile servis sağlanabilmektedir. Banko yüksekliği nedeniyle genellikle masa üzerinden kendi içeceklerini almaları sağlanmaktadır.
- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde yaşlı bireylerin kullanabildiği tek ıslak hacim tuvaletlerdir. Kadın ve erkek tuvaleti olmak üzere ayrı hacimler planlanmıştır.
- Yapı Düden Park içerisinde yer alması sebebiyle doğa ile iç içe bir konumdur. İlerisinde çocuk parkı bulunmaktadır. Hemen paralelinden Düden Çayı

akmaktadır. Çayın devamında falezlerden denize karışan Düden Şelalesi bulunmaktadır. Deniz manzarasına yürüme mesafesi uzaklığındadır.

Çizelge 4.1. Düden Park Emekliler Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		√		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim			√	
Giriş Hacmi				√
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar		√	
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları	√		
	Renk		√	
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
	Akustik		√	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler		√	
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar		√	
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler		√	
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler	√		
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim			√	

İSMET İNÖNÜ EMEKLİLER KAHVESİ			
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Balbey mahallesindeki İnönü Meydanı içerisinde yer almaktadır. ULAŞIM: Otobüs ve tramvay hatları meydanın yakınından geçmektedir. En yakın otobüs durağı (Markantalya-2) 4 dk yürüme mesafesindedir. En yakın tramvay durağı (Doğu garajı) 5 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 09:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: Herhangi bir kayıt gerektirmeden Türkiye'nin tüm şehirlerinden emeklilere hizmet vermektedir. Belirli bir üye sayısı yoktur.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya Erişim-Giriş Sirkülasyon	 	Plan Şeması	
İç Mekân Görşelleri	 		
Islak Hacimler	 		
Dış Mekân Görşelleri			

Şekil 4.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı

4.1.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi

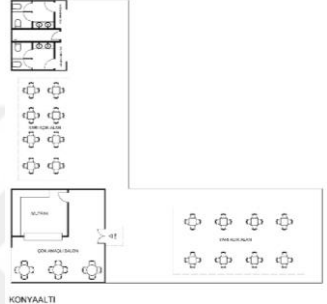
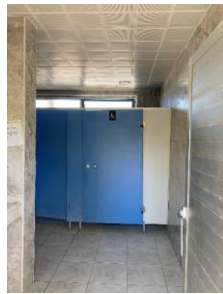
İsmet İnönü Emekliler Kahvesi çok amaçlı olarak kullanılan kapalı hacmi, kapalı hacim içerisindeki mutfak bölümü ve tuvalet hacimleri ile teras bölümünü içermektedir.

- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'ne erişim üç basamaklık bir merdiven çıkışı rampa alternatifi ile birlikte sunulmaktadır. Yapı üst örtüsünün alınlık kısmında yazan adı ile sarı renkteki sirkülasyon elemanları ile dikkat çeken bir konumdadır.
- Yapı ortak olarak kullanılan bir mekân ile ıslak hacimlerden oluşmaktadır. Yarı açık mekân olarak teras kısmı giriş hacmi niteliğindedir. Teras kısmı ile iç mekân kot farksız olarak kurgulanmıştır. Yapının kapalı hacmine girişin sağlandığı kapıya yönlendiren bir işaret bulunmamaktadır. Islak hacimlere doğru bir yönlendirme de söz konusu değildir. Yapı sesli ve sessiz alanlar olarak bölücü bir elemanla ayrılmaktadır.
- Dışarıda bulunan merdiven ve rampa sarı renkte metal plakalar ile kaplanmıştır.
- İsmet İnönü Emekli Kahvesi'nde iç mekân zemin kaplaması olarak koyu tonlu gri renkte mat dokulu seramik malzeme uygulanmıştır. Duvar yüzeyleri mutfak bölümünde ahşap çiteler ile kaplanmış, geriye kalan yüzeyler beyaz renkte boyanmıştır.
- Yapay aydınlatma olarak sarı renkli spotlar tercih edilmiştir. Gündüz vakitlerinde de yapay aydınlatmalar ile iç mekân desteklenmektedir.
- İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor merkezi ısıtma-soğutma sistemleri ile gerçekleştirilmektedir.
- İç mekâna giriş kapısını gösteren bir yönlendirme bulunmamaktadır. Tuvalet hacimlerini gösteren bir levha da bulunmamaktadır, yalnızca tuvalet kapılarının yanında cinsiyet simgeleri konumlandırılmıştır. Acil çıkışı gösteren levha bulunmaktadır.
- Televizyon izlenen sesli alan ve kitap-dergi-gazete okunan sessiz alanı birbirinden görsel ve fiziksel anlamda ayırmak için iki kolon arasında oturma elemanı ile birlikte bölücü bir eleman tasarlanmıştır. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde iç mekân ve dış mekân mobilyası olarak tercih edilen elemanlar aynıdır. Oturma elemanı olarak sırtlıklı kolçaklı, ana iskeleti boyalı metalden, oturma fontu plastik malzemeden oluşan sandalyeler tercih edilmiştir. Yuvarlak ahşap kaplamalı tablası ve ortadan döküm tek ayaklı masalar hem iç mekâna hem de dış mekâna yerleştirilmiştir. Kahvenin sessiz alanı olarak nitelendirilen kısımdaki kitaplıklar beyaz parlak yüzey kaplamalı hazır mobilyalardan tercih edilmiştir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde yapının teras kısmına çıkan merdiven ve rampanın kenarlarında korkuluklar bulunmaktadır. Bu korkuluklar teras boyunca da kot farkından dolayı devam etmektedir. Tuvaletler içerisinde tutunma barları konumlandırılmıştır.
- Mekânın iki cephesi cam yüzeylerle kaplıdır ve her cephede bir tane otomatik kapı bulunmaktadır. Kapıların sadece biri aktif olarak kullanılmaktadır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde kadın ve erkek olmak üzere iki ayrı ıslak mekân bulunmaktadır. Her bir hacimde biri normal diğeri engelli tuvaleti olacak şekilde iki kabin yer almaktadır. Evrensel ölçütlere uygun biçimde tasarlanmıştır.

- Kahveye özel olarak çevresinde herhangi bir yeşil alan düzenlemesi bulunmamaktadır. İsmet İnönü Meydanı'nda bulunan yapı çevredeki meydana ait yeşil alan düzenlemeleri ve peyzaj çalışmaları ile görsel ilişki kurmaktadır.

Çizelge 4.2. İsmet İnönü Emekliler Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		✓		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim			✓	
Giriş Hacmi				✓
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar	✓		
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları	✓		
	Renk		✓	
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	✓		
	Akustik		✓	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri	✓		
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler		✓	
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar		✓	
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			✓
	Kapı ve Pencereleler	✓		
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	✓		
	Tuvaletler	✓		
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim		✓		

KONYAALTI EMEKLİLER KAHVESİ			
KONUM: Antalya ili Konyaaltı ilçesi Gürsu mahallesi Akdeniz bulvarı üzerinde yer almaktadır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durağı (Konyaaltı Akdeniz Blv.-17) 4 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 09:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: Herhangi bir kayıt gerektirmeden Türkiye'nin tüm şehirlerinden emeklilere hizmet vermektedir. Belirli bir üye sayısı yoktur.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya Erişim-Giriş Sirkülasyon	 	Plan Şeması	
İç Mekan Görşelleri	 		
Islak Hacimler	 		
Dış Mekan Görşelleri	 		

Şekil 4.3. Konyaaltı Emekliler Kahvesi yapı kimlik kartı

4.1.3. Konyaaltı Emekli Kahvesi

Konyaaltı Emekli Kahvesi çok amaçlı bir kapalı alan, kapalı hacmi içerisinde bir mutfak bölümünden, dış mekân ile dış mekândan erişim sağlanan tuvalet hacimlerinden oluşmaktadır.

- Konyaaltı Emekli Kahvesine erişim kot farksız olarak planlanmıştır. Yapının dış mekânı bitki örtüsü ile çerçevelenmiştir. Yapının hem bahçesine hem kapalı hacmine erişebilmek için bu bitki örtüsünden oluşan sınırın belirli aralıklarla verilen açıklıklarından erişim sağlanmaktadır.
- Tek bir hacimden oluşmaktadır, açık bir mutfak bölümü içermektedir. Mutfak bölümü servis amaçlı görevliler tarafından kullanılmaktadır. Hava şartlarının durumuna göre kapalı alan ihtiyacı duyulduğunda dışarıdaki oturma bölümünden birkaç sandalye ve masa taşınarak sohbet ortamı iç mekânda devam etmektedir.
- Bahçeden iç mekâna geçişte saçaklı, mekânın adının yazdığı bir giriş bulunmaktadır. Giriş kapısı olarak cam bir kapı tercih edilmiştir.
- Zeminde kaplama malzemesi olarak mat dokulu gri renkte bir seramik tercih edilmiştir.
- Dış cephede Konyaaltı Belediye'sinin renkleri olan turuncu ve mavi renk tercih edilmiştir. İç mekânda gri ve tonları ile beyaz kullanımı bulunmaktadır.
- Duvarlarda yeri geldiğinde açılabilen cam yüzeyler tercih edilmiştir. Küçük bir hacim olması dolayısıyla yaz ve kış aylarında klima kullanılarak uygun ısı konfor sağlanmaktadır.
- Gündüz saatlerinde kullanılan bir mekân olduğu için genellikle doğal aydınlatmadan yararlanılmaktadır. Kapalı günlerde iç mekânda beyaz renkte tercih edilmiş olan yapay aydınlatmalar kullanılmaktadır.
- Genel bir yönlendirme bulunmamaktadır. Sadece tuvalet kapıları önünde simgesel işaretler ile bilgilendirmeler bulunmaktadır.
- Dış mekânda kullanılan plastik masa ve sandalyeler kış aylarında soğuk ve yağmurlu günlerde iç mekâna taşınmaktadır.
- Tutunma barları ve korkuluklar tuvalet içerisinde ve tuvalete erişimi sağlayan rampada bulunmaktadır.
- Mutfak bölümü sadece görevliler tarafından kullanılmaktadır, yaşlıların veya emeklilerin kullanımına açık değildir.
- Tuvaletler bağımsız mekanlar olarak tasarlanmıştır. Bahçeden erişim sağlanmaktadır. Tuvaletlere girişte küçük bir rampa bulunmaktadır, Zeminde oluşan kot farkı nedeniyle giriş çevresinde ahşap korkuluklar konumlandırılmıştır. Kadın ve erkek olarak ayrılmış olup her birinde kabin olarak ayrılmış engelli tuvaleti bulunmaktadır. Kabinler renk olarak mavinin bir tonudur. Alüminyum asma tavan üzerinde beyaz renkte spot yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir. Yalnızca havalandırmak ve içeriye yeterli ışığı alabilmek adına üst kotta iki tuvalet penceresi açıklığı bırakılmıştır. Bu açıklıklar daha fazla aydınlığa ihtiyaç duyan yaşlı gözler için yetersizdir. Gündüz saatlerinde bile oldukça karanlık bir ortamdır ve yapay aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Zeminde ve duvar yüzeylerinde kaygan bir malzeme olan beyaz renkte parlak yüzeyli seramik tercih edilmiştir. Lavabo yüzeyinin alt kısmı boş bırakılarak tekerlekli sandalye kullanan

bireylerin rahatlıkla erişmesine olanak sağlanmıştır. Batarya seçimleri evrensel ilkelere ve tüm yaşlı bireylerin kullanımına uygun değildir.

- Konyaaltı Emekli Kahvesi sık ağaçlı bu sayede doğal bir şekilde gölgelikli bir yeşil alan içerisinde konumlandırılmıştır. Aynı zamanda Konyaaltı sahili manzarası görülmektedir. Yaşlı bireylerin yaz/kış Antalya iklimi nedeniyle en sık vakit geçirdikleri yer bahçedir. Yine iklim sebebiyle oturma alanlarında yer yer sabit ve taşınabilir üst örtülere yer verilmiştir. Bahçe mobilyalarında plastik esaslı malzemeden yapılmış kolçaklı, sırtlıklı, hafif oturma elemanları ile demir ayaklı MDF tablalı masalar tercih edilmiştir. Bahçe oturma bölümlerinin zemininde kaplama malzemesi olarak dış mekâna uygun kaymaz nitelikte traverten seramikler döşenmiştir. Oturma alanları ile yeşil alanlar arası sınırı belirlemek adına bitki örtüsüyle oluşturulan yeşil banttıan yararlanılmıştır. Bahçe içerisinde bir adet kamelya bulunmaktadır.

Çizelge 4.3. Konyaaltı Emekli Kahvesi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		√		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim		√		
Giriş Hacmi		√		
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar		√	
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları	√		
	Renk	√		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
	Akustik		√	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar	√		
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler	√		
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler		√	
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim		√		

FALEZ YAŞLI EVİ			
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Yeşilbahçe mahallesi Lara caddesinde Falez 2 Park'ta bulunmaktadır. 1 Ekim 2014 Dünya Yaşlılar ilk yaşlı evi olarak açılmıştır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. Tevfik Işık caddesi üzerinde bulunan duraktan 2 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 10:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: Yalnızca 65 yaş ve üzeri emekli yaşlıların kayıtları oluşturularak yaşlı evi kullanımı için kimlik kartları oluşturulmaktadır. 2800 kayıtlı üyesi bulunmaktadır.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya Erişim-Giriş Sirkülasyon	 	Plan Şeması	
İç Mekan Görşelleri	 		
Islak Hacimler	 		
Dış Mekan Görşelleri	 		

Şekil 4.4. Falez Yaşlı Evi yapı kimlik kartı

4.1.4. Falez Yaşlı Evi

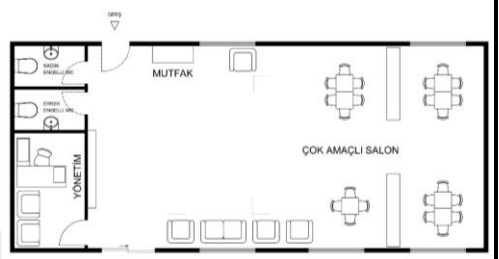
Kapalı hacmi çok amaçlı bir alan, yönetim birimi, bir atölye, mutfak bölümü ve tuvalet hacminden oluşan bir mekandır. Yapının kendine ait yeşil alanı bulunmaktadır. Kapalı hacimdeki haricinde dışarıdan kullanılan tuvaletler de bulunmaktadır.

- Falez Yaşlı Evi için cadde üzerinde yapının adının yazılı olduğu bir tabela konumlandırılmıştır. Devamında yapının girişine doğru bir yönlendirme bulunmamaktadır. Arazinin eğiminden kaynaklı olarak yapıya ulaşabilmek için dik bir yokuşun inilmesi gerekmektedir. Bu eğim hem yapıya erişimde hem de yapının yeşil alanlarında devam etmektedir.
- Bir hazırlık hacmi olmadan ortak alan olarak kullanılan hacimle karşılaşmaktadır. Tüm mekanlar ortak alan hacmi ile direkt ilişki kurmaktadır. Ortak alanın bir kısmında kütüphane düzeni oluşturulmuştur. Dış mekân ile iç mekanlar arasında kot farkı bulunmaktadır. Yaşlı evinin bulunduğu arazinin topografyası nedeniyle dış mekânda da yer yer kot farklılıkları ve bu nedenle de merdiven basamaklarıyla kurulan yürüme güzergahları devam etmektedir. Manzaraya en yakın noktada bir üst örtüsü ve şeffaf branda kapamaları bulunan yarı açık bir alan yer almaktadır.
- Yapının saçaklı, merdiven ve rampa ile ulaşılabilen bir girişi bulunmaktadır.
- Dış mekândan iç mekâna geçişte rampa ve 4 basamak ile erişim sağlanmaktadır. Basamaklar ve rampa bahçe sınırındaki ile aynı nitelikte yeşil ahşap korkuluklarla korunmaktadır.
- Mekânın genelinde parke kaplama tercih edilmiştir.
- Duvar yüzeylerinde ise açık tonlarda mavi renk bir boya uygulanmıştır. Duvar yüzeylerinde yaşlı bireylerin atölyeler esnasında yapmış oldukları çeşitli el işi ürünler asılarak yüzeyler sergileme elemanına dönüştürülmüştür. İç mekânda açık renkler ile ahşap tonları hakimdir.
- Yapının çevresindeki oluşturulan yeşil bant ile bir set oluşturulmuştur. İç mekânda zemindeki parke yürüme sırasında ses oluşturmaktadır.
- Aydınlatma elemanı olarak iki adet kristal avize tercih edilmiştir. Avizelerin yetersiz kaldığı noktalarda elektrik tesisatı çekilerek 2 adet daha kapaklı avize mekâna eklenmiştir.
- Giriş küçük bir saçak ve sahanlıkla tanımlı hale getirilmiştir. Giriş kapısı sağ yanında Falez Yaşlı Evi yazılı tabela bulunmaktadır. Tuvaletlerin kapılarında yazı ile bir bilgilendirme yer almaktadır.
- Donatı olarak hem iç hem dış mekânda plastik masa ve turuncu renkli sandalyeler (üst üste istiflenebilir nitelikte) tercih edilmiştir. Atölyede açık ve kapalı depolama birimleri ile eğitime ait bir masa ve sandalye bulunmaktadır. Atölyenin boyut olarak yetersizliği nedeniyle mevcutta depo olarak kullanılmaktadır.
- İç mekânda tutunma barları bulunmamaktadır. Tuvaletlerde de bu elemanlara yer verilmemiştir. Yalnızca yapının açık alanının çevresinde ve rampa ile merdiven kenarlarından korkuluk-tırabzan gibi koruyucu elemanlar bulunmaktadır. Bu elemanlar yeşil renkte boyanmış ahşap elemanlardır.
- Falez Yaşlı Evi'nin ana giriş kapısı saçak ve yapının adının yazılı olduğu tabela ile tanımlanmıştır. Pencere yüzeyleri dış cepheden sarı bir çerçeve içine alınmıştır. Pencereleer yaşlı bireylerin oturur pozisyonda bile dış mekân ile görsel iletişim kurabilecekleri yüksekliktedir. İç mekânda kapılar beyaz boyalı ahşap kapılardır.

- Yaşlı bireylerin doğrudan kullanımına sunulan bir mutfak bölümü bulunmamaktadır. Yaşlı evlerinde yalnızca çay-kahve ve su ücretsiz olarak yaşlılara sunulmaktadır. Bu nedenle mevsime göre değişiklik göstermekle birlikte, yazın dışarıda, kışın ise içeride bir masa üzerinde küçük bir endüstriyel çay makinesi ve karton bardaklar (kimisi kendi bardaklarını getirmekte) yerleştirilip yaşlı bireyler kendi çay servislerini yapmaktadırlar.
- İç mekânda yeterli tuvalet yer almadığı için bahçeden erişilen kadın ve erkek olarak iki ayrı ıslak hacim kurgulanmıştır. Zeminde ve duvar yüzeylerinde standart kaygan ve parlak yüzeyli seramik kaplamalar tercih edilmiştir. Girişte ufak bir kot farkı bulunmaktadır. Klozetin yan taraflarında tutunma barlarına yer verilmemiştir. Tuvalet hacimleri dış mekanla direkt etkileşimdedir. Tuvalet kapısı olarak demir bir kapı tercih edilmiştir.
- Yaşlı evine yol kotundan ulaşım yaşlı bireyler için oldukça dik bir rampayla kurgulanmıştır. İç ve dış mekân arasında bulunan kot farkı dış mekandaki yeşil alanlar arasında da görülmektedir. Bahçede tüm noktalardan manzara ile oldukça güçlü bir etkileşim sağlanabilmektedir. Antalya iklimi nedeniyle olumsuz hava koşulları ve atölye çalışmaları haricinde kullanıcılar yoğunlukla vakitlerini bahçede geçirmektedirler. Bahçede çeşitli ağaçların gölgelerinden ve dış mekân şemsiyelerinden yararlanılmaktadır. Buna ek olarak bir peyzaj tasarımı da bulunmaktadır. Bahçe sınırları ahşap yeşil korkuluklar ile belirlenmiştir.

Çizelge 4.4. Falez Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik				√
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim				√
Giriş Hacmi			√	
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar		√	
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları		√	
	Renk	√		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor		√	
	Akustik		√	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar	√		
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler			√
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler			√
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim		√		

FENER YAŞLI EVİ			
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Fener mahallesinde bulunmaktadır. ULAŞIM: Otobüs ve tramvay gibi toplu taşımalarla ulaşılabilir. Yaşlı evinin hemen önünde bir durak bulunmamaktadır. En yakın durak 2 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 10:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: 981 kayıtlı üyesi bulunan Fener Yaşlı Evi'nde sayıları birbirine yakın olmakla birlikte erkek üye sayısı kadın üye sayısından fazladır.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya erişim-Giriş Sirkülasyon			
 		Plan Şeması	 FENER
İç Mekân Görşelleri		 	
Islak Hacimler		 	
Dış Mekân Görşelleri		 	

Şekil 4.5. Fener Yaşlı Evi yapı kimlik kartı

4.1.5. Fener Yaşlı Evi

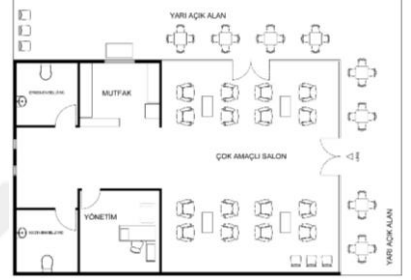
Yapı; bahçe, çok amaçlı salon, mutfak bölümü, tuvaletler ve yönetim birimini içermektedir. Tüm hacimler çok amaçlı olarak kullanılan mekâna açılmaktadır. Aynı zamanda bahçede tente ile kapatılmış istenildiğinde yarı açık istenildiğinde kapalı hacim olarak kullanılabilen bir mekân yer almaktadır.

- Yapı cadde üzerinde yer almaktadır. Cadde üzerinden erişim kaldırıma eğim verilerek sağlanmıştır. Cadde üzerinde yapının adının yazılı yüksek ve büyük bir tabela bulunmaktadır.
- Fener Yaşlı Evi'nde direkt olarak çok amaçlı olarak kullanılan hacme giriş sağlanmaktadır. Bu alan ile doğrudan ilişkili olarak tuvaletler, yönetim bulunmaktadır. Çok amaçlı salon içerisinde var olan kitaplık üniteleri bir bölücü eleman niteliğinde kullanılarak salonda sesli ve sessiz olacak şekilde iki ayrı bölge oluşturulmaya çalışılmıştır. Mekânın genelinde bir tanımsızlık bulunması nedeniyle, var olan kitaplık üniteleri ile iki ayrı hacim oluşturulmaya çalışılmıştır. Ortak alan hacminde raf ünitesiyle ayrılmış olan diğer hacmin haricinde herhangi bir düzen yaratılmamıştır. Kanepe ve koltuklar duvar yüzeyi boyunca yan yana sıralanmıştır.
- Ana giriş kapısı olarak kullanılan ve paralelindeki diğer sürme kapı ile yeşil alan ve bahçe kullanımı sağlanmaktadır.
- Bahçeden iç mekâna geçişte kapı turuncu renk ile bir çerçeve içine alınmıştır. Kapının yan duvar yüzeyinde Fener Yaşlı Evi tabelası bulunmaktadır.
- Yapının tüm mekanları kot farksız bir biçimde planlanmıştır. Sadece yol üzerinden erişimde kaldırım üzerinde oluşturulan bir rampa bulunmaktadır.
- Zeminde parke kaplama tercih edilmiştir.
- İç mekânda taşıyıcı elemanlarda yapılmış olan kaplama uygulamaları dış cephede de kolonlar üzerinde mavi renkte (Muratpaşa Belediyesi renkleri turuncu ve mavidir) devam ettirilmiştir. Duvar yüzeylerinde ise taşıyıcılar olan kolon ve kirişlere canlı mavi renkte kaplamalar yapılmıştır, kalan kısımlar beyaza boyalıdır.
- Zeminin parke kaplanması dolayısıyla malzemeden kaynaklı ses oluşumu bulunmaktadır.
- Yaz-kış salon tipi klimalar yardımıyla ısı konfor sağlanmaktadır.
- Gündüz saatlerinde kullanılan bir mekân olduğu için genellikle doğal aydınlatmadan yararlanılmaktadır. Kapalı günlerde iç mekânda beyaz renkte tercih edilmiş olan asma tavanda bulunan spot aydınlatmalar kullanılmaktadır.
- Yapının kendisine ve girişine dair yönlendirmeler bulunmaktadır. Tuvaletler için kapıların yanındaki duvar yüzeylerinde cinsiyet bilgilendirmesi beyaz fon üzerine mavi renkteki yazı ile yapılmaktadır.
- Fener Yaşlı Evi iç mekânında tercih edilen rahat oturma elemanları sırtlıklı, kolçaklı ve koyu renklerde deri döşemeli elemanlardır. Oturmaların derinliğini azaltmak ve sırt desteği sağlamak adına yastıklar bulunmaktadır. Bunlar dışında turuncu ve siyah renkte ahşap sırtlıklı ve kolçaklı kısa süreli oturmaya elverişli elemanlar bulunmaktadır. Bu elemanlar masa ile birlikte kullanılmaktadır. Duvar cephesini kaplayan kitaplık ünitesi sarı ve yeşil tonlarında tercih edilmiştir. Bölücü eleman olarak kullanılan koyu renkte kitaplık-depolama birimleri de bulunmaktadır.

- Yapı kot farksız olarak planlandığı için tuvaletler haricinde herhangi bir tutunma barı-korkuluk gibi destek elemanı bulunmamaktadır.
- Giriş kapısı olarak PVC bir kapı tercih edilmiştir. Kapı etrafındaki duvar bir çerçeve şeklinde turuncuya boyanmıştır. Aynı zamanda iç mekâna giriş de düz ayak olacak şekilde ayarlanmıştır. Pencere yükseklikleri ve genişlikleri iç mekâna gün ışığı alınmasını ve dış mekân ile etkileşimi engellememektedir.
- Ortak alanda mutfak bölümü olarak küçük endüstriyel bir çay makinesi ve bardakların yer aldığı bir masa yer almaktadır. Yaşlı evlerinin hemen hemen hepsinde sadece çay-kahve ve su ikramı yapılmaktadır.
- Mekâna girişte hemen sağda kadın ve erkek tuvaletleri yer almaktadır. Tuvalet girişlerinde eşik uygulaması bulunmaktadır. Geçmişte tek bir tuvalet hacmini hem erkek hem kadın yaşlılar kullanırken, bu duruma bir çözüm üretilerek hacim ikiye bölünmüştür. Zemininde kaygan olmayan bir seramik malzeme tercih edilerek klozet yanında tutunma barı konumlandırılmış olup genel anlamda standart ölçülere uyulmuştur. Tuvaletler çok amaçlı salon ile doğrudan ilişkilidir.
- Yaşlı bireylerin yaz/kış Antalya iklimi nedeniyle en sık vakit geçirdikleri yer dış mekandır. Mevsime ait çeşitli bitkilerle belirli dönemlerde yaşlı evi sakinleri tarafından dikim işleri yapılmaktadır. Yürüme yolları için seçilen kilit taşları zaman içerisinde toprağın oturması, ağaçların köklerinin baskı yapması gibi nedenlerle engebeli hale gelmiştir. Bahçe için seçilen dış mekân mobilyalarında kolçaklı ve sırtlıklı, sarı ve turuncu renklerde plastik elemanlar tercih edilmiştir. Yaz aylarında dış mekân şemsiyeleriyle ve ağaçların gölgeleriyle güneşten korunulmaktadır. Yaşlı bireyler daha çok manzara tarafında değil cadde tarafındaki bahçe kısmında vakit geçirmektedir. Bahçede bir masa tenisi alanı bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin el işleri, örgü çalışmaları ağaçların süslemesinde kullanılmıştır. Güney cephede kalan bahçe kısmına iç mekândan erişim için PVC sürme kapı tercih edilmiştir, fakat kapının kasa kısmı bir eşik gibi belirli bir yüksekliğe sahip olduğu için takılıp düşme riskini arttırmaktadır. Bahçede yer alan yarı açık/kapalı alan mevcutta sadece dış mekân mobilyalarının fazlalıklarının depolandığı bir yer durumundadır.

Çizelge 4.5. Fener Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik				√
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim			√	
Giriş Hacmi		√		
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları		√	
	Renk	√		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor		√	
	Akustik			√
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar		√	
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler		√	
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler		√	
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim			√	

KONUKSEVER YAŞLI EVİ			
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Konuksever mahallesi 823. Sokakta bulunmaktadır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durağı (Konuksever Mh-4) 2 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 10:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: 31.08.2022 tarihinde yapılan alan çalışmasında yaşlı evinin açılışı gerçekleşeli 1 ay olmuştur. Bu süreçte kadın yoğunluklu olmak üzere 58 üye kaydı yapılmıştır.		Yapı ve Yakın Çevresi	
Yapıya erişim-Giriş Sirkülasyon	 	Plan Şeması	 KONUKSEVER
İç Mekân Görselleri	 		
Islak Hacimler	 		
Dış Mekân Görselleri	 		

Şekil 4.6. Konuksever Yaşlı Evi yapı kimlik kartı

4.1.6. Konuksever Yaşlı Evi

- Cadde/sokak kotundan itibaren iç mekâna erişim düz ayak olacak şekilde planlanmıştır. Yapının kendisini ve girişini üst örtüdeki Konuksever Yaşlı Evi yazısı tanımlamaktadır. Yönlendirme sağlamaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde kapalı hacme kıyasla daha büyük bir bahçe alanı mevcuttur. Bahçeden hemen yan arazide bulunan çocuk parkı ile görsel olarak ilişki kurulmaktadır. İç mekânda diğer yaşlı evlerinde olduğu gibi direkt çok amaçlı olarak kullanılan alana girilmektedir. Yönetim birimi, tuvalet gibi hacimler birbirleri ile yakın ilişkilidir.
- Konuksever Yaşlı Evi girişi ahşap pergola sistemi ile oluşturulan yarı açık mekân ve yapının üst örtüsü üzerine konumlandırılmış büyük harflerden oluşan Konuksever Yaşlı Evi yazısı ile tanımlanmaktadır. Girişin hemen önünde mekâna girmeden önce olumsuz hava koşullarına karşı korunaklı bir ön hazırlık mekânı bulunmaktadır.
- Servis hacimler için bir koridor oluşturulmuştur. Mutfak bölümü, yönetim birimi ve tuvalet kısmına da burada yer verilmiştir. Yönetim birimi yaşlı evi müdürüne ait tek kişilik küçük bir ofistir. Merdiven veya rampa bulunmamaktadır.
- Yarı açık mekânda tercih edilen desenli seramik döşeme kaplaması içeride de devam ettirilmiştir.
- Duvar yüzeylerinde tuğla kaplama ve kalan yerlerde gri renk boya tercih edilmiştir. Oturma elemanları canlı renk ve tonlarda seçilmiştir. İç mekânda renkler ve dokular anlamında bir uyumsuzluk söz konusudur.
- Yaz kış klima yardımıyla konfor koşulları sağlanmaktadır.
- Duvar yüzeyi boyunca camlar tercih edildiği için gün ışığından optimum düzeyde faydalanılmaktadır. Yapay aydınlatma olarak 9 adet siyah avize ve tuğla kaplı yüzeyde 2 adet aplik konumlandırılmıştır. Aydınlatmalar gün ışığı renginde tercih edilmiştir.
- Üst örtüde yer alan Konuksever Yaşlı Evi yazısı yapıya ve girişe doğru bir yönlendirme niteliğindedir. İç mekânda herhangi bir yönlendirme ve bilgilendirme söz konusu değildir.
- Tercih edilen koltuklar sarı, pembe ve yeşil renklerde deri kaplamalıdır. Tekli oturma elemanlarının yetersiz kaldığı noktada kullanılmak üzere üst üste istiflenmiş pembe, sarı ve yeşil döşeme kaplamalı sırtlıklı sandalyeler bu hacimde depolanmaktadır. Oturma elemanları önünde beyaz sehpa konumlandırılmıştır.
- Tuvalet haricinde tutunma barı bulunmamaktadır. Yapının arazi sınırlarının çevresinde teller ile belirlenmiştir.
- Yapının iki cephesi tamamen cam yüzeylerle kaplıdır. Açılabilen pencere niteliğindeki koridor sonunda ve mutfak ile yönetim birimi olarak kullanılan alanlardadır. Giriş kapısı saydam cephe ile aynı malzeme ve niteliktedir. Çift kanatlı olarak planlanmıştır. Yapının yarı açık alana açılan bir kapısı daha bulunmaktadır, fakat kullanılmamaktadır. Giriş kapısı haricinde yönetim ve tuvalet kapıları bulunmaktadır. Mutfak kapısız olarak planlanmıştır.
- Mutfak bölümü sadece yetkili personelin kullandığı bir hacimdir. Yaşlı evi sakinlerinin kullandığı kısım bir masan üzerine yerleştirilen çay makinesi ve bardaklar ile sınırlıdır.

- Sadece tek bir tuvalet bulunmaktadır. Hem personel hem yaşlı evi sakinleri bu tuvaleti kullanmaktadır. Engelli standartlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Tutunma barlarına yer verilerek evrensel ilkelere uygun vitrifiye ürünleri tercih edilmiştir. Tuvalet girişinde eşik bulunmamaktadır. Fakat mekânın genelinde kullanılan kaygan ve desenli seramik kaplama burada da kullanılmıştır. Duvar yüzeyinde belirli bir seviyeye kadar seramik kaplanıp, gri duvar boyası devam ettirilmiştir.
- Sokak üzerindeki kaldırımlarda kullanılan kilit taşları yaşlı evi bahçesinde yürüyüş yollarını oluşturmaktadır. Kapalı hacme kıyasla oldukça büyük bir bahçe alanı mevcuttur. Yine tüm yaşlı evlerinde olduğu gibi günün güneşli vakitlerinde dış mekân şemsiyelerinden, tente sisteminden ve ağaçların gölgelerinden faydalanılmaktadır. Bahçe içerisinde mevsimlik çiçekler ile peyzaj düzenlemeleri yapılmıştır. Bahçede diğer yaşlı evlerinde olduğu gibi plastik kolçaklı ve sırtlıklı turuncu ve yeşil renkte oturma elemanları ve rattan masalar tercih edilmiştir. Bahçe etrafında sınırlayıcı olarak düz demir çubuklardan oluşan yeşil renkte bahçe duvarı teli tercih edilmiştir.
- Kapalı hacimden bahçeye geçişte ahşap pergola sistem ile bir ara mekân, yarı açık mekân yaratılmıştır. Bu sistemin elemanları arasında tente gerilerek gölgelik bir alan oluşturulmuştur. Bu mekânda zemin kaplaması olarak desenli bir seramik tercih edilmiştir. Dış mekanlarda kayma, düşme gibi sorunlar yaşanmasına neden olabilecek bir malzeme seçimidir. Ek olarak tercih edilen seramiğin bu kadar ritmik tekrar eden bir desene sahip olması yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz etkileyebilecek bir etmendir. İç mekandaki mutfak bölümüne ait pencereden kablo uzatılarak bir masa üzerine endüstriyel bir çay makinesi ve bardaklar yerleştirilmiştir, yaşlı bireyler kendi çaylarını buradan kendileri almaktadır. Bu alanın köşe, son noktasında da bahçe mobilyalarının fazlalık olan parçalarının depolandığı görülmektedir.

Çizelge 4.6. Konuksever Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		√		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim		√		
Giriş Hacmi			√	
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
	Renk	√		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor		√	
	Akustik			√
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar	√		
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler		√	
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler	√		
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim		√		

ÇİFTEKUYULAR YAŞLI EVİ	
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Kızılsaray mahallesi 86. sokakta bulunmaktadır. ULAŞIM: Otobüs ve tramvay ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durağı (Milli Egemenlik Cd-1) 3 dk yürüme mesafesinde, en yakın tramvay durağı (Muratpaşa) 5 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 10:00-18:00 KAYITLI ÜYE SAYISI: Yaklaşık 500 kişi kayıtlı üyesi bulunan yaşlı evinde kadın ve erkek üye sayısı neredeyse yarı yarıyadır.	Yapı ve Yakın Çevresi
Yapıya Erişim-Giriş-Sirkülasyon	Plan Şeması
	ÇİFTEKUYULAR ZEMİN KAT PLANI ÇİFTEKUYULAR +1.20 KOT PLANI ÇİFTEKUYULAR 1. KAT PLANI
İç Mekân Görselleri	
	
Islak Hacimler	
	
Dış Mekân Görselleri	

Şekil 4.7. Çiftekuşuylar Yaşlı Evi yapı kimlik kartı

4.1.7. Çiftkuyular Yaşlı Evi

Yapı yeşil alan ile yakın ilişkili çok amaçlı bir salon, üst kotta yönetim birimi, ortak alan, atölye ve tuvaletlerden oluşmaktadır.

- Çiftkuyular Yaşlı Evi işlek bir ara sokakta bulunmaktadır. Bahçeye yol kotundan doğrudan kot farksız bir biçimde erişilebilmektedir. Bahçe kapısı ve yol arasında kot farkı bulunmamaktadır. Bahçenin tüm noktalarında kot farklılıkları bulunmaktadır. Yapının adının yazılı olduğu cephe ve bahçe girişi birbirinden farklı yerlerdedir. Yapının çevresinde tur atıldıktan sonra bahçe girişine ulaşılmaktadır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi Antalya'nın eski yerleşiminde tarihi ve korunan bir yapının yeniden işlevlendirilmesi sonucunda yaşlı ve emekli kesimin kullanımına sunulmuştur. Korunan bir yapı olması dolayısıyla mevcut haliyle iç mekânda yapılan birtakım değişikliklerle tüm mekanlar organize edilmiştir. Yapıda tüm katlarda tuvalet bulunmaktadır ve ana hacimler ile ilişkilidir. Bahçe ile çok amaçlı olarak kullanılan yapının en büyük hacmi yakın ilişkili olmasına karşın atölyeler ve idari birimler üst kotta ve oldukça fazla sayıda merdiven basamağı kat edilerek ulaşılabilen bir noktadadır. Yaşlı bireyler bir etkinlik veya kurs olmadığı sürece üst katı kullanmayı tercih etmemektedir. Çok amaçlı alan ve bahçe en yoğun kullanımlı mekanlardır.
- Giriş olarak nitelendirilen Çiftkuyular Yaşlı Evi yapısına ilk temas edilen nokta pergola sistemin bulunduğu yerdeki kapı ile çok amaçlı salonadır. Kapı önünde yaratılan üst örtü sistemi hem girişi vurgulamaktadır hem de olumsuz hava koşulları için bir ara mekân yaratmaktadır. Ayrıca bir giriş hacmi, danışma birimi gibi bölümler bulunmamaktadır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nde rampa bulunmamaktadır. Yapının genelinde basamaklar ve merdivenler ile sirkülasyon sağlanmaktadır. İkinci kata erişebilmek için 10 basamak, bir sahanlık ve tekrar 10 basamak şeklinde bir sirkülasyon bulunmaktadır. Yaşlı evi eski kent merkezinde korunan bir geleneksel yapı olması dolayısıyla yaşlı bireylere uygun hale getirilebilmesi noktasında kısıtlı çözümler uygulanabilmektedir, merdivenler bu nedenle korunmaktadır. Merdiven çıkışında tek bir duvar yüzeyinde tutunma barları bulunmaktadır. Merdiven basamak ve rıht yüzeyleri ritmik olarak tekrar eden, desenli seramikler ile kaplanmıştır.
- Yapıda asansör bulunmamaktadır. Tek katlı olmayan yapılarda katlar arası erişimi sağlamak adına asansör mutlaka bulunmalıdır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nde tüm hacimlerin zemini aynı malzeme ile kaplanmıştır. Ritmik olarak tekrar eden seramik malzeme kullanılmıştır. Mat dokulu ve desenli bir yapıya sahiptir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nin iç mekanları tamamıyla koyu renkler ve tonları ile düzenlenmiştir. Özellikle gri rengin baskın olduğu bir renk kullanımı hakimdir. Yapının iç mekânında tüm tavan yüzeyleri koyu gri renge boyanmıştır. Tavan yüzeyinde elektrik tesisatı açıkta bırakılarak siyah sac kablo tavalarıyla taşınmaktadır.
- Mekânda iklimlendirme amacıyla klima sistemi tesisatlandırılmıştır.
- Antalya'nın işlek ve eski bir yerleşim bölgesinde yer almaktadır. Çevredeki sesler sıklıkla gürültü oluşturmaktadır. Yapının iç mekânında ise duvarların niteliği ve

kalınlığı ile birlikte işitsel konfor sağlanmaktadır. Zemin kaplama malzemesinden kaynaklı bir olumsuz durum da söz konusu değildir.

- Aydınlatma olarak metal sarı renk ışık veren aydınlatmalar seçilmiştir. Mekân genel olarak soğuk bir atmosfere sahiptir, gün ışığı yoğun bir şekilde iç mekâna erişmemektedir. Pencere yapılarının orijinalinde bulunan giyotin pencerelerdir ve mekânda üç adet pencere bulunmaktadır.
- Yapıda herhangi bir yönlendirme sistemi bulunmamaktadır. Sadece tuvaletlerin kapılarında yüzeye monte edilen cinsiyet bilgilendirmeleri bulunmaktadır.
- Mobilya tercihi olarak döküm ayaklı ahşap tablası bulunan masa ve metal sırtlıklı sandalye konfor düzeyi düşük donatılar tercih edilmiştir. Üst katlarda da aynı masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Ek olarak ahşap yüzey ve metal strüktürlü kitaplık-raf üniteleri konumlandırılmıştır.
- Tuvaletler ve merdiven çıkışı haricinde tutunma barları veya korkuluklar bulunmamaktadır. Yapının arazisinin sınırları teller ile çevrelenmiştir.
- İç mekâna girilen ilk kapı ve arka cephedeki üst kata giriş kapısı ahşap dokuludur. İç mekandaki kapılar bu kapıya kıyasla daha koyu bir ahşap rengidir. Zemin kattaki pencereler giyotin ve boyut olarak küçüktür. Üst kattaki pencereler normal şekilde açılan pencerelerdir. Aynı zamanda boyutları da zemin kata kıyasla büyüktür. Doğal aydınlatmaya katkı sağlamaktadır.
- Mutfak sadece yetkili personelin kullandığı bir alandır. Üst katta yer almaktadır. Yaşlı evi sakinlerinin kullandığı mutfak bölümü dışarıda masa üzerine konulan çay makinesi ve bardaklarla sınırlıdır.
- Yapıda bir engelli, bir kadın, bir erkek olmak üzere 3 adet tuvalet bulunmaktadır. Genel anlamda evrensel ilkelere uygun olarak tasarlanmıştır. Duvar yüzeylerinde diğer hacimlerden farklı olarak parapet yüksekliğinde beyaz bir tuğla kaplama uygulanmıştır.
- Bahçe kapısı ve yol arasında kot farkı bulunmamasına rağmen neredeyse bahçenin tüm noktalarında kot farklılıkları bulunmaktadır. Bu kadar fazla sayıda kot farkı yaşlı bireyler için tehlike arz etmektedir. Bahçede eski bir su kuyusu bulunmaktadır, yaşlı evi sakinlerinin kurslarda yapmış oldukları örgüler ile kaplanmıştır. Oturma elemanları diğer yaşlı evlerindeki plastik kolçaklı sırtlıklı sandalyelerdendir. Ahşap pergola sistem ile yarı açık, gölgelik bir alan yaratılmıştır. Zeminde desenli seramik bir kaplama malzemesi tercih edilmiştir. Hem kaygan malzeme oluşu hem de desenli olması dolayısıyla yaşlı bireylerin kullanacağı bir mekânda tercih edilmemesi gereken bir malzemedir. Çay makinesi bu alanda bir masa üzerine konumlandırılmıştır. Yaşlı bireyler daha çok toprak ve yeşillik alan üzerindeki sandalye, masa gruplarında oturmayı tercih etmektedir.

Çizelge 4.7. Çiftekuyular Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		√		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim				√
Giriş Hacmi			√	
Sirkülasyon	Koridorlar			√
	Merdiven ve Rampalar			√
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
	Renk			√
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor		√	
	Akustik			√
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar			√
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler		√	
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler	√		
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim			√	

SOĞUKSU YAŞLI EVİ				
KONUM: Antalya ili Muratpaşa ilçesi Soğuksu mahallesi 311. sokaktaki çocuk parkı içerisinde yer almaktadır. Hemen yanında Muratpaşa Belediyesi Kondisyon Merkezi bulunmaktadır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durakları (Pınar Cd-3 ve Pınar Cd-4) 1 dk'dan az yürüme mesafesindedirler. HİZMET SAATLERİ: 10.00-18.00 KAYITLI ÜYE SAYISI: 1502 kayıtlı üyesi bulunmakla birlikte, bunların 780 kişisi kadın, 722 kişisi erkek üyelerdir.		Yapı ve Yakın Çevresi		
Yapıya Erişim Giriş-Sirkülasyon	 	Plan Şeması		
İç Mekân Görşelleri	 			
Islak Hacimler	 			
Dış Mekân Görşelleri	 			

Şekil 4.8. Soğuksu Yaşlı Evi yapı kimlik kartı

4.1.8. Soğuksu Yaşlı Evi

- Soğuksu Yaşlı Evi'nin büyük harflerle yazılmış isminin bulunduğu tabela ile yapı ve yapının girişi tanımlanmıştır. Yapının bahçesine kot farksız bir biçimde erişim sağlanabilmektedir. Bahçe üzerinde kilit taşları ile oluşturulan yürüyüş güzergahı kapalı hacme giriş kapısına doğru bir yönlendirme sağlamaktadır. Bu güzergahın bir üst örtüsü bulunmamaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin çok amaçlı olarak kullanılan bir hacmi ve bu hacimden bir duvar örülüp ayrılarak oluşturulan el sanatları atölyesi bulunmaktadır. Çok amaçlı alan ile yönetim ve kadın tuvaleti ve mutfak bölümü ilişkisi doğrudan kurulmuştur. Erkek tuvaleti ise bahçe üzerinden kullanılan bir ıslak mekandır. Sanat atölyesi ile bu alanların ilişkisi de bahçe üzerinden sağlanabilmektedir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde bir hacim olarak planlanmış giriş bulunmamaktadır. Sürme sistemli bir kapıya giriş işlevi yüklenmiştir. Kapı yanındaki Soğuksu Yaşlı Evi tabelası ile bu kapının giriş kapısı olduğu belirtilmiştir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde koridor niteliğinde herhangi bir yer bulunmamaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde yalnızca bahçeden erişim sağlanabilen erkek tuvaleti için bir rampa bulunmaktadır. Tek taraflı tutunma barı bulunmaktadır. Zemini kilit taşları ile oluşturulmuştur.
- Zemin açık tonlu ahşap parke kaplıdır.
- Duvar yüzeylerinde beyaz ve pastel mavi renk boya kullanılmıştır, kiriş ve kolon yüzeyi koyu renk ahşap görünümlü plakalar ile kaplanmıştır. Bu kaplamaların haricinde mekânın genelinde açık mavi ve beyaz tonlar hakimdir. Canlı renklerin kullanımı mobilyalardan oturma elemanları üzerinde tercih edilmiştir.
- İklimlendirme yaz-kış klimalarla sağlanmaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin çevresinde çevrenin gürültüsünü azaltan sık ve gür ağaçlardan oluşan bir yeşil bant bulunmaktadır. İç mekânda zeminde tercih edilen parke kaplama işitsel konforu etkilemektedir.
- Aydınlatmalar asma tavan üzerindeki beyaz renk ışıklı spotlardır. Pencere sayısı ve büyüklüğü ile gün ışığından faydalanabilmektedir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin bahçe girişini ve ana girişini belirten yönlendirmeler bulunmamaktadır. Sanat atölyesinin girişini tarifleyen bir yönlendirme yoktur. Erkek tuvaletinin bahçeden erişilen bir mekân olduğuna dair bir yönlendirme kurgulanmamıştır.
- Ofis mobilyası tarzında renkleri kırmızı, sarı ve turuncu olan deri döşemeli, metal ayaklı oturma elemanları tercih edilmiştir. Rattan bahçe oturma elemanları iç mekânda da kullanılmaktadır. Mekânın sonunda kitapların depolandığı bir raf ünitesi bulunmaktadır, bu alan daha çok bireysel vakit geçirmek isteyen yaşlı bireylerin tercih ettikleri bir yerdir. Atölye hacminde çok sayıda birbiri ile malzeme-doku ve renk olarak uymayan kitaplık ve dolaplar bulunmaktadır. Bu elemanlar duvara sabit değillerdir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde sadece erkek tuvaleti girişinde bir rampa bulunmaktadır. Rampa kenarında korkuluk-tutunma elemanına yer verilmiştir. Tuvaletlerde her iki kenarda tutunma barları uygulanarak kriterlere uyulmuştur.
- Bahçeden iç mekâna geçişte tanımlı bir giriş kapısı bulunmamaktadır. PVC sürme kapı ile iç mekâna girilmektedir. Kapının kasa bölümünden dolayı zeminde bir eşik oluşmaktadır. Kapı saydam bir yüzeye sahiptir. Salona giriş-çıkış sağlanan

iki sürme kapı bulunmaktadır, ikisi de bulunduğu konumda eşik oluşmasına neden olmaktadır. Pencere sayısı ve büyüklüğü yeterli olduğu için gün ışığından faydalanabilmektedir. Pencere boyutları yaşlı bireylerin oturdukları esnada manzarayı izleyebilecekleri şekilde ayarlanmıştır.

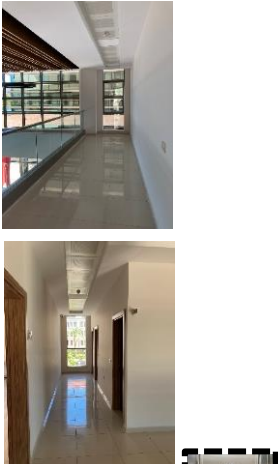
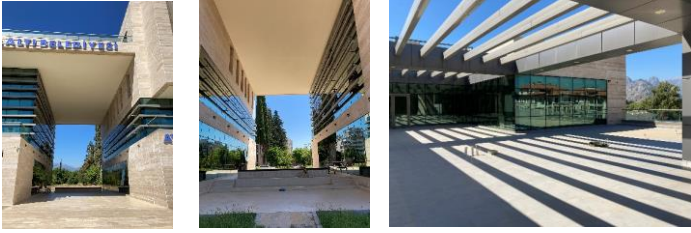
- Çok amaçlı salon içerisinde bir mutfak tezgâhı/bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm tezgâhı ve dolabıyla birlikte planlanmıştır. Kışın çay makinesi bu kısımda yer alırken yaz aylarında bahçede konumlandırılmış bir masa üzerinde yer almaktadır.
- Kadın ve erkek olmak üzere iki tuvalet bulunmaktadır. Kadın tuvaleti iç mekandadır, erkek ise dışarıdan kullanılmaktadır. Erkek tuvaletine bir yanlarında tutunma yerleri olan bir rampa ile ulaşılmaktadır. Tuvaletler dar ve uzun mekanlardır. Tuvaletler eşiksiz çözülmüştür.
- Hem yaz hem kış aylarında tamamen dışa dönük işleyen bir birimdir. Bahçe sınırlarında tel çit kullanılmıştır, üzerine sarmaşık türünde bitkiler ile sınır daha tanımlı hale gelmiştir. Kapalı hacmine kıyasla oldukça fazla yeşil alan barındırmaktadır. Sabit ve hareketli olmak üzere oturma elemanları bulunmaktadır. Ağaçlar ve dış mekân şemsiyeleri gölgelik alanları oluşturmaktadır. Parke taşları döşenerek bir yürüyüş rotası oluşturulmuştur. Diğer yaşlı evlerinde olduğu gibi branda ile örtülü yazın depolama amaçlı kullanılan bir yarı açık mekân bulunmaktadır. Aktif olarak kullanımı söz konusu değildir.

Çizelge 4.8. Soğuksu Yaşlı Evi yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekanları Tasarım Kriterleri		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		√		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim				√
Giriş Hacmi			√	
Sirkülasyon	Koridorlar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Merdiven ve Rampalar	Yapıda bulunmamaktadır.		
	Asansörler	Yapıda bulunmamaktadır.		
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
	Renk	√		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor		√	
	Akustik			√
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler			√
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar		√	
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			√
	Kapı ve Pencereleler		√	
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	√		
	Tuvaletler		√	
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim		√		

KONYAALTI YAŞLI KREŞİ				
KONUM: Antalya ili Konyaaltı ilçesi Uluç mahallesi 1164. sokakta yer almaktadır. ULAŞIM: Otobüs ile ulaşım sağlanabilmektedir. En yakın otobüs durağı (Gazi Mustafa Kemal Blv.-4) 2 dk yürüme mesafesindedir. HİZMET SAATLERİ: 08:30-17:30 KAYITLI ÜYE SAYISI: 2020 yılında pandemi nedeniyle hizmete ara vermiştir. Güncel kayıtlı üye sayısı bilinmemektedir. (1 Eylül 2022 tarihinde yapılan alan çalışmaları sırasında halen aktif olarak hizmet vermemekte idi.)		Yapı ve Yakın Çevresi		
Kat Planları	 BODRUM KAT PLANI ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI 2. KAT PLANI 3. KAT PLANI ■ Giriş hacmi ■ Kafeterya ■ El sanatları atölyesi ■ Televizyon odası ■ Dinlenme odaları ■ Teras-dış mekan ■ Spor salonu ■ Tuvaletler ■ Konferans salonu ve fuayesi ■ Okuma salonu			
	Yapıya Erişim ve Giriş Hacmi	 		
Kafeterya		 		
	Okuma Salonu			

Şekil 4.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi yapı kimlik kartı

Sanat Atölyesi		Sirkülasyon	
Dinlenme Odaları		Duş ve Tuvaletler	
Konferans Salonu ve Fuayesi			
Dış Mekân Görşelleri			

Şekil 4.9. 'un devamıdır.

4.1.9. Konyaaltı Yaşlı Kreşi

Yaşlı kreşinde yaşlı bireylerin kullanabildiği kafeterya, televizyon odası, sanat atölyesi, spor salonu, dinlenme odaları ve konferans salonu gibi farklı işlevlere sahip mekanlar bulunmaktadır. Tüm mekanlar kendi içerisinde belirlenen kriterler doğrultusunda incelenmiştir.

Yapıya erişilebilirlik

- Yeşil alan kullanımı oldukça azdır. Yalnızca giriş kapısından hemen önce küçük bir alanda yürüyüş yollarının yan taraflarında çim ile mevsim çiçekleri bulunmaktadır.

Mekân organizasyonu ve yerleşim

- Bahçeden iç mekâna geçişte saçaklı, mekânın adının yazdığı tanımlı bir giriş bulunmaktadır. Giriş kapısı olarak cam bir kapı tercih edilmiştir. Cam yüzey kaplamalı tercih edildiği için görünürlüğü artırılmıştır. Sensörlü otomatik kapılar tercih edilmiş olması yaşlıların herhangi bir güç uygulamasına gerek kalmadan kapının açılabilmesi sebebiyle doğru bir tercihtir.

Giriş hacmi

- Giriş hacminde yüksek camlar ve yaratılan galeri boşluğuyla iç mekâna gündüz saatlerinde gün ışığı alınmaktadır. Galeri boşluğundan aşağıya doğru sarkıtılan yapay aydınlatma elemanları bulunmaktadır, bunlar dairesel formludur. Diğer aydınlatmalar asma tavan yüzeyinde yine beyaz renkte spot elemanlar şeklinde tercih edilmiştir.
- Giriş hacminde olduğu gibi yapının diğer tüm mekanlarında merkezi sistem ile mevsime uygun ısı konfor koşulları sağlanmaktadır.
- Giriş hacminde zemin kaplama malzemesi olarak iki zıt renkte seramik parlak yüzeyli malzeme tercih edilmiştir.
- Giriş hacminde duvar yüzeylerinde beyaz renkte boya uygulanmıştır. Asansörün bulunduğu kısımda asansör kapısının çevresinde seramik kaplanarak bir çerçeve oluşturulmuştur.
- Giriş hacminde bulunan mobilyalardaki renk seçimleri doğaya yakın yeşil ve tonlarından tercih edilmiştir. Giriş hacminin ortasında organik formlu kolçaksız ve yer yer sırtlıklı bir oturma elemanı bulunmaktadır. Mekânın tam ortasında bulunan bu oturma elemanına alternatif olarak mekânın iç avluya bakan tarafında sırtlıklı ve kolçaklı yeşil ile sarı kumaş kaplamalı, ortadan tek metal ayaklı tekli oturmalar bulunmaktadır. Bu oturmalar ikili gruplar halinde düzenlenmiştir. Ortalarında daire formu ortadan tek ayaklı ahşap yüzey kaplamalı sehpa yerleştirilmiştir. Standart yüksekliklerde sehpa tercih edilmiştir.
- Giysi dolapları; ceket, çanta gibi özel eşyaların depolanıp saklandığı danışma bankosunun hemen arkasında bir oda şeklinde tasarlanmıştır. Bu alanın zemininde parke kaplama yapılmıştır. Duvar, tavan yüzeyleri, iklimlendirme biçimi, kapı ve pencereler gibi unsurlar yapının geri kalanındaki atölyeler ile aynı niteliktedir. Oda içerisinde alt ve üst olmak üzere iki sıra halinde kilitli dolaplar, bir ayakkabılık ve bir oturma elemanı yer almaktadır. Oturma elemanı canlı mavi

renkte tercih edilmiştir, depolamalar zemin ile yakın tonlarda ahşap kaplamalı yüzeylere sahiptir.

Koridorlar

- Yapının sirkülasyonunun sağlandığı tüm koridorlarda zemin kaplaması olarak parlak yüzeyli açık renkte kare seramikler döşenmiştir.
- Koridorlarda asma tavan üzerinde led panel aydınlatmalar yaşlı bireylerin sarı renk tercihinin aksine beyaz renkte tercih edilmiştir. Tercih edilen zemin kaplamalarında aydınlatmalar parlama yaratmaktadır.
- Koridor alanlarında yer yer bırakılan açıklıklar sayesinde gün ışığından faydalanılabilmektedir.
- Bu alanlarda da merkezi sistem ile ısı konfor şartları sağlanmaktadır.
- Duvar yüzeylerinde krem renkte duvar boyası uygulanmıştır.
- Koridor boyunca engel oluşturabilecek herhangi bir mobilya, çöp kovası gibi elemanlar konumlandırılmamıştır.
- Koridorlarda tutunma barları bulunmamaktadır.
- Katlardaki tüm koridorlarda acil çıkışı gösteren yönlendirmeler bulunmaktadır.

Asansör

- Yapıda tek bir asansör bulunmaktadır. Girişten itibaren görülebilecek bir noktada konumlandırılmıştır.
- Asansörün bulunduğu duvar yüzeyine zıt renkte mermer görünümlü seramikler kaplanarak asansör bir çerçeve içerisine alınmıştır.
- Asansörün hemen sol yanında duvar yüzeyinde hangi katlarda hangi mekanların bulunduğunu belirten bir yönlendirme levhası yer almaktadır.
- İç mekânda parlak ve mat dokulu metal yüzey kaplamaları bulunmaktadır.
- Asansörün zemininde birçok sağlık yapısında da tercih edilen vinil zemin kaplama uygulanmıştır.
- Asansör iyi aydınlatılmış fakat beyaz renkte yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir.
- Asansörün tüm yüzeylerinde tutunma barlarına yer verilmiştir.
- Asansör kapısı tekerlekli sandalye vb. yürüme aparatlarına uygun genişliktedir.
- Asansör içerisinde katlara erişimi sağlayan tuşlar hem rakamla hem de Braille alfabesi ile hazırlanmıştır. Ek olarak tuşların bulunduğu panel de asansör iç mekanının tamamında kullanılan mat metal yüzeydendir.

Merdiven

- Merdiven olarak yapıda sadece yangın merdivenleri bulunmaktadır. Acil bir durum olmadığı ve asansör çalışmaya devam ettiği sürece yaşlı bireylerin merdivenleri kullanmasına izin verilmemektedir. Merdivenlerde tutunma barları bulunmaktadır, basamaklarda kaymayı önleyecek bantlar yer almaktadır.

Yönlendirme

- Yapının genelinde yönlendirme detaylı bir şekilde asansör kapısının yanına yerleştirilen pano ile sağlanmaktadır. Metal pano üzerine siyah renkte baskı ile

harf ve yazılarla oluşturulmuştur. Devamında ise kapıların yanlarına yerleştirilen isimlikler ile kurgulanmıştır.

Kafeterya

- Kafeterya kısmında boydan boya cam yüzeyler tercih edilmiştir. Mutfak hazırlık ve pişirme kısmı yaşlı bireylerin kullanımına açık değildir, ilgili personel hazırlık ve servis aşamasında yaşlılara yardımcı olmaktadır. Servis amaçlı olarak tasarlanmış bir banko bulunmaktadır.
- Giriş hacmindeki zıt renkte mermer görünümlü seramik zemin kaplama malzemeleri bu mekânda da devam ettirilmiştir.
- Mekânda mobilya olarak standart boyutlarda yemek masa ve sandalyeleri tercih edilmiştir. Masalar ortadan ve tek ayaklıdır. Sandalyelerde ise sırtlıklı fakat kolçaksız modeller seçilmiştir. Sarı, turuncu ve yeşil renkte kumaş kaplamalı oturma elemanları tercih edilmiştir.

Televizyon odası

- Televizyon odası olarak adlandırılan hacimde çoklu ve tekli sarı, pembe, yeşil ve turuncu renklerde kumaş kaplamaları olan oturma elemanları bulunmaktadır. Televizyon bir ünite ile birlikte duvara monte edilmiştir.
- Odanın galeri boşluğuna bakan balkon gibi bir kısmı bulunmaktadır ve burada sandalye tipi oturmalar ile masalar bulunmaktadır. Bu alan daha çok gazete, dergi okunan sessiz kısımdır.
- Televizyon odasındaki zemin kaplamaları parkedir.
- Odadan dışarıda bulunan balkona geçiş vardır ancak yaşlıların bu alana geçmesine izin verilmemektedir.

Dinlenme odaları

- Dinlenme odaları özellikle sağlık birimleri ile yakın ilişkide kurgulanmıştır.
- Odalar iki adet standart tek kişilik yatak içermektedir. Dinlenme ihtiyacı hisseden yaşlı bireyler bu odalarda istirahat etmektedirler. Başucuna telefon, bardak, ilaç gibi ihtiyaç duyulabilecek şeylerin koyulabilmesi için her iki yatağın yanına komodin konumlandırılmıştır. Odaların banyosunda yer alan acil çağrı butonları yatakların yanında bulunmaktadır. Odada yatmadan oturarak dinlenmek için hem de giyinirken oturabilmek için pencere yanına kolçaklı ve sırtlıklı rahat bir oturma elemanı konumlandırılmıştır. Bu oturma elemanının yanında da bir sehpa bulunmaktadır. Odada yer alan komodinler ve yataklar koyu renk ahşap kaplamalıdır.
- Dinlenme odaları içerisinde ıslak hacim olarak duş ve tuvalet bulunmaktadır. Islak hacme giriş eşiksiz bir şekilde çözülmüştür. Tuvalet kenarlarında tutunma barları bulunmaktadır. Lavaboların altında tekerlekli sandalye için gerekli boşluğun bırakılmıştır. Bu alanlara acil durumlarda kullanılması adına acil çağrı butonları yerleştirilmiştir. Duvarlarda beyaz parlak yüzeyli duvar seramiği uygulanmıştır. Zeminde ise mat yüzeyli kaymaz nitelikte kare gri seramikler döşenmiştir.

- Odaların yeşil alana bakan uzun ve geniş 2 penceresi bulunmaktadır. Gün ışığından faydalanılabilmektedir. Yapay aydınlatma olarak beyaz renkte spot aydınlatmalar hem odada hem banyosunda yer almaktadır.
- İklimlendirme ise merkezi sistem ile çözülmüştür. Kat yüksekliği sebebiyle odalarda pencerelerin açılarak havalandırılması yalnızca yaşlı bireyler yokken yapılabilir.
- Dinlenme odasının ve içerisindeki banyoya açılan kapılar yapıdaki diğer tüm kapılar ile aynı nitelik ve malzemededir.
- Odanın duvarlarında kirletilmiş beyaz renkte duvar boyası tercih edilerek, zeminde de parke zemin kaplaması uygulanmıştır.

Tuvaletler

- Yapının genelinde tüm katlarda genel kullanıma açık kadın, erkek ve engelli ve tuvaletleri bulunmaktadır.
- Engelli tuvaletinde kenarlarda tutunma barları bulunmaktadır. Aydınlatma olarak beyaz renkte yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir. Duvarlarda beyaz parlak yüzeyli duvar seramiği uygulanmıştır. Zeminde ise mat yüzeyli kaymaz nitelikte kare gri seramikler döşenmiştir. Tuvalette ayna açılı yerleştirilmiştir. Lavabo ve kolay açılabilir musluk engelli standartlarına uygun olarak belirlenmiştir. Girişinde eşik bulunmaktadır.
- Kadın ve erkek tuvaletleri diğer ıslak hacimlerde de kullanılan aynı malzemeler, aydınlatma biçimi ile uygulanmıştır. Farklılık olarak tuvalet ve lavabo kısmı bir kabin ile ayrılmıştır. Kabin içerisinde klozet yanına tutunma barı monte edilmiştir. Ayrıca lavabo tezgâh altı olarak seçilmiştir. Tezgâh altı boş bırakılmıştır.
- Engelli tuvaletinin kapısı dışı açılmaktadır. Kadın ve erkek tuvaletlerinin kapıları içeriye açılmaktadır. Kapılar yapının tümünde olduğu gibi ahşap kaplamalı bir yüzeye sahiptir.
- Tuvaletlerin bulunduğu koridora yönlendiren bir yönlendirme tabelası bulunmaktadır. Yönlendirme metal plaka üzerine siyah yazı ile oluşturulmuştur.

Spor salonu

- Binanın toprak altı kalan kotunda yer alan spor salonunun doğal ışık ve hava alabilmesi için üzeri cam kaplı kuranglez (ışık bacası) uygulaması bulunmaktadır.
- Salonun zemininde kaplama malzemesi olarak parke tercih edilmiştir. Zeminde tercih edilen parke ve duvar yüzeyinde tercih edilen duvar boyası renkleri birbirleri ile kontrast oluşturmaktadır. Mekânın bir duvar yüzeyi tamamen cam ile kaplanmıştır.
- Bu hacimde de merkezi sistem ile ısı konfor koşulları karşılanmaktadır.
- Kapı olarak mekânın genelinde kullanılan kapılar ile aynı doku ve renkte ahşap kaplamalı kapı tercih edilmiştir. Kapı geçişi eşiksiz olarak uygulanmıştır. Salonda sürgülü pencereler tercih edilmiştir.

Sanat atölyesi

- Sanat atölyesinde 4 adet metal ayaklı, ahşap kaplamalı yüzeye sahip masalar kullanılmıştır. Kafeterya ve televizyon odasında kullanılan oturma elemanı

renkleri bu mekânda da tercih edilmiştir. Bu elemanları sırtlıklı fakat kolçaksız elemanlardır. Atölyede bulunan bir diğer donatı ise sırtlık ve oturma yüzeyi bir bütün olarak üretilmiş ve oturma yüzeyinde yumuşak, turuncu renkte bir döşeme ile kaplanmış olan metal çapraz ayaklı olan oturma elemanlarıdır. Atölyede tercih edilen bir diğer donatı da kitaplık ve depolama üniteleridir. Bu elemanlar duvar yüzeyine sabitlenmemiş durumdadır. Bu üniteler yapılan etkinlikler esnasında kullanılacak ürünlerin depolandığı alanlardır. Duvar yüzeyi ile kontrast oluşturacak nitelikte ahşap kaplamalı bir yüzeye sahip olan bu ünitelerin bir kısmında cam kapaklar kullanılmıştır. Cam yüzeylerin açılma mekanizması bas-çek yöntemiyle çalışmaktadır. Özellikle prizlerin yere yakın şekilde planlanmıştır. Mekânda bulunan bir diğer donatı ise bir yazı tahtasıdır.

- Atölyede aydınlatma olarak asma tavan üzerinde beyaz renkte led panel aydınlatmalar döşenmiştir. Gündüz vakitlerinde yeterli gün ışığı alınabildiği için yapay aydınlatmalar yalnızca kapalı, yağışlı havalarda kullanılmaktadır.
- İklimlendirme için merkezi sistem kullanılmaktadır. Pencerelerin yükseklik ve genişlikleri standartlardan daha fazladır, dışarı ile görsel bağlantı kurulabilmektedir.
- Atölyenin kapısı ahşap kaplamalı solid bir yüzeye sahiptir. Mekâna girişte eşik oluşturulmamıştır.
- Zemin kaplaması olarak parke tercih edilmiştir.
- Bir sanat atölyesi olduğu için lavabo kısmı da mekânın içerisinde çözülmüştür.

Okuma salonu

- Okuma salonunda atölye ve televizyon odasındaki gibi aynı beyaz renk yapay aydınlatma ve yapay havalandırma biçimleri devam ettirilmektedir.
- Teras katında bulunan bu alan yüksek ve geniş pencereleri ile gün ışığından oldukça fazla faydalanılmasını sağlamaktadır.
- Zeminde parke kaplama uygulanmıştır.
- Aynı zamanda kafeteryada bulunan ortadan tek ayaklı masalar bu alanda da kullanılmaktadır. Oturma elemanları ise metal iskelete sahip kolçaklı ve beyaz deri sırtlık ve oturma yüzeyleri olan elemanlardır. Okuma yapmak için kullanılan kitaplar, gazeteler ve çeşitli yardımcı ekipmanların depolanması amacıyla bir kitaplık düzeni oluşturulmuştur. Aynı boyutta kitaplıklar yan yana eklenerek bir ünite haline getirilmiştir. Seçilen kitaplıklar beyaz kaplamalı olarak üretilmiş ve yüksek elemanlardır.
- Tüm mekanların girişinde olduğu gibi okuma salonunun girişinde de mekânın işlevinin yer aldığı göz seviyesinde konumlandırılmış bir isimlik yer almaktadır. Bu mekânın okuma salonu olduğunu belirten bir simge veya şekil ile bilgilendirme desteklenmelidir.

Teras

- Teras alanı yükseltilmiş bahçeler ile donatılmak üzere planlanmıştır. Zemin kaplaması olarak mat dokulu, kaymaz nitelikte ve gri renkte seramikler döşenmiştir.
- Yükseltilmiş bahçeler için gerekli tesisatlar bırakılmıştır fakat henüz uygulanmamıştır.

- Yapının en üst kotunda yer alan terasın çevresinde korkuluk yerine parapet 130 cm yüksekliğinde duvarlar örülmüş ve zemindeki malzeme ile kaplanmıştır. Yalnızca belirli bir bölümde cam korkuluk olarak kurgulanmıştır. Bu kısım yapının diğer kolundaki kadın lokali ile yakın ilişkili olan tarafta olup 130 cm yüksekliğindedir.
- Güneşe uzun süreli maruz kalmamak adına terasın üst yüzeyinde gölgelikler bulunmaktadır.
- Teras inceleme yapıldığı süreçte kullanım dışı olup henüz faaliyete geçirilmemiştir.

Konferans salonu

- Konferans salonu yalnızca konuşma, konser, konferans, seminer veya bir etkinlik sırasında kullanılan bir alandır.
- Mekâna girildiğinde ilk dikkat çeken şey zeminde yer alan kırmızı renkte halı zemin kaplamasıdır.
- Salondaki oturma elemanları krem renkte sırtlıklı ve kolçaklı olarak tercih edilmiştir.
- Salonun sahne kısmında sahneyi aydınlatmak amacıyla spot, beyaz renkte yapay sahne aydınlatma elemanları bulunmaktadır.
- Salonun akustiğini ayarlayabilmek adına tavan yüzeyinde ses yalıtımını destekleyecek ahşap elemanlar kullanılmıştır. Bu elemanların aralarında ve salonun genelinde de spot beyaz renkte yapay aydınlatmalar devam etmektedir.
- Mekâna giriş ve çıkışlarda kullanılan tüm kapılar ahşap yüzey kaplamalıdır.
- Diğer tüm alanlarda olduğu gibi bu alanda da yapay havalandırma merkezi sistem ile sağlanmaktadır.
- Salona girişte kapının yanına konumlandırılmış mekânın işlevinin yazılı olduğu bir isimlik yer almaktadır.
- Salonda bulunan sahne zeminden iki basamak yüksektir.

Konferans salonu fuayesi

- Konferans salonu fuayesine bakılacak olursa öncelikle konumundan dolayı gün ışığından faydalanılmadığı görülmektedir. Yapay aydınlatma spot elemanlar ve avizeler ile sağlanmaktadır. Beyaz renkte yapay aydınlatmalar kullanılmıştır. Seçilen avizeler daire formudur.
- Oturma elemanlarında canlı ve parlak renkler olan yeşil, açık pembe ve mavi seçilmiştir.
- Hacmin zemininde aynı malzemenin iki zıt rengi birlikte döşenerek bir düzen oluşturulmaya çalışılmıştır. Duvar yüzeylerinde krem renkte duvar boyası seçilmiş ve uygulanmıştır.
- Kapılar ahşap yüzey kaplamalıdır.
- Hangi kapının hangi mekâna ait olduğu tüm kapıların yanındaki duvar yüzeyinde belirtilmiştir.
- Bu alanda da diğer tüm alanlarda olduğu gibi merkezi sistem ile ısıtma-soğutma olayları gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 4.9. Yaşlı Kreşinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumu

KONYAALTI YAŞLI KREŞİ				
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		✓		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim			✓	
Giriş Hacmi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			✓
	Renk		✓	
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	✓		
	Akustik			✓
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		✓	
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler	✓		
Sirkülasyon	Koridorlar		✓	
	Asansör	✓		
	Merdiven ve Rampalar		✓	
İç Mekân	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler		✓	
	Kafeterya	Zeminler ve Zemin Kaplamaları		✓
		Renk	✓	
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	✓	
		Akustik	✓	
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri	✓	
		İç Mekân Donatıları		✓
	Televizyon Odası	Zeminler ve Zemin Kaplamaları		✓
		Renk	✓	
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	✓	
		Akustik		✓
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		✓
		İç Mekân Donatıları	✓	

Çizelge 4.9. 'un devamıdır.

İç Mekân	Dinlenme Odaları	Zeminler ve Zemin Kaplamaları		√	
		Renk			√
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik			√
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
		İç Mekân Donatıları			√
		Islak Hacim		√	
	Spor Salonu	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
		Renk	√		
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik			√
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
	Sanat Atölyesi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
		Renk	√		
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik		√	
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
		İç Mekân Donatıları		√	
		Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
		Renk			√
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik			√
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
		İç Mekân Donatıları		√	
	Konferans Salonu Fuayesi	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
		Renk	√		
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik		√	
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri			√
		İç Mekân Donatıları	√		
	Konferans Salonu	Zeminler ve Zemin Kaplamaları			√
		Renk			√
		İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	√		
		Akustik	√		
		Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		√	
		İç Mekân Donatıları	√		
Islak Hacim	Tuvaletler			√	
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim- Teras				√	

5. TARTIŞMA

5.1. Emekli Kahvelerinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi

Yapıya erişilebilirlik

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nin adının yazılı olduğu cephe her ne kadar planlamada yapıya giriş amacıyla planlanmış olsa da giriş kapısı bu cephede yer almamaktadır. Ana girişin sağlandığı yöne doğru bir yönlendirme de bulunmamaktadır. Bir yönlendirme planlanarak yapıya erişilebilirlik sağlanmalıdır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde yapıya erişim merdiven ve rampa kurgusu ile sağlanmaktadır. Merdivenin alternatifi ile birlikte sunulmuş olması olumlu ve kriterlere uygun bir yaklaşımdır. Yapının üst örtüsünde yaratılan alınlık kısmında yapının adı yazılarak uzaktan da yapı algılatılmaktadır. Fakat sarı renkte ve dikkat çeken merdiven ile rampa çıkıldıktan sonra yapının girişini tarifleyen bir yönlendirme bulunmamaktadır. Merdiven-rampa çıkışı sonrasında bir yönlendirme ile giriş hacmine erişim kolaylaştırılmalıdır.
- Konyaaltı Emekli Kahvesine erişim kot farksız olarak planlanmıştır. Yapının dış mekânı bitki örtüsü ile çerçevelenmiştir. Yapının hem bahçesine hem kapalı hacmine erişebilmek için bu bitki örtüsünden oluşan sınırın belirli aralıklarla verilen açıklıklarından erişim sağlanmaktadır. Daha tanımlı ve belirgin, giriş olarak algılanabilen, çeşitli yönlendirmelerle düzenlenmiş bir giriş planlanmalıdır. Yapının ana girişinin yan cephede değil manzaraya bakan ana cephede planlanması yapıya erişimi kolaylaştıracaktır.

Mekân organizasyonu ve yerleşim

Giriş hacmi

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde sürme cam sisteminin iç mekâna giriş kapısı işlevi yüklenen kanadı hem cam bir yüzeye sahip olduğu için hem de yan yüzeyleri ile aynı nitelikte olduğu için algılarına bilirliliği zordur. Renk kullanımı veya işaret ile de giriş kapısı belirtilmemiştir. Girişin sağlandığı alan bir üst örtü ile korunaklı hale getirilmiştir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde direkt olarak ana mekâna girilmeden önce yapının önünde oluşturulan teras sayesinde bir ön hazırlık mekânı yaratılmıştır. Bu alan daha çok bir üst örtü ile kaplandığı için yarı-açık mekân işlevi görmektedir. Üst örtü sayesinde korunaklı bir giriş hacmi oluşturulmuştur. Giriş hacmi otomatik kapılarla yaşlıların herhangi bir güç sarf etmeden mekâna erişebildikleri şekilde uygulanmıştır. Giriş kapısına yönlendiren bir işaret bulunmamaktadır. Dışarıdan da rahatlıkla görülebilir bir yönlendirme ile giriş tariflenmelidir.
- Konyaaltı Emekli Kahvesi'nin giriş kapısı olarak cam bir kapı tercih edilmiştir. Cam yüzey kaplamalı tercih edildiği için görünürlüğü arttırılmıştır. Aynı zamanda yapının isminin yer aldığı bir üst örtü planlanarak giriş hacmi tariflenmiştir.

Sirkülasyon

Merdiven ve rampalar

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde bir basamaklık bir kot farkı ve alternatif yol olarak bir rampa bulunmaktadır. Tek basamaklık kot farkları düşme ve takılma riskini arttırmaktadır. Bu nedenle yaşlıların kullandığı mekanların kot farksız planlanması önerilmektedir. Eğer kot farkı oluşturulacaksa da minimum 3 basamaklı olacak şekilde planlanmalı ve mutlaka rampa ile birlikte kurgulanarak alternatif bir çıkış sunulmalıdır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde üç basamaklık bir merdiven çıkışı rampa alternatifi ile sunulmaktadır. Merdivenlerin dikkat çekici özelliği olan sarı renkte metal kaplama ile kaplanması görünürlüğünü artırmaktadır. Fakat tercih edilen metal malzeme soğuk hava koşullarında buzlanarak veya ıslanarak oldukça kaygan bir yüzeye dönüşebilir. Bu durumda düşme ve kayma riski oluşturmaktadır.
- Konyaaltı Emekli Kahvesi'nde yalnızca rampa bulunmaktadır. Bu rampa ile tuvaletlere erişim sağlanmaktadır. Çevresinde korkuluklar oluşturularak korunaklı hale getirilmiştir. Aynı zamanda rampa yüzeyi kaymayı önlemek adına kıvrıkcık PVC kaydırmaz paspas ile kaplanmıştır.

İç mekân

Zeminler ve zemin kaplamaları

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde tercih edilen zemin kaplama malzemesi mat dokulu olması sebebiyle aydınlatmalar yansıma veya parlama oluşturmamaktadır. Aynı zamanda kaymaz nitelikte ve mekânın tamamında tek renk olacak şekilde döşenmiştir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi iç mekânında zemin kaplamasının mat dokulu olması sebebiyle yapay aydınlatmaların parlama, yansıma yapması gibi durumlarla karşılaşmamaktadır. Zıtlık yaratacak kaplamanın farklı bir rengi kullanılmadan bütün zeminde aynı malzeme uygulanmıştır. Bu sayede yaşlı bireylerin zemini farklı şekilde algılamasının da önüne geçilmiştir.
- Konyaaltı Emekli Kahvesi'nde zemin kaplaması olarak mat dokulu gri renkte seramikler tercih edilerek yansıma, parlama durumu önlenmiştir. Aynı zamanda kaymaz niteliktedir. Bu sayede düşme kayma gibi durumların yaşanma ihtimalini en aza indirmektedir.

Renk

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde mekânın genelinde gri renk kullanımının yoğun olması nedeniyle soğuk bir atmosfer yaratılmıştır. Soğuk tonların canlı renklerin kullanımıyla desteklenmesi ve yaşlı kullanıcılara huzur ve canlılık veren bir ortamın yaratılması gerekmektedir. Gri renk kullanımının yaşlı bireylerde olumsuz psikolojik etkiler yarattığı bilinmektedir. Mutfak bölümünün yer aldığı duvar cephesi ahşap çıtalar ile kaplanarak hem fark edilebilirliği arttırılmıştır aynı zamanda ahşabın sıcaklığı mekâna kazandırılmıştır.

- İç mekânın genelinde soğuk tonlar hâkim olmakla birlikte mutfak bölümünün cephesinde uygulanan ahşap çıtalarla ve bölücü eleman ile mekânın soğukluğu kırılmaya çalışılmıştır. Duvar yüzeylerinde veya mobilyalarda canlı ve parlak renklerle iç mekânın renk kullanımı anlamında desteklenmesi gerekmektedir. Mekandaki gri renk yoğunluğu oldukça fazladır.
- Dış cephede uygulanan mavi ve turuncu renkteki kaplamalar yapının dışarıdan fark edilebilirliğini arttırmaktadır. Ancak iç mekâna bu renkler yansımamaktadır. Renk kullanımı yalnızca plastik oturma elemanlarında görülmektedir.

İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde iç mekân üç cephesi sürme cam sistemlerle çevrili olduğu için yaşlı bireylerin de sıklıkla tercih ettiği bir yöntem olarak doğal yollarla havalandırılabilir. Ancak, pencere bulunmamaktadır, yalnızca otomatik cam kapılar bulunmaktadır. İç mekânın yetersizliği nedeniyle iki kapının önüne masalar koyularak kullanıma kapatılmıştır ve tek bir kapıdan giriş-çıkış sağlanmaktadır. Bu nedenle doğal yollarla mekânın havalandırılması oldukça kısıtlıdır. Merkezi ısıtma-soğutma sistemlerinin de konumlandırıldığı yerler dolayısıyla yaşlıların hava akışına maruz kalabilme ihtimali çok yüksektir.
- Klima ile uygun ısı konfor şartları sağlanmaktadır. Fakat bu yöntem ile ısınan ve soğutulan mekanlar yaşlı bireylerin solunum rahatsızlıkları ve kasların üflenmesiyle hava ile direkt temasından kaynaklı tutulumlar nedeniyle tercih ettiği bir yöntem değildir.

Akustik

- Tüm emekli kahvelerinin zemininde tercih edilen seramik kaplama dolayısıyla zeminin niteliğinden kaynaklı olarak oluşabilecek işitsel konfor olumsuzluğu bulunmamaktadır.

Aydınlatma ve kontrol düğmeleri

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde gün içerisinde üç cephesinin camlarla kaplı olması sayesinde yaşlı kullanıcıların birincil tercihi olan gün ışığından gün boyunca yararlanılabilmektedir. Yapay aydınlatma olarak ise yaşlı bireylerin sarı renk tercihinin aksine beyaz renkte spot aydınlatma elemanları tercih edilmiştir. Herhangi bir kontrol paneli veya düğmesi iç mekânda göze çarpmamaktadır. İç mekân fazla aydınlık geldiğinde veya ısıtma-soğutma derecesini değiştirmek istediğinde yaşlı birey kendisi bu koşulları sağlayamayacaktır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi çevresi dolayısıyla yeterince gün ışığı alamamaktadır. Bu nedenle gündüz saatlerinde bile yapay aydınlatmalardan destek alınmaktadır. Yapay aydınlatma olarak yaşlıların beklentisi ile doğru orantılı olarak sarı renkte spot aydınlatmaların tercih edilmesi emekli kahvesi kullanıcılarının görsel konforunu olumlu yönde etkilemektedir.
- Genellikle gün ışığından faydalanılabilmektedir. Gerekli olduğunda ise yaşlıların sarı-gün ışığı tercihinin aksine beyaz renkte spot yapay aydınlatmalardan yararlanılmaktadır.

Yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde dışarıdan iç mekâna geçişte girişi belirten bir işaret veya yönlendirme bulunmamaktadır. İç mekânda da sadece tuvaletlerin hemen girişinde bulunan cinsiyet simgeleri ve yazıları yer almaktadır. Tuvaletler kolaylıkla görünebilen bir noktada yer almamaktadır. Giriş hacminde itibaren bir yönlendirme ile yaşlılar yönlendirilmelidir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nin iç mekâna giriş kapısı kolaylıkla seçilebilen bir konumda değildir. Buna rağmen bir yönlendirme bulunmamaktadır. Tuvalet hacimlerini gösteren bir levha da bulunmamaktadır. Sıklıkla tuvalet kullanımı olan yaşlı bireylerin girişten itibaren kolaylıkla görebilecekleri bir yönlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.
- Konyaaltı Emekliler Kahvesi'nde herhangi bir yönlendirme bulunmamaktadır. Kapalı hacme giriş manzaraya bakan ana cephede değildir, aynı zamanda yapının yeşil alanına geçiş sınırlandırıldığı için ara geçişleri algılamak zordur. Bu nedenle girişleri ve özellikle tuvaletleri belirten yönlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle tuvalet hacimleri ana yapıdan bağımsız olduğu için simgelerle veya zeminde işaretlemelerle emekli kahvesi kullanıcıları yönlendirilmelidir.

İç mekân donatıları

Mobilyalar

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde oturma elemanı olarak kullanılan tüm mobilyalar aynı niteliktedir. Sırtlıklı ve kolçaklı elemanlardır. Fakat oturma ve sırtlık yüzeyleri rahat oturma elemanları değildirler. Tümü dış mekân oturma elemanlarıdır. Ayrıca gri renkte olması sebebiyle mekân içerisinde ayırt edilebilirliği zordur. Bu nedenle mekânın geneliyle kontrast oluşturacak canlı renkler ve tonlarıyla tercih edilerek algılarına bilirliliği artırılmalıdır. Kitaplık olarak tasarlanan ünitenin üst raflarına yaşlıların ulaşabilmesi mümkün değildir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde iç mekân ve dış mekân mobilyası olarak tercih edilen elemanlar aynıdır. Oturma elemanı olarak sırtlıklı kolçaklı, ana iskeleti boyalı metalden, oturma fontu plastik malzemeden oluşan sandalyeler tercih edilmiştir. Tüm oturma elemanları dış mekân oturması niteliğindedir. Özellikle iç mekânda dış mekân oturmalarından farklılaşarak daha rahat, sırtlık ve oturma yüzeylerinde döşemesi bulunan elemanlar tercih edilmelidir. Kitaplıklara erişimin kolaylıkla sağlanabilmesi için standart ölçüler yerine yaşlıların yukarıya uzanmasına gerek duymadan erişebileceği yükseklikler tercih edilmelidir. Mutlaka duvara sabitlemesi yapılmalıdır. Rafların önünde kitapların düşmesini engellemek için koruyucu bir eleman düşünülmelidir.
- Hem iç hem dış mekânda kullanılan plastik sırtlıklı ve kolçaklı oturma elemanları aksine iç mekânda daha rahat, döşemeli, uzun süreler oturmaya elverişli mobilyalar tercih edilmesi yaşlı bireylerin fiziksel konforlarını sağlayabilmek için daha doğru bir tercih olacaktır.

Tutunma barları, tırabzan ve korkuluklar

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde herhangi bir tırabzan ya da korkuluk bulunmamakla birlikte tuvaletler içerisinde engelli tuvaleti şartlarını sağlayabilmek adına tutunma barları konumlandırılmıştır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde yapının teras kısmına çıkan merdiven ve rampanın tüm kenarlarında doğru ölçülerde korkuluklar bulunmaktadır. Bu korkuluklar teras boyunca da kot farkından dolayı devam etmektedir. Tuvaletler içerisinde engelli tuvaleti şartlarını sağlayabilmek adına tutunma barları konumlandırılmıştır.
- Konyaaltı Emekliler Kahvesi'nde engelli tuvaletlerinde kriterleri sağlayabilmek adına tutunma barları konumlandırılmıştır. Aynı zamanda tuvaletlere erişimi sağlayan rampa ve sahanlık çevresine de korkuluklar takılarak düşme ve kaza riski önlenmiştir.

Kapı ve pencereler

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde kapı ve pencere şeklinde ayrı ayrı tanımlanabilecek nitelikte elemanlar bulunmamaktadır. Sürme cam sistemi bu nitelikte kullanılmaktadır. Bu sistemin alt ve üst profilleri zeminde küçük bir yükseklik oluşturmaktadır. Bu yükselti takılma, düşme gibi durumlar yaratarak kaza sebebiyet vermektedir. Kesintisiz cam yüzeyler sayesinde ise yaşlı bireylerin hem ayakta hem oturur durumdayken dışarı ile görsel teması devam edebilmektedir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde yaşlı kullanıcıların herhangi bir güç sarf etmeden erişim sağlayabildikleri otomatik kapılar tercih edilmiştir. Bazı işaretlemeler veya renk ile kapıların fark edilebilirliği artırılarak bulundukları yüzeyden farklılaştırılmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
- Konyaaltı Emekli Kahvesi'nde saçaklı yapının adının yazılı olduğu renkli bir çerçeve ile tanımlanmış kolaylıkla algılanabilir bir giriş kapısı planlanmıştır. Yapıda açılır kapanır cam yüzeyler bulunmaktadır. Kesintisiz olarak cephelerde devam eden bu saydam yüzeyler sayesinde hem gün ışığından faydalanılabilmektedir hem de manzara ve dış mekân ile etkileşim sürdürülmektedir.

Islak hacimler***Mutfak bölümü***

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde mutfak hacmini herhangi bir kaza oluşmaması adına sadece görevli personel kullanmaktadır. Cephede oluşturulan banko üzerinden veya cephe önüne yerleştirilen masa üzerine konumlandırılan çay makinesi ve bardaklar ile servis sağlanabilmektedir. Banko yüksekliği nedeniyle genellikle masa üzerinden kendi içeceklerini almaları sağlanmaktadır.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde yaşlıların kullanımına sunulan bir mutfak bulunmamaktadır. Mutfak bölümü önünde bir banko oluşturulmuştur. Bu alandan servis sağlanmaktadır. Ancak banko ölçüleri bir yaşlı bireyin rahatlıkla uzanıp içeceğini alacağı yükseklikte değildir.

- Konyaaltı Emekli Kahvesi'nde mutfak bölümü sadece görevliler tarafından kullanılmaktadır, yaşlıların veya emeklilerin kullanımına açık değildir. Yapının cephelerinin cam-saydam yüzeylerden oluşması sayesinde iç mekânda da manzara ile olan etkileşim korunmuştur. Aynı zamanda açılır kapanır sistemler şeklinde olması mutfak üzerinden servisin dış mekân üzerinden de yapılabilmesine olanak sunmaktadır.

Tuvaletler

- Düden Park Emekliler Kahvesi'nde tuvaletler kriterlere ve evrensel standartlara uyularak hem engelli hem yaşlı bireylerin kullanımına yönelik olacak şekilde düzenlenmiştir.
- İsmet İnönü Emekliler Kahvesi'nde bulunan tuvalet hacimleri kriterlere uygun olarak tasarlanmıştır.
- Bağımsız olarak çözülen tuvalet hacimlerine rampa ile erişilebilmektedir. Eğimi herhangi bir sorunu olmayan yaşlı bireylerin kullanımına uygundur, fakat tekerlekli sandalye kullanıcısı bir yaşlı eğimden dolayı tek başına tuvaletlere ulaşamayabilir. Herhangi bir kaza, düşme riskinin önüne geçmek adına rampa ve sahanlık alanında ahşap korkuluklar ile çevrelenmiştir. Tuvaletler kabinler şeklinde engelli ve normal olarak ayrılmıştır. Kabin rengi olarak seçilen mavinin tonu zemin ve duvarla kontrast yakaladığı için kabinler kolaylıkla seçilebilmektedir. Beyaz renkte spot aydınlatmalar tercih edilmiştir, gündüz vakitlerinde bile oldukça karanlık bir hacimdir. Zeminde tercih edilen seramik parlak yüzeyli ve kaygan niteliktedir. Özellikle ıslak hacimlerde kaymaz nitelikte elemanların tercih edilmesi gerekmektedir. Batarya seçimleri evrensel ilkelere ve tüm yaşlı bireylerin kullanımına uygun değildir.

Dış mekân ve dış mekâna erişim

- Düden Park Emekliler Kahvesi konumu dolayısıyla hem doğayla hem toplumdan her kesim ile buluşulan bir merkez niteliğindedir. Kahvenin kullanıcıları olan yaşlılar genellikle yaz-kış hava şartları el verdiğince yarı açık alanlarda vakit geçirmektedir. Böylelikle çevreyle yoğun bir şekilde etkileşim kurulmaktadır. Yapının çevresinde özel olarak bir yeşil alan planlanmamıştır. Park içerisinde mevcutta bulunan yeşil alanlar ile yaşlı bireylerin görsel ve fiziksel teması sağlanmaktadır.
- İsmet İnönü Meydanı'nda bulunan yapı çevredeki meydana ait yeşil alan düzenlemeleri ve peyzaj çalışmaları ile görsel ilişki sağlamaktadır. Bu nedenle yapının hem iç mekânında hem de yarı açık alanlarında meydana doğru bir yönelim söz konusudur. Kahveye giriş kapısının bulunduğu yarı açık alanın hemen yanında meydanın sınırlarına yerleştirilmiş gölgelik alanlar yaratan ağaçlar bulunmaktadır. Bu ağaçlar ile kahvenin yarı açık alanı oldukça yakın ilişkilidir. Gölge etkisi bu alana da yansımaktadır.
- Diğer emekli kahvelerinden farklı olarak Konyaaltı Emekli Kahvesi sık ağaçlı bu sayede doğal bir şekilde gölgelikli bir yeşil alan içerisinde konumlandırılmıştır. Taşınabilir olan dış mekân şemsiyelerinin devrilmemeleri için ayak kısımlarında metal çerçeve içerisinde oldukça sert ve ağır mermer parçalar bulunmaktadır. Yaşlı kullanıcılar için yürürken takılıp düşme veya sakatlanma riski

oluşturmaktadır. Alternatif çözümler aranmalıdır. Bahçe oturma bölümlerinin zemininde kaplama malzemesi olarak dış mekâna uygun kaymaz nitelikte traverten seramikler döşenmiştir. Oturma alanları ile yeşil alanlar arası sınırı belirlemek adına bitki örtüsüyle oluşturulan yeşil banttıan yararlanılmıştır. Bu yeşil bant aynı zamanda yapının paralelindeki yaya kaldırımı ile olan ilişkiyi de sınırlamaktadır. Bahçe içerisinde bir adet kamelya bulunmaktadır. Ancak kamelyanın oturma alanları kamelyanın sınırlarında ve yapısal elemanlar olup kolaylıkla hareket ettirilememesi ve bu nedenle yaşlı bireylerin birbirlerini duymakta zorlanmaktadırlar. Böylelikle bu alanda oturmayı tercih etmemektedirler.

Çizelge 5.1. Emekli Kahvelerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları

		DÜDEN PARK			İSMET İNÖNÜ			KONYAALTI		
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ		Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor
Yapıya Erişilebilirlik		✓			✓			✓		
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim			✓			✓		✓		
Giriş Hacmi				✓			✓	✓		
Sirkülasyon	Merdiven ve Rampalar		✓		✓				✓	
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları	✓			✓			✓		
	Renk		✓			✓		✓		
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor	✓			✓			✓		
	Akustik		✓			✓			✓	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri		✓		✓					✓
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler		✓			✓				✓
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar		✓			✓		✓		
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar			✓			✓			✓
	Kapı ve Pencereleler		✓		✓			✓		
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü	✓			✓			✓		
	Tuvaletler	✓			✓				✓	
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim			✓		✓			✓		

5.2. Yaşlı Evlerinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi

Belirlenen 5 yaşlı evi de gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri doğrultusunda irdelenmiştir (Çizelge 5.2).

Yapıya erişilebilirlik

- Falez Yaşlı Evi için cadde üzerine yerleştirilen yapının adının yazılı olduğu büyük bir tabela bulunmaktadır. Fakat devamında bir yönlendirme bulunmamaktadır. Arazinin eğiminden kaynaklı olarak yapıya ulaşabilmek adına eğimi oldukça dik bir yokuşun inilmesi gerekmektedir. Bu eğim hem yapıya erişimde hem de yapının yeşil alanlarında devam etmektedir. Bu durum da yaşlı bireylerin erişilebilirliğini kısıtla hale getirmektedir.
- Fener Yaşlı Evi'ne caddeye paralel olarak konumlandırılmıştır. Yapının bahçe alanına giriş için kaldırım üzerinde yol kotuna doğru eğim yaratılarak kot farksız bir bahçe girişi yaratılmıştır. Yapının kapalı hacmine giriş için planlanan kapı bahçe girişinden itibaren kolaylıkla görülebilir ve erişilebilir bir noktadadır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde cadde/sokak kotundan itibaren iç mekâna erişim kriterlere uygun olarak düz ayak olacak şekilde planlamıştır. Yapıyı ve girişini belirgin hale getiren Konuksever Yaşlı Evi yazısı ve ahşap üst örtüsü ile yoldan itibaren giriş algılatılmaktadır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi ara sokakta bulunmaktadır. Bahçeye yol kotundan doğrudan kot farksız bir biçimde erişilebilmektedir. Bahçe kapısı ve yol arasında kot farkı bulunmamasına rağmen neredeyse bahçenin tüm noktalarında kot farklılıkları bulunmaktadır. Bu durum erişilebilirliği sınırlamaktadır. Aynı zamanda yapının adının yazılı olduğu cephe ve bahçe girişi birbirinden farklı yerlerdedir. Yapının çevresinde tur atıldıktan sonra bahçe girişine ulaşılmaktadır. Yapının çevresine kurgulanacak bazı yönlendirmeler ile yapıya erişilebilirliğe katkıda bulunulmalıdır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin büyük harflerle yazılmış isminin bulunduğu tabela ile bahçe girişi belirgin hale getirilmiştir. Fakat zaman içerisinde yapının çevresinde oluşturulan yeşil alan düzenlemeleri ile birlikte bu tabelanın görülebilirliği azalmıştır. Bu nedenle yapının çevresinde oluşturulacak bir düzen ile yapının bahçesine erişim yönlendirilmelidir. Yapının bahçesine kot farksız bir biçimde kolaylıkla erişilebilmektedir. Ancak yapının giriş kapısı olarak tercih edilen sürme kapıların kasa kısmı ve yapının yerden 5 cm kadar yüksek oluşu bu noktada bir eşik oluşmasına neden olmaktadır. Bahçe üzerinde kilit taşları ile oluşturulan yürüyüş güzergahı kapalı hacme giriş kapısına doğru bir yönlendirme sağlamaktadır. Bu güzergâhın olumsuz hava koşullarına karşı bir üst örtü ile korunaklı hale getirilmesi yine erişilebilirliğe katkı sağlayacak bir etmendir.

Mekân organizasyonu ve yerleşim

- Falez Yaşlı Evi'nde ortak alanın bir kısmında kütüphane düzeni oluşturularak mekânın çok yönlü kullanımı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu ortak alan ile atölye hacimleri direkt ilişkilidir. Yaşlı kullanıcıların hızlı ve kolay bir biçimde ulaşması gereken tuvalet hacmi yapıdan bağımsız bahçe içerisinden erişilmektedir. Herhangi bir yönlendirme olmadan görülebilecek bir noktada değildir. Fakat

korunan bir yapı olması nedeniyle iç mekân anlamında ve mekân organizasyon ve yerleşimi anlamında yapının yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle ek bir kapalı-yarı açık hacim olarak eğimin manzaraya doğru en uç noktasında yer alan düzlükte şeffaf branda ile kaplanmış ve bir üst örtüsü olan alan yaratılmıştır. Ana yapı ve tuvalet hacimleri ile oldukça uzak ilişkilidir.

- Fener Yaşlı Evi’nde ayrıca bir giriş hacmi oluşturulmadan çok amaçlı olarak kullanılan hacme giriş sağlanmaktadır. Bu alan ile doğrudan ilişkili olarak tuvaletler, yönetim bulunmaktadır. Mekânın genelinde bir tanımsızlık bulunması nedeniyle ve alanı daha verimli kullanabilmek adına var olan kitaplık üniteleri ile sesli ve sessiz olacak şekilde iki ayrı bölge oluşturulmaya çalışılmıştır. Ana giriş kapısı olarak kullanılan ve paralelindeki diğer sürme kapı ile yeşil alan ve bahçe kullanımı sağlanmaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi’nde kapalı hacme kıyasla oldukça büyük bir bahçe alanı mevcuttur. Bahçeden hemen yan arazide bulunan çocuk parkı ile görsel olarak ilişki kurulmuştur. İç mekânda diğer evlerde olduğu gibi direkt çok amaçlı olarak kullanılan alana girilmektedir. Yönetim birimi, tuvalet gibi hacimler birbirleri ile oldukça yakın ilişkilidir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi Antalya’nın eski yerleşiminde tarihi ve korunan bir yapının yeniden işlevlendirilmesi sonucunda yaşlı ve emekli kesimin kullanımına sunulmuştur. Korunan bir yapı olması dolayısıyla mevcut haliyle iç mekânda yapılan birtakım değişikliklerle tüm mekanlar organize edilmiştir. Yapıda tüm katlarda tuvalet bulunmaktadır ve ana hacimler ile yakın ilişkili olarak kurgulanmıştır. Bahçe ile çok amaçlı olarak kullanılan yapının en büyük hacmi yakın ilişkili olmasına karşın atölyeler ve idari birimler üst kotta ve oldukça fazla sayıda merdiven basamağı kat edilerek ulaşılabilen bir noktadadır. Yaşlı bireyler bir etkinlik veya kurs olmadığı sürece üst katı kullanmayı tercih etmemektedir. Çok amaçlı alan ve bahçe en yoğun kullanımlı mekanlardır.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nin çok amaçlı olarak kullanılan bir hacmi ve bu hacimden bir duvar örülüp ayrılarak oluşturulan el sanatları atölyesi bulunmaktadır. Çok amaçlı alan ile yönetim ve kadın tuvaleti ve mutfak bölümü ilişkisi doğrudan kurulmuştur. Erkek tuvaleti ise bahçe üzerinden kullanılan bir ıslak mekandır. Sanat atölyesi ile bu alanların ilişkisi de bahçe üzerinden sağlanabilmektedir. Özellikle yaşlı bireylerin yoğun olarak kullanıcı oldukları bu mekanlarda ıslak hacimler ile çok amaçlı olarak kullanılan alanların ve vakitlerinin çoğunu geçirdikleri bahçenin yakın ilişkide çözülmesi önem arz etmektedir.

Giriş hacmi

- Falez Yaşlı Evi’ne giriş arazinin yapısından dolayı merdiven ve rampa kurgusuyla birlikte planlanmıştır. Kot farksız bir biçimde kapalı hacme erişim sağlanamamaktadır. Bir hazırlık hacmi olmadan ortak alan olarak kullanılan hacimle karşılaşılmaktadır. Yapıdaki pencerelerin boyutları ve sayısının azlığı nedeniyle aydınlık bir giriş hacmi yoktur.
- Fener Yaşlı Evi’nde bir hacim olarak planlanmış giriş bulunmamaktadır. Saçak altında bulunduğu için kısa bir mesafede olumsuz hava koşullarından korunma sağlanabilmektedir.
- Konuksever Yaşlı Evi girişi tanımlı hale getiren bir ahşap pergola sistemi ve yapının üst örtüsü üzerine konumlandırılmış büyük harflerden oluşan Konuksever

Yaşlı Evi yazısı bulunmaktadır. Böylelikle girişin hemen önünde mekâna girmeden önce olumsuz hava koşullarına karşı korunaklı bir ön hazırlık mekânı yaratılmıştır.

- Giriş olarak nitelendirilen Çiftekuyular Yaşlı Evi yapısına ilk temas edilen nokta pergola sistemin bulunduğu yerdeki kapıdan çok amaçlı salondur. Kapı önünde yaratılan üst örtü sistemi hem girişi vurgulamaktadır hem de olumsuz hava koşulları için bir ara mekân yaratmaktadır. Ayrıca bir giriş hacmi, danışma birimi gibi bölümler bulunmamaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde bir hacim olarak planlanmış giriş bulunmamaktadır. Bir üst örtü ile giriş hacminin önünde yarı açık bir alan yaratılarak korunaklı bir ön giriş alanı yaratılmalıdır. Bu sayede giriş tariflenerek dışarıdan kolaylıkla algılanabilecektir. Aynı zamanda olumsuz hava şartlarından korunulan bir alan yaratılmış olacaktır.

Sirkülasyon

Koridorlar

- Falez Yaşlı Evi'nde koridor niteliğinde herhangi bir yer bulunmamaktadır.
- Fener Yaşlı Evi'nde koridor niteliğinde herhangi bir yer bulunmamaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde sadece servis hacimlerin bulunduğu alanda küçük bir koridor bulunmaktadır. Diğer hacimlerin kapılarının bulunduğu açıklıklı bir koridor olması sebebiyle tutunma barları konumlandırılacak yeterli alan bulunmamaktadır. Engel oluşturabilecek herhangi bir eleman bu alana yerleştirilmemiştir.
- Çiftekuyular Yaşlı Evi'nin yalnızca üst katında atölyeler ve idari birimlerin birbirlerine bağlantısını sağlayan koridorlar bulunmaktadır. Bu alanlarda tuvalet hacimleri de bulunduğu için koridor yüzeylerinde oldukça fazla kapı vardır. Kesintisiz bir duvar yüzeyi bulunmadığı için yüzeylerde tutunma barları konumlandırılmamıştır. Oldukça karanlık ve iyi aydınlatılmaya ihtiyacı olan alanlardır. Koridor boyunca engel oluşturabilecek herhangi bir obje bulunmamaktadır. Zemindeki seramiğin desenli oluşu ve duvar yüzeyinin tek renk oluşu sayesinde zemin ve duvar yüzeyinin (dikey-yatay yüzeylerin) ayırt edilmesi sağlanmaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde koridor niteliğinde herhangi bir yer bulunmamaktadır.

Merdiven ve rampalar

- Falez Yaşlı Evi'nde ana girişteki rampa ve merdiven çevresi yeşil ahşap korkuluklar ile çevrelenerek daha korunaklı hale getirilmiştir. Rampanın duvar kenarında bir tutunma barı kurgulanarak rampa kullanımı daha güvenli hale getirilmelidir. Rampa ve merdiven basamaklarının yüzeyleri pürüzlü beton halinde bırakılarak herhangi bir kaplama yapılmamıştır. Gri rengi dolayısı ile de merdiven ve rampanın nerede başlayıp nerede bittiğini seçmek zordur. Aynı durum manzaraya doğru inen basamaklar için de geçerli olmakla birlikte kenarlarında tutunma barları ya da korkuluk gibi elemanlara yer verilmelidir.
- Fener Yaşlı Evi'nde bahçeye girişte bulunan kaldırım rampası haricinde yapıda herhangi bir merdiven ya da rampa bulunmamaktadır.

- Konuksever Yaşlı Evi’nde herhangi bir merdiven ve rampa oluşumunu gerektirecek kot farkı bulunmamaktadır. Yalnızca kaldırım kotunda yola doğru bir eğim verilerek yapının bahçesine kot farksız geçiş imkânı sunulmuştur.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi’nde rampa bulunmamaktadır. Yapının genelinde kriterlerin aksine basamaklar ve merdivenler ile sirkülasyon sağlanmaktadır. İkinci kata erişebilmek için 10 basamak, bir sahanlık ve tekrar 10 basamak şeklinde bir sirkülasyon bulunmaktadır. Yaşlı evi eski kent merkezinde korunan bir geleneksel yapı olması dolayısıyla yaşlı bireylere uygun hale getirilebilmesi noktasında kısıtlı çözümler uygulanabilmektedir, merdivenler bu nedenle korunmaktadır. Merdiven çıkışında duvar yüzeyinde tutunma barları yerleştirilerek güvenlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak basamakların hem rıht hem yüzeylerinin oldukça karmaşık, ritmik şekilde devam eden seramikler ile kaplanması basamakların seçilebilmesini de zorlaştırmaktadır. Bu seramiklerin sahanlık bölümünden itibaren uygulanmış olması merdivenin algılanmasını tamamen zorlaştırmaktadır. Merdivenleri tehlikeli hale getirmektedir. Aynı zamanda iyi aydınlatılmamış olması da kaza riskini arttıran bir diğer etmendir. Bunun yerine basamakların rahatlıkla seçilebildiği ve kaymaz nitelikte renk-doku ve malzemede kaplamalar tercih edilmelidir. Özellikle merdiven gibi tehlikeli noktalarda kaygan malzeme kullanılmamalı, kullanılıyorsa da kaymayı önleyici bant gibi çözümler üretilmelidir.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nde yalnızca bahçeden erişim sağlanabilen erkek tuvaleti için bir rampa bulunmaktadır. Her iki tarafında da tutunma ve destek elemanları bulunması gerekirken tek taraflı olarak uygulanmıştır. Zemini kilit taşları ile oluşturulmuştur bu nedenle rampanın nerede başladığı kolaylıkla seçilememektedir.

İç mekân

Zeminler ve zemin kaplamaları

- Falez Yaşlı Evi’nde zemin kaplaması olarak tercih edilen parkelerde yürüme esnasında oluşan ses yaşlı bireylerin işitsel konforunu olumsuz yönde etkileyebilir. Sesi sönümleyen zemin kaplamalarının tercih edilmesi daha olumlu olacaktır.
- Fener Yaşlı Evi’nde zeminde parke kaplama tercih edilmiştir. Yürüme esnasında oluşabilecek sesler yaşlı bireylerin işitsel konforunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Zemin görsel olarak herhangi bir karışıklık yaratmayacak şekilde tek bir malzeme ile kaplanmıştır.
- Konuksever Yaşlı Evi iç mekânında tercih edilen seramiğin bu kadar ritmik tekrar eden bir desene sahip olması yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz etkileyebilecek bir etmendir. Onun haricinde mat bir yüzeyi olması nedeniyle yapay aydınlatmalardan kaynaklı yansıma-parlama gibi durumlara neden olmamaktadır. Yaşlı bireylerin en sık görsel temas kurduğu yer zeminlerdir, bu nedenle yaşlı bireylerin görsel ve fiziksel özellikleri gözetilerek malzeme seçiminde bulunulmalıdır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi’nde tüm hacimlerin zemini aynı malzeme ile kaplanmıştır. Ritmik olarak tekrar eden ve yan yana geldiğinde yoğun bir karmaşıklık yaratan seramik malzeme özellikle yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz yönde

etkilemektedir. Mat dokusu ve deseni nedeniyle yapay aydınlatmalardan yansıyan veya parlayan ışık etkisi gözlenmemektedir.

- Soğuksu Yaşlı Evi iç mekânında tüm zeminler açık bir ahşap tonunda parke ile kaplanmıştır. Akustik anlamda sürekli hareket edilen bir ortam olması dolayısıyla işitsel konforu etkileyen bir malzemedir.

Renk

- Falez Yaşlı Evi’nde mekânın genelinde açık mavi duvar yüzeyleri bulunmaktadır. Onun haricinde ahşap mobilyalar bulunmaktadır. Mobilyalarda, öne çıkarılmak istenilen bazı duvar yüzeylerinde canlı-parlak renklerin kullanımıyla mekân yaşlı bireylere huzur veren canlılık duygusu yaratan bir ortama dönüştürülmelidir.
- Fener Yaşlı Evi iç mekânında duvar yüzeylerindeki taşıyıcılar canlı mavi renkte parlak yüzeyli kaplama malzemeleriyle kaplanmıştır. Özellikle tuvaletlerin bulunduğu duvar yüzeyinde de bu kaplamalar devam ettirilerek tuvaletlerin mekân içerisinde kolaylıkla seçilmesi sağlanmıştır. Kitaplık ünitesinde de canlı bir yeşil tonu ve sarı renk kullanılmıştır. Oturma elemanlarında turuncu renk tercih edilmiştir. Mekânda birden çok yerde canlı rengin tercih edilmesinin aksine birbiri ile uyumlu, görsel olarak yaşlı gözleri yormayacak renk kombinasyonların tercih edilmesi oldukça önemlidir.
- Konuksever Yaşlı Evi’nde duvar yüzeylerinde tercih edilen gri renk boya ve tuğla kaplama soğuk bir atmosfer yaratırken seçilen oturma elemanlarının canlı renk ve tonlarda seçilmiştir. Zemindeki kaplamasının deseniyle birleşince görsel olarak karışıklığa neden olmaktadır. Yaşlı bireylerin yoğun olarak kullanacağı bu tarz yapılarda canlı renklerin sakin renklerle ve nötr tonlarla olan uyumundan faydalanmak gerekmektedir. Ayrıca yaşlı bireylerde uyandırdığı psikolojik etkileri dolayısıyla gri renk tercih edilmemesi gereken bir renktir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi’nin iç mekanları tamamıyla koyu renkler ve tonları ile düzenlenmiştir. Özellikle gri rengin baskın olduğu bir renk kullanımı hakimdir. Gri rengin yaşlı bireylerde yarattığı olumsuz psikolojik etkiler nedeniyle canlı ve parlak renklerle birlikte kullanımına dikkat edilmelidir. Bu sayede mekân içerisindeki grinin soğukluğu dengeli hale gelmektedir. Yapının iç mekânında tüm tavan yüzeyleri koyu gri renge boyanarak oldukça yüksek tavan yüksekliği olan ortam karamsar ve basık hale bürünmüştür.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nde kolon ve kirişler ahşap görünümlü koyu renk plakalarla kaplanmıştır. Yaşlı bireylerin koyu değerdeki renklerin koyu tonlarını algılamakta zorlanmaktadır. Aynı zamanda kolonların kaplanmasının iç mekâna veya yaşlıların algısına bir katkısı bulunmamaktadır. Bu kaplamaların haricinde mekânın genelinde açık mavi ve beyaz tonlar hakimdir. Canlı renklerin kullanımı mobilyalardan oturma elemanları üzerinde tercih edilmiştir. Böylelikle oturma elemanlarının mekâna ilk girişte kolaylıkla algılanması sağlanmaktadır.

İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor

- Falez Yaşlı Evi’nin kapalı hacminde pencere açıklıklarının yetersizliği nedeniyle doğal yollarla havalandırma sıklıkla sağlanamamaktadır. Bu nedenle yaşlı bireylerin sağlık açısından tercih etmediği bir iklimlendirme yöntemi olan klimalar ile ısı konfor koşulları sağlanabilmektedir.

- Fener Yaşlı Evi'nde oldukça fazla sayıda pencere bulunmaktadır. Doğal havalandırma sağlanabilmektedir. Yapay havalandırma ise klimalar yardımıyla sağlanmaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde yaşlı bireylerin tercihinin aksine klima ile uyum ısı konfor sağlanmaktadır. Yapının iki cephesi tamamen cam ile kaplı olmasına karşın bu camlar sabit olacak şekilde planlanmıştır. Yalnızca koridor sonundaki cam ve giriş kapısı karşılıklı olarak açılarak doğal yollarla havalandırma sağlanmaktadır.
- Çiftekuyular Yaşlı Evi'ndeki iç mekanlarda merkezi sistem ile uygun ısı konfor sağlanmaktadır. Hava çıkışının sağlandığı noktalarda yer yer oturmalar bulunduğu için oturan yaşlı birey hava akışına maruz kalabilmektedir. Ya hava çıkış noktaları düzenlenmeli ya da hava çıkışına göre oturma düzeni yaratılmalıdır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde doğal yollarla havalandırma mekandaki büyük boyutlu sayıca fazla pencere-kapı açıklıkları ile sürekli olarak sağlanabilmektedir. Yapı bahçe kotunda olduğu için yüksek katlı yapılarıdaki güvenlik sorunu bu yapıda geçerli değildir. Yapay olarak ise iklimlendirme klimalar ile sağlanmaktadır. Yaşlıların hava akışına maruz kalarak kas ağrıları-tutulma gibi sağlık sorunları yaşamalarını önlemek adına klimanın konumu iyi tahlil edilmelidir. Mekânda rastgele bir yere konumlandırılmamalıdır.

Akustik

- Falez Yaşlı Evi cadde paralelinde bulunmasına rağmen çevredeki sık ağaçlar ve yeşil bant ile dış mekân gürültüsü iç mekâna yansımamaktadır. Ancak iç mekânda kullanılan parke zemin nedeniyle yürüme esnasında oluşan sesle yaşlı bireylerin işitsel olarak rahatsız olacağı durumlar oluşabilmektedir.
- Fener Yaşlı Evi iç mekân zemininde tercih edilen parke kaplama dolayısıyla yürüme esnasında oluşabilecek gürültü işitsel konforu olumsuz yönde etkileyecek niteliktedir.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde işitsel anlamda sorun yaratacak yoğun kullanımlı bir cadde üzerinde bulunmamaktadır. Zemin kaplaması olarak parke tercih edilmediği için de zeminden kaynaklı rahatsız edici bir ses oluşumu bulunmamaktadır.
- Çiftekuyular Yaşlı Evi'nde akustik anlamda sorun yaratacak bir zemin kaplaması uygulanmamıştır. İşlek bir sokakta yer alması nedeniyle çevrenin gürültüsüne maruz kalınmaktadır. İç mekâna yapının duvarlarının niteliği dolayısıyla gürültü çok fazla yansımamaktadır. Ancak bahçe için aynı durum geçerli değildir. Yapının bahçe sınırlarına yeşil bir bant oluşturacak nitelikte ağaçlandırma yapılarak ses kirliliğinin kısmen önüne geçilebilir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin çevresinde sık ve gür ağaçlardan oluşan bir yeşil bant bulunmaktadır. Bitki örtüsü sayesinde caddeden gelebilecek olan gürültü bir miktar önlenmektedir. Ancak iç mekânda zeminde tercih edilmiş olan parkelerin ayakkabı ile yürüme esnasında oluşturduğu ses işitsel konforu olumsuz yönde etkilemektedir. Sesi sönümleyen halı veya plastik esaslı malzeme kaplamaları bunun yerine tercih edilebilir.

Aydınlatma ve kontrol düğmeleri

- Falez Yaşlı Evi’nde doğal aydınlatma pencere boyutları ve sayısının azlığı nedeniyle oldukça zayıftır. Yapay aydınlatmalar da konut tipi avizeler ile sağlanmaya çalışıldığı için yeterli yapay aydınlatma koşulları da sağlanamamaktadır.
- Fener Yaşlı Evi’nde gündüz saatlerinde gün ışığından faydalanılabilmektedir. Yetersiz kaldığı durumlarda ise beyaz renkte asma tavan üzerine yerleştirilmiş spot elemanlardan destek alınmaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi’nde duvar yüzeyi boyunca camlar tercih edildiği için gün ışığından optimum düzeyde faydalanılmaktadır. Yapay aydınlatmaların tümü gün ışığı renginde tercih edilmiştir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi’nde iç mekân renk tercihleri, açıklıkların yetersizliği gibi nedenlerle genel olarak soğuk bir atmosfere sahiptir, gün ışığı yoğun bir şekilde iç mekâna erişmemektedir. Pencere yapılarının orijinalinde bulunan giyotin pencerelerdir. Bu nedenle iç mekânın gün ışığından kısıtlı şekilde faydalanılmaktadır. Sarı renkte yapay aydınlatmalar kullanılarak mekanlar aydınlatılmaktadır. Tavan yüksekliği mekânın büyüklüğü nedeniyle serpiştirilmiş aydınlatma elemanları yerine bölgesel ve genel aydınlatmaların belirli bir düzende tavan yüzeyi üzerinde düzenlenmesi yeterli aydınlatma koşullarının sağlanabilmesi adına önemlidir.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nde pencere sayısı ve büyüklüğü yeterli olduğu için gün ışığından yeterli düzeyde faydalanılabilmektedir. Ancak yapay aydınlatmalarda yaşlı bireylerin gün ışığı rengi tercihinin aksine beyaz renkte spot aydınlatmalar tercih edilmiştir.

Yönlendirme levhaları ve bilgilendirmeler

- Falez Yaşlı Evi’nin giriş hacmi kolaylıkla seçilmesine karşın yaşlıların sıklıkla kullandığı tuvalet hacimlerine ana yapıdan bağımsız olmalarına rağmen bir yönlendirme söz konusu değildir.
- Fener Yaşlı Evi’nin bahçe girişi hem güvenlik kulübesinin varlığı ile hem de Fener Yaşlı Evi yazılı tabela ile kolaylıkla görülebilmektedir. Kapalı hacme girişte de evin isminin yazılı olduğu tabela ile yönlendirme söz konusudur. Tuvalet kapıları üzerinde simge ve yazı ile bir yönlendirme sağlanmıştır fakat kâğıt üzerine baskı yerine daha nitelikli bir yönlendirme uygulanabilir. Ya da kapı yüzeyinde birtakım yönlendirmeler ile bilgilendirme sağlanabilir.
- Konuksever Yaşlı Evi iç mekânında herhangi bir yönlendirme levhası bulunmamaktadır. Tuvaletin yerini belirten bir yönlendirme gerekmektedir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi iç mekânında herhangi bir yönlendirme bulunmamaktadır. Yalnızca tuvaletlere dair kapıların yüzeylerinde cinsiyet bilgilendirmesi bulunmaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nin bahçe girişini ve ana girişini belirten zeminde veya yer yer tabelalar ile yönlendirmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Sanat atölyesinin girişini tarifleyen bir yönlendirme bulunmalıdır. Erkek tuvaletinin bahçeden erişilen bir mekân olduğu girişten itibaren görülebilen yönlendirmeler ile sağlanmalıdır. Bu elemanlar planlanırken renklerden ve simge-şekil gibi unsurlardan yararlanmak yaşlı bireylerin kolay algılamasına katkıda bulunacaktır.

İç mekân donatıları

Mobilyalar

- Falez Yaşlı Evi’nde iç mekânda ve dışarıda kullanılan oturma elemanları aynıdır. İç ve dış oturmaların konfor koşulları farklılaştırılmalıdır. Turuncu renkte oturmalar seçilmiş olması bu elemanların seçilebilmesini kolaylaştırmaktadır. Tercih edilen sandalyeler yaşlı bireylerin oturma ve kalkma hareketleri açısından sırtlıklı ve kolçaklı olması dolayısıyla kullanışlıdır, ancak doğal ortama uyum sağlayabilecek renk ve dokuda rahat elemanlar tercih edilebilirdi. Atölye olarak kullanılan alanda duvar yüzeylerin yaşlı bireylerin ulaşamayacağı ve üzerindeki nesnelerin korunmadığı açık raflar planlanmıştır. Hacimdeki mobilyalar nedeniyle oldukça dolu ve hareket kısıtlılığı oluşturan bir alandır.
- Fener Yaşlı Evi iç mekânında tercih edilen oturma elemanları sırtlıklı kolçaklı elemanlardır. Ancak rahat oturmaların deri döşemeli olarak tercih edilmesi hem sıcak günlerde konforsuz olacaktır hem de derinin oturma-pozisyon değişikliği esnasında çıkarttığı ses rahatsızlık verebilmektedir. Mekânın geneline göre koyu renkte tercih edilmesi zıtlık yaratarak algılanmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak yaşlı bireyler genellikle canlı renklerin tonlarını oturma elemanlarında tercih etmektedirler. Ek olarak oturmaların derinliğinden dolayı yaşlı bireylerin rahat bir şekilde oturabilmelerini sağlamak için yastıklarla oturmalar desteklenmiştir. Kitaplık ünitesinde de sarı ve yeşil tonları tercih edilmesiyle birlikte kitapların oluşturduğu karışık görüntü birleşerek algılamada karışıklık yaratacak bir yüzey meydana gelmiştir.
- Konuksever Yaşlı Evi iç mekânında mobilya olarak tanımlanabilecek yalnızca oturma elemanları ve orta sehpa bulunmaktadır. Tüm oturma elemanları oturma ve kalkmayı destekleyecek şekilde sırtlık ve kolçaklı olarak tercih edilmiştir. Oturma elemanlarının baskın renklerde seçilmesi kolay algılanması açısından doğru bir yaklaşımdır. Ancak pembe, sarı ve yeşilin sıcak tonlarının bir arada kullanımı mekânın genelindeki renk kullanımı ile birlikte göz yorucudur. Yumuşak tonlarda tercih edilerek canlılık etkisi hafifletilmelidir.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi’ndeki iç mekânların genelindeki soğukluk mobilyalarda da devam etmektedir. Yaşlıların algılamakta en çok zorlandıkları renk olan siyah renkte metal kolçağı bulunmayan oturma elemanları tercih edilmiştir. Daha rahat ve mutlaka kolçakları bulunan elemanlar tercih edilmelidir. Renk olarak da mekânın geneli ile zıtlık oluşturarak kolay algılanabilmelerine özen gösterilmelidir. Okuma salonunda bulunan kitaplıkların bulundukları duvar yüzeyine sabitlenmeleri önemli bir diğer konudur. Kitapların kayıp düşmesini önlemek adına rafların ön yüzlerinde koruyucu bazı elemanlar düzenlenmelidir.
- Soğuksu Yaşlı Evi’nde çok amaçlı olarak kullanılan hacimdeki oturmalar daha rahat, döşemeli, sırtlık ve kolçaklı elemanlardır. Turuncu, kırmızı ve sarı renkte deri döşeme kaplama yüzeyleri vardır. Canlı renkleri ile kolaylıkla algılanmaktadırlar. Deri kaplamalar yaz aylarında terleten, hareket esnasında ses çıkaran genellikle ofislerde kullanım ve temizleme kolaylığı için tercih edilmektedir. El sanatları atölyesinde tercih edilen oturmalar ise dış mekân oturma elemanlarıdır. Rahat ve uzun süreler geçirilebilecek nitelikte değildirlir. Yaşlı kullanıcıların aktivite süreleri göz önünde bulundurularak daha konforlu donatılar tercih edilmelidir. Aynı zamanda atölye hacminde çok sayıda birbiri ile malzeme-

doku ve renk olarak uymayan kitaplık ve dolaplar bulunmaktadır. Görsel olarak duvar yüzeyinde üzerinde sergilenen elemanların da etkisiyle karmaşıklık yaratmaktadır. Yaşlı bireyler için bu elemanların duvar yüzeyine sabitlenmesi de önem arz eden bir diğer konudur.

Tutunma barları, tırabzan ve korkuluklar

- Falez Yaşlı Evi'nde iç mekâna geçişte merdiven ve rampanın çevrelendiği yeşil ahşap korkuluklar yapının dış cephesiyle kontrast yaratarak algılanabilirliği artırılmıştır. Rampanın duvar kenarında da çıkışı kolaylaştırmak adına bir tutunma barı kurgulanmalıdır. Yaşlı kullanıcıların yoğun olduğu bu tür yapılarda en önemli konu olan tuvaletlerdeki tutunma barları ise bu yapıda uygulanmamıştır.
- Fener Yaşlı Evi iç mekânında tutunma barı korkuluk bulunması gereken tek alan tuvaletlerdir. Tuvaletlerde engelli tuvaleti standartlarını sağlamasa da bir tutunma barı-destek noktası konumlandırılmıştır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde sadece tuvalet içerisinde belirlenen kriterlere ve engelli tuvaleti standartlarına uygun olacak şekilde tutunma barları bulunmaktadır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nde merdiven çıkışında tutunma barı bulunmaktadır. Fakat duvar yüzeyi ile yakın tonlarda olduğu için algılanması zordur. Canlı renklerle daha görünür hale getirilmelidir. Tuvalet hacimlerinde kriterlere uygun olarak tutunma barlarına yer verilmiştir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde sadece erkek tuvaleti girişinde bir rampa bulunmaktadır. Dolayısıyla rampa kenarında korkuluk-tutunma elemanına yer verilmiştir. Canlı ve kolay algılanabilir bir renge boyanarak yaşlı göz tarafından seçilmesi kolaylaştırılmalıdır. Tuvaletlerde her iki kenarda tutunma barları uygulanarak kriterlere uyulmuştur.

Kapı ve pencereler

- Falez Yaşlı Evi'nin ana giriş kapısı saçak ve yapının adının yazılı olduğu tabela ile tanımlı hale getirilmiştir. Pencere yüzeyleri de sarı bir çerçeve içine alınarak dış cepheden kolaylıkla algılatılmaktadır. İç mekânda kapılar beyaz renkte ahşap kapılar olduğu için duvar yüzeylerinin açık mavi tonuyla kontrast yaratmayıp algılanması zor yüzeylerdir. Duvar yüzeyleri ile zıtlık oluşturacak mümkünse parlak ve canlı renklerle belirgin hale getirilmelidir. Pencerelerin yetersizliği ve sayılarının azlığı karanlık bir iç mekâna neden olmaktadır. Pencereler yaşlı bireylerin oturur pozisyonda bile dış mekân ile görsel iletişim kurabilecekleri yüksekliktedir.
- Fener Yaşlı Evi giriş kapısı turuncu bir çerçeve içine alınarak ve duvar yüzeyine Fener Yaşlı Evi tabelası konumlandırılarak duvar yüzeyi üzerinde kapının seçilmesi kolaylaştırılmıştır. Aynı kapı üzerinden hem bahçeye çıkış hem iç mekân giriş sağlanmaktadır. Kapı çift kanatlı olarak düşünülüp bir kanadı giriş diğer kanadı çıkış amaçlı olarak kullanılarak sirkülasyon daha rahat bir şekilde kurgulanabilirdi. Tuvalet kapıları ise bulundukları yüzeyde rahatlıkla seçilebilmektedir. Fakat kapı önlerinde olmaması gereken bir detay olarak eşik bulunmaktadır. Yapının arka bahçesine geçiş için kullanılan sürme kapının kanadı da bir eşik oluşturmaktadır. Duvar yüzeyi ile aynı renkte beyaz kasaya sahip

olduğu için kapı açık sanılarak çarpma riski yüksektir. Farklı bir renkte kurgulanarak görünürlüğü artırılmalıdır. Pencerelerden yükseklik ve genişlikleri sayesinde iç mekânda otururken veya ayakta iken dışarıyla etkileşim sürdürülebilmektedir.

- Konuksever Yaşlı Evi giriş kapısı cephe ile aynı nitelikte olduğu için fark edilebilmesi zordur. Renk veya işaret ile yüzeyle zıtlık yaratılarak görülebilirliği artırılmalıdır. Duvar yüzeyi boyunca camlar tercih edildiği için gün ışığından optimum düzeyde faydalanılmaktadır. Bu sayede dışarıyla etkileşim hem oturur hem ayakta iken görsel iletişim kesintiye uğramamaktadır.
- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nde iç mekâna girilen ilk kapı ve arka cephedeki üst kata giriş kapısı ahşap dokusu ve rengiyle beyaz duvar yüzeyi ile kontrast yaratarak kolaylıkla algılanabilmektedir. Ancak iç mekandaki kapılar bu kapıya kıyasla daha koyu bir ahşap rengidir. Gri duvar yüzeyleri üzerinde kapıların algılanabilirliği zayıftır. Özellikle zemin kattaki pencereler giyotin ve boyut olarak küçüktür. Hem doğal aydınlatmayı kısıtlı hale getirmektedir, hem de yaşlı bireylerin tek başlarına açıp kapamaları zor bir sisteme sahiptir. Üst kattaki pencereler normal şekilde açılan pencerelerdir. Aynı zamanda boyutları da zemin kata kıyasla büyüktür. Doğal aydınlatmaya katkı sağlamaktadır.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nin ana giriş kapısı yapının yerden yüksekliği ve sürme kapı kasası nedeniyle eşik oluşturmaktadır. Eşiksiz çözümler düşme veya takılma riskini önlemektedir. Bu alanda önlem olarak eşiği vurgulayan bir renk uygulanabilir ya da kapının kasası çevresinde zıt renkte bir çerçeve oluşturularak oluşabilecek riskli durumlar önlenabilir. Tuvaletlerin kapılarının kolay algılanabilmesi için kapının bulunduğu duvar yüzeyi mekân içerisinde çarpıcı bir renk ile vurgulanmalıdır. Pencereilerin genişlik ve yükseklikleri sayesinde yaşlı bireyler hem oturur hem ayakta iken rahatlıkla dış mekân ile etkileşim kurabilmektedir.

Islak hacimler

Mutfak bölümü

- Falez Yaşlı Evi'nde yazın dışarıda, kışın ise içeride bir masa üzerinde küçük bir endüstriyel çay makinesi ve karton bardaklar (kimisi kendi bardaklarını getirmekte) yerleştirilip yaşlı bireyler kendi çay servislerini yapmaktadırlar. Masanın toprak yüzeye direkt teması yerine masanın dengede durabilmesi adına rijit bir yüzey ile bir alt zemin oluşturulmalıdır. Böylelikle zeminden kaynaklı bir dengesizlik durumu anında kaza oluşma riski düşürülmelidir.
- Masa yerine Fener Yaşlı Evi'nde bir tezgâh-dolap sistemi konumlandırılarak servis sağlanmaktadır. Dışarıda zeminin engeli oluşu nedeniyle önlem alınarak yalnızca içeriden mutfak bölümü kullanılmaktadır. Aynı zamanda tezgâhın kenarlarda çıkıntı oluşturması herhangi bir sıvının direkt kişinin üzerine dökülmesini önleyecek bir yaklaşımdır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde mutfak pencere açıklığının hemen altına konumlandırılmış bir masa ile mutfak bölümü kullanılmaktadır. Fener Yaşlı Evi'ndeki gibi bir çözüm gerekmektedir. Yaz aylarında sistem bu şekilde iken kış aylarında görevli personel servis sağlamaktadır. Mutfak kapalı bir hacim olarak

planlanmamıştır. Önünde bir servis bankosu oluşturulmuştur. Fakat banko yaşlı bireylerin rahatlıkla uzanıp içeceğini alabilmesi için oldukça yüksektir.

- Çiftekuyular Yaşlı Evi'nde mutfak bölümü Falez Yaşlı Evi'nde olduğu gibi masa üzerinde yerleştirilen makineler ile kullanılmaktadır. Zemin kata giriş kapısı önündeki yarı açık alanda düzgün bir yüzey üzerine yerleştirilmiştir.
- Soğuksu Yaşlı Evi'nde çok amaçlı olarak kullanılan salonda Fener Yaşlı Evi'nde olduğu gibi tezgâh ve dolapları ile bir mutfak bölümü oluşturulmuştur. Tezgâh çevresine bir çerçeve oluşturularak herhangi bir sıcak su dökülmesi anında yanmasına karşı önlem alınmış olacaktır. Masa ile kurulanlardansa tezgâh şeklinde planlanan bu alanlar daha güvenlidir.

Tuvaletler

- Falez Yaşlı Evi'nde zeminde ve duvar yüzeylerinde standart yüzeyi oldukça kaygan ve parlak seramik kaplamalar tercih edilmiştir. Girişte ufak bir kot farkı bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin oturma ve kalkmada zorlanabildikleri düşünüldüğünde klozetin yan taraflarında tutunma barlarına yer verilmemiştir. Ek olarak kış aylarında dış mekanla direkt etkileşimde olduğu için yaşlı bireylerin beklentisini karşılayacak ısı konfor sağlanamamaktadır. Tuvalet kapısı olarak demir bir kapı tercih edilmiştir. Kapı kapatıldığında direkt karanlık bir hacim oluşmaktadır. Düğme ile kontrol edilen yapay aydınlatmalar yerine harekete duyarlı aydınlatma tercih edilerek ortamın karanlık kalmaması sağlanmalıdır.
- Fener Yaşlı Evi'nin tuvalet girişlerinde eşik uygulaması bulunmaktadır, yaşlı bireylerin kullandığı ıslak hacimlerde eşiksiz çözümler üretilmelidir. Zemininde kaygan olmayan bir seramik malzeme tercih edilerek klozet yanında tutunma barı konumlandırılmış olup genel anlamda standart ölçülere uyulmuştur. Fakat tuvaletler direkt olarak çok amaçlı salon hacmine açılmaktadır. Bir bölücü yardımıyla ana hacimle kısmen ilişki kurması sağlanmalıdır.
- Konuksever Yaşlı Evi'nde hem personel hem yaşlı evi sakinlerinin kullandığı tek bir tuvalet bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin fizyolojik durumları dolayısıyla acil ve sık tuvalet ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu nedenle birden fazla olması önemlidir. Engelli standartlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Tutunma barlarına yer verilerek evrensel ilkelere uygun vitrifiye ürünleri tercih edilmiştir. Tuvalet girişinde eşik bulunmamaktadır. Fakat mekânın genelinde kullanılan desenli seramik kaplama burada da kullanılmıştır. Duvar yüzeyinde belirli bir seviyeye kadar seramik kaplanıp, gri duvar boyası devam ettirilmiştir. Görsel karışıklık bu alanda da devam etmektedir.
- Çiftekuyular Yaşlı Evi'nde normal ve engelli tuvaletleri ayrı olarak planlanmıştır. Fakat hem normal hem engelli yaşlılar için düzenlenen tuvalet hacimlerinde evrensel ölçütlere ve kriterlere uygun uygulamalar yapılmalıdır. Her ikisinde de tutunma barlarına yer verilmelidir. Engelli tuvaleti olarak düzenlenen ıslak hacimde tek taraflı değil çift taraflı tutunma barlarına yer verilmelidir. Yine engelli tuvaletinde batarya ve vitrifiye elemanlarının tercihi ile aynanın hafif bir eğim ile montajının yapılması kriterlere uygundur. Her iki ıslak hacimde de ama özellikle engelli tuvaleti zemininde seramik malzeme yerine kaymaz nitelikte ve sağlık yapılarında da tercih edilen vinil kaplamaların uygulanması kaza riski ihtimalini en aza indirmek bakımından önem arz etmektedir.

- Soğuksu Yaşlı Evi’ndeki tuvaletlerde kaygan yüzeyli parlak seramik malzemeler kullanılmıştır. Zeminde ıslak mekanlarda kaymaz nitelikte malzemeler tercih edilmelidir. Yüzeylerin parlak olması aydınlatma ile birlikte parlamaya neden olmaktadır. Klozetin bulunduğu duvar yüzeyinde aynı malzemenin başka bir rengi kullanılarak zıtlık yaratılmıştır. Bu da kolay algılamaya katkı sağlamaktadır. Her iki kenarda tutunma barları uygulanarak kriterlere uyulmuştur. Düşme ile kontrol edilen aydınlatmalardan hareketle duyarlı aydınlatmaların tercih edilmesi yaşlı bireyler için kullanıma daha uygundur.

Dış mekân ve dış mekâna erişim

- Falez Yaşlı Evi’nde dış mekân ile iç mekanlar arasında kot farksız bir geçiş bulunmamaktadır. Yaşlı evinin bulunduğu arazinin topografyası nedeniyle dış mekânda da yer yer kot farklılıkları ve bu nedenle de merdiven basamaklarıyla kurulan yürüme güzergahları devam etmektedir. Basamakların gri renkte standart basamak genişliklerinde planlanmamış olması nedeniyle renkler ile basamak başlangıç ve bitiş noktalarının belirtilmesi önem arz etmektedir. Aynı zamanda basamakların iki yanında da korkuluklar ya da tutunma barlarına da yer verilmelidir. Bahçede tüm noktalardan manzara ile oldukça güçlü bir etkileşim sağlanabilmektedir. Bahçede çeşitli ağaçların gölgelerinden ve dış mekân şemsiyelerinden yararlanılarak güneşe maruz kalma durumu kontrol edilebilmektedir. Buna ek olarak bir peyzaj tasarımı da bahçede mevcuttur. Mevsim çiçeklerini yaşlı evi sakinleri dikerek fiziksel aktivitelerine katkıda bulunmaktadır. Bahçe sınırları ahşap yeşil korkuluklar ile belirlenmiştir. Korkulukların yeşil renkte tercih edilmiş olması doğal ortam içerisinde görünürlüğünü zorlaştırmaktadır.
- Fener Yaşlı Evi’nde diğer evlerde de olduğu gibi mevsime ait çeşitli bitkilerle belirli dönemlerde yaşlı evi sakinleri tarafından dikim işleri yapılmaktadır. Yaşlı bireylerin toprak ile çalışması teşvik edilerek fiziksel aktivitelerine katkı sağlanmaktadır. Yürüme yolları için seçilen kilit taşları zaman içerisinde toprağın oturması, ağaçların köklerinin baskı yapması gibi nedenlerle engebeli hale gelerek düşme/kaza riskini arttırmaktadır. Dış mekân için seçilen plastik oturmalar yerine dış mekanla ve doğa ile daha uyumlu atmosfere uygun sabit oturma elemanları da düşünülebilir. Yaşlı bireyler daha çok manzara tarafında değil cadde tarafındaki bahçe kısmında vakit geçirmektedir, çünkü yapının konumu dolayısıyla manzara tarafı güney cephede bulunmaktadır ve gün boyu güneşe maruz kalmaktadır.
- Konuksever Yaşlı Evi’nde sokak üzerindeki kaldırımlarda kullanılan kilit taşları yaşlı evi bahçesinde yürüyüş yollarını oluşturmaktadır. Henüz yeni bir yapı olduğu için yüzey düzgündür, ancak zamanla engebeler oluşacaktır. Bu anlamda daha uzun ömürlü olacak malzemeler ile dış mekân yürüyüş yolları planlanmalıdır. Bahçede diğer yaşlı evlerinde olduğu gibi plastik kolçaklı ve sırtlıklı kolaylıkla seçilebilen turuncu ve yeşil renkte oturma elemanları ve rattan masalar tercih edilmiştir. Bahçe etrafında sınırlayıcı olarak düz demir çubuklardan oluşan yeşil renkte bahçe duvarı teli tercih edilmiştir. Böylelikle yaşlıların çevre ile olan ilişkisi kesintiye uğramadan devam etmektedir. Yaşlı bireyler yolu, yoldan geçen yayaları, parkta oynayan çocukları seyredebilmektedir. Yapının hemen önünde yaratılan yarı açık alan ile bahçede yaratılan peyzaj düzenlemeleri ile oluşturulan oturma alanlarıyla dış mekâna erişim desteklenmektedir.

- Çiftkuyular Yaşlı Evi'nde bahçe kapısı ve yol arasında kot farkı bulunmamasına rağmen neredeyse bahçenin tüm noktalarında kot farklılıkları bulunmaktadır. Bu kadar fazla sayıda kot farkı yaşlı bireyler için tehlike arz etmektedir. Yapının çevreyle etkileşiminin sınırlandırılmaya ihtiyaçı vardır. Daha fazla ağaç dikilerek doğal gölgelik alanlar yaratılmalıdır. Bahçede tercih edilen oturma elemanları diğeryaşlı evlerindeki plastik kolçaklı sırtlıklı sandalyelerdendir. Ahşap pergola sistem ile yarı açık, gölgelik bir alan yaratılmıştır. Ancak yaşlılar buradan daha çok çimlerin üzerinde oturmayı tercih etmektedir. Üst örtünün delikli yapısından dolayı güneşin kırılarak zeminde yarattığı gölge düzeni yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz etkilemektedir.
- Soğuksu Yaşlı Evi oldukça dışa dönük bir sosyalleşme merkezidir. Dış mekân kapalı hacimden daha büyük bir alana sahiptir. Herhangi bir düzeni ve planlaması olmayan bir dış mekân yerleşimi söz konusudur. Çeşitli düzenlemelerle yaratılan ilgi çekici, dışarıda olmaya teşvik eden alanlar yaratılması yaşlı evi sakinlerinin dış mekâna erişim isteğini arttıracak unsurlardır. Bu konuda ekim-dikim ve oturma için düzenlenmiş alanlar yaratılarak yaşlı bireyler teşvik edilmelidir. Dış mekânın sınırlarını belirlemek adına sınırlarda tel çitler konumlandırılmıştır. Fakat zamanla bitki örtüsüyle birlikte çitler tamamen kapanmıştır. Bu nedenle yaşlı bireylerin çevre ile etkileşimi oldukça kısıtlı hale gelmiştir. Yaşlı bireyler çevreyle görsel olarak da olsa iletişim kurmayı tercih etmektedirler, eğer bir sınır oluşturulacaksa görsel teması etkilemeyecek nitelikte kurgulanması gerekmektedir.

Çizelge 5.2. Yaşlı Evlerinin yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini sağlama durumları

														FALEZ	FENER	KONUK SEVER	ÇİFTEKU YULAR	SOĞUKSU											
YAŞLI GÜNDÜZ SOSYALLEŞME MEKANLARI TASARIM KRİTERLERİ														Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor	Sağlıyor	Az Sağlıyor	Sağlamıyor				
Yapıya Erişilebilirlik																✓			✓			✓			✓				
Mekân Organizasyonu ve Yerleşim																✓		✓		✓				✓			✓		
Giriş Hacmi															✓		✓				✓			✓			✓		
Sirkülasyon	Koridorlar														X		X		X				✓		X				
	Merdiven ve Rampalar														✓		X		X				✓		X				
İç Mekân	Zeminler ve Zemin Kaplamaları														✓			✓				✓			✓			✓	
	Renk													✓			✓			✓				✓		✓			
	İç Mekân Hava Kalitesi ve Isıl Konfor														✓			✓			✓			✓			✓		
	Akustik														✓				✓			✓			✓			✓	
	Aydınlatma ve Kontrol Düğmeleri															✓			✓				✓			✓			
	Yönlendirme Levhaları ve Bilgilendirmeler															✓			✓			✓			✓			✓	
İç Mekân Donatıları	Mobilyalar													✓				✓		✓				✓			✓		
	Tutunma Barları, Tırabzan ve Korkuluklar															✓			✓			✓			✓			✓	
	Kapı ve Pencereleler															✓		✓			✓			✓			✓		
Islak Hacimler	Mutfak Bölümü													✓				✓			✓			✓			✓		
	Tuvaletler															✓		✓		✓			✓			✓			
Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim														✓				✓		✓				✓			✓		

5.3. Yaşlı Kreşinin Yaşlı Gündüz Sosyalleşme Mekânları Tasarım Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi

Konyaaltı Yaşlı Kreşi ile birlikte değerlendirilecek nitelikte bir yapı bulunmamaktadır. Bu nedenle kendi içerisinde kriterleri sağlama durumu değerlendirilmiştir.

Yapıya Erişilebilirlik

- Yapıya yol üzerinden hafif bir eğim ile planlanmış rampa ile erişilebilmektedir. Yapının cephesinde büyük punto ve mavi renk ile yapının adı yazılarak fark edilebilirliği arttırılmıştır. Aynı zamanda Yaşlı Kreşi yazısının mavi rengi ile cephe kaplaması da zıtlık yaratarak bu duruma katkı sağlamaktadır. Yapının cephe düzenlemesinin çevresindeki yapılardan oldukça farklı olması da kolaylıkla seçilebilmesini sağlamaktadır. Çevresindeki yüksek ağaçların içerisinde de cephe kaplamasındaki açık renkli seramikler kontrast yakalamaktadır.

Mekân Organizasyonu ve yerleşim

- Yapının katlar arası ve mekanlar arası ilişkileri öncelik durumuna göre planlanmıştır. Giriş hacmi ile kafeterya iç içe mekanlardır. İlk ve ikinci katlarda yoğun olarak kullanılan atölyelere yer verilerek yapının son katında dinlenme odaları ile sağlık birimleri doğru bir yaklaşım olarak yakın ilişkide kurgulanmıştır. Yapının sınırları içerisinde kullanılabilecek bir yeşil alan bulunmamaktadır. Avlu olarak nitelendirilen alan da işlevsiz bir hacimdir. Yapının, yapının kullanıcıları olan yaşlı bireylerin doğa ile iç içe açık- yarı açık alanlara ihtiyacı bulunmaktadır.

Giriş Hacmi

- Hem yüksek camlar sayesinde hem de giriş hacminde yaratılan galeri boşluğuyla iç mekâna gündüz saatlerinde gün ışığı en yüksek seviyede alınmaktadır. Bu alandaki yapay aydınlatma elemanları yaşlı bireylerin sarı renk tercihinin aksine beyaz ışıklı aydınlatmalardır. Formu ve zemin kaplamasının parlak yüzeyi nedeniyle yansıma oluşturmaktadır. Bu durum yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz yönde etkileyecek bir durumdur.
- Yapının diğer tüm mekanlarında olduğu gibi giriş hacminde de ısı konfor merkezi sistem ile sağlanarak yaşlı bireylerin direkt olarak hava akışına maruz kalmasının önüne geçilmiştir.
- Malzemenin kendisi parlak yüzeyli olmasından dolayı yansıtıcı bir özelliğe sahiptir, bu nedenle aydınlatma elemanlarının dairesel formunun yansıması zemin üzerinde de görülebilmektedir. Bu durum yaşlı bireylerin görsel konforunu kamaşmadan dolayı olumsuz yönde etkileyebilecek bir durumdur. Ek olarak aynı malzemenin birbirine zıt renklerinin tercih edilmiş olması da yaşlı bireylerin gözünde basılmaması gereken bir yüzey veya boşluk algısı yaratabilmektedir. Zıt renk kullanımı nesneleri ve seviyeleri algılatma ihtiyacı istenebilecek merdiven-basamak gibi yerlerde tercih edilmelidir. Yahut yatay yüzey ve dikey yüzeylerin ayrımını yaşlı gözlerin daha kolay yapabilmesini sağlamak adına da uygulanabilecek bir tasarım yöntemidir.
- Özellikle asansörün bulunduğu kısmı vurgulamak amacıyla asansör kapısının çevresinde seramik kaplanarak bir çerçeve oluşturulmuştur ve bu sayede

asansörün fark edilebilirliği arttırılmıştır. Bu tür yapılarda fiziksel olarak bir engeli bulunmayan yaşlıların merdiveni kullanmalarını teşvik etmek adına merdiven gizlenmeyerek hatta canlı bir renk ile vurgulanmalıdır.

- Giriş hacminde bulunan mobilyalardaki renk seçimleri doğaya yakın yeşil ve tonlarından tercih edilmiştir. Fakat özellikle hacmin tam ortasında bulunan oturma elemanı yaşlı bireyler için uygun değildir. Yaşlı bireylerin sağlıklı kullanımı için sırtlık ve kolçak bir oturma elemanında aranan en önemli özelliktir. Bu oturma elemanında kolçak bulunmamakla birlikte sırtlık kısmı da formdan kaynaklı olarak oturma elemanının bazı kısımlarında bulunmaktadır. Bir oturma elemanında özellikle tutunarak kalkma ve oturmayı gerçekleştirebilmek adına kolçak yaşlılar için önemli bir detaydır. Oturma elemanının ağır olması olumlu bir yanıdır, oturma veya kalkma anında mobilyanın hareket etmesiyle yaşlıların denge kaybı yaşamasını önlemektedir. Bu oturma haricinde avluya bakan cephede ikili gruplar halinde tekli oturmalarda bulunmaktadır. Hem oturma elemanlarının hem de sehpa ayaklarının ortadan olacak şekilde seçilmesi yaşlıların ayaklara takılıp düşmelerinin veya sendelemelerinin önüne geçecektir. Sehpalar standart yüksekliklerde tercih edilmiştir. Yaşlıların fazla eğilmelerine gerek kalmadan ellerindeki bir bardağı, telefonu veya herhangi bir nesneye bırakabilmeleri için standarttan biraz daha yüksek olarak üretilmiş olanları seçilebilirdi.
- Giriş hacminde yakın ilişkili olarak giysi dolaplarının bulunduğu kapalı mekânda Duvar, tavan yüzeyleri, iklimlendirme biçimi, kapı ve pencereler gibi unsurlar yapının geri kalanındaki atölyeler ile aynı niteliktedir. Oturma elemanı canlı mavi renkte tercih edilmiştir fakat depolamalar zemin ile neredeyse aynı tonlarda ahşap kaplamalı yüzeylere sahiptir. Oturma elemanı ile ayakkabılık ve dolapların ilişkisi oldukça zayıftır. Alt sırada yer alan dolaplara var olan eşyalarını koyabilmek için yaşlı kreşi sakinlerinin eğilmesi ya da oturma elemanına oturarak bu işlemi gerçekleştirmesi gerekmektedir. Üst dolaplara yaşlıların erişimi nispeten daha rahattır. Tek sıra halinde ve doğru ölçülerde planlanmış bir dolap sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Ayakkabılık olarak kullanılan depolama elemanının kullanımının eğilerek sağlandığı fark edildiği için bir çözüm olarak altına bir sehpa yerleştirilmiştir. Böylelikle elemanın yerden yükseltilmesi ve yaşlıların eğilmeden depolamayı kullanması sağlanmıştır. Doğru ölçülerde üretilmiş yaşlıların hareket kısıtlılığını zorlamayacak bir ayakkabı depolaması çözümü gereklidir.

Sirkülasyon

Koridorlar

- Yapının tüm koridorlarında parlak dokulu seramik kaplamalar uygulanmıştır. Koridorlarda yapay aydınlatma olarak tercih edilen beyaz renkteki led panel aydınlatmalarla zeminde parlama-yansıma durumu meydana gelmektedir. Yer yer açıklıklar bırakılarak koridorların gün ışığı ile aydınlanması sağlanmıştır. Ancak yapay aydınlatmalardan destek alınarak yaşlı bireyler için yeterli aydınlığa ulaşılmaktadır. Koridor boyunca engel oluşturabilecek herhangi bir mobilya, çöp kovası gibi elemanlar konumlandırılmamıştır. Yaşlı kullanıcılar için tasarlanmış bu tür bir yapının koridorlarında tutunma barlarına yer verilmesi gerekmektedir. Koridorlarda yatay ve dikey yüzeylerin kolay algılanabilmesi önem arz eden bir

diğer konudur. Duvar yüzeyleri ve zemin kaplama malzemesinin renkleri farklılaştırılarak yüzey farklılıklarının algılatılması sağlanmalıdır.

Asansör

- Girişten itibaren rahatlıkla görülebilecek bir noktada konumlandırılmıştır. Algılanmasını kolaylaştırmak adına asansörün bulunduğu duvar yüzeyine zıt renkte mermer görünümlü seramikler kaplanarak asansör bir çerçeve içerisine alınmıştır. Asansöre binmeden sol duvarda konumlandırılan yönlendirme bilgilendirme asansör içinde de devam ettirilmelidir. Yaşlı bireylerin sıklıkla bir şeyleri unuttuğu, hafızalarının eskisi kadar güçlü olmadığı düşünüldüğünde aynı yönlendirmenin asansör iç mekânında da devam ettirilmesi kullanıcının gereksinimlerini göz önünde bulunduran doğru bir yaklaşım olmaktadır.
- Asansörün iç mekanındaki mat yüzeylerin kapladıkları alanlar parlak olanlara kıyasla daha fazla olduğu için asansörün tavan yüzeyinde yer alan beyaz spot yapay aydınlatmalar çok fazla yansıma ve parlama etkisi yaratmamaktadır. Bu durumda yaşlı kullanıcıların görsel konforu gözetilmiştir.
- Asansörün zemininde tercih edilen vinil zemin kaplaması hem kaymaz niteliktedir, temizliği kolaydır aynı zamanda aydınlatmaların zeminde parlama, yansıma gibi bir durum yaratması söz konusu değildir.
- Yaşlı kullanıcı özelinde tasarlanmış bir yapının asansöründe bulunması gereken en temel şey tutunma barlarıdır. Asansörün kullanılan tüm yüzeylerinde de bu elemanlara yer verilmiştir. Bu elemanların görülebilirliğini arttırmak adına metal yüzey yerine canlı, parlak renklerde boyanmış veya kendisi renkli bir malzeme tercih edilebilirdi.
- Asansör kapısı tekerlekli sandalye vb. yürüme aparatlarının kolaylıkla sığabileceği genişliktedir.
- Asansör içerisinde katlara erişimi sağlayan tuşlar hem rakamla hem de görme sorunu olan yaşlıların asansörü kullanabilmesi için Braille alfabesi ile hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak sesli, resimli ve normal yazı ile de bu panelin desteklenmesi çok yönlü kullanımına katkı sağlayacaktır. Ek olarak tuşların bulunduğu panel de asansör iç mekanının tamamında kullanılan mat metal yüzeydendir. Harflerin ve tuşların daha kolay seçilebilmesi için sadece bu panelin rengi veya malzemesi farklı nitelikte veya kontrast renkte uygulanabilirdi.

Merdiven ve rampalar

- Yapının sadece ana giriş kapısına otopark alanından ulaşılan bir rampası bulunmaktadır. Bu rampa da kriterlere uygun olarak her iki yanında korkuluğu ve rampa başlangıç-bitiş noktaları vurgulanarak uygulanmamıştır.
- Yapının yangın ve normal kullanım merdivenleri ayrı olarak planlanmalıdır. Fiziksel olarak bir sorunu olmayan yaşlı bireylerin merdiven çıkmasını teşvik etmek adına merdivenlerin görünür olması gerekmektedir. Doğru tasarlanmış ve uygulanmış merdivenlerin yaşlı bireyler tarafından kullanılmasını sağlamak fiziksel aktiviteyi desteklemektedir. Merdivenlerde tutunma barları bulunmaktadır, basamaklarda kaymayı önleyecek bantlar yer almaktadır. Buna ilave olarak merdivenlerde ilk basamağın başladığı ve son basamağın bulunduğu noktanın renkle de belirtilmesi güvenliği arttıracak bir etmendir.

İç Mekân

Yönlendirme ve bilgilendirme

- Bu tür çok katlı ve çok fonksiyonlu bir yapıda kapılarda, kapı çerçevelerinde, kapı yanı isimliklerinde, mekanların içine devam eden vurgulu, zemine zıt renklerde şeritler ile yaşlıların rotasını belirleyebilmesine destek olunmalıdır.
- Bilişsel ve duyuşsal fonksiyonları zayıflamış yaşlı bireylerin kullandığı mekanlarda bu tür yönlendirmelerin renk ile birlikte basit anlatımlı şekiller veya simgeler ile de desteklenmesi ve büyük, okunaklı harfler ile oluşturulması beklenmektedir. Özellikle renk kullanımı yaşlıların yön tayini sağlamasında sağlamaktadır. Aynı zamanda yazıya kıyasla sembolik işaretlerin de daha kolay algılandığı bilinmektedir. Burada da olduğu gibi beyaz renk bir duvar üzerine farklı renkler ile gösterilen aynı zamanda şekiller ile de desteklenen yönlendirmeler yaşlı birey için algılamayı kolay hale getirecektir. Aynı zamanda yön bulma ve yönlendirme için en fazla potansiyelin yer işaretleri olduğu düşünülmektedir çünkü bir mekânda ilk etkileşim kurduğumuz yapısal eleman döşeme yüzeyidir.

Kafeterya

- Kafeteryadaki boydan boya cam yüzeyler yaşlı bireylerin otururken bile manzara ile etkileşim halinde olmasını sağlamaktadır.
- Servis amaçlı olarak planlanan banko yaşlı bireylerin rahatlıkla uzanıp alabilecekleri bir yükseklikte üretilmemiştir. Standart ölçülere uyulmuştur.
- Zeminde uygulanan iki zıt renkteki seramiklerin yaşlı gözler tarafından basılmaması gereken bir yüzey, çukur veya basamak olarak algılanmaktadır. Tek renk yüzeyler veya birbiri ile renk anlamında zıtlık yaratmayan malzemeler seçilerek uygulanmalıdır.
- Masaların ayak kısımlarının ortada ve tek bir eleman olarak yer alması tekerlekli sandalye kullanan bir bireyin yaklaşımı için doğru bir tercihtir. Sırtlıklı fakat kolçaksız olarak seçilen oturma elemanları bulunmaktadır. Kolçak bir yaşlı bireyin ayağa kalkarken destek aldığı bir eleman olduğu için bu tür yapılarda tercih edilmelidir. Özellikle mekânda canlı ve göze çarpan renklerde oturma elemanları seçilmesi yaşlı bireylerin bu elemanları daha kolay algılamasını sağlayacaktır.
- Aynı zamanda mekânın geneli renklerin soğuk ve pastel tonlarından oluştuğu için sandalyelerde sarı, turuncu ve yeşil gibi canlı renkler tercih edilmiş olması yaşlı bireylerin görsel konforuna da katkıda bulunmaktadır.

Televizyon Odası

- Zemininde ahşap parke kaplaması bulunmaktadır. Çoğunlukla televizyon izleyerek dinlenme amaçlı olarak kullanılan bu alanda malzemeden kaynaklı yürüme esnasında oluşabilecek ses-gürültü işitsel konforu etkilemektedir.
- Mekânın geneli açık renk ve tonlardan oluşurken özellikle oturma elemanlarında pembe, turuncu, mavi gibi canlı renklerin yumuşak tonları seçilerek, mekâna ilk girişte algı oturma elemanlarına yönlendirilmiştir. Televizyon ve karşısında

bulunan oturma elemanı arasındaki mesafe yaşlı bireylerin rahatlıkla ekranı görebileceği şekilde düzenlenmiştir.

- Yapının genelinde olduğu gibi bu alanda da merkezi sistem ile ısı konfor şartları sağlanmaktadır. Oturma alanlarının konumlandırılmasında hava akışının sağlandığı noktalara göre hareket edilmiştir. Hava akışı ile yaşlıların direkt teması önlenmiştir.
- Zeminde parke kaplama tercih edilmiş olması işitsel konforu olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı zamanda mekânın galeri boşluğuna bakan balkon-teraz kısmı akustik anlamda sorun yaratmaktadır. Televizyon sesleri giriş hacmine kadar iletilmektedir.
- Yüksek ve geniş pencereleri ile aynı zamanda galeri boşluğuna bakan açıklığı ile gün ışığı alabilen bir mekandır. Ancak galeri boşluğuna bakan büyük açıklık nedeniyle akustik anlamda gerekli konfor şartları sağlanamamaktadır. Beyaz renkte yapay aydınlatmalar bulunmaktadır fakat gün ışığı sayesinde çoğunlukla kullanılmamaktadır.
- Giriş kapısı yanındaki duvar yüzeyinde yazı ile çözülmüş yönlendirme-bilgilendirme elemanı şekil-renk-simge gibi unsurlarla desteklenerek tüm yapının yönlendirmesi bu doğrultuda planlanmalıdır.

Dinlenme odaları

- Dinlenme odaları içerisinde seçilen yatakların yüksekliği ne çok alçak ne çok yüksek olmayacak şekilde tercih edilmiştir. Yatakların ve komodinleri strüktür kısmı koyu ceviz rengine ahşap kaplamalı bir malzemedir. Yaşlı gözler renklerin koyu tonlarını algılamakta zorlanmaktadır. Tekli oturma elemanı için daha canlı bir renk seçilerek algılamaya birliği artırılmalıdır. Aynı zamanda odanın genelinde tedavi edici, huzur veren genellikle sağlık yapılarında da tercih edilen mavi-yeşil ve tonlarının nötr tonlar ile birlikte uyumlu ve dengeli kullanımıyla dinlenmeyi sağlamak gerekmektedir.
- Islak hacme giriş eşiksiz bir şekilde çözülmüştür. Fakat duş kısmında duş kabinin oluşturduğu yükseklik bu tür yapılarda çözülmesi ve bulunmaması gereken bir detaydır. Aynı zamanda duş içerisinde bir tutunma barı ve oturma elemanı da bulunmalıdır. Tuvalet kenarlarında tutunma barları, lavaboların altında tekerlekli sandalye için gerekli boşluğun bırakılmış olması doğru çözümlerdir. Bu alanlara acil durumlarda kullanılması adına acil çağrı butonları yerleştirilerek, bir sorun yaşayan yaşlı bireye en hızlı şekilde ulaşılması mümkün hale gelmektedir.
- Oda içerisindeki pencere boyutları sayesinde hem otururken hem uzanırken dış mekân ile görsel etkileşim devam ettirilebilmektedir. Gün ışığından oldukça fazla faydalanılabilmektedir. Yaşlı bireylerin gün ışığı rengi tercihinin aksine beyaz renkte yapay aydınlatmalar tercih edilmiştir. Kapılar için tercih edilen ahşap kaplama malzemesi duvar yüzeyi ile zıtlık yaratarak kapı kolaylıkla algılanabilmektedir.
- Zemindeki parke uygulaması akustik konforu olumsuz yönde etkileyecek bir malzemedir.

Spor Salonu

- Toprak altı kotta yer aldığı için yeterli gün ışığı bu şekilde sağlanamamaktadır. Gün içerisinde bile beyaz renkte yapay aydınlatmalar ile aydınlatma ihtiyacı karşılanmaktadır. Gün ışığı almayan mekanlar yaşlı bireylerde olumsuz psikolojik ve fiziksel etkiler yaratarak zaman algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu etkiler nedeniyle yaşlı bireyler gün ışığından mahrum kalınan mekanları tercih etmek istememektedirler.
- Eğer bu mekân bir manzaraya bakacak şekilde konumlandırılmış olsaydı yaşlı bireylerin dışarı ile görsel etkileşim halinde spor yapmaları sağlanabilirdi. Aynı zamanda yaşlılarda gün ışığı görme eylemi senkronize olmayı sağlayarak zaman dilimlerini anlamaya yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla yaşlıların kullandığı mekanlarda gün ışığının varlığı önem kazanmaktadır.
- Zeminde parke tercih edilmiştir. Spor hareketleri ve egzersizler esnasında hem ses emici özelliği olan hem de olası düşmelerde daha hafif yaralanmayı sağlayan kauçuk zemin kaplaması parkeye kıyasla doğru bir tercihtir.
- Zeminde parke ile duvar yüzeyi zıtlık oluşturmaktadır. Böylelikle yatay ve dikey yüzeyler yaşlı bireyler tarafından kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Tüm spor salonlarında olduğu gibi yapılan hareketlerin kontrolü ve psikolojik etkileri nedeniyle bir yüzey ayna ile kaplanmıştır. Fakat bu yüzeyle temas kuran yaşlı bireylerin yansıma ve parlama nedeniyle hem görsel hem de psikolojik konforları olumsuz yönde etkilenecektir.
- Merkezi sistem ile iklimlendirilen bu salonda spor ekipmanlarının yerleşimi ve düzeni de yaşlı bireyin herhangi bir aleti kullandığı sırada direkt hava akışı ile teması olmayacak biçimde kurgulanmıştır.
- Kapı geçişi eşiksiz olarak uygulanmıştır. Pencerelerde sürme sistemler tercih edilmiştir. Sürme sistemler yaşlı bireyler için kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Ancak yapı toprak altı kotlarda yer alması sebebiyle hem doğal aydınlatma hem doğal yollarla havalandırma koşullarından yararlanılamamaktadır.

Sanat Atölyesi

- Atölyede kullanılan masaların ayak kısımları yüzeyden daha içeride olacak şekilde monte edilmesiyle yaşlı bireylerin masaya yaklaştıklarında ayaklara çarpma, takılma gibi sorunların oluşmasının önüne geçmektedir. Turuncu, sarı, yeşil ve mavinin sıcak tonlarından tercih edilen kumaş kaplamalar sayesinde oturma elemanlarının mekân içerisinde algılanması kolaylaştırılmıştır. Mekânda üst üste istiflenebilen bir başka oturma elemanı bulunmaktadır. Sırtlık kısmı olmasına karşın kolçak kısımları bulunmayan bu elemanlar yaşlı bireylerin oturma ve kalkma eylemini gerçekleştirirken zorlanmalarına neden olmaktadır. Bu elemanın sırtlık kısmında bulunan delikler ve kolçağının olmaması yaşlı bireylerin oturma esnasında fiziksel konforunu olumsuz etkileyecek niteliktedir. Aynı zamanda sırtlık kısmının kaplama rengi ile duvar yüzeyinde kullanılan duvar boyası renginin birbirine yakın tonlarda olması oturma elemanının mekân içerisinde görünebilirliğini kısıtlamaktadır. Duvar yüzeyi ile kontrast oluşturacak nitelikte ahşap kaplamalı bir yüzeye sahip olan depolama-sergileme ünitelerinin bir kısmında cam kapaklar kullanılmıştır. Cam yüzeylerin açılma mekanizması yaşlı bireylerin kolaylıkla kullanabileceği bas-çek yöntemiyle çalışmaktadır.

Diğer bir donatı olan yazı tahtasının yüzeyinin beyaz olması duvar yüzeyinde algılanmayı zorlaştırmaktadır. Daha kolay algılanabilmesi için zıt ve canlı bir renk ile tahta için bir çerçeve oluşturulabilir ya da sadece tahtanın bulunduğu duvar yüzeyi zıt bir renkte duvar boyası ile boyanabilir.

- Mekânda bulunan aydınlatma düğmeleri ve prizler ile klima kontrol paneli yaşlı bireyler için uygun yüksekliklerde konumlandırılmamıştır. Gündüz vakitlerinde mekandaki camların büyüklüğü ve sayısı dolayısıyla içeriye yeterli gün ışığı alınabildiği için yapay aydınlatmalar yalnızca kapalı, yağışlı havalarda kullanılmaktadır.
- Pencerelerin yükseklik ve genişlikleri standartlardan daha fazla olduğu için bir etkinlik esnasında dışarıyla ile görsel bağlantı kurulabilmektedir. Atölyeye giriş sağlanan kapının duvar yüzeyi ile kontrast yaratması algılamayı kolaylaştırmaktadır. Takılma ve düşmeleri önlemek adına eşiksiz olarak uygulanmıştır.
- Zemin kaplamasında parke seçilerek işitsel konfor gözetilmemiştir.
- Atölye içerisindeki lavabonun yüksekliği tekerlekli sandalye kullanan bir yaşlı bireyin rahatlıkla yaklaşabileceği şekilde uygulanmıştır. Seçilen armatürün sensörlü veya uzun kollu (klinik batarya) olarak seçilmesi erişilebilirlik açısından daha doğrudur.

Okuma Salonu

- Havalandırma çıkışının sağlandığı ünite mekânın ortasına yerleştirilerek oturma düzeni buna göre planlanmıştır. Böylelikle hava akışı ile yaşlı bireylerin direkt temasının önüne geçilmiştir.
- Yüksek ve geniş pencereleri ile gün ışığından oldukça fazla faydalanılmasını sağlamaktadır.
- Parkeler yürüme eylemi gerçekleştirilirken ortama oldukça fazla ses yayılmaktadır. Bu durum yaşlı bireylerin işitsel konforunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Özellikle okuma salonu, dinlenme odaları gibi sessiz ve sakin bir ortam yaratılmaya çalışılan mekanlarda ses emiciliği yüksek sağlık yapılarında da sıklıkla tercih edilen vinil kaplamalar, ya da tüm zeminin halı ile kaplanması bir yöntem olabilmektedir.
- Oturma elemanlarının canlı renklerde tercih edilmemiş olmaları mekân içerisinde algılanmalarını zorlaştırmaktadır. Kitaplıkların duvara sabitlemesi yapılmamıştır. Aynı zamanda kitapların bulunduğu rafların önünde de engeller oluşturacak şekilde yükselti veya ahşap elemanlar kullanılması kitapların yaşlı bireylerin üzerine düşmesini önleyecektir. Bu yüksek elemanların üst raflarına yaşlı bireylerin ulaşabilmesi oldukça zordur. Yaşlı bireylerin antropometrik ölçüleri dikkate alınarak tasarlanıp üretilmelidir.

Konferans Salonu Fuayesi

- Gün ışığından faydalanılamamaktadır. Hem spot hem avizelerin yansımaları zeminde döşenen seramik kaplamanın yüzeyinde parlama-yansıma oluşturmaktadır. Bu yaşlı bireylerin görsel konforunu olumsuz etkileyen bir durumdur.

- Bu alanda seçilen oturma elemanlarının mekânın genelinde hâkim olan soğuk tonlara kıyasla canlı ve parlak renkler olan yeşil, açık pembe ve mavi olarak seçilmesi bu elemanların daha kolay algılanmasına katkıda bulunmaktadır.
- Zeminde aynı malzemenin birbirine zıt tonlarının bulunmasıyla yaşlı bir göz yüzeyde basılmaması gereken bir çukur, basamak veya kot farkı olabileceği düşüncesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Aynı zamanda duvar yüzeylerinin rengi ile zemin kaplamasının renginin birbirine yakın tonlarda olması dikey ve yatay yüzey algısını da zorlaştırmaktadır.
- Kapılar için uygulanan ahşap yüzey kaplaması duvar yüzeyi ile kontrast yaratarak kolaylıkla seçilebilmektedir.
- Yaşlı bireylerin göz seviyesine uygun biçimde giriş kapısı yanında bilgilendirmeler yazı olarak ifade edilmiştir. Yazı ile ifade edilen bu hacimler için basit ve anlaşılır bir şekil veya resim ile yazının birlikte kullanıldığı bir bilgilendirme panosu tasarlanmalıdır.
- Oturma alanları yaşlı bireyler ile hava akışının direkt temas sağlamaması için hava çıkışının sağlandığı kanalların bulunduğu konumlara göre şekillendirilmiştir.

Konferans Salonu

- Kadınlar lokali ile ortak olarak kullanılan bir hacim olması ve sık kullanılan bir yer olmaması nedeniyle yaşlı bireylere uygunluğu üzerinde çok fazla durulmadan tasarlanmış bir hacimdir.
- Mekâna girildiğinde ilk dikkat çeken şey zeminde yer alan kırmızı renkte halı zemin kaplamasıdır. Mekânda canlı rengin kullanıldığı yer oturma elemanları olmalıydı. Oldukça büyük bir alanda bu kadar canlı bir rengin kullanılmış olması yaşlı bireylerin görsel konforunu rahatsız edecek niteliktedir.
- Mekâna giriş ve çıkışlarda kullanılan tüm kapılar ahşap yüzey kaplamalı olmaları ve beyaz duvar boyası ile kontrast yaratması sebebiyle kolaylıkla seçilebilmektedir.
- Özellikle oturma alanları üzerine hava akışı gelmeyecek şekilde tavan ve duvar yüzeyinin birleştiği kenarlarda yapay havalandırma menfezler konumlandırılmıştır.
- Yaşlı bireylerin sahneye çıkmaları kot farkı dolayısıyla tehlikelidir. Tek veya 3 basamaklık bir kot farkı ile planlanmış bir sahne tasarlanması ve bunun mevcuttaki gibi mekânın geri kalanındaki zemin kaplamasından farklı ve kontrast yaratacak renkte seçilmesiyle kot farkının ve sahnenin vurgulanması yaşlı bireylerin sahneyi aktif kullanabilmesini sağlayacak bir çözümdür.
- Aynı zamanda bu tür salonlar tasarlanırken zeminde basamaklar yardımıyla ya da eğimli bir döşeme yaratılarak tüm seyircilerin sahneyi net bir şekilde görebileceği bir oturma düzeni yaratılmalıdır. Fakat bu salonda sadece sahne kot farkıyla oluşturulup seyircilerin bulunduğu kısım eğimsiz olarak tasarlanmıştır, bu durum yaşlı bireylerin sahneyi önünde oturan bir kişi nedeniyle görememesi anlamına gelmektedir.

Islak Hacimler

Tuvalet

- Engelli ve normal tuvaletlerin ayrı hacimler şeklinde çözülmesi ve normal tuvaletlerde yaşlı bireyler düşünülerek tutunma barlarına yer verilmesi doğru bir tasarım yaklaşımıdır.
- Dinlenme odalarındaki ıslak hacimlerde bulunan acil çağrı butonları engelli tuvaletlerinde bulunmamaktadır fakat bulunmalıdır. Özellikle engelli tuvaleti olarak tasarlanmış bir tuvaletin girişinde eşik bulunması büyük bir tasarım problemi oluşturmaktadır.
- Gün ışığı tercihinin aksine yapay ve beyaz renkte aydınlatmalar bulunmaktadır. Zeminde kaymaz nitelikte mat yüzeyli seramikler tercih edilmiştir.
- Engelli tuvaletinde kriterlere uyularak kolay açılabilen musluk, özel lavabo ve açılı şekilde yerleştirilen ayna kullanılmıştır. Normal tuvaletlerde ise tezgâh altı lavaboların altından boşluk bırakılarak yürüme aparatı vb. destek elemanları kullanan yaşlıların lavaboya yaklaşabilmesi sağlanmıştır.
- Kolay erişimi sağlayacak bir yönlendirme planlanmalıdır. Ya da yapıya girişten itibaren kolaylıkla görülebilen akılcı bir konumda yer almalıdır. Mevcuttaki yönlendirme görüş hizasının üzerinde kalmaktadır. Küçük boyutlu olması sebebiyle de algılanması zordur.

Dış mekân ve dış mekâna erişim

- Yapının planlanmış bir dış mekânı bulunmamaktadır. Yalnızca yarı açık olarak planlanmış bir avlu bulunmaktadır. Bu alanda da herhangi bir oturma elemanı, düzenlenmiş bir yeşil alan bulunmamaktadır. Avluya kot farksız bir şekilde erişim sağlanabilmektedir. Özellikle giriş hacmindeki cam yüzeyler sayesinde görsel olarak bir bağlantı söz konusudur. Yaşlı bireylerin dış mekân ile etkileşimini arttırmak adına yapının çevresinde bir yeşil alan ve dış mekân oturmalrı planlanmalıdır. Yapının en üst kotunda yer alan yükseltilmiş bahçelerin dış mekânda yeşil alanlar ile birlikte planlanması daha doğru bir çözümdür.

Teras

- Planlanan fakat uygulanamayan yükseltilmiş bahçeler nedeniyle ıslak hacim niteliğinde bir alan olduğu için kaymaz nitelikte malzemelerin tercih edilmesi gerekmektedir. Zeminde kaymaz nitelikte gri seramikler döşenmiştir.
- Yapının en üst kotunda yer alan terasın çevresinde daha güvenli olması için korkuluk yerine parapet 130 cm yüksekliğinde duvarlar örülmüş ve zemindeki malzeme ile kaplanmıştır. Bu nedenle yatay ve dikey yüzeyler fark edilememektedir. Farklı renk veya malzemeler ile kurgulanmalıdır. Belirli bir bölümde cam korkuluklar bulunmaktadır. Bunun nedeni yapının kadın lokali tarafında bulunan teras kafeteryasının dışarıya taşan kısmında insanların oturdukları sırada çevredeki yeşil alanlar ve manzara ile iletişimini korumaktır.
- Sürekli olarak güneşe maruz kalmamak adına terasın üst yüzeyinde gölgelikler bulunmaktadır. Fakat aralıkları oldukça geniştir. Bu elemanların dış mekân hava koşullarına dayanıklı tekstil ürünleri ile desteklenmesiyle, gün içerisinde belirli alanlara güneşin ulaşmadığı ve gölge yaratılabilen alanlar oluşturulmalıdır.

6. SONUÇLAR

Sağlık alanında yaşanan gelişmelerle birlikte ortalama yaşam süresi ve buna bağlı olarak da toplumdaki yaşlı nüfus sayısı giderek artmaktadır. Artan yaşlı nüfusla birlikte bu bireylere yönelik sosyal politikalar ve bakım hizmetleri de önem kazanmaktadır. Yaşlı bireylerin aktif yaşlanması, sosyal, fiziksel ve psikolojik yönden desteklenmesi, toplumdan ayırıştırılmamaları ve topluma katılımlarının sağlanması gibi konular sosyal politika ve bakım hizmetlerinin geliştirilmesinde dikkate alınması gereken değerli hususlardır. Bu hususlar dikkate alınarak geliştirilen yeni yaklaşımlar, bakım modelleri, sosyalleşme alanları ile yaşlı bireylerin her anlamda desteklenmesi sağlanacaktır.

Yaşlı bireylerin nüfus artışı, beraberinde kullanacakları mekanların da nitelikli, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini karşılayacak yeterlilikte olmasını gerektirmektedir ve bu başlı başına bir tasarım problemidir. Yaşlı bireylerin de toplumun bir parçası olduğu düşünülerek yaşlı kullanıcılara hitap eden bir tasarım anlayışı benimsenerek yapılan tasarımlar bu sorunun üzerinden gelmesinde kilit noktayı oluşturmaktadır. Çalışma boyunca bahsedilen tasarım ilkeleri gözetilerek tasarlanmış olan her yapı, her mekân, yapılı tüm çevreler; bağımlı ya da bağımsız fark etmeksizin tüm yaşlı bireyler için yoğun şekilde bir başka kimsenin desteğine ihtiyaç duymadan erişim ve kullanım kolaylığı sunacak nitelikte olacaktır.

Bu anlamda tez çalışması sürecinde yaşlı bireylerin mekânsal gereksinimlerini karşılayacak bir mekânın sahip olması gereken birtakım kriterler belirlenerek yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri başlığı altında toplanmıştır. Bu kriterler ulusal ve uluslararası kılavuz ve yönergeler referans alınarak oluşturulmuştur. Kriterler ana ve alt başlıkları ile şu şekildedir;

- Yapıya Erişilebilirlik
- Mekân Organizasyonu ve Yerleşim
 - *Giriş hacmi*
- Sirkülasyon
 - *Koridorlar*
 - *Merdiven ve rampalar*
 - *Asansörler*
- İç Mekân
 - *Zeminler ve zemin kaplamaları*
 - *Renk*
 - *İç mekân hava kalitesi ve ısı konfor*
 - *Akustik*
 - *Aydınlatma ve kontrol düğmeleri*
 - *Yönlendirme ve bilgilendirmeler*
- İç Mekân Donatıları
 - *Mobilyalar*
 - *Tutunma barları, tırabzan ve korkuluklar*
 - *Kapı ve pencereler*
- Islak Hacimler
 - *Mutfak bölümü*
 - *Duş ve tuvaletler*
- Dış Mekân ve Dış Mekâna Erişim

Bu kriterler çerçevesinde bir yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı yaşlanma ile birlikte değişen ihtiyaçlara uyum sağlamalı, güven duygusu yaratmalı, mekânsal esneklik sağlayabilmeli, yaşlı bireyler tarafından algılanabilir mekanlar içermeli, renk tercihleri ve uygun donatı yerleşimleri ile düzenlenmeli, sosyalleşme ve belirli zamanlarda bireysel olma ihtiyacını destekleyecek şekilde organize edilmiş mekanlar içermeli dolayısıyla donatı kurgusu da bu durumu destekleyecek nitelikte esnek olarak planlanmalı, mümkün olduğunca doğal aydınlatma ve iklimlendirme koşulları yaratılmalı ve kilit karar noktalarında bilgilendirme ve yönlendirmeler ile desteklenmelidir. Bu doğrultuda tasarlanmış bir yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı ile tüm yaşlı kullanıcıların mekânsal beklentileri ve ihtiyaçları sağlanmış olacaktır.

Çalışmada incelenmek üzere aktif yaşlanmayı tercih eden yaşlı ve emekli nüfusuna yönelik sosyal hizmet modelleri sunan Antalya ili Büyükşehir, Konyaaltı ve Muratpaşa ilçe belediyelerinin birimleri ele alınmıştır. Üç farklı tipte yaşlı gündüz sosyalleşme mekânı ele alınarak toplamda dokuz yapı analiz edilmiştir. İncelenen mekanların belirlenen kriterleri sağlama durumları değerlendirilmiştir. Değerlendirilen yapılara dair çeşitli bilgiler ve görseller çalışmanın bulgular kısmında bulunan yapılara ait kimlik kartlarında yer almaktadır. Oluşturulan kimlik kartlarının devamında yapılan alan çalışmaları ile yaşlı bireylerin gündüzlü bakımı adı altında hizmet veren kuruluşların yaşlı bireylerin mekânsal gereksinimlerine uygunluğu yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yapılan tüm araştırma, gözlem ve değerlendirmeler neticesinde elde edilen tespitler ise şu şekildedir;

- Yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık kavramları günümüzde yaşlı nüfusun artışıyla birlikte önem kazanmış kavramlardır. Her ne kadar benzer oldukları düşünülse de birbirleri ile bağlantılı anlamlar içeren farklı kavramlardır. Yaşlı toplumun bir kesimini, yaşlanma bir süreci ve yaşlılık ise yaşlanma sürecinin bir evresini tanımlamaktadır.
- Dünya’da yaşlı nüfusun artışı her ülkede aynı oranda gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla nüfusun yaşlanması konusu ile bazı ülkeler daha erken yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bu durum ülkelerin yaşlı nüfuslarına yönelik çeşitli sosyal politikalar ve sağlık hizmetleri geliştirmeleri gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Yaşlı nüfusa yönelik sunulan en önemli ve temel hizmetlerden biri de bakım hizmetidir. Bu alanda Japonya, İngiltere, Almanya, İsveç, Hollanda gibi ülkeler yaptıkları harcamalar ve geliştirdikleri hizmet modelleri ile öne çıkmaktadır.
- Ülkemizde de evrensel olarak kabul gören kurumsal ve evde bakım olmak üzere iki ana bakım modeli bulunmaktadır. Kurumsal bakıma bir alternatif olarak gösterilen gündüzlü bakım hizmetleri kurum bakımına göre birçok avantajı bünyesinde barındırması sebebiyle sıklıkla tercih edilen ve yaygınlaştırılması gereken bir modeldir. Her ne kadar gündüzlü bakım başlığı kolu altında yer alsalar da yaşlı bireyler bu kurum ve kuruluşları çoğunlukla artan sosyalleşme ihtiyaçlarını giderebilmek adına değerlendirmektedir. Bu anlamda gündüzlü bakım kuruluşlarını yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları olarak yeniden adlandırmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.
- Yaşlanma ile birlikte fiziksel, psikolojik, algısal vb. çeşitli konularda değişimler gözlenmektedir. Gözlenen bu değişimler yaşlı kullanıcı özelinde kullanılan ve

tasarlanan mekanlarda uygulanması gereken birtakım kriterlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

- Ulusal ve uluslararası bazı yönergeler incelendiğinde ülkemizde yaşlı ve engelli bireylerin birlikte ele alındığı kılavuzlar yer almaktadır. Yaşlı bireyler engelli bir birey olarak görülmeden yaşlı bireyler özelinde hazırlanmış kılavuz ve yönergelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda oluşturulan yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri ile de bu konuya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.
- Çalışma sürecinde incelenmek üzere belirlenen yaşlıların sosyalleşme mekanlarının yaşlı bireylere uygunluğunu değerlendirebilmek adına çeşitli ulusal ve uluslararası kılavuz ve yönergeler esas alınarak yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterleri oluşturulmuştur. Bu kriterler doğrultusunda incelenen üç farklı tipteki yapı kendi içinde değerlendirildiğinde emekli kahvelerinden Konyaaltı Emekli Kahvesi kriterleri daha fazla sağlarken Düden Park Emekli Kahvesi kriterleri daha az sağlamaktadır. Bakıldığında en yeni hizmet vermeye başlayan İsmet İnönü ve Düden Park Emekli Kahvelerinin Konyaaltı Emekli Kahvesi'ne kıyasla mekânsal nitelik anlamında yaşlı bireylere daha uygun olması beklenmektedir. Bu konuda Konyaaltı Emekliler Kahvesi kullanıcıları ile ihtiyaç, eksiklik ve beklentiler üzerine görüşmeler yapılarak yeni açılacak kahvelerin gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterlerini karşılaması sağlanabilir.
- Yaşlı evlerine bakıldığında ise yeniden işlevlendirme ile yaşlı bireylere kazandırılan Çiftkuyular Yaşlı Evi ile sit alanında yer alıp koruma altında olan Falez Yaşlı Evi kriterleri en az sağlayan yaşlı evleridir. Her ne kadar iç mekânlarında çeşitli düzenlemeler ile yaşlı bireylere uygunluğu sağlanmaya çalışılsa da yapının ana hatlarında değişiklik yapılamaması bu durumu olumsuz yönde etkilemiştir. Çiftkuyular Yaşlı Evi'ndeki aydınlatma koşulları yetersiz merdivenler, Falez Yaşlı Evi'ndeki dik yokuş ve arazi içerisindeki kot farklılıkları yapının yaşlı bireylere uygunluğunu sağlama konusunda çözüm üretilmeyen önemli sorunlardır. En son açılan yaklaşık bir yıldır hizmet veren Konuksever Yaşlı Evi ise yaşlı gündüz sosyalleşme mekânları tasarım kriterlerini diğer yaşlı evlerine kıyasla daha fazla sağlamaktadır.
- Konyaaltı Yaşlı Kreşi ise tek başına değerlendirilerek ele alınmıştır. Çünkü ülkemizde proje süreci ve yapım aşamaları itibarıyla yaşlı kullanıcı özelinde tasarlanıp uygulanan bir başka yaşlı kreşi bulunmamaktadır. Genel anlamda bütün yaşlı gündüz sosyalleşme mekanları tasarım kriterlerini sağlayarak yaşlı kullanıcı odaklı bir tasarım ortaya koyulduğu görülmektedir.

Yaşlıların yoğunlukla gündüz sosyalleşebilmek amacıyla kullandıkları mekanların yaşlı kullanıcıyı destekleyerek, kullanım kolaylığı sağlayacak mekânsal niteliklere sahip olabilmesi için öneriler şu şekildedir;

- Öncelikle bir yaşlının mekâna değil bir mekânın yaşlıya uyumu ve uygunluğu sağlanmalıdır. Bu tasarım prensibi ile özellikle yaşlı bireylerin kullanıcısı olduğu yapıları tüm çevreler ele alınmalıdır.
- Bu çalışmanın yapılmasındaki yola çıkış bu alanda iç mimarlık özelinde yapılan çalışmalarda görülen eksiklikle başlamıştır ve ileride yapılacak olan çalışmalar için de bir altlık ve kaynak oluşturmak hedeflenmiştir. Bu anlamda bu araştırmanın sonraki çalışmalara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

- Çalışma yaşlıların gündüz bakım ve sosyalleşmesine imkân sunan yaşlı evleri, yaşlı kreşleri ve emekli kahvelerine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir fakat yaşlı bireylerin diğer kamusal mekanlar, açık alanlar, kurumsal hizmet veren yapı ve yapılanmalar, konut tasarımları için de kaynak olabilecek niteliktedir. Sonraki çalışmaların da bu araştırmada olduğu gibi iç mimari, mimari odaklı; en önemlisi kullanıcı odaklı olacak şekilde ancak diğer disiplinlerle de kapsamlı bir iş birliği içinde bulunularak yapılmasının ne kadar değerli olacağına değinmeden geçilmemelidir.
- Her bireyin geleceğin potansiyel bir yaşlı kullanıcısı olacağını düşünerek iç mimarlık mesleği anlamında kullanıcı odaklı, tüm yaşlı kullanıcılara aynı derecede ulaşan, erişilebilen mekânlar yaratmaya gayret göstererek mekânları organize etmek hedeflenmelidir. Bu anlamda iç mimarlık bölümlerinde çeşitli eğitimler verilmelidir.
- Ek olarak yaşlı evleri, yaşlı kreşleri ve emekli kahveleri gibi yaşlıların gündüz sosyalleşme mekânlarının yaygınlaştırılması ve kullanıcılarının beklentilerine göre bu yerlerin yaşlı kullanıcı özelinde yeniden düzenlemelerinin yapılmasının gerekliliği edinilen bilgiler ve araştırmalar sonucunda ortadadır.

7. KAYNAKLAR

- AÇSHB. 2021. <https://www.aile.gov.tr/amasya/haberler/il-mudurlugumuz-bunyesinde-acilacak-olan-aktif-yasam-merkezi-pandemi-sonrasi-yasli-lara-hizmet-vermeye-baslayacak/> [Son erişim tarihi: 11.03.2022].
- AgeUK. 2014. The care act 2014. <https://www.ageuk.org.uk/information-advice/care/the-care-act/> [Son erişim tarihi: 22.06.2022].
- Akçay, C. 2013. Yaşlılık: Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık. Kriter Yayınevi, İstanbul, 274 s.
- Aközer, M. Nuhurat, C. ve Say, Ş. 2011. Türkiye’de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler araştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(7): 103-128.
- Alaydın, N.N. ve Kervankıran, İ. 2019. Yaşlı – mekân ilişkisi bağlamında gündüzlü bakım merkezlerinin değerlendirilmesi: Isparta aktif yaşam merkezi örneği. 10.Ulusal Yaşlılık Kongresi, ss. 91-95, 25-27 Nisan, Denizli.
- Altan, Ö.Z. ve Şişman, Y. 2003. Yaşlılara yönelik sosyal politikalar. *Kamu-İş Dergisi*, 7(2): 2-36.
- Altay, B. ve Emiroğlu O.N. 2005. Yaşlılık hizmetleri. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 22(4): 165–170.
- Anonim 1: <https://sozluk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 02.05.2022].
- Anonim 2: <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/yasli-bakim-hizmetleri-daire-baskanligi-gorevleri/> [Son erişim tarihi: 01.03.2022].
- Anonim 3: <https://www.mimarbkoy.org/ulasilabilirlik-kilavuzu/> [Son erişim tarihi: 20.01.2023].
- Anonim 4: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/antalya/demografi> [Son erişim tarihi: 02.02.2023].
- Anonim 5: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyenin-emekli-haritasi-cikartildi/2625562> [Son erişim tarihi: 02.02.2023].
- Anonim 6: <https://earth.google.com/web/> [Son erişim tarihi: 10.03.2023].
- Anonim 7: <https://www.google.com.tr/maps> [Son erişim tarihi: 10.03.2023].
- Anonim 8: <https://www.google.com.tr/> [Son erişim tarihi: 10.03.2023].
- Anonim 9: <https://antalyadailynews.com/ciftekuyularda-buyuklere-masallar/> [Son erişim tarihi: 11.03.2023].
- Anonim 10: <https://www.arkitera.com/proje/antalya-konyaalti-belediyesi-kadinlar-sanat-egitim-merkezi-ve-yasli-lar-kresi/> [Son erişim tarihi: 12.03.2023].

- Architectural Services Department. 2019. Elderly-friendly Design Guidelines, 84 s. <https://www.archsd.gov.hk/media/reports/practices-and-guidelines/> [Son erişim tarihi: 17.09.2022].
- Arioğul, S. 2006. Geriatri ve Gerontoloji. Nobel Kitabevi, Ankara, 1148 s.
- ASPB, 2013. Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı. <https://www.aile.gov.tr> [Son erişim tarihi: 02.05.2022].
- Bakar, N. 2012. Yaşlı bireylerde depresyon, yaşam kalitesi ve etkileyen faktörler. Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi, Erzincan, 106 s.
- Balcombe, N.R. and Sinclair, A. 2001. Ageing: definitions, mechanisms and the magnitude of the problem. *Best Practice & Research Clinical Gastroenterology*, 15(6): 835-849.
- Baloğlu, A., Kaplanlı, U.T., Kılıç, S. 2019. Bakıma ihtiyaç duyan yaşlılar için yardımcı sosyal robot araştırması ve analizi. *European Journal of Science and Technology*, (Özel Sayı): 1-8.
- Baran, A.G. 2003. Yaşlılığın ve Yaşamın Anlamı Üzerine Niteliksel Araştırma. II. Ulusal Yaşlılık Kongresi, ss. 121-140. 9-12 Nisan, Denizli.
- Baran, A.G., Kalıncı V., Aral, N., Akın, G., Baran, G. ve Özkan, Y. 2005. Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması Ankara Örneği. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 291 s.
- Bayrak, F. 2018. Yaşlılık olgusuna sosyolojik bir yaklaşım. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 101 s.
- Bourdieu, P. 1979, La Distinction: Critique Sociale du Jugement. Harvard University Press, Routledge&Kegan Paul, London, 640 p.
- Bulduk, E.Ö. 2014. Yaşlılık ve toplumsal değişim. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 182(182): 53-60.
- Canatan, A. 2008. Sosyal Yönleriyle Yaşlılık. Palme Yayıncılık, Ankara, 151 s.
- Cindaş, A. 2001. Yaşlılarda egzersiz uygulamasının genel ilkeleri. *Turkish Journal of Geriatrics*, 4(2): 77-84.
- Çağlar, T. 2015. Türkiye ve Almanya’da karşılaştırmalı bakım model ve uygulamaları. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 366 s.
- Çağlar, T. 2017. Yaşlı Bakımı Modeller ve Uygulamalar. Nika Yayınevi: Ankara, 304 s.
- Çapcıoğlu, İ. ve Alpay, A.H. 2019. Çevresel gerontoloji bağlamında ‘yerinde yaşlanma’nın temel belirleyicileri ve aktif yaşlanma süreciyle ilişkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(3): 1949-1966.

- Çobanoğlu, D.D. 2019 Türkiye’de sosyal politikaların dönüşüm süreci ve yaşlılara yönelik sosyal politikalar. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 101 s.
- Danış, M.Z. 2009. Türkiye’de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet uygulamaları açısından bazı çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1): 67-84.
- Dölek, B.Ö. 2011. Türkiye’de üniversite hastanelerindeki geriatri bilim dallarına bağlı geriatri ünitelerinde verilen hizmetin sosyal hizmet temelinde değerlendirilmesi. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 267 s.
- DPT, 2007. Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı. DPT Yayını, Ankara, 124 s. <https://sgb.saglik.gov.tr> [Son erişim tarihi: 09.06.2022].
- Durgun, B. 2015. Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Hizmetler. İstanbul, Yalın Yayıncılık. 214 s.
- Dutch Ministry of Health Welfare and Support. 2016. Healthcare in the Netherlands. [https:// na.eventcloud.com/file_uploads/](https://na.eventcloud.com/file_uploads/) [Son erişim tarihi: 20.11.2022].
- Dündar, Ö. ve Alptekin, V. 2022. Türkiye’de yaşlı nüfusun huzurevi tercihinin mekânsal bağımlılığı. *Journal of Economy Culture and Society*, (65): 267-287.
- Emiroğlu, N. 1992. Sosyal-kültürel yönleri ile sağlıklı yaşlanma, Ankara, Uluslararası Konsey birliği teması sempozyum kitabı.
- Emiroğlu, V. 1995. Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu. Şafak Matbaacılık, Ankara, 196 s.
- Eryurt, M.A. ve Samancı Peksezer, V. 2016. Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmetlerinin Proaktif Yönü ve Mali Yükü Analizi Etüt Araştırması. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, Çizge Tanıtım ve Matbaacılık, Ankara, 58 s. <https://www.aile.gov.tr> [Son erişim tarihi: 20.09.2022].
- Fingerman, K.L., Pitzer, L. 2007. Socialization in Old Age. In: Grusec, J.E., Hastings, P.D. (Ed.), *Handbook of Socialization Theory and Research*, New York: The Guilford Press. pp. 232-255.
- Harman, D. 1981. The ageing process. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 78(11): 7124–7128.
- İçli, G. 2004. Huzurevinde kalan yaşlılar üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 5-24.
- İçli, G. 2008. Yaşlılar ve yetişkin çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1(1): 29-38.

- Kahrıman, A. 2014. Türkiye’ de sosyal koruma kapsamında yaşlılık ve yaşlılıkla ilgili uygulanan politikalar. Yüksek lisans tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale, 221 s.
- Kalınkara, V. 2010. Yaşlı bireyler için yaşam çevresinin ergonomik tasarımı 1. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 3(1-2): 54-64.
- Karakuş, B. 2018. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, Ertem Yayın, Ankara, 400 s. <https://www.aile.gov.tr> [Son erişim tarihi: 19.07.2022].
- Karataş, Z. 2016. Manevi Değerler Boyutuyla Evde Bakım Hizmetleri. Açılım Kitap, İstanbul, 304 s.
- Kaya, M.D. ve Aydın, N. 2003. Yaşlılarda Bilişsel Yıkım ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. II Ulusal Yaşlılık Kongresi, ss. 316-320, 9-12 Nisan, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Koç, O. 2020. Erişilebilirlik Kılavuzu. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Uzman Matbaacılık, Ankara, 164 s. <https://www.aile.gov.tr/media/> [Son erişim tarihi: 22.09.2022].
- Kurt, G. 2008. Türkiye’de yaşlılık olgusuna sosyolojik bir bakış (Sivas il örneği). Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 204 s.
- Lehr, U. 1994. Yaşlanmanın psikolojisi, (Çeviri: Neylan Eryar) Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı, İstanbul, 507 s.
- Lino, Y. Igarashi, Y. and Yamagishi, A. 2005. Study on the improvement of environmental humidity in houses for the elderly: Part 1-actual conditions of daily behavior and thermal environment. In: Tochiara, Y. and Ohnaka, T. (Eds.), Environmental Ergonomics. Elsevier Ergonomics Book Series Vol 3, Elsevier B.V., Amsterdam. pp. 231-238.
- Mot, E., Aouragh, A., Groot, M. and Mannaerts, H. 2010. The Ducth System of Long-term Care. CPB Document, Netherlands, 78 p. <https://www.cpb.nl/sites/> [Son erişim tarihi: 22.09.2022].
- Nice, R. 1996. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Eighth Printing, United States of America, 632 p. <https://monoskop.org/images/> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Nural, U.M. 2014. Huzurevinde yaşlılık: üretme ve sosyalleşme. <https://www.academia.edu/> [Son erişim tarihi: 09.01.2023].
- OECD. 1995. Social Protection for Dependent Elderly People: Perspectives from a Review of OECD Countries. OECD Publications, France, 29 s. <https://one.oecd.org/document/> [Son erişim tarihi: 10.12.2022].

- OECD. 2013. Health at a Glance 2013 OECD Indicators, OECD Publishing. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/> [Son erişim tarihi: 08.12.2022].
- OECD. 2015. Population (indicator). <https://data.oecd.org/pop/population.htm> [Son erişim tarihi: 08.12.2022]
- OECD. 2023. Elderly population (indicator). <https://data.oecd.org/pop/> [Son erişim tarihi: 23.01.2023].
- Oğlak, S. 2011. Türkiye’de yaşlı bireylerin bakım gereksinimlerine yönelik yaşadığı ortamda sunulacak bakım modelleri. *İş, Güç’ Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13(4): 115-130.
- Oğuz, D., Çakıcı, I., Sevimli, G., ve Özgür, Ş. 2010. Yaşlı bakım evlerinde dış mekân tasarımı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 3(1-2): 23-33.
- Özmete, E. ve Hussein, S. 2017. Yaşlı Bakım Hizmetleri Raporu Avrupa’dan En iyi Uygulama Örnekleri ve Türkiye İçin Bir Model Tasarımı. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, ProGo Ajans, Ankara, 246 s. <https://www.aile.gov.tr> [Son erişim tarihi: 01.09.2022].
- Pekesen, M. 2021. Yaşlı Hasta ile İletişim. Yaşlanmaya Sağlık Sosyolojisi Perspektifinden Multidisipliner Yaklaşımlar, Ekin Yayınları: Ankara, ss. 49-78.
- Perlmutter, M. ve Hall, E. 1992. Adult Development and Aging. *John Wiley Sons*, New York, 584 s.
- Savaş, S. 2010. Avrupa ve Dünyada Gündüz Bakım Evleri. Akademik Geriatri Kongresi, ss. 132-136, 26-30 Mayıs, Gazimağusa.
- Sevil, H.T. 2005. Yaşlılığın Sosyal Anatomisi, Sabev Yayınları, Ankara, 214 s.
- Suzman, R. ve Riley, M.W. 1985. Introducing ‘the oldest old’. *The Millbank Memorial Fund Quarterly Health and Society*, 63(2): 177-186.
- Şeker, A. 2022. Yaşlılık, yoksulluk ve sosyal devlet üzerine Doç.Dr. İsmail Tufan ile Bir Söyleşi. <https://www.sosyalhizmetuzmani.org/ismailtufansoylesi.htm> [Son erişim tarihi: 14.04.2022].
- Şentürk, M. ve Ceylan, H. 2015. İstanbul’da Yaşlanmak: İstanbul’da Yaşlıların Mevcut Durumu. Açılım Kitap, İstanbul, 360 s.
- The Swedish Agency for Participation. 2020. About the Swedish agency for participation. <https://www.mfd.se/other-languages/> [Son erişim tarihi: 08.11.2022]
- Tomanbay, İ. 2002. Sosyal rehabilitasyon-sosyal geriatri. Kutsal, Y.G. (Ed.), Temel Geriatri İçinde. Turgut Yayınları, Ankara, ss. 248-259.
- TÜİK. 2023. İstatistiklerle yaşlılar 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/> [Son erişim tarihi: 10.01.2023].

- UNDESA. 2019. World population prospects 2019. <https://www.un.org/development/desa/pd/news/world-population-prospects-2019-0> [Son erişim tarihi: 11.09.2022].
- UNDESA. 2022. World population prospects 2022. <http://population.un.org/wpp/> [Son erişim tarihi: 11.09.2022].
- UNFPA, 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS> [Son erişim tarihi: 22.01.2023].
- UNFPA. 2012. Ageing in the 21st Century: A Celebration and a Challenge. New York: United Nations Populations Fund. <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA-Exec-Summary.pdf> [Son erişim tarihi: 11.03.2023].
- Uyral, E. 2019. Yerel yönetimlerin aktif yaşlanma stratejileri: büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları üzerinden aktif yaşlanma stratejilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 108 s.
- WHO. 1999. The World health report 1999. <https://apps.who.int/iris/handle/> [Son erişim tarihi: 10.04.2022]
- WHO. 2007. Global age-friendly cities: a guide. <https://apps.who.int/iris/handle/> [Son erişim tarihi: 09.09.2022].
- Yeniova, A.O. ve Cankurtaran, M. 2006. Kalp yetmezliği ve yaşlı. Arıoğlu, S. (Ed.), Geriatri ve Gerontoloji, MN Medikal & Nobel, Ankara, pp. 535-549.

ÖZGEÇMİŞ

Makbule Berfin BÜKER

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans 2020-2023	Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Antalya
Lisans 2016-2020	Anadolu Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Eskişehir
Lisans Çift Anadal 2017-2022	Anadolu Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Araştırma Görevlisi 2022-Devam Ediyor	Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Adana
--	--

ESERLER

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

1- Büker M. B., Kaynakçı Elinç Z. (2023). Hastane İç Mekanlarında Yaşlılar için Renk Kullanımı. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 14(1), 171-184. Doi: 10.29048/makufebed.1261241.

2- Büker M. B., Şavkın R., Büker N. (2023). Yaşlı Kullanıcı Gözüyle Konut İç Mekân Güvenliği. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 16(1), 1-8. Doi: 10.46414/yasad.1191128.

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler

2- Büker M. B., Ertay Be ir  ., Kaynakçı Elinç Z. (2021). COVID-19  nlemlerinin M ze   levi Gören Somut Kültür Miras Değerlerine Etkileri. 1. Uluslararası Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Sempozyumu. (Tam Metin Bildiri/Konuşmacı)

